

ПРЕРІЯ

Канадійський Альманах 1928.

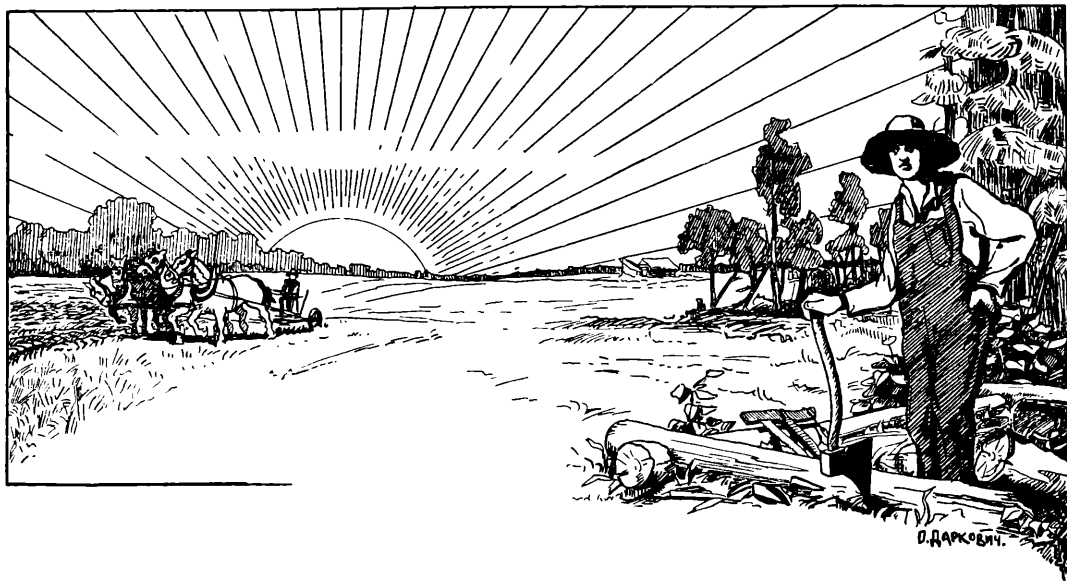
ЗАХОДОМ ТОВАРИСТВА ОПІКИ НАД УКРАЇНСЬКИМИ
ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМИ ІМ. СВ. РАФАІЛА В КАНАДІ
ВІННІПЕГ, МАНІТОБА, КАНАДА.

The Prairie

CANADIAN ALMANAC

1928

Published by the St. Raphael's Ukrainian Immigrants
Welfare Association of Canada
Winnipeg, Manitoba, Canada.

ПРЕРІЯ

Канадійський Альманах

1928.

Вінніпег, Манітоба, Канада

**ГАЗОЛІНОВИЙ ТРЕКТОР ОРЕ КАНАДІЙСКУ ПРЕРІЮ
МНОГОДЕМІШНИМ ПЛУГОМ.**

МИХАЙЛО ДАРКОВИЧ.

Гей, коню сивий!

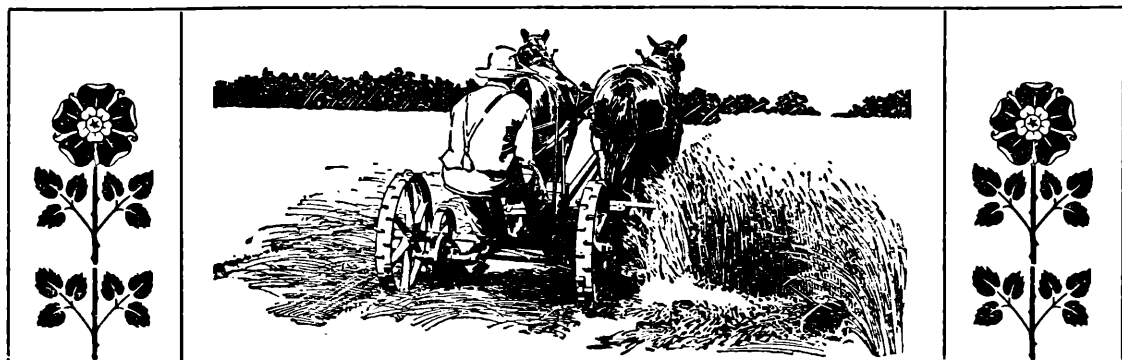
ПРИСВЯЧУЮ МОЇМ ДОРОГИМ РОДИЧАМ.

Гей, коню сивий,
Тягни, не ставай,
Плуг ще міцний і не стертий!
Довге коріння
З землі витягай,
Пнища вивалюй уперті.
Хай твої жили
В тій праці, трівкій,
Снибами землю вкривають,
Хай вивертають,
Хай будять спокій,
Хай зеренцем засівають!

Гей, коню сивий,
Тягни борозду!
Другу роби біля неї!
Виореш вісім,
Приореш одну —
Зробиш сим діло святеє.
Прерії безмежні
По праці твоїй
Зробляться скарбом надцінним.
В нім заживе
Хліборобський покій
Тихим життям і примірним!

Гей, коню сивий,
Не бійся ваги, —
Веде тя розум людини!
Ти переореш
Степи і луги,
Збудиш і гори й долини.
Всюди твій слід
Порозносить життя,
Сильний леміш не урветься.
Гей, коню сивий,
Приоруй сміття
Щастя нам всім усміхнеться!

Дня 16-го жовтня, 1927, Давфін, Ман.

НА ПРЕРІІ.

З МИНУВШИНИ КАНАДИ.

РИБАКИ Й ЗАВЕДІІ.

Рибаки від берегів Норвегії й Англії переїздили Атлантийський Океан в малих човнах, щоби найти місця багаті в рибу і доходили до берегів Північної Америки, де натрапили на води, повні риб. Підприємливі заведії шукали пригод і золота в далекому світі і діставалися за море. Се були невеликі гуртки, які не могли занепокоїти мисливських племен, що волочилися по великих просторах північно-американської суші, та воювали не лише з буйволами, мусами і лосьми, але нападали також завзято на себе, щоби відбити, одні другим, добрі мисливські простори.

СКАНДИНАВЦІ.

Зі скандинавського острова в Європі робили скандинавські ватажки виправи човнами здовж берегів Європи. Доїздили до Італії. Вони спричинили початки англійської держави. Громадки скандинавців діставалися до славянських племен і основали українську державу над Дніпром. Знані нам з літописей імена Скандинавців Асколда і Дира а також інші скандинавські імена українських володарів як Рурик, Ігор і н.

Оден такий Скандинавець Лайф Еріксон добився з гуртом своїх товаришів в часах, коли на Україні вже панував Володимир Великий, коло року 1000 до

берегів Північної Америки, сюди, де лсжить Канада.

Записки літописців згадують в р. 1497 відважного заведію, Італійця Джона Кабота, який зі своїм сином Себастьяном і 18 моряками доплинув своєю лодкою до берегів Канади а розпочав свою подорож з англійського міста Брістолю.

АТЛАНТИЙСЬКИЙ ОКЕАН.

Минали літа. Червоно-скірі племена мисливців уганяли свобідно по американській суші і полювали. Великі прерії між Атлантийським а Спокійним Океаном з високою травою і безмежні ліси були повні буйволів, мусів, лосів, оленів, медведів, заяців. В ріках і озерах було повно риби, у воздуху птацтва без числа. Але європейські народи шукали за новими, багатими землями і відважно перепливали через незнані, далекі води. Еспанці й Португальці переганяли себе у відкриванню нових світів та плаванню по далеких морях. Чим більше вони відкривали земель, тим більше старілася Європа і ставала "старим краєм".

Італійці провадили торгівлю з Азією і опанували були торговельні получення на схід, в напрямі Індій, а держави над Атлантийським Океаном старалися найти дорогу до Індій на захід від себе. Еспанці уладили виправу Італійця Хри-

стофа Колумба на захід і він дійшов до американської суші, до копалень золота в Мексику і в Перу. Його перша подорож припадає на рік 1493. Від того часу Європа не може спокійно спати. Думає про золото за морем. Торговельна сила пересувається зі Середземного Моря на Атлантийський Океан. Відважні моряки проїжджують моря і відкривають раз по раз нові землі. В тих подорожах переганяються Еспанці, Португальці, Французи, Англійці, всі ті народи що живуть над Атлантийським Океаном. Українці жили в глухій закутині на північ від Чорного Моря. В часах подорожжя Колумба їх велика держава Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Данила і Льва опинилися вже в руках Москалів і Поляків, а над Дніпром збиралися смільчаки, щоби зробити там собі твердиню: "Січ" і плили не раз човнами Чорним Морем, щоби воювати з Турками, а на суші воювали з Поляками і Татарами. Проводили боротьбу за волю українського народу.

ФРАНЦУСЬКА РУКА.

Бистроумна Франція сягнула через Атлантийський Океан оком скорше, чим Англія. Француз Жак Картіє, 43-літний моряк, висланий через французького короля, дістався до гирла ріки св. Лавра. Дня 10-го мая 1534 доплив він двома кораблями з 61 людьми з міста Сент Мальо у Франції до берегів Новофундландії в 20 днях. Буря загнала його в полудневий залив Шалер, перший великий залив на полудни від гирла ріки св. Лавра. Тут мусів стояти 10 днів. Індіани ірокезького племені доглянули кораблі і прийшли подивитися на чужинців. Картіє забрав двох Ірокезів до Франції, де побули 10 місяців. В р. 1535 приїхав Картіє по 23 днівній плавбі дня 10-го серпня до заливу, який назвав заливом св. Лавра а опісля відкрив, що се не залив, але гирло ріки. Назва заливу перейшла на ріку. Човнами дістався опісля до околиці індіанської оселі Гошеляга. По лівім березі була гора. Вийшов на неї, щоби глянути на дикий край. Назвав сю гору "Королівська Гора", "Монт Роял". У підніжжя тої гори лежить тепер місто Монтреал.

МИСЛИВСЬКІ ПЛЕМЕНА.

Індіани дивилися цікаво. Не знали,

але прочували щось злого: "Що се за диво пливе нашою рікою?". Величезна лодь з високими стовпами, з плахами, які колихав вітер.

Се був наїзд. Купецька Європа зачала наїздити на землю мисливців і в протязі 300 літ витиснула їх зі своїх осель, заняла широкі простори, степи і ліси і гори і озера і ріки а мисливців посадила в клітки, які зовуться "Індіанськими резервами". Європа назвала мешканців сеї землі Індіанами лише для того, що думала з початку, що сей новий край, то Індії. Мисливці не уміли боронитися перед наїздом. Жило їх на цілім північно-американській суші около 180 племен і мали около 60 мов. Племена не жили зі собою в згоді, навіть не думали про якийсь союз племен в обороні проти чужинців, воювали одні проти других, щоби відобрати собі ліпші простори до польовання.

Найліпші місця були коло Великих Озер. Тут було тепло, можна було добре полювати на звіря і ловити рибу. Великі Озера творили осередок життя індіанських племен. Племя Ірокезів займало полудневий берег озера Онтеріу, се є околиці теперішнього міста Бофало. Їх сусідами на захід, над берегами Гуронського Озера, було гуронське племя. Оба ті великі племена воювали постійно зі собою, а війна скінчилася побідою Ірокезів в р. 1649.

Картіє і його товариші спам'ятали собі слово "каната", якого уживали часто червоно-скірі тубольці. Се слово означає оселю з хат, чи шатер. Картіє називав тим словом цілу нову землю, коли вернув до Франції і розповів про безкрає море, котрим їхав цілими тижнями і про береги широкої ріки з тонкими а високими смереками і про людей з бронзовою шкірою, орлиними носами і палкими, чорними очима. Картіє помер в Сан Мальо в р. 1557, в 66-тім році свого життя. Там стоїть його пам'ятник.

До Канади їздили від тепер що раз частійше рибаки і торговці кожухами. В лісах були лиси, видри, суслики, щурі, бобри, ріжного рода ласиці, з яких були прегарні кожухи. Індіани вимінювали шкіри за європейські вироби. Європа привозила їм полотна, сукна, сталеві сокири і пили, сталеві голки до шиття, але також кріси, порох ножі, вино, горівку. Ніхто з Європейців не при-

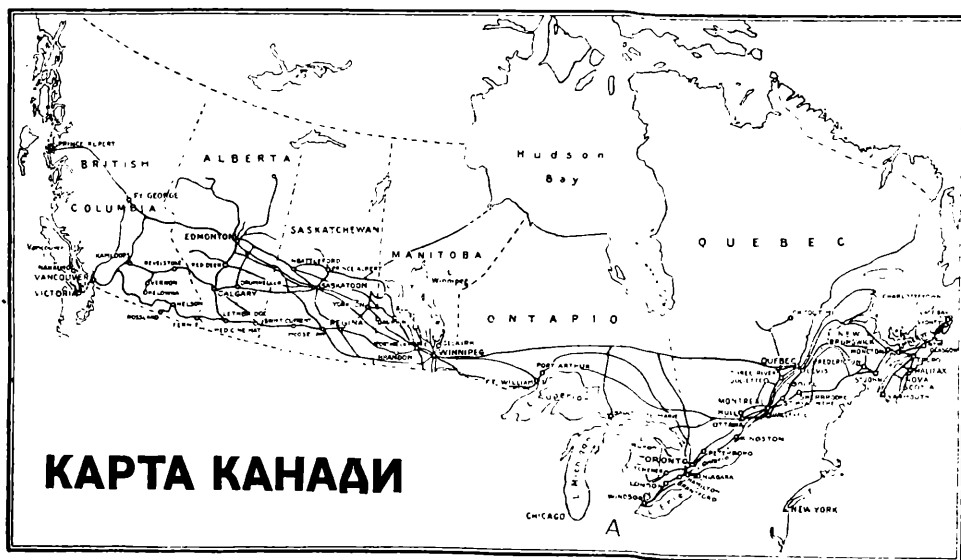
їздив, щоби тут поселитися як емігрант і вчили Індіан рільництва. Але вже Англія зачала посягати по ті нові землі. В році 1583 Гумфрі Гілберт причалив до берега в околиці Ст. Жанс поставив британський прапор і таким знаком "забрав" сю землю для Британії, тоді говорилося "для британського короля", нині говориться "для британського народу". Від того часу починаються вже перегони англійського короля і французького короля о нові землі.

ОБОРОНА ТВЕРДИНИ.

Виправа Жака Картіє відбулася на кошт французької держави а в році 1603 вибрався 36-літний мущина, Француз Самійло де Чамплен на кошт приватного чоловіка, шляхтича Клермонт в до-

рів, переправлявся через ріки, вчився індіанської мови, провадив війну з Ірокезами. Ірокези зачали шукати приятни Голяндців і Англійців, що приїхали на американську сушу дальше на полудне. Чамплен основав твердиню на високім березі заливу св. Лавра і назвав її Квебек, а в своїх виправах діставався до Гуронського і Онтарійського Озера. Поїхав ще раз до Європи і вернув четвертий раз в р. 1611. Тоді зложив торговельний склад Монтреал, а від р. 1615, коли став королівським намісником на новій землі приїхав до Канади і пляново працював над її розвоєм.

Англія шарпнула сильно, щоби відобрати сю землю. Англійські кораблі заняли Квебек і забрали залог і намісника Чамплена до неволі в р. 1629. Зіхали-

рогу через море, щоби відкрити дорогу до Індії, до Канади і до Япану. Заїхав до гирла ріки св. Лавра і рікою дальше в гору. Вернувся до Франції і написав цікаву книжку про Канаду, індіанські племена, і свою їзду океаном. В р. 1604 виїхав до Канади другий раз і побудував оселю Порт Роял на тім місці, де тепер лежить Анаполіс в Новій Шкотії. Чамплен вернув до Європи і коли приїхав третій раз, зачав організувати нову землю, яку назвав "Нова Франція". Се був енергичний, непосидючий чоловік, який шукав за пригодами. Робив виправи в глибину диких, лісистих просто-

ся дипломати Англії і Франції у французьким місточку Сент Жермен, розважали, що сталося і порішили, що англійські кораблі зробили наїзд а Нова Франція, се є "Канада", належить правно до французького короля. Чамплен вернув до Канади, а коли вмирав, Канада була в руках французьких а торгівля кожухами була так сильно розвинена, що стояла під проводом приватної "Ново-французької компанії" в Парижу, зложеної зі 120 членів. Гарний пам'ятник збудовано для Чамплена в місточку Орелія в Онтерії.

В ДІЛ РІКОЮ МІССІСІПІ.

Нова Франція розвивалася під кермою королівських намісників. Держава заохочувала своїх підданих, щоби переселялися до нової землі. В році 1665 приїхало 2000 емігрантів зі старої Франції до Нової Франції. Тоді Канада мала 3.215 душ "білих людей", як се доказує перший спис людности, перехований в бібліотеці в Парижі. Від того часу стає рільник до праці і через 250 літ він перегнав мисливця і торговця. Його плуг виорює найбільший нинішній скарб Канади: пшеницю.

До Нової Франції прибули духовні, які дбали про релігійне життя переселенців, але старалися ширити Христову віру між Індіанами. Много з них згинуло мученичою смертю.

Переселенці продиралися попри Великі Озера на захід і на полудне, мимо того, що грозила їм смерть від індіанської стріли. Індіани вже побачили, що "бліді лиця" убивають звірину, яка до них належить а залізом калічать святу землю і сіють зела. Боротися як могли. Французькі відкривці ішли дальше, на полудне. Здається, що вже в р. 1659 перших двох Французів стануло над берегами величавої ріки Міссісіпі, а в р. 1682 французький дворянин Де Ля Саль застромив французький прапор при гирлі ріки Міссісіпі і назвав сю околицю Люїзіяною в честь могучого французького короля Людовика XIV. До нині носить ся часть землі назву Люїзіяна.

В сей спосіб французька держава досягала струями ріки св. Лавра і струями ріки Міссісіпі у нутро суші Північної Америки, щоби заняти її для себе.

ЗАВЗЯТИЙ ВОЯК — ОБОРОНЕЦЬ

На чолі Нової Франції станув, як королівський намісник, граф Людвік Фронтенак. Се не був торговець, ані дипломат. Се був воєк, строгий в поведенню, безвзглядний в приказах. Приїхав до Нової Франції в р. 1672 як 52-літний муштина. Через 26 літ, з 7-літню перервою посвятився роботі над розвоєм молодій Державі. Вісімнадцять літ його праці, се був час військового порядку. Світські і духовні мусіли повинуватися його приказам. Зарядив будову форту на тім місці, де тепер лежить місто Кінгстон і зломив силу Ірокезів.

Англійські руки протягнулися знов сюди, але від полудня. Англійська фльота, зложена з 34 кораблів виплинула з околиці Бостону — бо там вже були англійські оселі — і виконала приступ на Квебек, але Французи під проводом Фронтенака відбили наступ. Се було 16. жовтня 1690 р. Дипломати в Європі зібралися на нараду і договором в Рісвіку затверджено Нову Францію на власність французькій державі. Граф Фронтенак помер в р. 1698. в 78-мім році життя.

ІНДІЯНИ ВЗЯТІ В ДВА ОГНІ.

Індіани прислонили голову рукою і гляділи на схід: До морського берега причалювали дивовижні будинки — кораблі з вітрилами, а з них виходили на сушу малими лодками білі люди. Се було на полудне від Великих Озер. Приїздили кораблі поодинокі, але одного часу прибуло їх много, много, а на сушу висіло 25.000 "блідих лиць". Приїхали муштини, жінки і діти, рубали ліс, будували хати з дерева, порили залізом землю і сіяли збіжжа.

Се були люди з білими лицами і русявим волоссям: Англійці, не Французи. Приїхали з Англії, з полудневих округів, а сталося се в р. 1640. Вони розмішувалися в околиці нинішнього Бостону, здовж морського берега. Індіани побачили в їх руках залізні сокири і пальні кріси і цофнулися перед тими наїзниками за гори в глибину великої американської суші. Бліді лиця напирали тепер на них з двох боків: від Великих Озер на півночі і від Алегенських Гір на сході.

АНГЛІЙСЬКА РУКА.

В околиці нинішнього Бостону основали англійські переселенці оселі які дістали разом одну назву "Нова Англія". Приїхали сюди такі, що їм не подобалося королівське строге правління в Англії, а які шукали тут не лише землі, але також повної свободи для своїх релігійних і політичних поглядів. Вже перед тим виїхало було значне число людей з Англії і осіло в околиці теперішньої держави Вірджинії і на островах Бермудас, та на західно-індійських островах. Переселенці в Новій Англії організувалися в сей спосіб, щоби кождий мав право забирати голос в громадських справах.

Переселенці держалися разом, щоби собі помагати в боротьбі з природою, з Індіанцями а туга за Рідним Краєм велила думати їм про оборону Рідного Краю перед Французами і Голяндцями. Дивне для нас Українців: Англійці виїхали з Рідного Краю, бо їм там було зле, але думали далше про велич Рідного Краю і бажали боротися за него і побільшити його сили. Були невдоволені англійським королем і його наказами, але хотіли причинитися до його поваги.

Англійські кольонії повставали одна поруч другої понад морем від Бостону на полудне. Англійські переселенці забрали силою голяндські кольонії і замінили в р. 1644 оселю Новий Амстердан на Новий Йорк (Ньюйорк). Стара Англія старалася удержати зносини зі своїми кольоніями в Америці. Давала їм свою військову опіку, а бажала мати тут ринок на збут своїх виробів а жерело на закупно збіжжя і сирівців для себе.

бажання провідника, еміграція не була жива, люди не мали охоти їхати в підсоння, до якого треба було привикати.

Нову Англію утворили переселенці, що бажали втечи від влади англійського короля і тишилися, що є для них земля, де можуть жити після своєї волі. Вони уладжували свої релігійні і політичні відносини на свій власний спосіб, відмінний, як в Старім Краю. Люди їхали сюди добровільно і численно, бо переконалися, що підсоння тепле і мало що різниться від підсоння Рідного Краю. Англійський король, опісля англійський парламент старалися приневолити кольонії до послуку приказам з Лондону, але се йшло щораз трудніше, тим більше, що ті прикази виходили в некористь переселенців, які стреміли до самоуправи і до свободи в громадянським життю. Вираблялася пошана для свободи другого, бо прибували сюди люди з різних держав Європи. Право виз-

СВЯТО УКРАЇНСЬКИХ ФАРМЕРІВ - ПІОНІРІВ В КАНОРІ, САСК.

Дня 13-го червня, 1927. На святі промовляв міністер доріг Саскачевану Мр. Патерсон. Свято відбулося в честь українських рільників, що тому 25 літ і більше зачали орати прерів в Саскачевані. На знімці в перших двох рядах видно 28 українських фермерів - піонірів а за ними їх жени і дітя.

ФРАНЦУСЬКІ А АНГЛІЙСЬКІ ОСЕЛІ.

Нова Франція в околиці гирла ріки св. Лавра а Нова Англія у підніжжя Алегенських Гір творилися через XVII. століття, а ріжнилися від себе духом і устроєм.

Нова Франція зложена була за волек французького короля і молода держава повинувалася приказам з королівського замку в Парижу. Переселенці творили державу, цілком подібну, як стара Франція. До Нової Франції їхали люди на

навати свою власну віру треба було лишити кождому переселенцеві, чи він був католик, чи протестант. Вироблялося почуття рівности, - товарискости а при тім відвага і витривалість в боротьбі з життям, щоби управити собі землю на фарму, побороти нужду а дійти власними силами до майна. Около р. 1700 виносить число душ в Новій Англії около 250.000.

В тім самім часі, се є в XVII. століттю, увага українського народу звернена на

Дніпрові Пороги. Козацька організація, упорядкована Галичанином Сагайдачним, здобуває собі велике значіння, а Богдан Хмельницький веде козаків від р. 1648 до побідних боїв з Поляками а договір в Переяславу в р. 1654 прилучає українські землі до Росії. Про Атлантійський Океан не думають. Не мають сили думати. Журяться ним Англія і Франція, які напружуються як два перегонові коні, що хотять скорше добігти до ціли, бо ходить о велику нагороду.

Англія перейшла до бою на суші, щоби противника повалити. Французи заложили в році 1701 місто Дітройт, яке ще до нині носить ту саму назву і ступали на полудне правим берегом ріки Огайо, яка є допливом ріки Міссісіпі з правого боку. Тут стрінулися організатори Нової Франції з організаторами Нової Англії. Соперництво обох тих народів перенеслося зі Старого Краю до Нового. Індіани побачили, як "Бліді Лиця" воюють зі собою о їх індіанську землю. Французи й Англіїці старалися вихіснувати ворожнечу індіанських племен між собою і ужити їх як своїх союзників в боротьбі.

В р. 1711 заняли Англіїці сей півостров, де лежить місто Галіфакс і назвали його Новою Шкотією. Прийшло до переговорів і до заключення мира в голландським місті Утрехті в р. 1713 і Франція признала тоді Англії право до гудзонського заливу, Новфундляндії а також до Нової Шкотії. Однак Французи держали в своїх руках ріку св. Лавра і остров Кап Бретон, щоби мати ключ до своїх кольоній на суші. Француз дістався через околиці, де лежить нині Вінніпег, аж до Скалистих Гір в р. 1743. Канада мала в р. 1725 понад 30.000 душ білого населення, але Французи не мали охоти лишати свій гарний веселий край і йти в дикі гущі, одноманітні прерії. В тім самім часі населення Нової Англії збільшалося з кожним роком.

Нова Англія вислала свої кораблі, щоби здобути французьку твердиню Лютісбург на острові Кап Бретон і мали дальшу свободу рухів в риболовлі і торговлі. Однак дипломатичні переговори в Європі рішили в р. 1748, щоби сю посілість задержала Нова Франція. Французи старалися скріпляти свої землі в Америці фортами, які будували над Ве-

ликими Озерами, над ріками Огайо і Міссісіпі. Охота до зачіпки зростала. Над рікою Огайо, коло форту, де тепер стоїть Пітсбург, приходило до боїв між Ново-Англіїцями, які боролися під проводом молодого старшини Юрка Вашингтона, з Ново-Французами.

Ново-Англіїці депортували з Нової Шкотії, яка передше звалася Акадією, тих Французів, що не хотіли признати англійського зверхництва мимо того факту, що Акадія признана була Англіїцям вже в р. 1713. Англіїці заложили в Новій Шкотії в р. 1749 Галіфакс і кольонізували його своїми людьми.

ПОСЛІДНИЙ УДАР.

Зі Старої Англії вислав уряд 32-літнього генерал-майора Джемса Вольфа, вишколеного у военній штуці. Він мав закінчити боротьбу з Французами і здобути Канаду. Виїхав з Англії 1. червня 1759, до Нової Англії а відти виправився на Квебек. Перейшов ріку і на просторі, якому хтось дав дивну назву "Рівнина Авраама", прийшло до рішального бою. Джеймс Волф поляг ранений трема кулями, а його противник, вожд Французів, згинув також. Але англійське військо побідило. На полі бою стоїть нині колюмна з англійським написом: "Тут поляг побідний Волф дня 13-го вересня 1759".

В тім самім часі шкотські піхотинці з Англії і ново-англійські добровольці перейшли через Алегенські Гори, здобули французький форт Дюкенс і назвали його Пітсбургом в честь англійського міністра війни в Лондоні Віліяма Піта, який енергично заходився коло того, щоби забрати Французам американські землі.

Квебек здобуто, в слідуючім році 1760 піддався Монреал і мирові переговори, ведені в Європі в Парижі, закінчилися тим, що всі французькі здобутки в Америці узнано за власність Англії. Французів було тоді в Новій Франції коло 60.000. Англіїців в Новій Англії в тім самім часі було около 300.000.

ВСЯ ЗЕМЛЯ В ОДНІЙ РУЦІ.

По мировім договорі в Парижі видав англійський парламент "Акт Квебеку" в р. 1774. і зарядив тим актом, що цілий простір над рікою св. Лавра аж до рік Огайо і Міссісіпі творить провінцію Кве-

бек. В місті Квебеку був англійський уряд, який видавав прикази. Цивільне право французьке обов'язувало попри карне право англійське. Ціле населення відчувало, що втратило свободу і дісталося під чужу владу. Всі були пригноблені і невдоволені.

Англія стала самотнім володарем цілого простору, який здобули "білі люди", Французи, Англійці й Голландці від Індіан. Лондон правив Північною Америкою, видавав прикази, заборони і керував військовими відділами, які слугували під проводом іменуваних собою старшин. Фізична сила все рішала і рішає ще нині про посідання землі. Хто хоче в руках держати якусь майно, мусить сильні руки мати. Співом і сльозами земель не здобувається. Хто хоче відібрати свою землю, відібрати її може лише п'ястком.

ДОНЬКА ПОКИНУЛА МАМУ.

Лише в роках 1763—1775, одже 12 літ панувала Британія на цілій суші Північної Америки і пересилала прикази двом Донькам, Новій Англії і Новій Франції, яка називалася тепер вже Канадою.

Але більша донька, се є Нова Англія, заповіла, що не буде слухати мами і відділилася.

Видатки на війни з Францією в Європі а також на війну в Північній Америці стали прикрим тягаром. Члени англійського парламенту прийшли на нещасний помисл, щоби колонії причинилися до сплати довгу і в тій цілі наклали цю на товари, перевозені з Англії до Нової Англії. Це викликало гнів у всіх 13 колоніях, які творили Нову Англію, що парламент в Лондоні ухвалив тягарі на Нову Англію, але в тій парламенті не засідають представники, вибрані колоніями. Уважано це за деспотичний приказ з гори.

Англією керувала шляхта, дідачі, — в Новій Англії забирали слово фермери, рибари, купці, робітники, там переважала англійська віра, тут протестантська. Коли наспіло рішення парламенту, що на товари до Нової Англії накладе Англією цю, колоністи поділилися на дві партії. Одні хотіли на це пристати, другі опиралися і ся опозиція допровадила до бунту проти англійського парламенту. Парламент вислав військо, переселенці зорганізували свою

армію. Англійська армія, хоча вишкolenена, робила великі помилки, її частини не мали лучби, не уміли рівночасно вдарити на повстанців, яких провадив знаменитий вояк і організатор Юрко Вашингтон. Війна закінчилася перемогою повстанців і донька пішла від мами. Нова Англія зорганізувалася в окрему державу, в "Сполучені Держави Америки". Вона обходить своє свято свободи 4-го липня на спомин того дня в р. 1777., коли стала незалежною. Сей день празнують Американці що року великим гулоном.

Спомини про війну за незалежність Америки є прикрі. Переміна колоній в окрему державу відбулася домашньою війною і згадка про той спосіб працання викликає ще нині терпкі уваги. Бритійські державні мужі навчилися однак при тій нагоді великої обережності в поведінці справ британських колоній.

АНГЛІЙСЬКА ФІЛІЯ ДО КАНАДИ.

Англійські переселенці, які були проти війни з Родиною Краєм взяли собі сей доказ бунту і непослуху англійському парламенту так дуже до серця, що лишили молоді незалежні держави, а перенеслися до другої англійської колонії, яку Англія присилувала була військовою перемогою до лояльності. Вони переселилися до Канади. Оскільки записки можуть бути вірні, виносило число тих переселенців, вірних своїй державі від 10.000 до 40.000. Нова Англія а тепер "Сполучені Держави Америки" не хотіли заплатити тим людям ніякого відшкодування і Лондон обдарував їх землею і грошми.

Але приплив сеї англійської філії з полудня до Канади викликав несподівані події. Вона вдарилася об французьку філію, яка стояла в Канаді, мала свої звичаї й обичаї, римо-католицьку віру, своїх провідників, головні серед духовенства. Англійці не осідали лише в полудневій частині тодішньої Канади, але багато з них посунулося аж до Монреаля і поза Монреаль в надморські землі. Англійці називали себе "Льюїстами", вірними підданими Британії а Французи, переможені, уходили за нелюбими бунтівниками. Французи були католиками а Англійці протестантами. Коли лише обі групи зіткнулися, відчули, що є

відрубними громадами, які одна другої не поважає і не любить.

ПОСТАВТЕ ПЛІТ МІЖ СУСІДАМИ.

Бритійський парламент видав в р. 1791 "Канадійський Акт", що Канада ділиться на дві частини на Горішну Канаду (Онтеріо) і на Долішну Канаду (Квебек), називаючи після бігу ріки св. Лавра. Перша заселена Англійцями, друга заселена Французами.

Обі Канади мали свої столиці. Долішня Канада мала Квебек. Горішня Канада Торонто. Торонто було місцем сходин ще тоді, коли лише Індіани посідали сю землю. Слово "торонто" значить по індіанськи "місце стрічі". Французи й Англійці давали сій місцевості інші назви, але давня назва "Торонто" вертала. Обі Канади мали своїх губернаторів і свої журби.

Обі Канади висказували своє невдоволення про організацію правління, невдоволення дійшло аж до повстанчих рухів в р. 1827 в обох Канадах, так що парламент в Лондоні видів, що обставини такі помотані, що потрібно вислати когось безсторонного на провіру.

СЛОВО, ЯК СОНЯШНЕ СВІТЛО.

До Канади приїхав 46-літний Льюрд Дургам, оден з поступових ліберальних провідників. знаменитий бесідник, вражливий, проникливий чоловік, високого образования. Парламент вислав його як свого мужа довіря. Льюрд Дургам приїхав до Квебеку 28. мая 1838, видав вирок на французьких повстанців, що не сміють під загрозою кари смерті перебувати в Канаді і викликав тим вироком невдоволення парламенту в Лондоні. Для того вернув до Англії вже на 30. падолиста 1838 а 31 січня 1839 предложив свій репорт про обставини в Канаді. Сей репорт представляється тепер, як друкована книжка на 246 сторін друку. Написаний неначе повість з думками ясними, як соняшні лучі, про кольтоніальну політику Англії. Виказав, що Англійці угнітають Французів і розогнюють на кождім кроці расову ненависть, а се повинні перестати робити. Оцінив положення в сей спосіб, що Французи держаться далеко від Англійців, які хотять їх взяти під ноги. Жадає, щоби зробити федерацію всіх кольтоній бритийської Америки з одним парламентом, жадає

як найсвобіднійшої імїграції і жадає будови залізниці, яка лучилаби всі частини краю. Се все вказівки, які до нині є підставою праці в цілій Домінії Канаді.

Наколиби хтось з читачів в Торонті, Монтреалі, Вінніпегу або Едмонтоні дочитав сей начерк до сього місця, нехай потрудиться ще до мійської бібліотеки і перегляне собі прегарний репорт Дургам.

Уваги Дургам про Французів повні шляхотного зрозуміння і виrozumілости. Вони для нас Українців незвичайно інтересні.

Бритійський парламент видав в р. 1840 акт злуки Низшої Канади (Французи) з Висшою Канадою (Англійці) і як намісника (говернора) вислав Карла Томпсона. Обі провінції мали то саме число послів в парламенті. Постійно йшли суперечки, які дійшли до того, що в р. 1849 товпа підпала в Монтреалю будинок парламенту і метала камінням на намісника Елгіна. Але виrozumілість і спокій англійського уряду побідила гнів невдоволених.

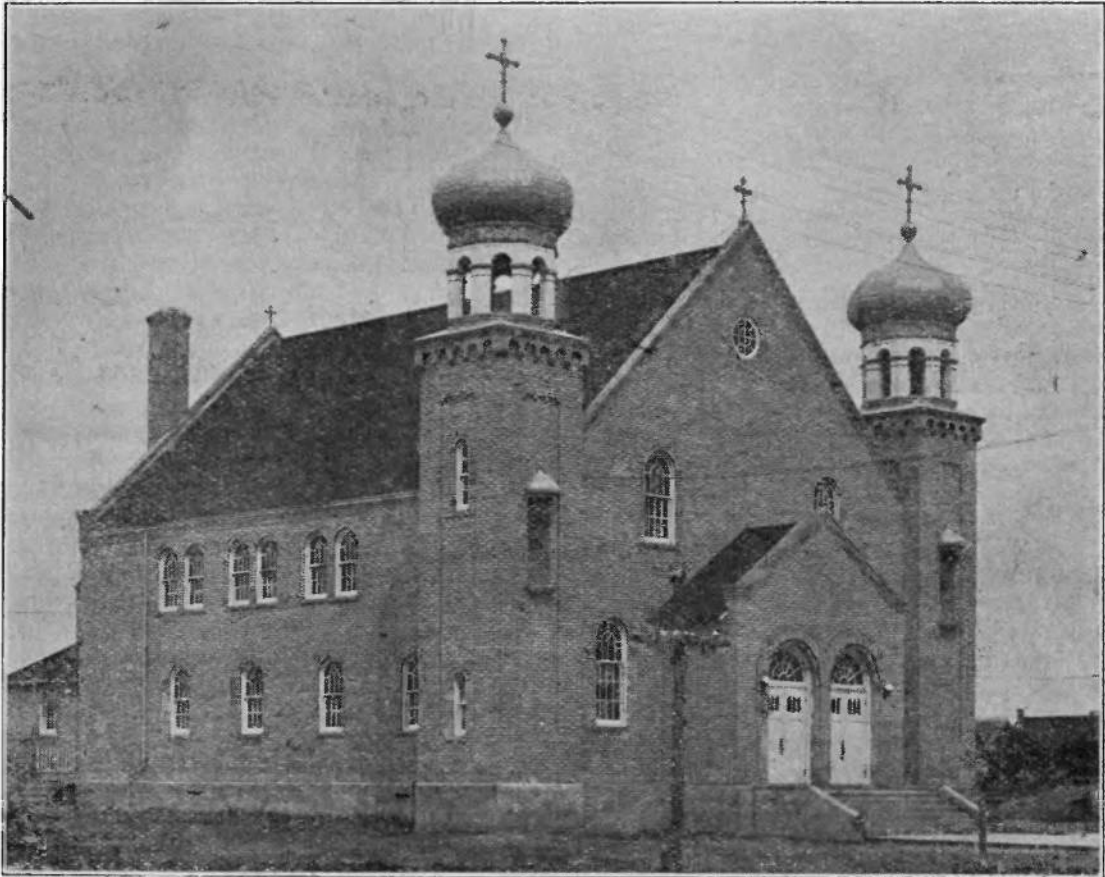
В р. 1852 побудовано залізницю з Монтреалю до Кінгстону (Онт.), опісля продовжено її так, що лучила Торонто з Портландом.

Р. 1854, перепровадив намісник Ельгін 10-літний "Взаємний Договір" зі Сполученими Державами, так що канадійські засоби мали перевіз без цла до Америки, яка провадила тоді домашню війну і потребувала товару і харчів. Канада мала під сей час після переписи в р. 1861. населення 3,156.418 душ і торговля з Америкою принесла гарний дохід. Коли час договору минув, Америка не відновила договору, бо уважала його для себе шкідливим. Справа мита на товари, вивожені до Америки, і на товари, ввoжені з Америки, є для канадійських горожан постійно математичною загадкою, яку знавці в ріжний спосіб розв'язують. Коли консервативна партія боронить високого мита, то ліберальна партія боронить низького мита, а се обставина доказує, що сю справу не легко порішити раз на всегда, але що, вона залежить від обставин, які що року змінюються. Цло залежить від фінансової погоди цілого світа, фінансова погода зміняється і цло мусить хитатися. Для того на тім тлі мусить бути постійна виміна гадок і для двох партій,

з котрих одна є за знижуванням цла а друга за підвисшуванням цла, є все отверта дорога до дискусії і до агітації.

Українська держава, яка не має розвиненого промислу, а є головно рільничим краєм, буде мати до розв'язання те саме питання, коли схоче розвинути свій власний промисл, питання: Високе чи низьке цло?

ва делегації Онтерія і Квебеку з членами тої конференції на нараді в Шарлоттетавні (Острів Принца Едварда). Народи продовжувано в місті Квебеку і заключено постановою злуки всіх провінцій Бритійської Америки в одну цілість. Предкладано слово "королівство", опісля порішено титул "Домінія". Макдоналд їздив в тій справі до Лондону.

ЦЕРКОВ СВ. ПОКРОВИ НА РОЗІ ВУЛИЦЬ АРЛІНГТОН І БОУД У ВІННІПЕГУ

Посвячена 5-го вересня 1926 р. єпископом Никитою Будкою. Вибудована головно заходом священика о. П. Вожика.

ЗЕМЛІ ВІД МОРЯ ДО МОРЯ.

Надморські провінції Новий Бронсвик, Нова Шкотія і Острів Принца Едварда розважали в р. 1864., чи не було би для них добре злучитися в юнію, осібну від юнії Квебеку і Онтерія.

Джан Олександр Макдоналд, 49-літний мущина, консервативний посол провінції Онтерію, порозумівся як голо-

Королева Вікторія видала прокламацію дня 22-го мая 1867 і злука всіх провінцій ("конфедерація") увійшла в життя на підставі "Бритійського Північно Американського Акту" з днем 1-го липня 1867. Сей день став державним святом на спомин початку великої Домінії. Слово "Домінія" взяте з псалму 72. — 8.

З початку належали до Домінії лише 4 провінції, Онтеріо, Квебек, Новий Бронсвик, Нова Шкотія. Першим намісником був лорд Монк а на його домагання Мекдоналд утворив міністерство і став прем'єром. Посідав незвичайний дар пониження думок і причин поступовання других людей і будучи незвичайно вічливим і товариським кермував людьми, як хотів, не видаючи приказів. В катедрі Павла в Лондоні є таблиця вмурована на його спомин, бо підвалиною його політики була засада, що Канада може правитись і бути безпечно лише в як найсильнішій зв'язи з Англією. Лише Англія може оборонити Канаду.

Відпоручники народу, які подбали о переведення злуки всіх провінцій, поклали много трудностей. Нова Шкотія хотіла небагом виступити з конфедерації, але правління в Лондоні не дало дозволу а домініяльне правління признало Новій Шкотії фінансову підмогу. Основою цілої конфедерації була взаїмна поміч фінансова, яка піднесла би розвій провінцій, а також безпеченство земель зі згляду на сусідство Сполучених Держав. Основики конфедерації порішили, щоби весь простір на захід від Онтерія перейшов під управу Домінії, всі простори аж до Ледоватого Океану.

Сей простір має свою історію. Подорожник Генрик Гудзон відкрив в р. 1610 Гудзонський Залив і король Карло II. видав Товариству Гудзонського Заливу ("Годзон Бей Компані") запис ("чартер") на право вихиснувати землі Західної Канади. Товариство провадило від того часу торгівлю кожухами і основало по цілій Канаді свої станиці і форти як торговельні точки.

Домінія заключила відповідну угоду купна сего простору в р. 1868., і утворила з тих земель три провінції Манітобу (1870), Саскачеван (1905) і Альберту (1905), бо се були покищо порожні простори, прерія, ліс, озера, ріки.

Границі тих провінцій визначені простими лініями н. п. Саскачеван, чотирикутник — трапез.

На північ від тих провінцій лежать простори, незаселені і непровірені, як слід.

В році 1927, дня 1-го липня, обходила Канада 60 літні роковини конфеде-

рації величавими святами. Українці брали участь в торжествах. У Вінніпегу виступив проф. Е. Турула з хором "Канада" а В. Авраменко уладив кілька точок українських танців. Ті точки належали в програмі до найкращих. В поході ступав відділ Січовиків в січових одностроях.

Границі від Сполучених Держав, від Великих Озер до Тихого Океану, се проста лінія. Часть границі до Бритійської Колумбії, се лінія на підставі договору з р. 1818. Проста лінія, що відтинає Бритійську Колумбію від Сполучених Держав Америки, установлена в р. 1846. Крива границя від Атлантийського Океану аж поза Великі Озера установлена в р. 1783. Ся крива границя визначена ріками й озерами.

На границі між обома державами нема твердинь, се є лише лінія потягнена на картах, яка має понад 3.000 англійських миль довжини.

З усіх трох інших сторін окружають Канаду три океани.

ЗАЛІЗНІ ОБРУЧІ.

Бритійська Колумбія рішилася приступити до конфедерації в р. 1871, але поставила тяжку умовину, щоби її злучити залізницею з Атлантийським Океаном. Мала тоді заледви 36.000 душ, з того половина білої раси. Грозила, що коли залізниця не буде, вона не прилучиться.

Острів Принца Едварда приступив до злуки, хотя передше два рази відмовився, бо попав у фінансові клопоти. В р. 1878 виготовило правління і парламент акт, що всі британські посілості в Північній Америці належать до конфедерації крім Нової Фундландії, яка постійно відмовляється від злуки в переконанню, що сама попровадить свою господарку дешевше.

Сер Макдоналдові як прем'єрові пощастилося допровадити до кінця будову першої залізниці, що лучила Схід Канади через провал "Кікінг-Горс-Пас" з Венквером. Будова тревала пять літ 1880—1885. Віра в будучність Канади помогла зробити се — як з початку здавалося — неможливе діло. Бритійська Колумбія мала доказ, що Домінія додержала своєї умовини, і перепоясала весь простір залізним, нерозривним обручем. Се була залізниця будована

через "Канадійське Тихо-Океанське Товариство" ("Сіпіяр"), яке одержало 25 мільонів акрів землі на власність і підмогу 25 мільонів доларів.

Залізниця промостила шлях через прерії. Поплила імміграція, бо залізниця могла довести іммігрантів до фарм, які вони брали до управи. З Монреалю до Венкуверу обіймає лінія 2,896 миль.

Макдоналд був прем'єром домініяльного правління безперервно від 1878 до своєї смерті в 76 році життя, р. 1891. Його гріб знаходиться в Кінгстоні, Онт. В році його смерті числила Канада 5,371.315 населення.

Консервативна партія стратила в нім визначного провідника, який умів послідовно і з успіхом переводити засади партії в життя: 1) Постійна злука з Британією з військових, політичних причин. 2) Високе ціло, що має, неначе високий мур боронити розвій молоді держави, бо сусідні Сполучені Держави утруднюють розвій канадійського промислу своїми дешевими виробами.

Коли консервативна партія робила величавий зїзд у Вінніпегу в днях 10. 11. 12-го жовтня 1927, навязувала свої наради до споминів про Макдоналда, ставила однак точки своєї програми менше ярко і менше рішучо зі згляду на розвій рільництва в Західній Канаді, яке потребує дешевих рільничих машин а високих цін за збіжжа. До фармерів у західних провінціях промавляє дуже програма ліберального сторонництва, яке скланяється більше до імпорту рільничих машин з Америки з невисоким цілом і прихильне є всяким способом, які мають на цілі зниження коштів перевозу збіжжа а підвищення його цін.

Ліберальне сторонництво прийшло до керми в році 1896 на довший протяг часу, бо аж до р. 1917. Прем'єром став 55-літний Вилфред Лоріє, римо-католик, Француз з походження, лідер ліберальної партії, який мав дар промовляти ясно, послідовно, однак з теплом і поетичною закраскою. За його керми знижено поштову оплату в Канаді з 3 центів на 2 ц. за листи а до Британії з 5ц. на 2ц., переведено участь в африканській війні з Бурями. Канада післала свою молодь також у світову війну, щоб допомогти Англії.

Канадійські Державні Залізниці ("Сієнар") обнимають около 22.680 англійсь-

ких миль залізничних шляхів. Голосне Товариство Тихо-Океанські Залізниці ("Сіпіяр"), посідають 22.447 англійських миль залізничних шляхів.

Одна миля залізниці припадає на 232 душ. Держава помагає незвичайно залізницям, бо вони є головними нервами всього життя.

Телеграми і телефони мають в Канаді густу сіть і зближають мешканців до себе.

ЗАГАДКА, ЯК ЗМЕНШИТИ ВИДАТКИ?

Прем'єр Лоріє помер 17-го лютого 1919, а на провідника ліберальної партії вибрано чоловіка, що був через 8 літ в кабінеті міністром праці, Віліяма Менкензі Кінга.

При домініяльних виборах в р. 1921 а відтак при виборах в р. 1926 удержалася при побіді і кермі держави ліберальна партія, вказуючи в промовах на се, що вона боронить низьке ціло на рільничих машинах для фармерів. Ціна збіжжа по війні упала і фармері відчували потребу низьких цін за машини і потребу оборони своїх справ, яку обіцявав Менкензі Кінг, що став прем'єром, підчас коли провідник консерватів Мієн в своїх промовах на сході, де розвивається канадійський промисл говорив, що він боронить високого ціла на машинах з Америки, а на заході, де працюють фармері, які хочуть мати дешеві машини говорив, що він є за знесенням ціла. Се веселе противоріччя підхопила найповажніша в Західній Канаді, англійська часопись "Фрі Прес", пригвоздила перед самими виборами і консервативна партія потерпіла великі страти. Самого провідника партії Мієна виборці не вибрали в посли, в його власнім окрузі Портедж ля Прері, Ман.

Консервативна партія старається тепер найти такі основи своєї праці, щоб допомогти промислові в Онтеріо і Квебеку, але також рільництву, бо значіння рільничої Західної Канади збільшилося. Се новий шлях, якого бажає шукати партія з новим провідником на чолі, Р. Б. Беннетом, вибраним 12. X. 1927, на Зізді у Вінніпегу, який навіть ліберальний часопись "Фрі Прес" назвав одним з найбільших зїздів Канади.

По війні утворилася фармерська група партію прогресивну, передовсім на Заході, се є в Манітобі, Саскачевані,

Альберті. Вона обіцявала більшу свободу в торгівлі з Англією і зі Сполученими Державами, низші ціни машин, ліпші ціни збіжжя.

Партія робітнича і партія соціалістична не мають в Канаді значіння, бо кождий має право голосовання і жінки і мушини, кождий має нагоду і право стати багатим, доробитися мільонів і має право стати прем'єром Канади, коли лише посідає до того охоту, витревалість і талан. По війні в р. 1919 викликала робітничу групу страйк у Вінніпегу через яких 5 тижнів, але се був лише хвилиевий вибух повоєнного нервового подразнення.

Парлямент складається з 245 членів (65 з Квебеку), а сенат з 96 членів. Сенат має більшість консервативну, а се не вигідне теперішньому правлінню, зложеному з лібералів.

Всі думають і працюють над загадкою, як збільшити доходи, а поменшити видатки?

Коли йде виборча агітація, то “політичні” питання зводяться на рахунки в касових книгах держави.

СВОБОДУ ДАЄ ТРУД.

Канада вислала на світову війну 4 дивізії вояків, щоби оборонити Англію. Се був важний крок, який потягнув за собою великі стради в людях і в грошах. Канадійські жовніри взяли участь в рішаючих боях в роках 1915-1918 і помогли проломити німецький фронт. Згинуло 56.625 людей, було там много Українців.

Належить згадати сих Українців, що служили у війську.

Підчас війни в р. 1917 утворено коаліційне правительтво під проводом Сер Боргена, яке тревало до р. 1921. Було в нім 7 ліберальних членів. При тих виборах взяли участь жінки, які мали кривних на війні, але відобрано право голосовання з політичної хитрости тим Канадійцям, що походили з країв, які воювали проти Англії. Не могли взяти участі в доміняльних виборах Німці ані Українці. Се викликало огірчення між горожанами, які такої осторожності не сподівалися.

Тяжкі обовязки, які Канада взяла на себе підчас війни, спричинили, що британське правління покликало представників Канади на мирову конференцію і

вони підписували мировий договір у Верзалю разом з представниками других держав.

Конференція прем'єрів британських доміній, що відбулася в р. 1926 в Лондоні, зазначила, що Канада є самостійною державою, яка сама рішає про свої справи, в своїм парламенті в Оттаві. В році 1927 назначила свого представника (амбасадора) для Сполучених Держав Америки у Вашингтоні, а також одержала голос як часовий член в Лідзі Націй.

Особа короля лучить її з Британською Імперією а знак з британського прапора (4 протинаючіся лінії) з гербами провінцій лучить вона на своїм червонім прапорі.

МАНДРІВКА НАРОДІВ.

Іміграція пливе широкою струєю. Доміняльне правительтво кермує нею. Перед війною, в р. 1913 прибуло за оден рік понад 400.000 імігрантів. Війна перервала приплив поселенців, але по війні починають сюди їхати люди, що хотять працювати на ріллі і ставати багатими. Правительтво хоче стягнути передовсім поселенців з Англії і для того приїжджають сюди з Англії визначні духовні, військові, політики на відвідини, щоби запізналися з Канадою і поручили її землякам дома. Принц Валії, наслідник англійського престолу, приїжджає що року до Альберти на свою посілість.

Канада має простір о 25.000 англійських миль менший від Європи, а лише 9 мільонів населення. Англія в Європі має 47 мільонів на просторі 121,633 квадратних англійських миль, Европа має 475 мільонів людности. Польша має 27 мільонів населення (з того 19 мільонів Поляків з Жидами) на просторі 386.273 квадратних кілометрів.

Европа перелюднена, і люди мусять переселятися в Новий Край.

Англійці набули великий досвід в кермованню людьми і організованню держави. Урядничий механізм наставлений так, що може кермувати і населення і припливом нових поселенців. З великою старанністю ведуть уряди статистику з розвою рільництва і торгівлі. Історія Канади і її економічний розвій може вказатися взірцевими видавництвами, світлинами, рисунками, мапами і книжками.

Математика вказує молодій державі дорогу до успіху.

Держава посідає простори до управи збіжжя, але має ще інші природні багатства: жерела нафти, поклади вугля і заліза, золотої руди, срібної, нікелевої, мідяної руди, олова, цинку, асбесту, соли. Великі суми приносить кожушаний промисл і ловля риб. Канадійські ліси представляють жерело великого багатства держави.

Сей край, се молодий велит на прерії. Він виросте і стане велитом між державами. Канадійське збіжжя і мука ідуть тепер до всіх частей світа крім Австралії. Дев'ять провінцій розростається, а на півночі є ще великі неспробирені як слід простори. Чотири західні провінції виплекали за рік 1926 всього збіжжя за 647,282.000 доларів.

Імпорт чужих товарів виносив за рік 1925, понад 927 мільонів, експорт своїх виробів виносив понад 1,325 мільонів.

Люди памятають, як міста повставали і росли. Вінніпег мав 625 мешканців в р. 1873 а по 50 літах вже їх було понад 260.000. Много Українців, що живе у Вінніпегу памятають, як місто будувало свої мости, високі дома, бруковані вулиці і з малої містини стало по Монтреалю і Торонті першим з ряду в Канаді. Слово Вінніпег означає по індіянськи "Каламутна Вода". Саскатун, Едмонтон се молоді міста, що повстали перед очима фермерів. Саскатун має під сью хвилю 32.000, Едмонтон 66.000 душ. Саскатун се індіанське слово на "ягода".

Тепер постійно повстають дальше місточка, будуються залізниці, поширюються телефони і телеграми.

Хто з Європи приїде, не може вірити своїм очам, що край очевидячки росте, як пшениця на весну.

ПЕСТРИЙ КИЛИМ.

В Новій Шкотії, де є тепер великі копальні заліза і вугля, осіли Англійці і Шкоти, на схід від Галіфаксу переважно Шкоти, на захід переважно Англійці, на північ і полудне є Французи. Находиться тут і 5 німецьких осель.

На острові Принца Едварда осіли переважно Шкоти.

В Новім Бронсвику живуть Англійці і Шкоти та дещо Французів.

У всіх трьох промислових провінціях удається прегарно садовина. Квебек за-

мешканий заледви одною пятою Англійців і Індіан, решта самі Французи. Англійські оселі находяться при границі Сполучених Держав, здовж Оттави і в місті Монтреалі.

В Онтерії, багатій в ліс, молоко і золото, живуть Ірляндці, Англійці, Шкоти і значне число Німців, особливо коло Кіченеру. Тут живе найбільша часть Індіан.

Се є так звані Східні Провінції, які є огнищем канадійського промислу.

В Західних, рільничих провінціях Манітобі, Саскачевані, Альберті виноситься англійське населення около 60% цілого числа. В усіх тих 3 провінціях живуть Англійці, Шкоти, Ірляндці, Валійці, Норвежці, Шведи, Німці, Українці, Поляки, Росіяни і много інших народностей. В В полудневих околицях живуть Англійці, в північних інші народности передовсім Українці.

В Бритійській Колумбії, славній зі Скалистих Гір (Гора Робзон 13.000 стіп), стрічається передовсім Англійців а крім інших народностей з Європи, працюють тут Китайці, Японці, Індіанці, яких число не переходить 8% цілого населення сеї провінції. Живе тут значне число Індіан.

Українців можна стрінути майже в кожній околиці Західної Канади а в Східній Канаді головно в фабричних містах.

Згадати треба Німців-Менонітів, що прийшли до Канади в р. 1876 і Росіян-Духоборів, що прибули тут в р. 1899. Вони осіли головно в Саскачевані.

Західна Канада є промислова, Східна Канада рільнича. Більша часть населення живе на сході. Се дивно вражає, коли треба уявити собі, що Онтерію має понад 3 мільйони а Квебек понад півтора мільйона населення. Новий Брунсвик понад 400.000, Нова Шкотія понад 500.000, Остров Принца Едварда понад 80.000. Всіх п'ять східних провінцій має понад півсема мільйона населення, а лише півтора мільйона припадає на всі чотири Західні провінції Манітобу, Саскачеван, Альберту, і Бритійську Колумбію.

І дивно вражає, що столиця Домінії Оттава близько Монтреалу а не місто більше по середині Канади. Се вплив розвою тої держави. Люди осідали від сходу, доперва від 1900 року імміграція пливе сильно на захід.

Найтепліші околиці є близько обох океанів на сході і заході і близько Великих Озер. Інші околиці мають сильнішу і довшу зиму, але збіжжа родиться гарне.

Крім людей мешкають в Канаді в літі комарі, які заховуються сміло і колють до крові. Однак фермері висказуються, що за останніх 20 літ, коли збільшилися лани, число комарів зменшилося на яку десятую часть. Індіан живе мало, їх число росте дуже поволі. Полують, ловлять рибу. До рільництва навикнути їм тяжко.

Се спокійні люди, які нікого не зачіпають. Живе їх 104.894 на 2.078 резервах, се є околицях, визначених лише для них. Понад 4.000 служило їх при війську в світовій війні. До індіанських шкіл ходить 14.782 дітей. Індіани управляють 225.931 акрів землі. Живуть вони розкинені по цілій Канаді, але найбільше їх живе в Онтерії, коло Великих Озер, де вони за часів повної свободи залюбки перебували.

По Індіанах лишається много назв місцевостей, рік, гір, особливо в Онтерії і в Квебеку. В склепах видно тут і там скіряні вироби, пояси, торбинки, сап'янці, куртки зі шкіри, прикрашені тороками або кораликами в індіанських узорах. Студенти шкіл мають кличі, які кричать громадно, коли хочуть зазначити своє вдоволення, або лише присутність своєї школи. Кожда школа має інший клич. Се наслідування "воєнних кличів" індіанських племен. Письменники списали індіанські вірування, оповідання, приповідки.

Статистика доказує, що індіанські племена не розрастаються, але завмирають.

Купцям не вільно під загрозою строкої кари продавати Індіанам горячих напоїв тому, що Індіани від алкоголю настають незвичайно велике роздрознення.

Коли до Канади приїхав в р. 1927 прем'єр Британії Д. С. Балдвин разом з наслідником престолоа, королевичем Валії, загостив також до Альберти. Оден з індіанських ватажків, викурив з Балдвином люльку мира, вручив в дарі індіанський чуб з пер, як прикрасу на голову, і люльку, та надав Балдвинові титул ватажка свого племені. Се для розривки і для форм взаємної гостинности.

Індіани, що живуть в резервах, не мають права голосовання на послів до парламенту, провінції й домінії. Можуть голосувати ті, що служили при війську підчас світової війни і ті, що живуть не індіанським життям. Держава дає Індіанам грошеві підмоги. Вони не платять податків.

На півночі, над Ледоватим Океаном живе 6.184 Ескімосів. Се мисливці і риболовці. Хотяй нераз примірають з голоду або студени, не емігрують з півночі на полудне, до Саскачевану, щоби сіяти пшеницю, ані не переселяються на полудневі побережа Канади, щоби тут в теплі ловити рибу. Люблять свою студену, ледовату вітчину.

Пестрий килим людей має Канада.

Навіть негрів тут не бракує. Стрічається їх лише по містах і в поїздах як обслугу в спальних вагонах. Фарм не беруть.

На прерії, де перше гонили Індіани зі своїми луками і стрілами за буйволами, опинилися люди з усіх частин світа. Північна Америка не числить вже, як се було коло року 1760, 60.000 в Новій Франції, а 300.000 в Новій Англії — але начисляють в Канаді 9 мільонів а в Сполучених Державах Америки 120 мільонів людей. Такий великий приріст від 1760 до 1927, се є за 167 літ.

ДУХ СПІВПРАЦІ.

Між 53 народами, які приїхали до спільної праці в Канаді, є й Українці.

Українці називають себе тут підчас перепису людности Русинами, Росіянами, Буковинцями, Галичанами, Австріяками і часом Українцями. Зачали приїздити від р. 1890 і до сього часу числять себе на 300.000 душ. Працьовиті, ощадні, витревалі, рільники, які не бояться ні багна, ні пня, ні каміння. Осіли педовсім в західних провінціях. З пустарів роблять добрі фарми, переймають гос подарку машинами і доставляють гарну пшеницю. Рільничий стан добре представляється. Є вже українські учені знавці рільництва. Нема українських знавців в торгівлі, в промислі, в торговельній і фермерській кооперації. Поселенці відчують, що є за мало духовенства, щоби кожда церковна громада мала такий старанний провід і науку як в Європі. Коли буде достаточне число досвідних знавців промислу і торгівлі,

тоді викажуть Українці по дізнаних до тепер невдачах і на тих полях успіх. Правдива, удачна робота викликає згідливість і співпрацю навіть серед незгідливих людей.

В Канаді можуть свobodно розвиватися українські спілки торговельні, промислові, фермерські, видавничі. Можуть розвиватися українські читальні, клуби, школи. Залежить се все від доброї волі, згідливості і солідарності самого громадянства.

Держава дбає дуже про школи, однак обов'язкова шкільна мова є англійська. В роках 1909-1914 старалися Українці, щоб держава уладила англійсько-українські семінари для виховання українських учителів до народних шкіл серед українського населення. Держава обіцявала, впровадила навіть такі семінари на короткий час в життя "для галицьких людей", опісля цілком їх знесла.

Лише Французи мають право уживати в урядах французьку мову і закладають французькі державні школи. Се пра-

во лишено їм на підставі вказівок в репорті лорда Дургамма. Всі інші народності мають державну мову англійську, стараються однак по змозі провадити свої приватні школи для науки рідної мови. Так роблять Німці, так роблять Українці, так роблять Жиди. Французи мають свої так звані сепаратні, прилюдні школи в Онтерії а навіть в іншій формі в Манітобі. Українці моглиби запровадити собі українські "віддільні" школи, наколиб не розпадалися на шість груп, які зі собою провадять безпощадну боротьку і сварку, а взаїмна нехить підтинає їх силу.

Се молодий край. Кожний добрий почин може мати успіх, коли є робота і згода.

Треба уникати малих і великих причин до незгідливості, розрізняти важні річі від менше важних, розбуджувати на кождім кроці духа співпраці: "Де спирт оф де кооперейшен", та покурювати люльку мира.

I. M.

УРОЖАЙ В КАНАДІ В Р. 1927.

Після обчислень доміняльного департамену рільництва Канада має сього року, 1927, найбільші жнива в історії Домінії. Зібрано пшениці около 460 мільонів бушлів. В 1923 році збір пшениці дійшов 474,199,000 бушлів.

На підставі обчислень сама провінція Альберта має сего року 168,862,000 бушлів пшениці, підчас коли минулого року збір її виносив лише 113,120,000 бушлів, а в рекордовім 1923-ім році 144,834,000 бушлів.

Уся продукція пшениці в західних провінціях виносить після статистичного звідомлення, 432,223,000 бушлів проти 382,440,000 попередного року. Урожай з 1923 року був такий, що Захід зібрав поперх 452 мільони бушлів пшениці.

В Домінії збір вівса виносив 503 мільони бушлів, з чого 332 і пів мільона припадає на західні провінції, головню Саскачеван і Альберту.

ГРОШІ.

Дурень скоро розпрощається зі своїми грішми, але рідко коли жалує за ними. Тому то він дурень.

ТОЧНО ТАК.

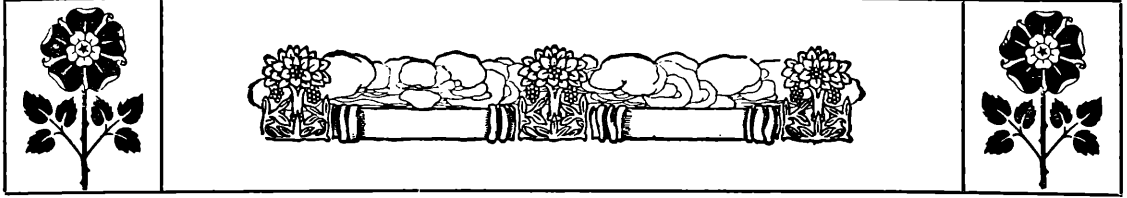
Егоїст — се чоловік, який думає про себе так само забагато, як ви думаєте про себе.

БЕСІДНИК.

Звичайно той говорить найдовше, котрий не має нічого сказати й котрого поклечуть до слова несподівано.

НАУКА ТАНЦЮ.

Здається найлекший спосіб навчитися танцювати по модерному є перевернути улий з пчолами.

Українець про Канаду в році 1895.

Трицять два роки тому назад, приїхав був зі Львова до Канади оден Українець нароком на те, щоби пригланутися життю тодішніх канадійських поселенців а опісля описати свої помічення і дати ради тим людям, що хотілибися вибрати до Америки. Тим чоловіком був доктор філософії, професор Осип Олеськів.

Уродився він 28. вересня, 1860 року в Скваряві Новій, жовківського повіту в священничій родині. Мав брата, Володимира, дуже спосібного, але непосидючого, який любив подорожувати. Був він якийсь час в Києві, де працював у хемічній фабриці, а опісля перебував 8 літ в Америці. Приїхавши з Америки, подав відтак своєму братови, Осипови, достовірні відомости про тамошнє життя.

В 1878. р. скінчив Осип Олеськів академічну гімназію у Львові і записався на університет у Львові на філософічний віділ. Студіював природу, хемію, геологію. Зложив докторат, одружився і опісля проживав якийсь час з жінкою в Німеччині на дальших студіях ботаніки й суспільної економії. В Ерфурті відбував наукову практику в ботанічних городах, писав про садівництво й молочарство.

В університетських часах жив у дружбі з Іваном Франком. Разом виїздили на села та ходили по Карпатах. Франко ловив рибу та писав поезії, а Осип Олеськів робив досліди над нашою землею: шукав у ній складників мінеральних і хемічних для сільсько-господарських потреб.

В селі Прошовій, в Тернопільщині, відкрив великі поклади каменя, пісківця, і дав почин каменоломам, які там до сьогодні є невичерпані. Своім коштом за-

снував в Прошовій приватну каменярську школу для dorостаючих хлопців, що покінчили сільську науку. Вчилися у ній також і старші селяни. Доїздив з сусіднього села заводовий учитель - каменяр. З каменя виробляли плити, кістки до мощення улиць, сходи, памятники, а вигладжений на столові плити білий подільський пісковець робить подекуди вражіння мarmору. Проби каменярських виробів присилано до Львова, але на жаль ніхто тоді сим почином не зацікавився, школа не дістала підмоги від держави, а що Осип Олеськів не мав свого майна, то по кількох літах перестала існувати.

Всетаки каменярська школа в Прошовій принесла сей хосен, що неоден хлопчина підучився каменярства, яке дало йому прожиток чи тут чи за морем.

Осип Олеськів вже з молодю змагав до сього, щоби з власної землі витягнути як найбільше хісна, піднести добробут селян, перетворити їх з рабів, що гнули спину перед другими в людей, які почувалибися людьми.

Душу селян знав дуже добре, бачив їх хибі і знав, де шукати жерела сих недостач. Свій невеликий земський маєток винаймив малоземельним селянам з тим, щоби поправити управу землі, піднести її видатність.

Та головним заняттям Олеськова було учительовання. Спершу працював в рільничій школі в Дублянах під Львовом. — Опісля довгі літа вчив в державній мужеській учительській семінарії у Львові. По смерті своєї дружини перенісся до Сокаля, де став директором учительського семінара. Працював там над поверненням прав українській мові, яка зако-

ном була признана в більшій мірі сокальській семінарії, ніж усім іншим утравістичним (двомовним) семінарам, що на ділі були майже чисто польські. Тяжка недуга спинила його працю. Помер 18. жовтня, 1903. р. у Львові. На похорон прибули з Сокаля ученики й професори, був дуже великий здвиг людей. Професори з Сокаля несли до гробу домовину. Спочиває на Личаківськім кладовищі у Львові.

Др. Осип Олесків не був серед тодішньої нашої інтелігенції буденною людиною. Він поважно думав над тим, якби то наших людей перетворити в справжніх людей. Терпів від сього, що ми стоїмо ще так низько під культурним оглядом та що селянство жиє в великій нужді.

ДР. ОСИП ОЛЕСКІВ,

Уродився 28. IX. 1860 в Скваріві Новій, пов. Жовква, помер 18. X. 1903 у Львові.
Відвідав Канаду в р. 1895.

Всі вільні хвили поза обов'язками свого звання присвячував працям над культурним та економічним двигненням селян.

Сю силу, яка зуживається на партійну гризню, хотів він звернути в сторону наукових дослідів і технічних винаходів, які змінилиб основні життєві умови людей.

Причиною нужди вважав нестачу землі.

Метою винаходів, що малиби зготовити ліпші життєві умовини цілому люд-

ству, булоби придумання прирядів, які звернулиби відповідними рефлекторами лучі (проміні) сонця під прямим кутом на простори землі, покриті ледами. Через ogrіття бігунових околиць, а рівнож через наводнення пустинь, завоювання воздушних опадів і кліматичних явищ позискалиби люди стільки землі, що малиби на чім вижитися і розвиватися. Люди сталиб завдяки технічним винаходам панами океанів і суші, а тепер ще й воздуха. Нехай працюють над тим, щоб завоюванням природи, світла, дощу, сонця здобути для кожної одиниці широкі урожайні простори землі. З такими думками зійшов Осип Олесків до гробу.

Може з Америки, нової вітчизни колишніх невольників, які там всі стали вільними людьми, — з землі техніки й великих винаходів вийде і сей чоловік, що впровадить в життя ідею опановання сонця на услуги людству.

Доктор Осип Олесків написав дві книжочки про еміграцію (висельбу), обі 1895. року, себто 33 роки тому назад. Тоді ще наших людей було в Америці не багато, а вже найменше в Канаді.

Але от що тоді в Галичині діялося: — По наших селах, особливо бідніших, на Лемківщині і Бойківщині, ходила хмара посередників, що намовляли людей їхати в Бразилію, до Полудневої Америки, обіцяючи їм перевіз задармо і багатства в Бразилі: землю, будинки, худобу, господарські знаряддя — все задармо. До Бразилі, говорили, кличе наших людей цісаревич Рудольф, що не помер, але жиє і заложив собі в Бразилії цісарство. Однак ті посередники — се були платні наганячі бразилійських плянтаторів кави і бавовни, які потребували много робітників на свої плянтації. Донедавна уживали вони до тяжких робіт на тих своїх плянтаціях Муринів-невільників, але як бразилійський цісар 1888. р. зніс неволю, так мурини покинули своїх жорстоких панів, котрі обходились з ними, як з худобою.

Не стало робітників на плянтаціях, — плянтації запустили, їх власники з гніву скинули свого цісаря, а завели републику, але неволі вже відновити не могли. От тоді то намітили вони собі спроводити наших бідних людей на свої плянтації і зробити собі з них „білих невольників“. І дорого платили їм до Брази-

лії, але як вже раз вхопили їх на місці в свої руки, то більше не випускали: кошти дороги з заробітків потручували, кормили лихо і за ті харчі грубі гроші собі рахували, а на ніч замикали до закратованих вязниць, тих самих, в яких ще недавно тримали муринів-невільників. Втекти з того бразилійського пекла було нашому чоловікові неможливо; і панські посіпаки добре стерегли й гроша не було при душі; при річних обрахунках пана з людьми все на те виходило, що не пан винен був людям за роботу, але вони панови за харчі і одержу. Було кілька випадків, що за утечу переловлених наших людей розстрілювано. Отже, щоби збаламучених людей остерегти й спинити від еміграції до Бразилії, де їх чекав не той рай, який малювали їм агенти, але чисте пекло, просило товариство „Просвіта” у Львові професора Олеськова, написати книжочку для народу, в якійби містилася ціла, щира правда про Бразилію. Таким чином виходить літом 1895. року перша його книжочка, видана „Просвітою”, під заголовком „Про вільні землі”, на 38 сторін.

Змалювавши вірно образ бразилійського пекла, професор Олеськів сказав в тій книжочці нашим людям на розум, що коли вже має хто охоту пускатися до Америки, то нехай їде або на заробітки до Злучених Держав Північної Америки або до Канади, де тоді справді правительством наділювало ще людей за дармо вільними плодovitими землями й давало позички на загосподаровання.

Але щоби наочно переконатися, як живеться переселенцям в Канаді, і чужим і нашим, заповідає в тій своїй книжочці проф. Олеськів, що тогож року (1895) в осени виїде він з двома селянами в Канаду на оглядини, а повернувши, напише нашим людям другу книжочку про те, що там бачив і подасть щирі ради, чи варта туди їхати чи ні.

І так зробив. З кінцем 1895. року виходить друга його книжочка „О еміграції”, на 72 сторонах, тим разом видана товариством імени Михайла Качковського, в якій пригадав коротко, те що писав недавно про Бразилію, а опісля подав докладно опис своєї подорожі до Америки і поїздки по Канаді від Атлантичного Океану аж до Скалистих Гір, до провінцій Алберти і Колумбії. Не було майже ніодного нашого кольтоніста в Ка-

наді в тих часах, у якогоби проф. Олеськів не був і з ним не говорив: всіх відвідав, до всього пильно приглядався, щоби, вернувши до краю, міг вірну і щирю правду своїм землякам написати. Попри те відвідував він пильно фарми тих Німців-кольтоністів, що зайшли були в Канаду зі Східної Галичини і порівнював їх добробут в новій вітчизні канадійській з непорадністю наших людей. Особливо разили Олеськова у наших людей непорядок й негарність та й повільність, що дуже відбивали від чистоти, рухливості й меткості других поселенців, от хотяйби Німців.

Питається раз проф. Олеськів одної нашої розхристаної жінки на фармі, чого вона така нечепурна. Таж в Канаді всі люди дбають про чистоту і гарність. На те йому та жінка: „Або ту є до кого прибиратись?”

А знов у одного нашого фармера, що очевидно вже ліпше стояв від інших наших переселенців, звідеться, як йому прецінь ведеться в Канаді. На те не хотів наш чоловік дати щирої відповіді, але став крутити, що то мовляв йому й дома, в Галичині, велося не зле.

Взагалі, пише проф. Олеськів, наші люди в Канаді не хотіли щиро відноситись до нього і до його товариша, господаря Дорундяка з Покуття, який разом з ним приїхав був до Канади на оглядини. Були скриті, недовірчиві. Протинно галицькі Німці дуже сердечно й щиро витали їх по своїх фармах, докладно розповідали їм про свій побут, все їм показували і не скривалися з тою правдою, що їм в Канаді далеко ліпше, як в Галичині і що небавом буде їм ще ліпше, як успіють ще краще по кількох літах побільшити свої господарства.

Вражіння, яке виніс був проф. Олеськів з оглядин життя наших тодішних фармерів в Канаді, висказав отсими словами: „Всьо вказує на те, що наші кольтоністи до кількох літ добуться добробуту, але тепер, серед тяжкої початкової роботи, занедбались так, що під верствою бруду не виглядають на образ і подобіє Боже... Ті обдерті особи, негарні лиця ні раз не пасують до тих вільних степів, на котрих сидять. Так і здається, що ті заорані ниви, ті стирти паші, ті загороди, обіймаючі цілий фільварок, хиба не можуть належати до таких нужденних істот... Маємо однак в Бозі надію, що ті

люди скоро дострояться до свого положення і не будуть робити стида руському імені.“

„Хотяй в Канаді сто разів гірше, ніж в Бразилії — так пише далше — то мимо того я не впевнявби нікого о добрі, бо є много річий, до котрих наш чоловік тут не привик, а котрі прикро будуть разити. Але тому що нема сумніву, що і так наші селяни підуть на весну (себто 1896. року) до Канади, то тішить мене дуже, що і деякі інтелігентні, бувалі в світі люди, вибираються з весною до Канади і будуть могли бути провідниками наших селян, котрих би без сумніву обдерли на дорожні агенти. Тим то інтелігентним людям скажу що найважніше, покажу їм на карті, де іменно тепер малиби селяни осідати, розкажу багато інших практичних річий, без яких трудно булоби дати собі раду, а які в сій малій книжочці годі-вмістити.“

Крім того подав проф. Олеськів свій погляд на поїздку на роботи до Злучених Держав Північної Америки. Про це писав він ось так:

„З моєї подорожі по Америці привожу одну щасливу вістку, яку тут подаю на закінчення. Іменно під кінець біжучого року почали на-ново відживати інтереси, пішли в рух фабрики, є робота у фабриках, в копальнях угля в Злучених Державах, а особливо в Пенсильванії, там, де наших Лемків і угорських Русинів є до двіста тисяч а наших священиків до трийцяти. Денний зарібок виносить тут найменше одного доляра, а наш скромно живучий чоловік може близько половину з того ощадити. Робота, що правда, тяжка. Туди отже дуже а цікаві люди, переодівшись по світовому, можуть іти на зарібок, провести там які два літа, зібрати кількасот ринських і збагачені досвідом та просвічені, вернути домів на господарство і на проводирів своєї громади для її добра й волі.“

Під сам кінець написав у своїй книжочці ось таке: „Не можу розпрощатись з моїми читачами, не давши їм ради: Застановіться уважно над кожною річю, що в сій книжочці стоїть і рішіть **самі**, чи вам випадає іти до тої Америки, чи ліпше сидіти дома... Ріжні народи, що походять від людей, які Америки не виділи, та вашого положення тут не знають, ні економічних (господарських) відносин краю не розуміють — поради чи на ту чи

на тамту сторону, пускайте попри уха, а еміграційної дурійки до голови не приймайте.

Як би хто, розважно роздумуючий о справі, потребував якого ближчого поучення, я радо йому уділю такого на пишмі.“

Такі слова подиктувала проф. Олеськовому совість на остопогу тим нашим людям; що часто вибирались до Америки з голими руками, надіючися, що там відразу чекає на них якийсь скарб.

Тимчасом наші інтелігенти, які тоді були з засади противні еміграції, хотяй американських відносин не знали, використали ті вище наведені слова проф. Олеськова на свій бік. В тій же самій його книжочці помістило товариство ім. М. Качковського відозву до своїх членів, в якій осьтак перероблює на своє зміслів автора книжочки: „З тої книжочки члени і всі земляки точно переконаються, що о еміграції на постійне наших людей не тільки до Бразилії, **але навіть і до Канади не може бути бесіди.**“

А сього прецінь Д-р Олеськів ніде і ніколи не сказав! Так перекрутили його думку ті, котрі намовили його у себе видати ту свою книжочку. Про ту справу пише його дочка, п. Софія Федорчакова отсе: „Жаль лише, що мова в книжочці видання Качковського дуже погана і тямлю, яке неміле вражіння робили на Батька його власні думки, переведені на язичіє, при коректі. Були це часи, коли ціла Лемківщина читала видання Качковського, а що багато Лемків їхало тоді до Бразилії, треба було на це зважитися, видати книжочку накладом товариства Качковського та здержати їх від виїзду до цього пекла.“

Відгомін вражіння, винесених з поїздки по Канаді, знаходимо ще у пізнійшій праці Д-ра Олеськова: Еволюція селянських господарств у Східній Галичині 1848 — 1898 на стор.: 9.: За Океаном, на американськім Нортвесті, де є нагода порівнувати всі нації коло робіт на фармі, галицькі (себто наші, українські) кольтоністи просто імпонують старанности при управі ріллі“. Се дуже гарне признание для наших канадійських Українців від земляка, що не був дуже щедрий на признание!

Вкінці не від річи буде згадати, як поїздка О. Олеськова до Канади відбилася на його домашнім, родиннім життю. Най-

краще про се пише нам рівнож його дочка, Софія Федорчакова, тепер директорка жіночої школи У. П. Т. ім. Бориса Грінченка у Львові, яка прислала до життєпису свого заслуженого батька багато цінних подробиць і світлину.

„Ми ще були малими дітьми, пише вона, коли батько поїхав до Америки. Се було в літі 1895 р. Ми виїхали з мамою до Скваряви до діда. З Америки приходили листи, мама читала їх нам і селянам.

В листах були описи американських просторів, а також про долю наших селян, якими Американці погорджували за-для їх нужди, негарности й непорядно-ти. Батько довго не вертав. Зі сторони родини сипалися докори на нього, що має діти, а видає непотрібно гроші на поїздки. Баби кивали над нами головами та казали, що „певно їх вже зіла вельоріба“. Мені серце краялося на сю думку, але мама потішала нас, що „вельоріба“ (кит) має вузке горло й не може зі-сти чоловіка. Пізно в осені вернув батько. Був наче відроджений і відновлений, по тій дорозі. Привіз багато книжок, деякі вироби Індіан, роги буйвола, які доси переховую.

Опісля мав відчити та писав про Америку.

Тямлю, як в нашій хаті у Львові, при вул. Голубій 11-А, зявлялися кожного дня емігранти-селяни, щоби порадитися, як їхати до Канади. Батько давав всім поучення і ради на дорогу: Одні з них слухали і сьогодні живуть на своїх фармах в Америці. Але інші, вислухавши всього з увагою, таки сідали в Генуї „на шіфу“ і їхали до „Парані“ (себто до Парани коло Бразилії). Прегарний вірш на сю тему написав тоді Іван Франко в Літературно - Науковім Вістнику. Тямлю мужика, чорного від розпуки, що продав був за 300 австрійських ринських хату, а в дорозі вкрали йому гроші. Тямлю молоду, гарну Гуцулку, що три дні у нас укривалася. Втікала з родичами до Америки перед брутальністю мужа-піяка. Тямлю лица наших свояків і знайомих, що знову не могли зрозуміти, пощо батько стягає в хату селян, тратить час, а ні-

чого з того не має. Однак нераз приходили з Америки листи від селян-емігрантів, що заїхали щасливо й добре їм живеться.

Коли після розвалу нашої держави в 1920. р. настав був голод, а сотки українських дітей у Львові й деінде діставали американські дари: цукор, риж, молоко, муку, фасолю, черевики й одіж, то все мені здавалося, що дари, призначені нашим ратунковим комітетам, як рівнож і датки на „Рідну Школу“ йдуть певно й від сих селян або їх дітей, що в послідних 40 літах перейшли, як емігранти, через нашу хату.

Нераз маю охоту до них написати та розвідатись, як їм живеться в новій вітчизні. Богато з них стало з колишніх рабів вільними горожанами американської землі та з тугою згадують старий край, що бажає вирватися з неволі.

Довгі роки був наш дім під знаком Америки. В кождім куті була американська книжка, американські образки, дотепи, ми рисували американськими олівцями, писали англійськими перами, бо ті були солідніші від австрійських. Селфгелп і селф-респект були девізами в нашім вихованню.

Раз вернув з Америки стрийко Володимир. Привіз великий куфер книжок. Кілька разів відвозив емігрантів до Гамбурга, щоби їх не визискували в дорозі.

Раз було в „Ділі“, що в Канаді основано читальню імени Олеськова. Має бути якась місцевість, названа Олеськів.

По кількох роках у нас про Америку замовкло.

Фізика вчить, що ніяка енергія, ніякий рух, не пропадає. Сей закон природи сміло можемо приложити до праці Д-ра Осипа Олеськова в хосен наших канадійських виселенців. Його труд, його видатки не пішли на марне, а принесли чимало добра тим нашим людям, що в Канаді шукали для себе і своїх дітей красшої долі.

— М. В.

Львів, Европа.

Дня 30. серпня, 1927.

ЛІТА.

МАЙК: Кілько літ має твій батько?
ПІТ: Мавби 120, якби був жив?

Женщина часто ушасливує мушину лише одним словом. Часом те слово звучить „так“, але багато частійше те слово є „ні.“

Канад. Український Інститут „Просвіта“.

Канадійсько - Український Інститут „Просвіта“ у Вінніпегу — це найбільша культурно - просвітна інституція серед Українців в Канаді. Інститут побудований в р. 1920. Тепер є 201 членів Інститута.

Турчин, Козаченко, Балагуш, Зборовський. **Контрольори:** Стиран, Маюк, Лакотий, Павлюк, Кривоніжка, Дідю, Гнойовий.

Зборів річних відбулося — 1; Квар-

ДРАМАТИЧНИЙ КРУЖОК ІНСТИТУТА „ПРОСВІТА“ У ВІННІПЕГУ.

I-ий ряд:—1. Петро Драль; 2. Іван Стоколоса; 3. Франко Паробок; 4. Михайло Вовк; 5. Іван Вергун; 6. Михайло Лапка; 7. Михайло Пастер.

II-ий ряд:—8. Іван Ісаїв; 9. Михайло Гетьман; 10. Михайло Івасків; 11. Іван Мономах; 12. Адам Крушельницький; 13. Петро Весній; 14. Стефан Байда; 15. Марія Гарболієвська; 16. Михайло Куревич.

III-ий ряд:—17. Яків Попель; 18. Євген Довгань; 19. Роман Сеніцький; 20. Никола Яцик; 21. Антін Дереворіа; 22. Іван Зборовський; 23. Йосиф Рурчак; 24. Марія Доскош; 25. Олег Рурук; 26. Александер Ігнатовський.

IV-ий ряд:—27. Павло Дуда; 28. Іван Яворський; 29. Юстипа Ковальська; 30. Агафія Яцик; 31. Анна Валешта; 32. Марія Грошко; 33. Антін Сірко; 34. Марія Апилюя; 35. Софія Брашук; 36. Гнат Поворожник.

V-ий ряд:—37. Марія Багрій; 38. Клядін Бак; 39. Галя Гаврилюк; 40. Петро Арнольд; 41. Василь Валешта; 42. Марія Гаврилюк; 43. Катерина Романюк; 44. Анна Сорокула.

VI-ий ряд:—45. Ольга Сорокула; 46. Юля Брашук.

Старшина в році 1927: Адвокат — Василь Балешта — голова. **Директори:** Гнидишин, Дереворіз, Яцик, Вергун, Гладкий, Карабінова, Сорокула, Ільчишин, Попель, Драль. **Заступники:** Смолій, Береза,

тальних — 3. Надзвичайних — 2. Засідань Заряду — 33. В біжучому році відбулося в Інституті „Просвіта“ 13 концертів; 11 представлень; 2 святочні концерти з нагоди річниць, 1 пасхальний концерт,

2 водивілі, 1 артистичний виступ. 6 членських забав з танцями, 1 великий базар, 1 політичне віче, 6 пікніків.

Крім того в осінньо-зимовім сезоні кожного вітвірка і єєреди відбуваються в

Ново зреорганізований хор Інституту під управою проф. Е. Турули тішиться добрим іменем як поміж нашими, так і чужинцями. А славу, признання і похвали за аматорські вистави збирає артист

ВИДІЛ КАН. УКР. ІНСТИТУТУ ПРОСВІТА, У ВІННІПЕГУ НА 1927 РІК.

I-ий ряд, з ліва на право, сидять:—п.п. П. Береза, пані П. Карабін, Ів. Вергун, В. Балешта, Анд. Дереворія, Гер. Шевчук, Н. Гладкий.

II-ий ряд, стоять:—п.п. В. Борецький, Н. Ядик, П. Баламутовський, В. Турчан, М. Лакомий, Дм. Тригук.

III-ий ряд:—п.п. Ів. Трусь, Ів. Маюк, О. Смолій, Ів. Гнидишин, Ів. Зборовський, П. Карабін.

IV-ий ряд:—п.п. Й. Малишка, Я. Попель, М. Сорокула, П. Балабуш.

салі Інституту рухомі образці (кіно). На концертах, прийяттях і забавах промовляли звичайно визначніші громадяне міста Вінніпегу. На концертах звичайно говорили між іншими: В. Балешта, В. Босий, о. П. Олексів.

— П. Арнольдї, який під цю пору працює як режисер при Інституті.

Секретар Товариства.

Вінніпег, Ман., Канада.

Дня 12. жовтня, 1927.

СИЛА ЛЮБОВИ МАЄ ГРАНИЦІ.

Кажуть, що любов — се найсильніша річ у світі. Але любов не є доволі сильною, щоб приневомлила гарного молодого мушину оженитися зі старою, поганою жебрачкою.

ЯСНЕ.

УЧИТЕЛЬ: Івасю, що означає слово „дефіцит?“

ІВАСЬ: Се те, що ви маєте тоді, коли не маєте тільки, як мали тоді, коли не мали нічого.

Конфедерація Канади 1867-1927.

Року 1927 всі мешканці Канади, як по великих містах, місточках і кольоніях, святкували т. зв. "Діамантовий Ювілей" або шістдесятиліття існування Канади такої як вона є нині, т. є. з одним центральним правительством в Оттаві й з підвладними представителями по провінціях.

ДО КОНФЕДЕРАЦІЇ.

Щож було до конфедерації?

До конфедерації (злуки) була не одна а дві Канади — Висша й Низша Канада (теперішні провінція Онтеріо й Квебек), а крім того Нова Шкоція й Новий Бронсвик. На заході Канади була зорганізована Бритійська Колюмбія, а решта земель, від західної границі Онтеріо, до східної границі Бр. Колюмбії, були дуже рідко заселені й звано їх Північно Західні Території. Нинішня Манітоба була знана як "Ред Ривер Сетлемент". З цих територій пізнійше утворено нинішні провінції: Манітобу, Саскачеван, Альберту та Юкон і теперішні Північно Західні Території, на північ від границь Саскачевану й Альберти.

Тепер Канада складається з дев'яти провінцій, а в час конфедерації лише з чотирох. Сі, отже, чотири перші провінції, від самого початку їх відкриття й заселення Французами, 1534 р., були під управою Французів, а в 1791 році Англіїці перемогли Французів в битві на "Плейнс оф Ебрагам", в провінції Квебеку, й тим способом підбили всю тодішню Канаду під свою, т. є. англійську управу.

Після сеї побіди Англіїців над Французами, між населенням Канади настало роздвоєння. Переможці Англіїці, замешкуючи в переважаючій більшості теперішню провінцію Онтеріо, назвали свою провінцію Висша Канада й сформували свій парламент в місті Кінгстон. А переможені Французи, замешкуючі теперішню провінцію Квебек, не хочаючи дати Англіїцям присвоїти собі ім'я "Канада", назвали свою провінцію Низша

Канада, з осідком парламенту в місті Квебек. Так повстало дві Канади.

Крім тих двох головних провінцій, англійської і французької, було ще дві зорганізовані провінції, т. є. Нова Шкоція й Новий Бронсвик. Населення сих провінцій було мішане й тому вони самі не відгравали жадної політичної ролі самостійно, а, в часі непорозумінь, прилучувалися то до одної то до другої Канади.

Правительства обох Канад хоть підлягали Англії, то однак не жили в згоді між собою. Як одна Канада так і друга вважали себе властивою Канадою й не хотіла одна другій скоритися. З сего виходили часті непорозуміння й суперечки які доходили до Лондону й Лондон, т. є. англійське правительство, було приневолене мішатися й годити спорючі сторони.

Будучи мировим судією між провінціями за морем, англійські політичні мужі бачили, вже давно перед конфедерацією, що тут не буде спокою доти, доки між провінціями не настануть порозуміння й єдність. Плян злуки всіх провінцій був підданий ще 1784 р. т. є. 83 роки перед заключенням конфедерації, та тоді він не прийнявся.

Крім національної ріжниці між Французами й Англіїцями, т. є. мови й обичаїв, велику ролу в розділі народів, грала також релігія. Французи були й є католиками а Англіїці протестантами, й одні других не терпіли, й не хотіли одні другим піддатись.

Парляменти, як в одній так і в другій Канаді сварилися, правительства падали; були часті вибори й се спричинило негодовання та деморалізацію між народом. Правительства у провінціях не слухалися між собою, бо всі були рівноправні — не було ні старшого ні молодшого. Настав загальний хаос і негодовання одних до других.

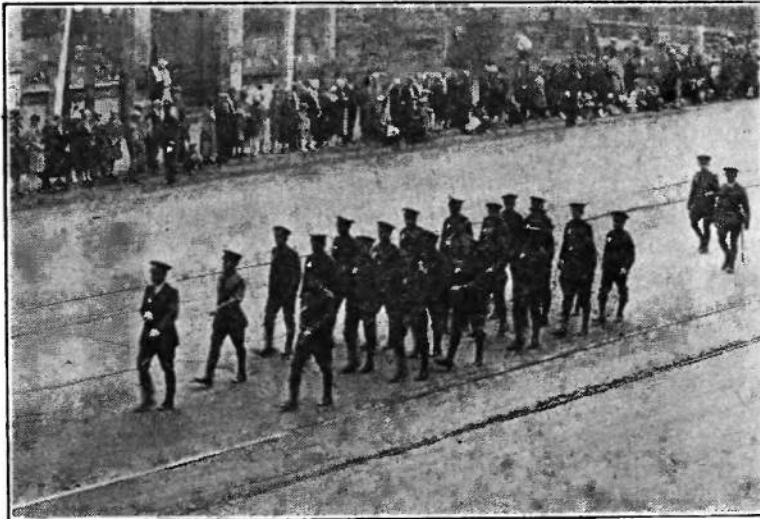
Державні мужі всіх чотирох провінцій, бачучи, що так дальше не може бути, року 1864, на пропозицію Французів

з Низшої Канади, зіхалися на конвенцію до міста Квебеку, й там ухвалили т. зв. Брітїш Норт Амерїка Акт, на підставі якого всі чотири провінції злучилися в одно тіло й утворили оден спільний парламент в Оттаві. Всіх послів на сій конференції було 33 і їх до сего часу вважають батьками конфедерації. По переведенню всіх формальностей, повна злука й проголошення конфедерації наступило аж в три роки пізнійше т. є. першого липня 1867 року. Від сего часу всі чотири провінції прийняли одну назву "Домініон оф Кенада", а на памятку сего так важного діла, день першого липня проголосили загальним канадійським святом під назвою "Домініон Дей". Так повстала "Конфедерація Канади".

Першим преміером організованої Канади був Джон Александер Мекдоналд, а сегочасним є В. Л. Мекензі Кінг, який року 1867 є десятим з ряду преміером.

Завдяки конфедерації до злуки під оден прапор і управу, зголосилися пізнійше й інші, молодші провінції — Північно-Західної Території р. 1870, Бр Колумбія р. 1871. Принц Едвард Айленд р. 1873. Опісля з Північно-Західних Територій виділено нові провінції Саскачеван і Альберту 1905, Юкон 1898р., і побільшено провінцію Манітобу, Онтеріо й Квебек 1912 року.

По конфедерації Канада стала на стопу незалежної держави й почала творити своє власне політичне й економічне

16-та Січова Сотня в поході головною вулицею Мейн в день Ювілейного Торжества у Вінніпегу.

ПО КОНФЕДЕРАЦІІ.

По заключенню сеї угоди, конфедерації, політичне життя Канади пішло на кращий шлях. Населення стало задоволене з успішного переведення централізації, злуки, й зажило спокійним життям.

Англія прислала свого відпоручника (заступника короля) в особі Ерла Монка, який став першим генеральним губернатором Канади. Теперішній Ген. Губернатор Лорд Вілінгдон, єсть вже десятим з ряду заступником короля в Канаді.

життя. Правительство, тепер доміняльне або федеральне, в Оттаві, почало організувати й закладати державні інституції та департаменти як почта, суд, конскрипція (спис населення що 10 літ), податки, мілітарні школи, банки, міліція, фльота і т. д., словом всьо, що входить в круг його ділання в державі, і так:

Перший загальний банковий акт ухвалено 1871 року.

Зорганізованя найвищого канадійського суду наступило 1875 року.

Першу мілітарну школу засновано в Кінгстон, Онт. 1876 року.

Нортвест Манвейн поліцію зорганізовано 1873 р.

Першу залізницю від моря до моря побудовано 1885 року. Бритійські війська спустили Галіфакс, а їх місце заняли Канадійці 1889 року.

Перший залізничний потяг прибав до Вінніпегу 9. грудня, 1889 року.

Північно-Західні Території поділено на Ассінібою, Атабаску, Саскачеван і Альберту 1882 р.

Заінкорпоровано провінції Саскачеван і Альберту 1905 р. Заложено університет, в Манітобі й Альберті 1906 р., в Саскачевані 1907 р. Заложено канадійську флоту 1910 р.

Укінчення другої залізниці від моря до моря С. Н. Р. 1914 р. П'ядесят тисяч канадійського війська бере участь в світовій війні 1914-1918 рр.

Торговельна угода Канади з західними Індіями 1913 р. Заложення першої канадійської амбасад в Злучених Державах 1927 року.

Повищі й інші не менше важні факти вказують, що Канада політично поступає як вповні незалежна держава, чого вона не могла робити, якби тому 60 літ не було конфедерації, не було злуки розполітикованих провінцій в одну цілість з одним прапором і однаковими для всіх правами.

Головними пропагаторами злуки чотирох перших провінцій в одну цілість були: Александер Галт, Д'арсі Мегі, Жорж Картієр, Жорж Бравн, Александер Мекдоналд, Чарлес Топер і Леонард Тилей. Всі вони були основиками теперішньої нашої Канади. Якби не повище наведені піоніри злуки, то нині не булоби такої Канади, якою вона є, а булиб провінції, без послуху й карності, бувби загальний хаос та ворожнеча о першенство.

Вінніпег, Ман., Канада. Дня 18-го вересня 1927.

А. Загарійчук.

ПОМІЧЕННЯ.

Перша користь з того, що хтось береться учитись, є та, що він тратить зарозумілість. Бо неможливо, щоби хто учився, або зачинав учитись, коли він думає, що він вже все знає. Для того не вчені є часто великі зарозуміліці.

Не бійся смерті і знай то о смерті, що доброму чоловікові не може статися нічого злого ані в житті, ані по смерті.

— Сократ.

Чоловік не повинен ніколи встидатися і признатися, що він помилився, бо то лише означає іншими словами, що він є нині мудрійший, як був вчора.

Чоловік з порожньою головою має двигати всякий тягар на плечах.

Час йде після того, в якому ми болоті бродимо.

Чим більші труднощі, тим більша слава, як їх поконається: капітани кораблів дістають свою славу з тих бур і непогод, які перебули.

Як бесідник зачинає крутити, то на місці добре йому сказати: Гов! на скруті йдьте поволи, бо перевернете.

Нічо так скоро не кружляє, як тайна.

Лише такий нарід може мати самоуправу, що має спосіб удержати її на довгий час.

Велика різниця є між тим, чи ми робимо щось, бо думаємо, що то є добре, чи думаємо, що то є добре, бо ми робимо.

Характер чоловіка пізнаємо найліпше з компанії, яку любить і в якій живе.

ДО КОГО ГОВОРИТЕ?

— До дурня ніколи не варта говорити.

— Та я до вас не говорив.

ГІСТЬ до господині: — Подивіться який волос я витягнув зі зупи!..

ГОСПОДИНЯ: Ох, вибачте... Я думала, що вже всі повитягала.

Читальня Просвіти в столиці Канади.

Читальня Просвіти в Оттаві, столиці Канади повстала недавно. Горстка людей зійшлася в році 1923 на весну до хати Василя Токара і обговорили з о. В. Гігейчуком справу читальні, щоби розбудити народну свідомість між старшими та щоби молодіж могла читати про минулість українського народу. Присутні були Василь Токар, Іван Токар, Петро Рибак, Іван Максимчук, Іван Рудий, Павло Ковальчук, Володимир Любинський, Василь Пук, Йосиф Лукіячук, Йосиф Сухий, Никола Павлюк, Стефан Василевич.

Сього року належить до читальні 44 члени. Відграваяються представлення а діти дають концерти. Товариство вислало жертви на Рідний Край, на українських німечників, на Рідну Школу, зібрало на Народну Оборону. На Народну Оборону зібрало Товариство в році 1923 \$460.00, кожний з нас хоче побачити свій Рідний Край свободний від чужих, щоби український нарід нам свого господаря у своїй хаті.

Голова Товариства: Стефан Василевич, 52 Сенека Стр.; Писар Товариства: Йосиф Сухий, 26 Плімавт Стр. Адреса Товариства: 447 Арлінгтон Евню, Оттава, Онт.

Товариство відіграло за чотири роки яких 25 представлень. Були між представленнями такі штуки: „Наталка Полтавка“, „Невольник“, „Мати Наймика“, „Украдене Щастя“, „Не Ходи Грицю на Вечерниці“, „Сатана в Бочці“, „Жидівка Вихрестка“, „Вифлеємська Ніч“ і інші.

Представлення відбувалися у своїм власнім домі.

Місячна вкладка до Читальні виносить 25 центів, заощаджених грошей має Товариство в банку \$72.45. Довгу не має жадного. Бібліотека обнімає книжок за 25 доларів вартости. Передплачується чотири часописи: „Канадійський Українець“, „Н. Зоря“, „Католицький Провід“, „Січ“.

Членів має Товариство 49, дітей, що цікавляться Товариством буде понад 30. Читальня придалабися нова, маємо на думці вибудувати красшу салу і красший будинок, добрий на представлення і на сходини.

Товариство живе в згоді з церквою а на чужині се одинока дорога, щоби мати спокій і силу. Товариство, що свариться з церквою, веде людей на розтіч і на загибель в Канаді, між чужими.

Парохія числить до пятьдесять членів, се Українці, що походять зі Східної Галичини, від Гусятина, Борщева, Заліщик. Деякі прибули сюди тому 28 літ. Початки були дуже трудні, мова англійська тяжка. Не оден читати і писати не знав, не то по англійськи, але навіть по своєму. Було тяжко розговоритися з Англійцями і Французами. Найстарший з наших членів Танас Вайда приїхав до Оттави перший. Ширий член нашої парохії і церкви. Жив між нами сідоглавий, дай Боже, щоби прожив між нами зі своєю дружиною ще многі літа. Найбільше наших людей прибуло перед війною з інших міст. Декотрі знали вже добре говорити по англійськи. Закладали всякого роду товариства, а все на розбивання нашого народу. Робили мітінги на тайзах, кричали: „Давайте по зеленому, товариші, а ми вас зробимо щасливими.“ Не було священика і не було провідника, не було владики. Ми ходили до католицьких костелів в Оттаві, але про свій обряд не забували. Преосвященний Никита надав до нас о. Филиму. Працював з нами кілька літ. Крикуни кричали, бо щось іншого не потрафлять. Лише дим пускають поміж людей. Димарі!

Пізнійше прибув до нас о. М. Кузьмак. Громада загадала під його проводом в році 1918 вибудувати церков. Люди показалися ширі, організаторами були ревні люди Петро Рибак, Петро Дяк і Володимир Любинський. Тих три люда ходило від хати до хати, збирали жертви на будову церкви, нераз змогли до нитки, що рубчика не було на них сухого. Адвокат Ірляндець Скот, щиро підпомагав нашу парохію, який поміг купити площу під церков.

Але брак в нашім народі зрозуміння для організації і для обовязків для свого провідника. У інших народів, знає кожний, що провідника треба не лише

шанувати і слухати, але причинитися до того, щоби він мав з чого жити. Ми цього не знаємо. Хочемо, щоби наш провідник, або по жебрах ходив, або йшов тайзи класти і рилі прибивати, лише, щоби на нього не зробити ніякого видатку. Або щоби провідник від нас забрався, а що далше буде, про се не думаємо. Але маю надію, що буде ліпше, бо довкруги нас є народи культурні, які уміють себе

організувати і ми навчимося від них всього того, чого не знаємо і не вміємо. Ми зробили до тепер великий поступ в думанню і поведенню і далше будемо поступати, коли лише будемо вчитися від мудрійших народів.

Стефан Василевич,
Голова Читальні Просвіти.

Оттава, Онт.

РОЗВАЖТЕ.

Як двох свариться, то навіть їх пси не погодяться.

Наймудрійший не витримає злих язиків дурнів.

Неполіровані перли не світять ніколи.

Найліпше збіже є все на полю других людей.

Хоть слези плинуть, вони не допоможуть заплатити доугу.

Розілляної води не збереш ніколи.

Ніхто не ховає два мечі до одної похви.

Для мурашки трошка дощу то по-тоне.

Вколися, то будеш знав, як других бо-
лить.

За чемно то так як нечемно.

ОСНОВА ДУШІ.

Народна релігія є в кожній людині. Видко з того морального провідника, що зветься совістю. Вона може бути дика або вироблена, але вона є все загальною основою всіх системів віри, бо є честю людського ума, явно або тайно.

Нема такого, щоб перечив, що ту основну силу морального думання і діланя не треба вишколювати й розвивати.

Виховання до посідання майна є неповне. Кожному треба способу, щоб розрізнити добре від злого.

НІХТО НЕ ЗНАЄ.

— Що робить ваш вуйко?

— Нічого; він є політиком.

— Адже й політикири мусять робити щось, щоби жити.

— Вони й роблять, але ану зловить їх!

ПОСПІШНА РОЗМОВА.

ШОФЕР: Отсе ваш поїзд, прошу пані.
КОКЕТЛИВА ПАННА: Чоловіче мій, чому ви кажете „ваш поїзд“, коли ви прекрасно знаєте, що поїзд належить до Сіенара а не до мене?

ШОФЕР: Не знаю, прошу пані. А чому пані кажуть „мій чоловіче“, коли пані добре знають, що я належу до моєї жінки?

НЕ ЙОГО ВІНА.

БАТЬКО: Павлусю, перестань тягнути kota за хвіст.

ПАВЛУСЬ: Я тільки держу за хвіст, а кіт сам тягне.

ДЕ КАПЕЛЮХ?

— Чому Ви носите такий поганий капелюх на вулиці?

— Помиляєтеся! Ношу на голові, не на вулиці.

НЕ ВЧИВСЯ ЧИТАТИ.

— Пропає мій бідний песик!

— А чомуж ви не оповістите в часописи Вашу адресу?

— Та що з того, коли він неписьменний.

ПРИЗНАВСЯ.

БАТЬКО: Отже ти вже знаєш тільки саме що й учитель, га? А почім ти певна цього?

ДОНЯ: Адже учитель самий признавсь. Він казав, що він не може нічого навчити мене.

З Краю до Канади.

(Моя канадійська подорож).

Тихо в нашій околиці, листя шепче на вербах, я сиджу в своїй світлиці, потапаю у думках. А в часописах читаю і від людей зачуваю, що в світ люди виджають і там майно здобувають. Я тут сиджу непорушний, наче камінь той бездушний, трачу літа молодії, на добро нема надії. Та став же я, задумався, що маю робити, чи маю їхати у світ, чи тут далше жити. Ой став же я промишляти, як паспорт дістати, треба тамки у старості справу розяснити. Ходив же я до старости на тиждень три рази, а староста питається: „Де йдеш сину вражий?“ А я йому відказую: „Паспорт дайте пане, бо в Канаді, аж за морем моя нога стане.“

Дістав же я в кінці паспорт і стався збирати і прийшла вже ся година, щоби ся прашати. Та зійшлася вся родина, ой Боже, мій Боже, болить мене головонька, думати не може. „Ой бувайте здорові! мамо моя, тату, бо Бог знає, чи вже верну в нашу рідну хату. Ой бувайте здоровенькі браття і ви сестри, жаль великий на серденьку, що не можу знести. Бувайте і ви здорові, всі мої сусіди, хочу вийти із неволі, зайти до побіди. Бувайте мені здорові товариші мої, бо не знаю чи вернуся із чужини тої.“ Одні плачуть і заводять, слези, як дощ, ллються, другі стоять за плечима, під носом сміються: „Не стогняйте, не ридайте, вія ще не вмирає, нехай іде до Канади, гроші загорає.“

„Ой бувайте ми здорові, я ся забираю, а чи назад сам поверну, того не вгадаю. Через воду тра їхати цілих дві неділи, а смерть в очі заглядає там кожної хвили. Може буря зашуміти, корабель розбити і всі бідні подорожні мусять втопити.“

Поїхав я у дорогу, було нас там мно-

го, було нам в дорозі добре, було й де-що злого.

Виїхав я з свого села, лишив я родину, лишив маму, лишив тата, лишив і дівчину. Лишив брата, лишив сестри, лишив і братові, тай поїхав я до бюра у великім Львові. Ой приїхав я до Львова, пійшов до дохтора, він на мене розкричався: „Чомусь не був вчора?“ Другий каже: „Ти не бійся, нич тобі не буде, але дай мені доляра, то все добре буде!“ — Ох, тай дав же я доляра, поїхав в дорогу тай думав я, що скінчив я усяку пригоду. Приїхав я до Варшави, пійшов до візити, а дохтори вже ся радять мене не пустити. Ой став же я задумався тай зі жалю млію, як вони мене завернуть, деж я ся подію. Приїшов писар, мені каже: „Нічо не поможе, три доляри мусиш дати таки тут небоже. Ой став же я зажурился, став думку думати, там одного, а тут три, а де-ж їх набрати? Ой дав же я три доляри. „Здорові!“ — слава Богу — конзуль візу написав, вислали в дорогу. Заїхали ми в Вайгерово, тут нас закрутили і обстригли, обголили, як бубнів пустили.

Тай поїхав я до Гданська сідати на шифу, тай думав я, що скінчилась вся біда і лихо. Ой сівши я на шифу, нещасная доле, в очах мені почорніло, а в голові вже коле. Шифом трясє і колише на всі штири боки, хитатюся усі люди, роблять дивні кроки. Пливуть криги ледянії, о мій милий Боже, як котра ударить в шифу, то розбити може. Але шифа міцна була, залізний спід мала, через криги до Канади скоро заїжджала.

Приїхав я до Канади, береги горбаті, потім скали, якісь води, дерева терхаті. Ой ходжу я по Канаді, по англійським раю, два місяці розбиваюсь, роботи не

маю. Приїхав до Вінніпегу, до міста славного, хоть велике і широке, та що мені з того. Ой пішов я по тім місті, роботи шукати, безробіття через дощ, нема що казати. Оден каже: „Без роботи цілу зиму сиджу“, другий каже: „Три місяці роботи не виджу.“ Ой став же я задумався, що мені робити, ані з чим назад вертати, ані тут як жити. Ще маю я пів доляра і що з ним зробити, чи нараз його проїсти, чи на два лишити.

Аж приходять якийсь фармер, поглянув на мене, пізнав, що я тепер з краю, тай каже до мене: „Чи пійдеш ти до мене ліса корчувати, дам харч добрий, добрі гроші і в перинах спати.“

Та втішився я тим дуже і кажу: „Чому ні? Але гроший я не маю, то з тим біда буде.“ Фармер каже: „Я ще здиблю на тикет доляра, йди на офіс, запишися, поїдемо зараз.“

Приїхав я з фармером аж до його хати, фармер каже: іди зараз коні напувати. А фармерка щира була, зачала витати: „Маєш сину сокирину, йди дров нарубати. Нарубав я цілу горбу, тай прийшов до хати, а фармерка ставить миску: ”Иди вечеряти. Ой на тобі мій синочку вечеру з обідом, як ще тобі буде мало, доложи си хлібом.“ Ой стоїть в мисці маслянка, нема що думати, вже я два дни нич не їв, то треба ся брати. Сербнув троха я маслянки, тече лише слина, тай думаю, тото буде і така перина.

Фармер каже: “Ходи зі мнов, покажу, де спати, возьми собі тоту плахту, будешся вкривати.“ Завів мене аж до стайні: „Тут будеш лягати, в яслах теплу тай не треба навіть ся вкривати.“ Став я ра-

но о четвертій, дав я сіна їсти, чистив стайню, гній викинув, не мав часу сісти. Знов дав сіна й напоїв, тай пішов до хати, фармер лежить тай говорить: „Вже треба ставати“. Пішов, глянув до худоби, там усе зладжене, вернув в хату за хвилину тай сміється з мене: „Ти певно син господарський, рано ся зриваєш, нагодував і попрятав а тепер час маєш. Снідай зараз і поїдеш у ліс корчувати“. Як я спитав за заплату, то він став казати: „Дам долярів я пятайцять за місяць робочий, а за другий дам сімнайцять, ну і чого хочеш?“

Ой став жеж я тай думаю, як тут заробляти, я в Канаді руки знищу і зайду до страти. Чи не ліпше в Ріднім Краю в селі працювати, як по нетрах канадійських свій час марнувати.

Ой робив я цілий місяць за ту малу плату, написав я лист до дому: „Рідні мої тату, у Канаді є зарібки, що смішно писати, за пятайцять лиш долярів мушу корчувати, а є такі, що не можуть дістати роботи, нема раю у Канаді, є також клопоти. Треба добре працювати і добре думати, щоби поле заробити, господарем стати.

Тато мені відписали: кождий цент є гроші, на тім світі лише праця веде до розкоші. Працюй сину і пильнуйся, робота ще буде, треба щиро працювати, щоби вийти в люди. А Канада край великий, ґрунт еще свобідний, доробляйся, цент до centa, будеш газда гідний.“

Іван Федусь,

Робітник на фармі.

Чемонг, Саск., серпен, 1927.

ОПИС КОТА.

Кіт є звіря, що м'являє. Коти мають чотири ноги, на кождім розі по одній. Кіт падає все на свої власні ноги але на чужий карк або плечі.

Кіт має хвіст і все його носить зі собою, чи погода, чи дощ.

Кіт має на мордочці вуса і то кілька вусів. Як кіт мие мордочку, то буде погода. На фармі, коли є жнива, повинні знати, що як лоскочеться кіт в ніс, то він все буде мити своє письо.

Кіт має кожух в зимі, але також в літі. Але хотия має кожух, кладеться там, де є дуже горячо. Видно, що йому все зимно, бо мій брат знімає кожух, коли приходить до хати.

Кіт ловить миши в ночі, а я не можу зловити миши навіть в день. Кіт їсть миши і хлепче молоко, а мені чомусь миши не смакують. Я волю молоко з кашою.

Івась, з третього ґрейду.

Кого можна казати в Канаді арештувати.

Канада прийняла англійські закони в судах і ті закони різняться від законів тих країв, відки приїжджають українські переселенці.

Англійські закони повстали в Англії, відділений від Європи каналом Ляманш, закони в державах європейської суші витворилися із законів давньої римської держави, з кодексу зібраного через правників за часів цісара Юстиніана.

Кожний, що приїжджає до Канади, відчуває різницю не лише в підсонню, їді і одінню, але також в організації урядів і в поведенню властей. Се вплив законів. Закони тут інші і виконання законів має інші форми.

Канадійська держава дає чоловікові много свободи:

1. Чоловік в Канаді, чи він має вже горожанські папери, які дістає доперва по 5 літах побуту, чи їх ще не має, стоїть під опікою і обороною всіх властей держави і всіх законів. Він має право висказувати свою думку отверто на кожних зборах і в часописях. На зборах нема державних комісарів, щоби пильнували, що горожани говорять і розв'язувати примусово збори за висказані гадки. Власти не відбирають голосу часописям і не конфіскують ніякої статті. Самі редактори мають на стільки розуму, що писати, щоби помочи державі а не шкодити, що писати для читачів, щоби їх виховувати.

2. Чоловік може у Канаді належати до тої організації, яка йому подобається, чи вона політична, чи культурна, чи релігійна, чи економічна. При виборах не уживає держава примусу і страху до агітації а уможливорює виступ кожному кандидатови, який сповнив всі формальности, приписані при приготуванню виборів.

3. Кожний, горожанин, чи негорожанин, має право купувати, продавати, торгувати, робити підприємства, заряджати своїм майном так, як він собі зього бажає.

Мимо того, що до Канади приїжджає много людей з різних держав, канадійська держава приймає, що вони є люди доброї волі і відразу розуміють свої обовязки, що вони стають членами нової державної організації і будуть поступати не в шкоду для неї і для її членів, але в

хосен. Для того сторожа безпеченства, се є поліція і жандармерія незвичайно тактовні і виrozumілі і поводяться не як власть, але як горожани, яким припадає почесна задача пильнувати порядку. Хто приїжджає до якогонебудь міста, не має обовязку зголошуватися на поліції, як се діється в Європі. На великих торжествах, походах, забавах поліція не метється у вічі. Вона не носить шаблі, ані револьвера.

Держава, се є всі люди, які тут вже є, хотять вірити, що кожда людина, що тут живе, що тут прибуває, є чесна, і не хоче нарушити порядку ані безпечности, не хоче нарушити другому чести, або майна. Се для тих, що приїжджають з Європи дивне. Вони привикли до жандарма і поліціанта, як якогось напасника, що чіпається кожного, чи треба, чи не треба. Се зрозуміле, коли знається, що в Європі люди, особливо Українці вирости в чужій державі, яка була для них ворожа, так що їх хосен не був хісном держави і держава підозривала їх, що вони щось такого думають, що для неї вороже.

В Канаді добро горожан криється з добром держави, бо держава, то горожани, то кождий з нас, що тут живе і працює. Кожний з нас в Канаді знає, що має з власної охоти поводитися в добрий, чесний, розумний, красний спосіб, щоби не нарушувати спокою, майна, чести другому. А жінки мають ті самі права, що мушчини. Всі горожани стоять в тій самій силі. Кожний стремить до порядку без примусу, бо порядку бажають всі. Нема такого, що хваливби непорядок. Закони ухвалюють собі горожани самі, для того хотять добровільно слухати своїх законів.

Деко́трі люди хотять покрити свої негарні слова, або вчинки словами: „Мені се вільно робити, бо Канада вільний край — Фрі Контрі.“ Однак „Свобідний край, Фрі - Контрі“ то ще не значить, що кождий може брати чужу власність, очернювати другого, робити другому пакости, доскулювати другому, ставати тягаром других, не додержувати даного слова, не віддавати позичених грошей, присвоювати собі людську працю, ошукувати. „Фрі Контрі“ се значить, що кождий має особисту честь і шанує свою особисту

честь, непоступає нечесно, несовісно, бо сам того не хоче.

Засада англійського права така: Ніхто не сміє зачіпати другого особу, майно, честь, дім. Ся засада застерігає повну свободу маєткови, чести і життя кожного чоловіка.

Однак сей закон не забуває на оборону людини перед можливим нападом другої людини. Нападений силою, має право боронитися і арештувати того, хто нападає на його життя, або на життя чи майно другого. Арештованого треба віддати сторожі безпеченства.

Коли заходить можливість, що можна покликати відразу поліцію, тоді арештовання виконує поліція безпосередно. Се в случаях нападу на життя, або майна.

Тому що се край великий і годі потягнути винного до відвічальности, бо він виїде і не можна його найти, заходить потреба арештовання і в інших случаях. Арешт заряджує власть держави, яка переводить арештовання. Арештований може опісля зложити кавцію, щоби бути на волі, не в арешті.

Заходять случаї, що приватна особа уважає за відповідне, щоби якийсь чоловік був арештований. Особа, що хоче другого арештувати, йде до мирового судії, який зоветься по англійськи „Джастис оф де Піс“ і тут складає зізнання та присягає, щоби судія виписав „Варрант“, се є поручення, яке дає повновласть до арештовання другої особи.

Замість до мирового судії, можна піти до урядника поліції, щоби виписав „Варрант“.

Такий „Варрант“ мусить мати важну причину, бо колиби се сталося безпідставно, без правової причини, тоді арештований може скажити до цивільного суду о відшкодування.

Кожний, кому щось злого трафиться, повинен не на власну руку виконувати відплату, чи кару, але свою кривду зголошувати до поліційного урядника, або до мирового судії.

Хто приїде до котроїсь околиці в Канаді, повинен все пропитати на початку: 1. Де живе найблизший священик, бо священик все дасть добру раду. 2. Де тут лікар, бо лікар потрібний, щоби ратувати здоровля. 3. Де секретар муніципалу, бо секретар подасть вказівки про закони і землі в муніципалі. 4. Де найблизший мировий судія, бо судія потрібний

до полагоди непорозумінь з тими людьми, з котрими треба приставати.

Уряду „Мирового Судії“ не знають держави в Європі. На Буковині, в Галичині, на Прикарпатській Україні нема мирових судіїв. Канада має мирових судіїв, які полагоджують дрібніші справи і дають поради в непорозуміннях, видають також вироки в справах дрібних, які законом до них приділені.

Щоб не мати прикрих приключок, треба самому бути спокійним, не сварливим, вирозумілим, а нераз треба удати, що не розуміється образи, коли хтось другий в словах і поведенню образливий і напасний. Пригадую знаний висказ одного Українця, що виїхав до Канади і на напасті відповідає постійно: „Я приїхав до Канади не сваритися, але працювати.“

Коли робітник бере роботу у фермера, чи підприємця, повинен зробити угоду і умовитися ясно про час роботи, якість роботи, висоту плати і спосіб виплати. Причина суперечки буває звичайно через неясну угоду. До „Товариства Опіки“ напливають листи зі скаргами на роботодавців і всі скарги походять від того, що угода на самім початку була неясна.

Ті люди, які вже довше живуть в Канаді, повинні почуватися до обовязку поради і помочи тим особам, що доперва приїзджають до Канади. Правдивий Канадонець є вічливий і помічний, не лукавий і не зависний.

Сварки і непорозуміння а навіть бійки повстають найчастіше при „добрій годині“, коли не бракує чарки. Розривка потрібна, але обережний чоловік знає міру в уживанні горячих напоїв, які, надмірно ужиті, спроваджують страту здоровля, незгоду, страту гроша і свободи. Бо вправді закон в Канаді вирозумілий і лишає много свободи, але горожани ухвалили тут також строгий закон на тих, що не шанують своєї чести і порядку. Коли хтось поповнив зле діло і держава мусіла звернути на нього увагу, то кара буде строга. Судія має велику свободу. Тому що Канада край великий, то і кари мусять бути великі, коли між тими чужими людьми, що напливають з усіх сторін мається удержати той великий, знаменитий порядок, який канадійські горожани запровадили собі в Канаді.

С. Савула,

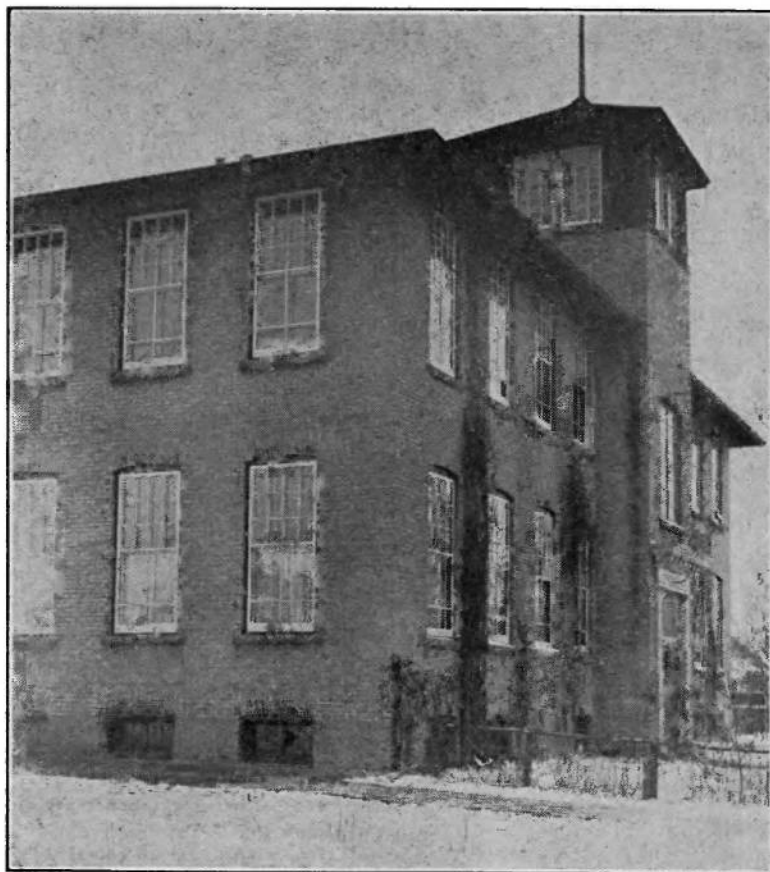
Дня 27-го вересня, 1927. Вінніпег, Ман.

Школа під проводом Сестер Служебниць у Вінніпегу.

В році 1905, 25-го мая, з поміж 30 сестер які на той час були у Львові, виправилось дві до Канади. Були ними Сестра

га і народу все може. Тому власне, що цілим серцем любили цей народ, з котрого крові й кости самі походили, ли-

ШКОЛА СЕСТЕР СЛУЖЕБНИЦЬ ПРИ ВУЛ. ФЛОРА У ВІННІПЕГУ,

Вибудована в році 1911, отворена 22-го жовтня 1911. Приватна народна школа з правом прилюдности.

Атаназія і С. Олексія. Хоть як тяжко приходилось їм покидати Рідний Край, дорогих товаришок монашого життя, та йти в далеку чужину, однак любов до Бо-

шили Рідний Край і пішли працювати в чужину.

Дня 16-го червня, 1905 р. згадані Сестри приїхали до Вінніпегу, бо тут меш-

кало більше число Українців. Про це довідались від бл. п. о. Гури, Ч. С. В. В., котрий вже від двох літ тут працював. Протягом цього часу, за старанням покійника, вже стояла новозбудована церква Св. о. Ніколая, і щойно розпочата бідна парафіяльна шкілька у винаятім домі на розі улиць Селкірка і Мікгрегора.

Коли приїхали, застали в приготованім для них дімку кандидатку до свого згромадження. Вона вже від довшого часу виховувалась в заведенню англійських Сестер Монахинь з намірами піти їх слідами, а що була Українкою, тож скоро довідалася, що до Вінніпегу приїжджають українські Сестри. З великою вдяч-

переважно маленьких, тому то по порозумінню з о. Парохом, постановлено перенести школу, в спокійне місце, в галю під церков Св. о. Ніколая.

Число діточок з кожним днем більшало. Лишали публичні англійські школи, та громадно горнулись до своїх Сестер, бо під їх опікою чулись так, як чуєсь немовля в обіймах матери.

В короткім часі простора кляса в підцерковній галі була заповнена по береги дітворою. В тім біднім салері Сестри провадили школу через пять літ. Добрі люди бачили ту велику невигоду, але були еще за бідні, щоби могли Сестер фінансово підпомагати.

ШКОЛА СЕСТЕР СЛУЖЕБНИЦЬ У ВІННІПЕГУ.

Діти в класі.

ністю попрощала своїх добродійок, а нетерпеливо очікувала на наших Сестер. В короткім часі згадана кандидатка розпочала життя монаше а опісля оділа черничу одіж і одержала імя: Сестра Ніколая.

Того самого року 1905, дня 28-го серпня, на жадання бл. п. о. М. Гури і людий, Сестри обняли висше згадану парохіяльну школу. На початку учало сто дітий, а науки уділяли Сестра Атаназія української мови, Сестра Ніколая англійської мови.

З часом показалося, що школа при трамваєвій улиці є небезпечна для дітий,

З початком мая, 1911 р. в нашій салері вже не то що було вогко, як звичайно, але з причини безнастанних дощів, вода зачала підходити під відлогу. В кінці дійшло до цього степеня, що 25-го мая, 1911 р. вода залляла цілий поміст.

Дальше вчити було неможливо, дітвори розійшлась домів, а Сестри в своїм клопоті пішли по пораду до Архієпископа бл. п. Лянжевина, бо українського Епископа еще не було в Канаді.

Сестри просили архієпископа о будову школи. По кількарязових просьбах архієпископ відповів, що цього року не може помочи через брак гроша. Тим ча-

сом зійшлися люди, помогли Сестрам ви-
черпати воду з галі, і наука даліше про-
довжалась.

Від того часу архієпископ бл. п. А. Лан-
жевен, в товаристві о. Шеріє, котрий вже
давнійше часто спомагав Сестер фінансо-
во звиджували частіше школу Сестер. —
Цей священник болючо відчував нужду
Сестер, бо був прихильним українському
народови, тому сам часто просив архи-
єпископа, щоби поміг. Говорив: „Ми не
булиб католиками, наколиб дозволили
на це, щоб українська дітвора і україн-
ські Сестри даліше так мучилися.“

В кінці рішився архієпископ взятись
до діла.

Дня 8-го червня, 1911 р. о. С. Дидик, Ч.
Св. ВВ., вернувши від архієпископа, при-
ніс Сестрам веселу новину, а іменно: що
архієпископ рішився на будову школи.

І дійсно з початком місяця серпня,
1911 р. розпочалася будова. Першим
жертводавцем був Всч. о. Шеріє, котрий
дарував тисячу доларів. Решту коштів
поніс архієпископ бл. п. А. Ланжевин.
Протягом двох місяців, будинок був скін-
чений так, що 22-го жовтня, 1911 відбу-
лось посвячення, якого доконав о. А. Фи-
липів Ч. Св. В. В. з кількома латинськими
священниками, а 24-го жовтня, 1911 р. Се-
стри замешкали в новім будинку, в ко-
трім одна частина була призначена на їх
помешкання.

Новий дім поділено на п'ять клас. Від
1-го падолиста, 1911 р. розпочато науку.
Першого дня вписалось сто шістьдесят
п'ятеро дітей, котрих поділено на степе-
ні від першого до осьмого.

— А.

ЧИ НЕ ТАК?

Від сотворення світа не був ще жаден
чоловік джентельменом в захованню і
поведенню, як не був джентельменом в
серцю.

Кожний чоловік робить блуди, але не
будуть у тім спеціалістом.

Золото пробується огнем, чоловіка
золотом.

Як підозріваєш чоловіка, не наймай
його, як наймаєш його, не підозрівай.

Особиста свобода кінчиться, де зачи-
нається добро загалу.

То не тисячі, а серце має кровавитися
задля гріха.

Виховання не є громадження знання, се
є зближення до життя.

Стань проти злого духа, а він втіче від
тебе.

Найшляхотніший дар чоловіка для чо-
ловіка є його щирість, бо в тім є і його
чесність і правдомовність.

Хто обмежений думкою, той і мало
може посідати.

Добре вірити в щастя, як чоловік не-
голодний.

УРАТУВАВ ЖИТТЯ ДРУГОМУ.

Смішук виймив сто-доларовий банк-
нот з кишені тай каже до Мілюка:

— Що ви зробилиб, як би я дав вам
сих сто доларів.

— З радости умер би, — відповідає
Мілюк.

— Ну, то я вратую ваше життя, — ка-
же Смішук, ховаючи до кишені сотку.

БРАТ ПИШЕ.

— Ось до вас лист з чорними обвідка-
ми.

— Ох, Господи! То мій нещасний брат
вже помер!

— Та як ви се знаєте? Ви-ж ще не пе-
речитали листа!

— Ні, але я пізнаю начерк його пись-
ма.

З робітника фармаром.

Простим робітником, сповняв я всяку роботу, яка лиш попала під руки, робив в лісі, в млині, на залізних дорогах, при будові водопроводів, за помивача --- був в реставранті.

Найбільше робив я у фармарів, бо з малку працював в поли у своїх родичів, в Галичині — то мені припало до вподоби. Приїхав я ще в 1911 році, в 15-ім році мого життя, до Ленддон в Північній Дакоті, Злучених Державах, бо там був мій брат. Остра зима болючо мене вразила, зовсім інший світ, інші обставини, чужа мова, я був без досвіду і все те на мене мало великий вплив. Я приїхав в половині лютого, то треба ще було почекати, заки хто буде потребував мене до роботи. По 6 тижнях я нанявся в одного Чеха, щоб лекше було порозумітися, з кількох днів я вже знав, що маю давати „слепіцам“ їсти, „ржіге“ почесати, але що я був пильним до роботи, то мене так крижі розболіли, що я мусів відійти, щоб випочати і через крижі я стратив ціле літо.

В осені дали мені віз, з величезним реком до снопів. Заки накидаю снопів а тут вже машина на мене свище, руки болять, живіт загинається, здається ївби вже й підвечірок за кожною фірою снопів, а все собі пригадую, що я вже з дитини виростаю, бо вже 17. років от от, тай тра робити, а за Рідний Край не забуваю, от коби сотку-дві так і поїхав би, а тоді я вже не хлопчаком вернуви а парубком, хайби хто подивився, кілька снопів на день перевезу до машини. Так собі те все думав, бо молоченне тривало коло 2 місяці, до роботи вже привик, аж на останку найгірше далось взнаки, бо припав мені старенький чоловік, помагач до накидування, я малий, а він старий, зісти потрафимо оба добре, а робити нікому.

Та хотяй дитинячий розум був тоді у мене, то я того старенького чоловіка брав собі за примір, і сам себе питав не раз, чому той чоловік в такім віку, так мусить тяжко працювати. Де його молоді літа? Чи не можна би було, як тому зарадити, щоби тепер не бідувати? Все

те пересувалося в моїй голові, і я старався бути ощадним і працювати все, коли буде праця. Тої програми я все притримувався. В 1912 році приїхав я до Мусджо в Саскачевані, в Канаді, де я робив довгий час, по найбільшій частині в тій околиці, у багатих фермерів, бо працювати у фермера на землі, було мені найприємнішим заняттям, любив дивитися на гарні фармарські коні, на будинки, і всі інші прибори, та все мріяв, коби то всьо се було у мене. Але се була тільки мрія, вже таке жадібне око в чоловіка. Циган, як побачив, що господиня робила пироги, сам до себе говорив: „Коби так хоч копу зісти“. Я щадив цент до centa, відіслав родичам 300 долярів, а решту тримав як ощадність, щоби було з чим виїхати до Рідного Краю, колись пізнійше. Нараз захопила війна. На той час я був в місті. На Українців, як австрійських горожан, почали галюкати, деякі записувалися як російські піддані, і йшли до війська.

Я не надумуючи довго, записався з офісу до багатого фермера. То були молоді люди, брат з сестрою, і до того Американці, тим лекше мені дихалося. Привіз я з собою, тоді ще „Канадійского Русина“ і „Едмонтонські Новини“, зараз переписав адресу а щоби скорше міг порозуміватися з властителями, я написав по Руско - Англійський самоучок, хоч і без того я вже знав сказати коневі йти або стати. Час мені весело минав, бо робити було що, в вільній хвилі нігде не йшов, переплатив собі ще часопись „Америку“, і я чувся задоволений.

Чув від своїх приятелів з міста, що там треба реєструватися, так я постановив не покидати роботи, хиба би мене самі відправили. Думка була добра, та через „Америку“, яку я читав, приїхав поліцай аж до мене, наказав читати „Америку“, і наказав реєструватися що місяця.

Я вчився мови, мав товариша Айриша, і ми оба не раз жартували собі зі старого каваліра Френька Фия, що там доглядав курий і расового коня через зиму. На зиму властители виїзджали до Амери-

ки, зі своєю старенькою кухаркою, а для нас лишали кухара Хінчика. Старий Френк Фий нераз робив доноси на нас, до фермера, а ми йому за се справляли збитка, вечером переплітали дріт на фіртці, щоби Френк зашпортався тай впав, копали рови в снігу на перехід і ін. А одного разу, таки пробували оженити старого Фия, з тою старенькою кухаркою, а річ малася так: Написала стара кухарка з Каліфорнії, кореспонденційну картку з поздоровленням на Різдество Христове. Я все привозив пошту, і більше що лиш треба було. Порадилися ми оба з Айришом, написали любовний лист до старої кухарки. Адресу ми знали добре. Не довго ми ожидали на лист, від кухарки, до Френка Фия, який звучав досить прихильно, ми той лист обережно розліпили, прочитали, а іншим разом я доручив Фийови, лист, де кухарка заявила Фийови, що готова видатися за него; Фий, як прочитав лист, зараз догадався, що ми з ним робимо жарти, перепросив нас за доноси.

Там я робив 3 роки, троха зложив гроша, потім поїхав до Мічаму, Саск. і там робив у багатого Німця з Німеччини, то був добре досвідчений фармар, де і я набрав много досвіду.

Гроша що небудь було, про старий край почав забувати, тому я все носився з думкою купити одну чверть секції, пошукати собі подруги, побудуватися і почати фармерувати.

Робітником був, пішки не ходив, все було гроша на тикет, голоду не зазнав ніколи, як я бачив нераз у інших. Заощадив 2,300 доларів готівки, 1920 року оженився, купив чверть секції землі, дав дві рати зараз, решту на виплат, троха розминув гроша на весілля, і на інші потреби, які були конечними на початку. Всьо тоді було дуже дороге, бо за одну конину треба було дати 250 доларів. Готівка розійшлася, ще й довг треба було зтягнути. Земля була ще необроблювана і потроха з корчами. Зимою я вики-

дав осики з корінням, так як се я бачив в лісі, а літом лози, до трох років я чисто землю обробив, і корчика ніде не лишив. Земля мені видавала за 6 років пересічно по 22 бушлі з акра, довгу позбувся, 7 штук коний прибуло і вся машинерія, якої потреба на 160 акрах.

Про що колись мріяв, то здійснилося, але на те треба було твердої постанови. В мене все мусіло бути дві часописи, потрошки купував книжок що року, тепер можу їх числити на суму 40 доларів. Нині я маю переконання, що звичайний робітник, може заощадити на старі літа, може забезпечити себе землею, бо се найкраща запорука на старі літа, щоби не вганяв по лісах, та не накидав чужі снопи, вже як має поверх 60 літ, як я згадав попередно про того старенького, що гнувся під снопом в Північній Дакоті. — Тільки треба твердої постанови, а кілько то можна подибати робітників, що марнують тяжко запрацьований гріш, викидають просто на дурницю, та роблять безцільно дарунки на всі боки, а за фляшку муншайну не жалують, хочби та мала коштувати 15 доларів або програють в карти і в кулі. Потім нарікають на Бога, що йому не дав того щастя що другому. Чому другі мають і по 5 фармів, а він ні одної не має, перестає бути християнином, перестає признавати Бога, надієсь сердега на якийсь рай. До роботи якої-будь і колибудь він не піде, чекає на жнива, а тоді жадає ще одного доляра більше, як звичайна ціна.

Кожний робітник, може стати фармаром. Землі свобідної в Канаді доволі. Коли він тільки ошадний і до роботи не лінується, а памятає що не задовго захопить його старість, а він не пристарав собі нічого на прикрі часи, а не приставав тільки тому, бо мріяв, що йому хтось дасть все за дармо. В світі нема нічого за дармо.

Дмитро Кобринський.

Дня 12-го мая 1927.

Абердін, Саск., Вох 14.

ХТО БУВ?

— Я питаю, хто був тут з тобою вчера вечером?

— О, то була Марійка, татусю.

— Ну, то скажи Марійці, що вона за була свою люльку на пняні.

ПИЛЬНИЙ РЕДАКТОР.

— Знаєте, говорять, що редактор — „Вуйка” працює над своєю часописею і вже десять днів не спав.

— Ов, а то що є?

— Він спить в ночі.

В копальни вугля.

Наша робота у майні триває вісім годин, від 7-ої рано до 3-ої пополудни. Робота дуже тяжка і небезпечна. Коли ми готові до роботи, то перше мусимо йти до порохівні за стрільничим порохом котрого дають по 5 фунтів, опісля за лампою. Лямпи маємо електричні, інших уживати не вільно бо місцями є газ.

Сходиться коло місця, де гейчом зїздимо у спід, під землю близько 406 фітів, переходимо коло офісу басів і розходимося кожний у свій напрям пішки. Не кождому однаково до його місця, декотрі з нас маємо і по пів години йти попід землю. Наколи прийдемо до своїх місць, то мусимо оглянути найперше, чи був уже бас на тім місці, і оглянув його, чи ні, бо є часом газ, то він зараз зазначить і тоді не вільно йти до середини і робити, аж поки денний бас не прийде і той газ вигонить.

Як прийдеться до місця звідки береться уголь, то муситься оглянути, чи попідпирана земля стоїть добре, чи ні, бо часом як не добре забезпечиться, то може чоловіка покалічити або убити на смерть підчас ладовання. Не усі одну роботу роблять. Декотрі працюють коло направи, декотрі вивозять кіньми уголь змісця, де майнер ладує, аж до залізної линви де збирають більше гар і парою тягнуть аж до гейча. Запроваджують на гейч і паровою машиною тягнуть до гори.

Нас тут працює близько шістьсот людей різної народности. Переважну часть становлять Українці і Словаки.

Заки майнер зачне ладувати уголь, то ще і другі люди мають коло него досить роботи. Найсамперед копають машиною попід землю одну стопу за високо а 4, 5 або 5½ стопи глибоко. Коли скінчать копати, то майнер вертить діру так задовгу, як є викопано і прила-

годжує порох і кабзлі до вистрілу, бо наколи приходиться чоловік, котрий стріляє, то мусить бути усе готове. Доперва по вистрілі починає ладувати уголь. За кожду тону платять до 75 центів і, як міцний, то наладує яких 8—10 тон, з того муситься усі видатки оплатити, і що з тих видатків лишиться, то усе для себе. Часу на їду або відпочинок нема. Робимо і їмо, а бувають такі часи, що і куска хліба нема часу раз вкусити, хіба що води чоловік напився. Так мусимо працювати через вісім годин, аж о годині третій виходимо на денне світло, і ідемо до купальні митись, а потім до дому розходимося.

В таких обставинах ми усі живемо, але на се наш нарід не звертає уваги, хотій ми маємо несогірших басів. Коли прийде час, що компанія платить, то наші люди збираються в де-котрім місци, й купують пива тай пють, або в карти грають, і так свій час гайнують. При тім одні з других сміються, глузують і своїм дітям злий примір дають. Приучують дітей до п'ятики, і говорять: "Нехай памятає, що і він на світі жиє". За свої обовязки духові не дбають, в громадським життю участі не беруть. Слухають приказів жидівських, бо говорять, що Срулько і Лейба їм очи отворили, бо вони їм отворили рай, за рай говорять, а самі до него нехотять йти.

Я написав Вам коротко про нашу роботу і життя в копальні вугля. Сподіюся, що інші робітники, які працюють по копальнях прочитають мій опис і напишуть, до Вас про працю і про небезпеку в копальнях.

Гардивіл, Алберта. Дня 14-го жовтня, 1927.

Федорович Олександр,

Український Січовий Стрілець з літ 1917—1921, тепер в копальні вугля.

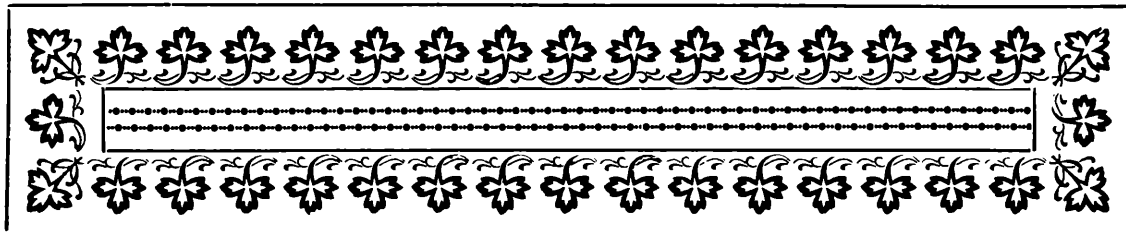
МАЛА, А РОЗУМНА.

МАМА: За те, що ти така нечемна, то я тебе віддам геть, а візьму собі добру дівчинку на твоє місце.

СТЕФКА: Вам се не вдасться.

МАМА: А чому би ні?

СТЕФКА: А деж ви мамо найдете таких дурних людей, щоби вам дали добру дівчинку за злу?

Український Студентський Кружок у Вінніпегу, Ман., Канада.

„Український Студентський Кружок“ у Вінніпегу постановив собі за задачу лучити студентську молодь міста Вінніпегу до згідливої праці, щоби поглибити своє знання, подати се знання громадянству і розбудити серед студентства лучність, товарискість і солідарність.

Загальні збори, якими зачався шкільний рік 1927—1928, відбулися у Вінніпегу, дня 16. X. 1927.

Звіт з діяльности товариства за минувший рік 1926—1927 подає слідуочу роботу:

1. Загальні Збори.

Товариство У.С.К. за минувший рік відбуло 9 загальних зборів, 5. в Народнім Домі, 3 в Читальні Просвіта, 1 збори при вулиці Селкірка, ч. 623.

2. Засідання Старшини.

Одно засідання Старшини У. С. К., яке відбулось в приватнім домі містоголови А. Лютаківної.

3. Переписка.

У.С.К. провадив переписку зі Студентським Кружком „Каменярів“ зі Саскату-ну, а також одержував листи від Централі Студентських Організацій „ЦЕСУС“ в Празі, Чехословаччина.

4. Промови.

З протоколів У. С. К. можна вичитати, що члени дали много промов, з них дві вирізняються, а се промова Д. М. Ільчишина, і М. Ваврикова.

5. Концерти.

У. С. К. дав два концерти, з яких один

був виконаний заходом тільки самих Студенток, без помочі студентів, а другий вже спільними силами студенток і студентів.

6. Дискусії.

Обговорюючи свої справи, забирали студенти голос, з чого вивязувались палкі дискусії, які давали вправу в бесідничтві.

7. Деклямації.

З деклямацій виголошених в У. С. К., була замітніша деклямація панни Гривнаківної.

8. Музика.

Поодинокі члени У. С. К., а передовсім студентки пописувались грою на різних інструментах, з яких вирізнялись гри на гітарі А. Марківної, на скрипці Н. Будніківної і на п'яні Пирчівної.

9. Привітний Вечер.

В честь студентів, які покінчили університетські студії: Артс дві слухачки Марія Онуфреївна, Леонія Тацюківна, виділ електрики А. Генік, і П. Бунька, медицину Л. Жесньовський, нормал Й. І. Сторожук, і протестантську теологію Іван Роберт-Ковалевич, і пішли в світ пробувати своїх сил — У. С. К. дав Привітний Вечер, який відбувся 5. III. 1927., в Прінцес Ті Рум, на Портедж Евню. Про сей гарний вечір поміщений був обширний звіт в „Канадійським Фармері“ з дня 6. квітня, 1927. А також світлини всіх шістьох абсольтентів в українських часописях.

УКРАЇНСЬКИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ КРУЖОК У ВІННІПЕГУ, МАН., КАНАДА.

Перший ряд від стіни, від лівої руки читача до правої:—Юрко Чура, студент абітур, А. Ковбель, II-ий рік інженірії; А. Гаврилук, IV-ий рік Арте; Льона Жеребко, 12-ий степень Гай Скул; В. Горецький, II-ий рік медицини; С. Грицак, I-ий рік рільництва; І. Негрич, I-ий рік рільництва.

Другий ряд:—М. Турчин, 10-ий степень Гай Скул; А. Ласко, I-ий рік Арте; А. Яремій, 10-ий степень Гай Скул; К. Васишин, 10-ий степень Гай Скул; М. Онофрей, IV-ий рік Арте; З. Новак, 11-ий степень Гай Скул; М. Рудик, I-ий рік Арте; В. Новак, 11-ий степень Гай Скул.

Третій ряд:—М. Радик, 11-ий степень Гай Скул; Ю. Баранюк, студент з Європи; Д. М. Ізчишин, IV-ий рік рільництва; М. Ваариків, II-ий рік Арте; Д. Сікорський, II-ий рік природничих наук — (Сайнс); В. Боднар, II-ий рік рільництва; М. Зюбрицький, II-ий рік Арте для медицини; Ф. Гнадовський, II-ий рік рільництва.

Четвертий ряд:—М. Залозецький, укінчений фармацевт; Г. Гаврилук, II-ий рік Арте; В. Яремій, II-ий рік Арте для медицини; Н. Буцька, V-ий рік інженірії; І. Роберт Ковалевич, III-ий рік протестантської науки; Льона Тацюк, IV-ий рік Арте; Др. І. Овсиник, укінчений хіропрактик.

Пятий ряд:—Емілія Канчер, 10-ий степень Гай Скул; М. Батенчук, 12-ий степень Гай Скул; Наталка Будник, 10-ий степень Гай Скул.

Кружок оснований в 1916 році. Ця світлина зроблена в 1927 році, в марті. Світлина представляє 33 членів і членкинь. Всіх членів є 56. Річна вкладка для членів і членкинь вносить одного долара. Студентів і студенток, що не належать до Кружка, а студіюють у Вінніпегу, буде около 180 осіб, почавши від 8-го степеня вищої школи (Гай Скул).

Слово „Арте“ означає після організації університету в Європі: „Філософічний Факультет. „Гай Скул“ відповідає середній школі (гімназії) в Європі.

Прегарно виглядали запросини, напечатані на сей „Привітний Вечер“. На запросинах випечатаний був клич:

„Треба йти до мети!

Ум веде, сила йде, слово чар, огонь жар,

У. С. К. Вінніпег,
Наперед! Наперед! Наперед!“

11. Статті.

Старшина Кружка поміщувала час від часу статті різного змісту про своє товариство, а також і світлина цілих груп, як і поодиноких осіб в часописах „Канад. Фармер“, „Канад. Українець“ і „Український Голос“, а з англійських у „Фрі Прес“ і „Трібюн“.

10. Забави.

На протязі шкільного року відбулось дві забави, одна в салі Читальні Просвіти, при вулиці Флора і Мекензі, друга в Народнім Домі, 6. XI. 1927., з музикою і перекусом, які перейшли з повним вдоволенням присутніх.

12. Дебати.

Одною з найважливіших точок діяльності У. С. К. було приготування дебат з Кружку і публичних дебат. Всіх дебат було 5, з того 2 публичних, перед широким загалом суспільності і 3 в Кружку, призначені тільки для членів кружка. Всі дебати були старанно опрацьовані.

1. Дебата.

„Рішено, що теперішній поступ цивілізації веде до поліпшення людства.“ — Говорили Ковбель і Вавриків, Склепович і Романчич.

2. Дебата.

„Рішено, що класична наука ліпша як модерна.“ Говорили А. Лютак і Вавриків, Сікорський і Гаврилук.

3. Дебата.

„Рішено, що сучасна наука веде людство до добра.“ Говорили Бунька і Сікорський, Ковалевич і Саранчук, в Читальні Просвіти.

4. Дебата.

Се була між-провінціональна дебата студентів У. С. К. „Каменярі“ зі Саскату-ну і студентів У. С. К. з Вінніпегу. Тема: „Рішено, що комуністичний лад є ліпший, як капіталістичний“ виголосили її зі Саскату-ну пп. Зюбрак і Ів. Данильчук,

а з Вінніпегу Ів. Роберт-Ковалевич і Сікорський. Дебата відбулась в домівці Читальні Просвіти.

Слід зазначити, що всі кошти подорожі дебатантів зі Саскату-ну покрив кружок У. С. К. у Вінніпегу.

5. Дебата.

„Рішено, що в Манітобі продаж пива склянками відповіднійша як фляшками.“ Говорили Вавриків і Ковбель, Яремій і Склепович.

Майже на кожних зборах журились студенти, тим, де мають зібратись на слідуючий раз. Квестія домівки до сьогодні не розв'язана. Брак постійної домівки дуже не корисно відбивається на діяльності студентства.

Старшина Кружка старалась за весь час, щоби між студентами запанувала більша єдність і одноцільність думки, більше товариські відносини. Також старалась виробити почуття **обов'язковости, точности і національної самопевности**. Тих трох прикмет Українці ще не прибрали собі від чужинців, так щоби Українець не потребував своєї національності стидатись, а щоби нею гордився між своїми і чужими. Дальше старалась виробити більший запал і охоту до праці над собою самим і над народом. Вже тепер можна зауважити, що студентство своїми публичними виступами, стягало на себе очі ширшого загалу, який зачинає працювати і більше активні одиниці цінити й поважати.

Великою трудністю для Старшини Кружка було зєднати всіх студентів до спільної праці. Нераз приходило багато студентів на сходини, а коли прийшло щось виконати, тоді було лише кілька осіб до праці. Се вже прикмета Українця слухати на другого роботу, — однак ми мусимо від сего відзвичаїтись.

Студенти ставляться до релігійних сварок спокійно. Ми здаємо собі справу з грізного положення нашого народу й уважаємо, що релігійні сварки витрачують лише енергію, розєднують, деморалізують та витворюють ненависть одних до других. Українському Народови треба тепер єдності, як найсильнішої сполуки, як найбільшого внутрішнього спокою, щоби спільними силами побороти всіх тих ворогів, які наш нарід оточують.

Студентство розуміє своє становище зглядом суспільності, розуміє трудне

положення Народу і для того буде старатись доложити як найбільше сил, щоби обов'язок, який спадає на молодь супроти Народу, гідно сповнити.

Що до пропозицій на слідуєчий рік для нової старшини важні є слідуєчі:

1. Випечатати заголовні листи і коверти Товариства. — 2. Випрацювати і прийняти взір на відзнаку і текст клича для Товариства. — 3. Перевести коляду на „Рідну Школу“. — 4. Перепроводити збірку на поміч Рідному Краєві після нещастя повени. — 5. Перепроводити ряд дебат. — 6. Уладити відчити, які давали би члени Клуба у себе, а також по читальнях, Народних Домах і інших товариствах у Вінніпегу, на передмістях і в

дооколичних місцевостях. — 7. Запрошувати студентів, які приїхали зі Старого Краю, щоби дали свої відчити в Клубу. — 8. Помочти молоді в краю провадити своє вишколення до карности, до організаційности, до фізичної сили і для того постійно перепроводжувати збірки на „Український Город“ у Львові, щоби сей майдан став жерелом сили української молоді в Європі.

Анна Лютак.

Вінніпег, Ман., Канада.
дня 10. X. 1927.

Адрес:

Ukrainian Students' Ass'n, 592½ Selkirk Ave., Winnipeg, Man.

УКРАЇНСЬКІ ЛІКАРІ В КАНАДІ.

Dauphin, Man.:—Dr. M. Potockyj

Edmonton, Alta.:—

Dr. J. Megas, 10164 A—101 St., Kitchen Block.

Dr. I. Orobko, 207 Moser, Ryder Bldg.

Fort William, Ont.:—

Dr. J. Watsyk, 14 Grahame, Horne Bldg.

Saskatoon, Sask.:—

Dr. G. Dragan, 203 Canada Bldg.

Vegreville, Alta.:—Dr. I. Yakymishchak.

Winnipeg, Man.:—

Dr. B. Dyma, 594 Selkirk Ave.

Dr. G. Novak, 459 Selkirk Ave.

Yorkton, Sask.:—

Dr. P. Potockyj, Dunlop Block.

Winnipeg, Man.:—

Dr. P. Huculak, 428 Selkirk Ave.

Canora, Sask.:—Dr. M. Cymbalistyj.

Winnipeg, Man.:—

Dr. J. P. Oskanek, 590 Selkirk Ave

УКРАЇНСЬКІ АДВОКАТИ В КАНАДІ.

Edmonton, Alta.:—

Basarab Iwan.

Mychailuk E., 306 Agency Bldg.

Romaniuk N., 304 McLeod Block.

Canora, Sask.:—Koziar W.

Dauphin, Man.:—

Wawryniuk A., Ramsay Block.

Mundare, Alta.:—Shkwarok G.

Toronto, Ont.:—

Humeniuk T., 131½ Queen Street.

Winnipeg, Man.:—

Baleshta B., 645 Main Street.

Dyk J., 645 Main Street.

Ozero S. V., 520 McIntyre Block.

Sawula S., 457 Main Street.

Yakymishchak D., 520 McIntyre Block.

АВРАМЕНКО В КАНАДІ.

На однім українськiм зiбраннi з уст поважаного, довголiтного iмiгранта впав докiр: „Старий Край не дає нам нiчого“. Поважний iмiгрант не звернув на се уваги, що вiн сам приїхав зi Старого Краю, отже вiн сам є подарунком того краю для Канади.

Всi тi люди, що тут працюють мiж Українцями, черпали свої гадки i енергiю в минувшинi зi Старого Краю, i коли весь Старий Край не може сюди приїхати з

року прибув до Торонта. Сейчас пiсля приїзду оснував тут Школу Танцю i стягнув до неї всю українську молодь Торонта. Фiнансовим організатором його школи i виступiв був п. В. Кухта.

В недовзi, в два i пiв мiсяцiв пiсля приїзду, на закінчення шкiльного курсу, устроює два виступи дня 24. i 25. лютря в Стандар Театрi. З великим признанням стрiнула мiсцева англійська преса сi два блискучi виступи, вправляючи в людиз

ГРУПА СПІВАКІВ І ТАНЦЮРИСТІВ АРТИСТА-БАЛЕТМАЙСТРА ВАСИЛЯ АВРАМЕНКА В ГОСТИННИХ ВИСТУПАХ ПО ЗАХІДНІЙ КАНАДІ.

подарунками, то всеж таки приїзджають сюди люди, які своєю роботою піддержують духа i додають завзяття до життя.

Одним з тих, що приїхали в iмeнi Старого Краю i привезли нову енергiю i заохоту для Українцiв в Канадi є Василь Авраменко, мистець українського танцю.

Приїхав вiн до Галіфаксу дня 12-го грудня, 1925 р., а дня 15-го грудня тогож

чужинцiв, які побачили зовсiм незнану собі культуру i високе мистецтво.

Опiсля слiдували виступи учасникiв його шкiл в Онтерiо в такiм порядку:

3. 27. II. Ошава, Саля товариства iм. М. Грушевського.

4. 6. III. Торонто, Саля Сент Меріс Гол.

5. 13. III. Ошава, саля Українське Робiтниче Товариство.

6. 18. III. Гемілтон, Сая Олд Фелловс Голл.

7. 20. III. Торонто, сая Алгамбра Голл.

Сей останній виступ устроєний був в хосен Українського Робітничого Дому. Підчас сього виступу звихнув Авраменко праву ногу в коліні. Звісний в Канаді лікар хірург Др. Оллсон, перепровадив операцію івилічив коліно.

Члени Українського Робітничого Дому в Торонті не могли опертись чарови українських національних танців і зарядили, що п. Грекул, ученик з курсу Авраменка, уладив цілий ряд курсів українських національних танців по Робітничих Домах в Канаді. Всі ті курси були наслідком виступу Авраменка, і його праці на тім полі.

Як організатор осібних курсів виступив також п. А. Даркович, бувший ученик Авраменка, який виказав великий талан і почуття краси.

Гурток учасників курсу Авраменка в Торонті, виїхав до Сполучених Держав і дав кілька прилюдних виступів. Звіти з тих виступів і світлини подавала часопись „Свобода“. Перший виступ відбувся 20. II. 1927 в Нью Йорку, в Чеській Галі, ріг 19 і 17. вулиці. Гурт сей з 12 осіб був під проводом Т. Романкова.

Повиліченню ноги уладив Авраменко дальші виступи своїх шкіл в такім порядку:

12. — 29. Сімнайцять виступів в днях від 30. VIII. до 15. IX. 1926 в Торонті на Канадійській Державній Виставі.

Опісля переїздить до Форт Віліяму і тут переводить курси танців а відтак прилюдні виступи.

30. XII., Форт Віліам, Орфіюм Театер.

31. 11. XII. Вест Форт Вілліам, сая Читальні Просвіти.

32. 13. XII. Порт Артур, сая Читальні Просвіти.

33. 15. XII. Форт Вілліам, Читальня Просвіти.

По курсі, який відбувся в Кенорі, Онтеріо, слідували два виступи в тім місті.

34. 12. I. 1927. р. Кенора, Онтеріо, Театр Деррі Пелейс.

35. 20. 1. Сая Просвіти.

Щоби виступити, як слід, в центрі Канади, збирає артист Авраменко гурток з бувших учеників з якими відвідує Вінніпег. Треба замітити, що се перший раз в історії нашої іміграції, що Українці зі Сходу зорганізованою групою відвіду-

ють Західну Канаду. На сім вечері виголосив річеву промову п. Брилинський з Форт Вілліяму. Вечір сей описаний обширно в „Канадійським Фармері“ з дня 2. II. 1927. Передше ще був опис про діяльність Авраменка в ч. 49. „Канад. Фармера“ з дня 8. 11. 1926. р.

Дальше слідував вечір українських танців в Порт Артурі, Онт., дня 25. II. в театрі „Лайсіюм“ а се був 37 з черги виступ.

Після сего виступу приїздить артист Авраменко на стало до Вінніпегу і тут провадить школу танців в салі Штайнмана, при вулиці Селкірка, 541. Перший виступ всіх учасників школи відбувся в Амфітеатрі, дня 30. IV. 1927. В тім виступі взяло участь 270 учнів школи. Третя частина виступу, де учасники розсілись кругом просторої танечної підлоги, а по середині виступали гуртки до танців, а також сам Авраменко з танцем „Чумак“, була артистичним вершком, всіх виступів Авраменка в Канаді. Велике число гуляючих, величезна сая, розмах у виведенню точок, добір танців надали тій частині вечера сили, краси і могучости.

По сім 38. виступі, про який англійська преса незвичайно прихильно вислови-лась, слідували:

39. 11. V. Вінніпег, Сая Штайнмана.

40. 12. V. Вінніпег, Сая Штайнмана.

41. 14. V. Брѡкленд, Сая Інститута ім. Шевченка.

Вельми артистично виконані були два виступи в театрі Плейгавз, у Вінніпегу дня, 3 і 4 черня, 1927. Про сі вечері помістив „Канадійський Фармер“ в ч. 26. з дня 29. VI. обширний опис. Опис цей вийшов осібною брошурою. Сам Авраменко на обох вечерах виступав з танцем „Гонта“.

На закінчення курсу у Вінніпегу, учасниці і учасники уладили дня 4. липня, 1927. для В. Авраменка „Сполох Вечір“, на який було запрошених багато поважних громадян і редактори всіх часописів. Серед промов різних осіб і гостей вручив Е. Васишин, артистови в імени учасників шаблю, до козацьких танців, як дарунок. Вечір сей був описаний в „Канад. Фармері“ з дня 14. VII. 1927.

В той сам час відбувались курси танців в Саскатуні і Едмонтоні, що їх провадили п. п. Пігуляк і Мошук, які на закінчення курсів дали такі виступи:

44. 4. VI. 1927. Саскатун, Народний Дім.
45. 25. VI. 27. Едмонтон, Театер Понтифенс.

46. 28. VI. 27. Саскатун, — Товариство Просвіти.

Дня 1-го липня, 1927., обходила Канада шістьдесятьлітні роковини злуки провінцій в одну державу Канаду. В тім святі взяли участь курсанти українських танців шкіл Авраменка у всіх трьох західних провінціях.

47. 1. VII. Саскатун, Виставова Площа, провадив І. Пігуляк.

48. 1. VII. Едмонтон, Вікторія Парк, — провадив Мошук.

49. 1. VII. Вінніпег, Ассінобоя Парк, — провадив В. Авраменко.

У Вінніпегу на сім ювілейнім виступі відгуляли Журавля, Катерину, Козачка і Коломийку. Всі точки виконали на високій естраді перед кількадесять тисячною товпою і то два рази, бо раз для глядачів на захід, а другий на схід від естради, неначе символічно для провінцій на схід і захід від Вінніпегу. Обі маленькі пари, що в гуцульських строях гуляли коломийку, захопили видців.

Опісля слідували ще інші виступи в різних місцевостях Канади:

50. 4. VII. 1927. Вегревіль, Алта, Народний Дім.

51. 5. VII. 1927. Едмонтон, Алта, Народний Дім.

52. 7. VII. 1927. Мондер, Алта., Український Народний Дім.

53. 9. VII. 1927. Едмонтон, Алта., Товариство ім. Грушевського.

54. 26. VII. Вінніпег, Ман., Саля Штайнмана.

55. 28. VII. Вінніпег, Ман., Саля Штайнмана.

56.—62. 25. VII. до 30. VII. 7 виступів у Саскатуні, Саск., на Виставовій Площі. Провадив І. Пігуляк.

В місяці серпні, 1927. р. відбув В. Авраменко поїздку зі зорганізованим гуртом танцюристів і співаків в числі 20 осіб і давав вечери з українськими танцями, співами і грою на бандурі. Поїздка обнімала 11 виступів а се:

63. 1. VIII. 1927. Брендон, Ман., Саля в Ситі Голл.

64. 2. VIII. 1927. Ріджайна, Саск., Театер „Ріджайна“.

65. 3. VIII. 1927. Ріджайна, Саск., Театр „Ріджайна“.

66. 4. VIII. 1927. Ріджайна, Саск., Театр „Ріджайна“.

67. 5. VIII. 1927. Мелвил, Саск., Товн Голл.

68. 6. VIII. 1927. Йорктон, Саск., Товн Голл.

69. 8. VIII. 1927. Шіго, Саск., Народний Дім.

70. 9. VIII. 1927. Канора, Саск., Саля Даг Авт.

71. 10. VIII. 1927. Арран, Саск., Народний Дім.

72. 12. VIII. 1927. Давфін, Ман., Народний Дім.

73. 13. VIII. 1927. Оакбурн, Ман., Народний Дім.

По обїзді вище наведених місцевостей, той самий артистичний гурток дав ще чотири виступи у Вінніпегу.

74. 31. VIII. 1927. Вінніпег, Саля Інститут Просвіта.

75. 1. IX. 1927. Вінніпег, Саля Українського автокефального Собору.

76. 2. IX. 1927. Вінніпег, Саля Квінс Театер.

77. 4. IX. 1927. Вінніпег, Саля Квінс Театер.

У Квінс Театрі відгуляв В. Авраменко свій танечний твір „Горе Ізраїля“. В цім творі представив артист, як жидівський нарід з неволі, з оков, видістався на волю. Се неначе псалом виспіваний танечними рухами.

У вересні і жовтні виїхав знова В. Авраменко з гуртом танцюристів і дав вечери з українськими танцями і співами.

78. 28. IX. 1927. Портедж ля Прері, Ман. Саля „Плейгавз“.

79. 29. IX. 1927. Шоал Лейк, Ман., Саля Масонік Голл.

80. 30. IX. 1927. Россел, Ман., Саля „Мекрост Голл.“

81. 1. X. 1927. Росбурн, Ман., Саля „Росбурн Голл.“

82. 4. X. 1927. Донвелл, Ман., Саля Народний Дім.

83. 5. X. 1927. Калдер, Саск., Саля „Калдер Голл.“

84. 6. X. 1927. Кемсак, Саск., Саля „Еліт Театер.“

85. 7. X. 1927. Роблін, Ман., Саля „Олд Фелловс Голл.“

86. 8. X. 1927. Сифтон, Ман., Саля Народний Дім.

87. 10. X. 1927. Етелберт, Ман., Саля Народний Дім.

88. 11. X. 1927. Пайн Ривер, Ман., Саля Народний Дім.

89. 15. X. 1927. Айтуна, Саск., Саля Січовий Дім.

Праця В. Авраменка на полі українського мистецтва спричинила також видання мельодій до українських танців. — Покищо появились друком три різні видання:

1. Видання Робітничого Дому,
2. Видання проф. Е. Турули,
3. Видання Школи Танців В. Авраменка.

Якраз тепер мусимо здати собі справу, чим замітний для нас артист Авраменко. А ось чим: він перший і одинокий обмежився виключно на український танець. І то обмежився не так, як це роблять учителі танців яких багато було в Галичині і тут теж не мало. Обмежився для того, щоби ту занедбану галузь мистецтва видвинути в гору і поставити на такому рівні, як мають його другі високо культурні народи.

На тім не кінець, не лише, що сам дредчудно танцює, але уміє вчити танцю других, посідає дар пояснювання і показування рухів і дар удержування цілої салі осіб, що учиться, в порядку.

Авраменко не обмежується на якимсь лише числі танців або кроків, але постійно збирає українські танечні краски, є

рухливим збирачем-дослідником. Маючи сильний змисл до схоплення кожного кроку і феноменальну пам'ять, яка відтворює ті кроки і запису, допровадив до того, що танці, яких учить репрезентують цілу українську територію від Кавказу і Чорного моря аж до Карпат. Бачимо тут танець херсонську Катерину, подільський Козачок, Коломийку з Підкарпаття, Аркан жителів Верховини, та герць дніпрових Запоріжців.

Артист Авраменко не тільки, що гуляє і збирає танечні кроки, але ще й до того видумує і компонує зовсім нові танечні твори. Як музик, що різні тони збирає в цілість, в нову арію, в твір, який пориває нашу душу і захоплює нас, як поет, який зі слів творить гармонійну музику мови, поему, так само артист Авраменко творить поеми танцю, поеми рухів. Творить цілі танечні українські думи.

Ми Українці після виступів В. Авраменка на канадійській землі збільшили свою свідомість, пізнали ліпше красоту нашої культури. Артист Авраменко записався по всі часи в історії української імміграції своєю культурною роботою, якої нам тут на сій прерії так багато потрібно.

Учасник курсів В. Авраменка у Вінніпегу. Вінніпег, Ман.

Дня 29. жовтня, 1927.

ПРИЧИНА.

— Мій брат в Мондері, не їв щось два тижні.

— Ох, нещасний! Він був хорий?

— Е, ні! Се було тоді, як він був в Едмонтоні.

ТАРАХ КОСА О КАМІНЬ.

Гуморист говорить монольоґ на сцені, аж нараз рознісся по салі голос з заднього крісла на галерії: "Голоснійше!" Гуморист замовк, зійшов аж на край сцени, звернув очі на галерію й запитав: "А чомуж ви не заплатите більше й не зійдете на долину відки зможете чути всьо?"

— "Бо нема за що більше платити".

ДУМАЮЧИИ.

ЛЬОНЬО: Тату, якби так я вмер, чи я пішовби до неба?

БАТЬКО: О, певно, Льоню, певно.

ЛЬОНЬО: А як би так Ви померли, чи Ви також пішлиб до неба?

БАТЬКО: Я дуже бажавби, сину.

ЛЬОНЬО: Ай, тай я дуже бажавби.

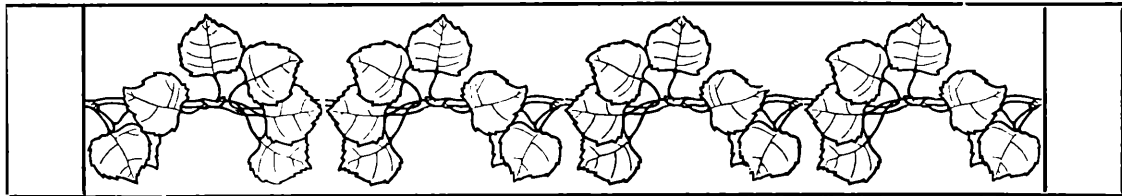
БАТЬКО: А то чому, сину?

ЛЬОНЬО: Бо мені булоб дуже прикро, якби мене люде звали синком, котрого батько сидить... в пеклі.

СВОБОДА.

ВОНА: Ти є добрий муж, о тім нема мови. Але скажи мені правду, чим ти бувби тепер, якби я не мала була грошей?

ВІН: Свобідним.

Власними силами.

Хата Семенихи стояла над самою рікою, на високому березі. Літком її з лінії зівсім не видно, вся в буйній зелені, в густому лісі схована, але осінню та зимою, коли жилаві дубчаки й високі паплі без листя сумують, то далеко видніють її ясно вибілені стіни. Біля хати стайні, на червоно помальовані. Їх вже середущий син ставив, а хату, на „крайовий“ лад, то сама Семениха клала.

Я не раз зимою в Семенихи пересиджував. Дім привітний і спрацьована хазяйка ще привітніша. Любив поговорити вечерами, як мороз вікна заступить а в хаті палюх з горяча аж сяє.

”Видиш сину, все що маю, то мої руки придбали... Жиємо якось і діти в школу ходять. Іван Богу дякувати вже свій бас, в компанії, в місті робить. Петро учителює, тай Стефан вже на другий рік школу скінчить... Коби ще тих дрібніших в люди впровадити, то спокійніше й старість миналаби. Але жаль стає часом. Такий жаль, що аж серце крається. Викохала я тих дітей, тай одно по другім мене стару покидає. Йдуть в світ, а хата пустіє. Кинулаби і я цю кольонію, в місто пішлаб, але якось жаль покидати місце, де стільки років перебулось... Двацять-вісім літ... І коли воно проминуло? Як нині памятаю... Я ще жвава молодиця була, діти маленькі, Іван мав другий рочок, а Петро кілька місяців. Двоє їх було. Газдівство не йшло. Мій Семен мав два морги поля, і я за собою два мала, але як мої тато померли, то все пішло як з Петрового дня. Продали ми спершу мої два морги, сплатили довгу, що наріс, як ті тяжкі роки були, тай перенеслися ми в сусіднє село, відки мій Семен похо-

див. Не йшло й там, хоч я робила, як чорний віл. Не знаю чому воно так... А як ще на роботі Семенови ногу пробило, що мусів аж тяти, то вже не було мені життя. Нераз дивлюся на моїх хлопчиків тай думаю: Гей діточки, як я вас виховаю? і сльози самі до очей тиснулися.

Тай приписав вуйко Онуфрій з Канади до вуйни і до другого вуйка, щоби брали родину, продавали той клапоть землі, що ще лишився, і їхали за ними. В Канаді землі незлічено, є на чім жити. Зайшло й мені це в голову. Побігла я нишком до вуйни Онуфріїхи тай кажу їй:

”Вуйно, голубко, напишіть мені відти, як їхати, куди, тай я за вами виберусь, бо нема мені тут життя”.

Цілий рік ждала я на відомість, аж в великий піст прийшло письмо від вуйка, бо вуйна не вміла писати. Читаю його тихо, тай аж плачу. Нема мені чого в Краю бути.

”Ідьмо до Канади!” — кажу Семенови.

”Що? Ти здуріла бабо? В Кададу захотілось? Ади я починаю ремесло, в жиди шкір взяв, буде з чого жити не бійсь”.

А я таки своє, тай в плач, не даю йому спокою. Сприкрилося йому одно все слухати, тай каже:

”Та їдьже собі!” — потому злагіднів, тай додав — “а як там добре буде, то і я поїду”.

Я така рада стала, що Господи. Позичила гроші, то тут, то там, і перед Петром, як їхали люди з сусідного села, і я з ними вибралася. Несу своїх хлопчиків тай жаль стало за рідним селом.

Церковця над Дністром, сади зелені, поля... Хоть гинь... Щей Семен зачав договорювати, але подумала я: Ні, нема мені тут життя.

Як воно дивно їхалось, то вже нехай світ не знає. Передержали на комісіях діточок, тижнями цілими... Тай доби-лась якось в ту Манітобу. На стації вже ждали на нас люди тай зараз поїхали в ці корчі, де з нашого села осіли. Дико воно виглядало. Нема доріг, самі ліси, мочари а між тим по хатчині й клапти-ку поля. Зараз таки стала я на жнива. Діти дала до вуйка а сама роблю аж рук і плечий не чую. Добрі люди були, не дали загинути. Вернула в осени тай ка-жу, що буду хату будувати, таки на компанійній землі. От на цьому місци, в виложині, де тепер городовину сади-мо.

Сама взялася корчувати тополі, дуби. Я тогди туга була. Вберусь в хлопські річи тай тільки свище сокира в руках. Помогли трохи вуйки, звезли волами дерево і в короткий час збили шанди-ну. Одна вуйна привезла мішок муки, друга сала, круп, тай звеселіла я, бо вже не боюсь ні голоду ні холоду.

Знов робила я на весну, заробила трохи доларів, трохи дожичила тай пі-слала шіфкарту мому старому. Не хотів він їхати, але як не повезло йому з ремеслом, продав ще останок поля тай пішов за мною. Жидови шкіри до нині не винен.

Приїхав до нас, приїхав до моєї шандини, оглянув все тай замість похвалити, почав нарікати.

"То ти до цього мене кликала? В ці лі-си, нетри?"

"Гей, а ти не видиш", кажу йому, "що все тут, що ти бачиш, то я сама при-дбала, з помочию добрих людей? Чи діти голодні? Чи в холоді? Я тут газ-диня, маю землі, ліса, кільки хочу, а в тебе що було? Жид на карку!"

Втих, тай вже нічого не казав. Але не було мені з него допомоги. Побув тро-хи тай пішов до міста робити, а я са-ма все газдівство провадила. Тай не опустив Господь, як видиш. З часом ку-пила таки землю, на якій сиділи, знай-шлися й коровки, волики, тай хата з часом виросла, сама не знаю, як. Сама я її побивала, мастила, білила... А вже як хлопці підрости, то в мене помічни-ками стали."

Я слухав Семенихи, тай дивувався, звідки стільки сили в неї набралось, щоб всім журитися, за всіх дбати. Але не тільки за себе й за своїх дітей вона дбала. Інтересується теж живо Старим Краєм, хоч вже близько трицять літ, як з него вийшла. Коли почула, що в Галичині почала виходити жіноча ча-сопись, вона була першою її перед-платницею на цілу Канаду й Стейти. Перша теж зложила долара на пресо-вий фонд.

"Жіноча Доля"... Знаю я ту жіночу долю... Можеб і мені краще було жити на сім світі, як би вже тогди було кому показати, як нам жити".

Др. В. Ю. Кисілевський.

ДИПЛОМАТИЧНА СПРАВА.

— Чому українські дипломати подіб-ні до бальонів? — питає Бадюк.

— Бальони надувається газом, україн-ських дипломатів обіцянками, — відпо-відає Знаюк.

БУДЬ ВІЧЛИВИМ ДЛЯ ПАНЬ.

Хлопчина сидів батькови на колінах в трамваю. Надійшла молода панночка. Хлопчина встав тай каже: „Прошу сіда-ти, пані.“ Якби батько був вічливий, він все бравби хлопця зі собою.

ДОБРИЙ ШПИТАЛЬ.

ЛІКАР: Кілько померло?

НОРСА: Девятьох.

ЛІКАР: Прецінь я вчора записав лікар-ство на десятьох.

НОРСА: Так, але оден не хотів його заживати.

КОЛИСЬ ПРИХОДИТЬ КІНЕЦЬ.

Можеш дурити декотрих молодих лю-дий все, можеш дурити всіх молодих лю-дий через якийсь час, але не можеш ду-рити всіх все.

БІЛЬШИЙ ДОХІД З КОЖНОЇ ФАРМИ.

Мудрий фармар старається збільшити дохід зі своєї фарми різними способами, які йому певно приносять гарний гріш. Дуже важним жерелом доходу з господарки є продаж яєць.

Дятого пригадую вказівки, щоби збільшити дохід фармарів з продажі яєць, бож кури можна ховати на кожній фармі і курячі яйця знаходять збут в кожній порі року.

I. ВКАЗІВКИ ДЛЯ ФАРМАРІВ.

1. Плекайте кури чистої раси, не зведені.

2. Позбудьтеся всіх недоростків, різнокрасих мішанців і заражених, слабих курей.

3. Кождої весни треба курник вичистити і держати його в чистоті через літо і осінь. Банти і стіни належить вибілити вапном, щоби відказити і очистити дерево.

4. Годуйте кури чистою поживою а напувайте чистою водою з чистої посудини. Се може дивна вказівка, а прецінь, таксамо, як для чоловіка, так само для звірят приносить чистота здоровля, а нечистота слабість.

5. Вигрівайте курята вчасно на весні. Тримайте їх осібно від великих курей, плекайте їх добре, щоби скорше вирости на здорове птацтво, ще перед слотами і морозами в осени.

6. Хтось на фармі має мати обовязок постійно доглядати кури і дбати про них.

7. Коли не треба яєць для висиджування на курята, треба відділити когуги від курок.

8. Приготовити треба для курей обширні гнізда і вистелити їх соломною або сіном. Гнізда тримати чисто.

9. Збирати яйця денно раз, але ліпше два рази на весну і в осени. В горячі, або дуже зимні дні частійше.

10. Збирати яйця в чисту посудину, до холодної пивниці, або комори.

11. Щоби здержати висихання яєць а

також, щоби не осідав на них порошок, належить прикривати їх чистою шматом.

11. Везеться яйця на продаж не в пачках або путнях, але уживається скринок, зроблених нарошно на уміщення яєць. В сей спосіб не буде страти через побиття яєць.

13. Не держіть яйця довго у себе, але продайте їх як найскорше.

II. ВКАЗІВКА ДЛЯ СКЛЕПАРІВ.

14. Домагайтеся, щоби фармері привозили на продаж яйця найлучшої якости.

15. Не встидайтеся не приймати малих, брудних, пообтираних, надбитих яєць.

16. Давайте ради, які раси курей є добрі і придатні до плекання на фармі.

17. Яйця се продукт, який скоро псується. Дятого не треба його придержувати за довго лише з тої причини, щоби дочекатися висшої ціни, коли нема доброго приміщення на передержання.

18. Свіжі яйця у кожній порі року мають більшу вартість, як перележані.

19. Скриньки до пересилки яєць повинні бути чисті.

III. ВКАЗІВКИ ДЛЯ ТОРГОВЦІВ.

20. Коли купуєте яйця від фармарів, збирайте часто і правильно. Платіть після вартости.

21. Пояснюйте, що якість товару важнійша, як скількість.

22. Не купуйте і не платіть яєць після пересічної вартости, бо тим способом покриваєте недбальство і нечесність при продажі.

IV. ВКАЗІВКИ ДЛЯ СКЛЕПАРІВ У МІСТІ.

23. Купуйте яйця лише тоді, коли ви певні доброї якости.

24. Заохочуйте фармарів слати свій товар впрост до вас.

25. Виберіть для яєць першої якости

купецьку назву, яка впадалаби в очі, коли пишете про свій товар. Всі покупці радо купують яйця першої якості, бо ніхто не має охоти їсти щось, що має попсути жолудок.

V. ВКАЗІВКИ ДЛЯ ПОКУПЦІВ.

26. Питайте за яйцями доброї величини і доброї краски.

27. Навчіться розрізняти новознесені яйця від старих яєць, свіжі яйця від перетриманих. Кладіть вагу на чистоту яєць.

28. Коли яйця, продані вам, покажуться зіпсуті, домагайтеся звороту гроша.

29. Куплені яйця треба тримати в хо-

лоднім, чистім місці, бож вони скоро псуються.

30. Думайте, коли купуєте товар. Коли ви, як покупець, будете ставити домагання, щоби яйця були великі, чисті, свіжі, не обтирані, не висохлі, не загниті, не побиті, тоді всі, хто лише доставляє яйця на продаж, а се фермері, склепарі, торговці, будуть старатися ходити коло курий і дбати про добір раси, про поживу, про курник, про переходження і скору продаж.

Т. Боднар

Промотор від Домініяльного Правління для кращого хову домашних звірят.

Етелберт, Ман. Дня 26-го серпня 1927.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Христос Воскрес, устав із гробу,
Хто з Ним до борби стане?
На руках, ногах цвяхами зриті,
Сіяють Його рани.

В розліт розбіглась сторожа, вій-
Побідник триюмфує, (сько,
Стрясся Русалим від чуда того,
Ціла земля ликує.

Христос Воскрес, співаймо нині,
Слава стоїть за нами,
Нехай та пісня "Христос Воскрес"
Лучить нас з небесами.

Німо лютує демон у пеклі
Фарисеї в тревозі,
"Христос Воскрес" співаймо грімко,
Величну пісню о Бозі.

Витай Сіоне, Церков Христова,
Христос Воскрес, і слава!
Вставай Україно, тугою бита,
Впаде ворожа лава.

Будіться сплячі, глухі почуйте,
Слабодухи кріпиться,
Христос Воскрес, символ перемоги,
Незнаючі учіться.

Христос Воскрес, Христос Воскрес,
Летять на крилах надії,
Христос Воскрес, Христос Воскрес
Сповняться наші мрії.

о. П. Божик.

У РІЗНИКА.

Покупець: Дайте мені два фунти вовлини.

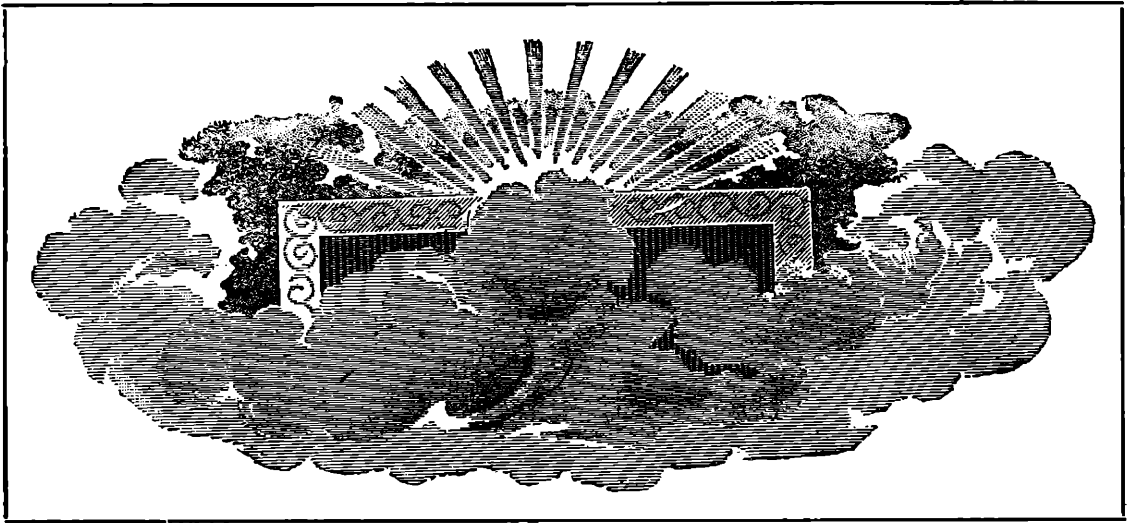
Покупець (по хвилі): Гей, та бо ви даєте мені за багато костий.

Різник: О, ні. я не даю. Ви платите за них.

СОВІСНИЙ.

СУДІЯ: Тобі було мало їсти обід в ресторані за дурно, то ти ще вкрав ложки і ножі!

ЗЛОДІЙ: Я прошу суду вкрав ложки з чистого заміру. Я хотів їх продати і тим заплатити за обід.

Як закладати Рідну Школу?

Від часу, коли в році 1905 зачали Сестри Служебниці у Вінніпегу в галі під церквою св. Николая, ріг вулиць Мекгрегора і Стеллі учить дітей української мови і від коли в р. 1914 повстала Рідна Школа при товаристві „Інститут Просвіти ім. Т. Шевченка“ в Брукленді, Ман. при вулиці Вілліяма ч. 1960, заложено вже понад 30 Рідних Шкіл в цілій Канаді. За сей час, 22 років, назбиралося вже дещо досвіду в організації Рідних Шкіл по цілій Канаді, і я хочу для того подати від себе мої помічення в тій справі. Не сумніваюся, що інші учителі і учительки подадуть свої помічення так що збереться у нас досвід у веденню Рідних Шкіл в Канаді.

Мою працю поділив я на 6 розділів.

Щоби школа працювала, мусять сповняти свою задачу слідуючі чинники:

1. — Заряд.
2. — Школярі.
3. — Саля.
4. — Учитель.
5. — Наука.
6. — Гроші.

ЗАРЯД РІДНОЇ ШКОЛИ.

Заряд Рідної Школи виглядає різно. Парохіяльною школою звичайно займається сам священик. Збирає дітей, назначає шкільну оплату від дітей, добирає учителя, назначає платню для учителя, дбає о салю і все, що потрібне до науки. В таким разі весь тягар спадає лише на одного чоловіка, котрий, при найліпшій волі, не може виконати того всего, чого школа потребує, а що може виконати легко комітет шкільний з кількох осіб. Пожаданим є, щоби в комітеті були також родичі дітей, бо тоді родичі будуть більше дбати про школу.

Школа при Читальні або Народнім Домі, є звичайно під опікою старшини товариства. Окремого комітету шкільного нема.

В декотрих товариствах члени на загальних річних зборах вибирають з поміж себе шкільного референта, котрий входить в склад старшини. Його завданням є провадити шкільні справи, дбати про те, щоби діти ходили і платили за науку, дбати о прибори до науки, нараджуватися спільно з учителем що до у-

ладжування шкільних пописів, полагоджувати всякі справи між родичами, дітьми і учителем, — взагалі дбати про все, що потрібне для успішного ведення школи.

Обов'язком комітету є час від часу давати звідомлення на засіданнях старшини про стан школи і предклагати свої пляни, як уліпшити науку.

В деяких товариствах школою займається старшина товариства на стільки, що старається лише о учителя, а учитель сам має збирати учеників і платню від учеників, сам має старатися о прибори до науки, сам має уладжувати шкільні пописи, полагоджувати всякі справи між собою, учениками, родичами, і товариством, сам має дбати про розвій школи, — бути її учителем, організатором і господарем. В який спосіб він дає собі з сим раду, — се нікого не обходить. Заряд товариства цікавиться школою на стільки, що деколи запитає учителя, кільки в школі має дітей. Коли дітей в школі є багато, то значить, що учитель добрий, колиж дітей мало, то знак, що учитель зле веде школу. Кілько грошей збирає учитель, а кільки пропадає, про се ніхто не дбає. Що учитель не збере, то се його втрата.

На такий лад ведення школи, ніякий учитель не може посвятитися на довший час праці і тому в такий школі учителі часто змінюються. Часта зміна учителів відбивається шкідливо на науці і на поступі учеників.

У Вінніпегу є одна Рідна Школа, котру zorganizували самі родичі. Родичі вибрали з поміж себе шкільний комітет з вісьмох осіб: Голови, місто-голови, писаря, скарбника, господаря і трох членів провірної комісії. Сей комітет наняв будинок для приміщення школи, зібрав дітей, назначив платню, яку родичі мають платити за дітей, постарався і назначив платню учителя.

Всі родичі дітей є членами сеї школи і платять такий даток на удержання школи, який комітет шкільний признає.

Ціль сього товариства є дбати лише Рідну Школу і про дітей.

Ся школа робить гарний поступ.

Багато місцевостей в Канаді, де живуть Українці не має ще у себе zorganizованої Рідної Школи. В сих місцевостях потрібно лише, щоби зійшлося кількох свідоміших людей і вибрали з поміж себе

шкільний комітет, а сей має подбати о те, щоби повсталала рідна школа, і все, що потрібно для сеї справи.

Після мене найкраще йде робота, коли школа має свій комітет.

Комітет шкільний складається з 8 осіб: голови, місто-голови, писаря, скарбника, господаря і трьох членів провірної комісії. Сей комітет має дбати про те, щоби школу zorganizувати, дати її фінансову підставу, притягнути всі діти до сеї школи, переконати родичів, щоби посилали дітей, дбати про поступ школи, дбати о гарну салю, о добре уладження салі, о прибори, о книжки, о площу до гор і забав, о прибори до забав, о доброго учителя. Комітет має бути господарем школи. Робота комітету є не платна.

2. ШКОЛЯРІ.

Школярі є найважливішою частиною Рідної Школи, але щоби школярів мати, треба їх збирати. Наука української мови є добровільна, а не примусова. Діти ходять добровільно і длятого треба їх зєднати для школи.

Одна зі шкіл, в котрій я вчив, збирала дітей в сей спосіб:

Священик заповів в неділю на богослуженню, щоби родичі, котрі мають дітей в шкільнім віці, привели їх в слідуючий день, понеділок, до парохіяльної школи до запису. Оголосив також платню науки.

Слідуючого дня родичі приводили дітей, я записував і рівночасно при записі ділив на степені, бо приходили й такі діти, що вже попередно ходили до школи. Котрі діти не мали книжок, купували їх при вписі. Дітей принималося в віці від 6 до 14 літ. Дітей ділено на чотири степені.

В іншій школі збирав я дітей в сей спосіб:

Оголосив в часописі день запису, переглянув членську книжку товариства, вибрав адреси і розписав листи до тих родичів, котрі мають дітей в шкільнім віці, щоби прислали їх на науку. Предсідник товариства оголосив про запис дітей на найблизших зборах і подав услівя що до платні; пізнійше оголошено се на кількох представленнях і концертах, уладжуваних сим товариством.

Дітей прибувало по трохи з кождим днем. Відтак мало що не дійшло до числа

150 дітей. Відтак вже більше дітей я не приймав, бо не було місця.

Пізніше було вже легко збирати дітей, бо коли я підготував дітей і почав улаштовувати різні шкільні вечери, то майже на кожному вечері, чи то я, чи котрий з урядників товариства взивали присутніх родичів, щоби посилали дітей до рідної школи.

Звичайно, коли вечір був удачний і школярі добре пописались, то зараз слідуючого дня приходило кільканайцятьох свіжих дітей до школи до запису.

Се знак, що такі шкільні вечери, як концерти і представлення причиняються у великій мірі до зєднання дітей для рідної школи.

Щоби діти любили школу і учителя, треба поводитися з ними вічливо, не уживати фізичних кар, ні крику, а натомість старатися, аби кожний ученик був зайнятий працею в часі науки, бо діти незаняті працею, пустують.

Коли діти втомлені наукою, треба їм оповісти казку, заспівати з ними пісню, попровадити з ними руханку, з котрою повинні виступати на концертах в народних, чи руханкових строях. Се все дітям подобається. Тим робом учитель здобуде пошану і любов у дітей і родичів. Родичі, побачивши користь, яку школа дає їх дітям, будуть цікавитися школою, радо посилали дітей і платити за науку; діти будуть радо ходити і учитися, полюблять науку, школу, учителя і рідну мову.

3. ЯКИЙ Є НАЙЛІПШИЙ СПОСІБ ЗБИРАТИ ГРОШІ?

Робота комітету мусить бути не планна.

Всі члени товариства при місячній вкладці складають „шкільне“, се є певну частину грошей на рідну школу. Всі члени, старші і молодші, ті що мають діти і ті що не мають дітей, — повинні платити на удержання школи такий даток, який комітет шкільний призначить.

Се вдасться зробити, коли комітет пеконе членів, що так, як без хліба і води не можемо жити, так і без рідної школи ми не можемо існувати.

3. САЛЯ.

Тому, що Рідні Школи містяться звичайно при церквах і всяких просвітних товариствах то й шкільні салі звичайно є власністю сих організацій. Нарочно збудованих будинків для ужитку шкіль-

ного, є дуже мало. Ті самі салі, в яких містяться школи, є будовані в першій мірі на те, щоби відповідали вимогам товариства і тому не все вони відповідають вимогам шкільним. Приміром у Вінніпегу, і на передмістях є 11 рідних шкіл. Ні одна з тих шкіл не має салі, котра булаб призначена лише для науки шкільної. В кожній з сих саль розвивають товариства свою діяльність, роблять аматорські і хорові проби, базарі, збори, віча, танці, представлення і концерти. Шкільні лавки треба часто виносити на двір, а шкільні прибори, як стіл, таблицю, стінні карти, і ин. треба ховати десть в кути, щоби не заваждали і щоби не знищилися. Лавки звичайно старого вигляду, довгі; в одній лавці міститься 5—6 дітей. Лише в кількох школах є лавки, в котрих сидить по двоє дітей. В декотрих саях наука відбувається на сцені, а декотрі салі містяться під будинками у пивницях. Очевидна річ, в таких саях брак відповідного освітлення, а про розміщення шкільних приборів, як бібліотеки, стінних карт, образів і т. п., не може бути й мови.

Також болючо дається відчувати брак відповідних площ для забав і гор рухових.

Щоби саяя відповідала вимогам школи, повинна бути збудована і уживана лише для цілий школи.

Яка-ж повинна бути саяя?

Шкільна саяя повинна бути простора, звернена до полудня, так щоби лучі соняшні освічували її цілий день, вікна повинні бути великі, і приспособлені так, щоби їх можна легко відчиняти для провітрювання салі.

Саяя повинна бути уживана лише для шкільних цілей; жадні збори, ні танці не повинні відбуватися в шкільній салі. По стінах повинні бути відповідно розміщені образи з рідної історії, письменників та народніх героїв, повинна стояти шафа з книжками, таблиця, стіл, карти географічні і лавки для учеників. Кожний ученик повинен мати свою окрему лавку.

Повинна бути осібно одпочивальня для дітей.

Саяя повинна бути всегда чистою, гарною й робити на дітей своїм виглядом гарне вражіння.

Як має виглядати шкільний будинок?

Будинок шкільний повинен бути так положений, щоби з усіх сторін був вільний простір. Коло школи повинна бути

простора, рівна площа з приладами до гор і забав. Діти повинні мати легкий приступ до школи, тому школа повинна бути збудована далеко від головних улиць, щоби охоронити дітей від всяких нещасть. Будинок шкільний повинен відрізнятися від інших своїм зверхнім виглядом і красою, повинен подобатися дітям і старшим.

Шкільний будинок повинен бути положений так, щоби був по середині тої часті міста, відки діти ходять на науку.

4. УЧИТЕЛЬ.

Учителі до рідної школи в Канаді є рідні. Лише кількох є таких, що вже від літ посвятилися виключно тому ділу, — вчать гарно молодіж і зеднали собі призначення учеників і родичів.

Під сю хвилю учать в Канаді деякі учителі й учительки, що покінчили семінар в Старім Краю і провадять науку взірцево. Уміють вчити і удержати молодіж в порядку. Приїхали тому два-три роки.

Много учителів учить лише якийсь час, заки не найдуть іншої роботи і між ними притрапляються люде, що вчать добре, з успіхом, але лучаються нетерпеливі і дразливі, які знеохочуються серед дітвори і серед родичів які рідко коли вміють прийти учителеви в поміч.

В рідних школах вчать також Сестри Служебниці. Вчать пильно, спокійно, витривало і кладуть вагу на молитви і катехізм.

Учитель, що уміє співати, має добрий голос, що уміє провадити хор як дірігент, або уміє провадити оркестру, може найти в Канаді заняття при кождім товаристві, яке хоче розвиватися і притягати до себе старших і молодіж.

Яка платня належиться учителеви?

Не в кождій школі і не кождий учитель одержує однакову платню. Се залежить від числа дітей, від скількості годин науки, від хисту учителя. Більше дітей, більше праці. Коли учитель веде науку що дня і працює лише в школі, то річ ясна; його платня повинна бути така, щоби міг вижити. Учитель, що веде школу, уладжує з дітьми представлення і концерти, крім того працює в товаристві, веде старших, — повинен дістати відповідну нагороду. Є й такі учителі, що через день мають інше, постійне заняття, а вечерами працюють в школі.

Тому учителів і висоту платні дасться поділити на три групи:

1) Учитель, що вчить дітей читати, писати, співу, руханки, уладжує шкільні вечері, працює в товаристві, — має дістати платню від 80 до 100 долярів на місяць.

2) Учитель, що працює лише в школі, з дітьми уладжує шкільні виступи, веде науку кожного дня, і свою працю ограничає лише на ведення школи, заслугує на платню від 60—80 долярів.

3) Учитель, що через день має інше заняття, а в школі працює 2—3 дни в тиждень вечерами, вчить дітей лише читати й писати, — одержувати повинен від 25—40 долярів.

5. НАУКОВІ СЕРЕДНИКИ.

Не всі Рідні Школи вживають однакових читанок. Одні школи вживають читанок М. Матвійчука, виданих видавництвом „Нова Українська Школа“ у Львові. Окреме видання для Канади і Злучених Держав.

Другі школи вживають читанок А. Крушельницького, виданих видавництвом „Чайка“ у Відні.

Інші вживають старих читанок, уживаних в Галичині перед війною, але передрукованих в Канаді зі зміненням правописом, „Буквар“.

Для старших учеників уживають „Історію України“ І. Крип'якевича, „Географію України“ Ст. Рудницького, а деякі школи „Ліса Микиту“ і „Захара Беркута“ Ів. Франка. Граматику до недавня вживали найбільше Коцовського і Огоновського, тепер багато вживають „Граматичні Вправи“, О. Поповича, видані у Львові, 1925 р. в трьох частях:

Перша часть для II. року науки.

Друга часть для III. року науки.

Трета часть для III. року науки.

Співанників вживають: Воробкевича, Стеценка, Гайворонського, Ф. Колесси.

Образців до науки історії ні моделів не уживають бо се тяжко дістати а по друге все „нема грошей.“

ХТО МАЄ ДАВАТИ НАПРЯМ?

Рідна Школа потребує мати оден науковий провід, щоби всі Рідні Школи в Канаді мали одноцільний плян, одноцільний розклад годин, ті самі підручники і ту саму методу науки.

В тій справі говорив я з учителями, які вчать в Рідних Школах у Вінніпегу і набрав переконання, що найліпшу раду дає мій знакомий, з котрим я не раз про ті справи обширно говорю.

Він є слідуючого погляду про цю справу: — „Серед наших відносин в Канаді можуть самі учителі, які провадять Рідну Школу у Вінніпегу, сходитися на наради в шкільних справах і рішати спільно що найменше ті питання, які відносяться до шкільних підручників, до карт, образців, до методи навчання, до видачі нових підручників для Канади, до тілесного виховання.

Книжки для канадійської молоді мусять бути писані тут в Канаді.

Тому що наука української мови в Квібеку для Українців обовязкова, можна би при помочи квібецьких властей видати підручники для українських дітей в Монреалю, які придалибся опісля всім Рідним Школам в Канаді.

А що Українці будуть в Канаді творити велику громаду, нема сумніву, як пожите лише 100 літ, побачите, що то буде за сила. Шкільні підручники потрібні. Тут є поле для інтелігентної роботи над вихованням народу.

Учительський Збір у Вінніпегу ставби з часом повагою для всіх шкіл в Канаді.“

Се погляд мого знакового і я поділяю його вповні.

Він висказався також, що з часом учительський Збір Рідних Шкіл у Вінніпегу мігби тактовною діяльністю здобути собі рішаючий вплив на організацію Рідних Шкіл в цілій Канаді і на добір учительських сил до тих шкіл, навіть на висоту платні учителів.

Можнаби таку Шкільну Раду утворити з Шкільних Делегатів товариств у Вінніпегу, се булоби правдиво по громадянськи, але серед тутешних відносин делегати занедбувалиби свої обовязки, не доцінювалиби своєї відвічальности а при сходинах зводилиби зі собою порахунки в імени своїх товариств. Лише учителі у Вінніпегу при добрій волі можуть дати почин до одноцільного пляну в науці. Розуміється, що в своїй діяльності мають шанувати особисті і релігійні почування громадянства.

Такі його погляди.

6. ГРОШІ.

На доходи Рідної Школи складаються гроші, які платять родичі за своїх дітей,

а також гроші, які учитель заробляє своєю школою.

Головними видатками є оплата салі на школу, оплата учителя і купно наукових середників, та видатки на улаштування шкільних виступів, свят і прогульок.

а) Доходи.

В декотрих рідних школах родичі платять через десять місяців по 50 центів, а за два місяці липень-серпень, коли діти вільні від науки в публичній школі і до рідної школи учащують кожного дня, — то оплата в рідній школі виносить 75 центів на місяць від одної дитини.

Коли школа улажує представлення чи концерт, то дохід також іде для школи.

Пересічний дохід зі шкільних вечерів буває 25—30 долярів.

В часі різдвяних свят посилають дітей колядувати. З коляди приходить звичайно 30—40 долярів для школи.

В деяких школах є так, що кождий член товариства є оподаткований і платить призначений даток з гори на школу на цілий рік, без огляду на те, чи має він діти в шкільнім віці чи ні. Сі гроші вкладають до банку, з котрих відтак оплачують учителя і уживають їх на закупно потрібних приборів шкільних.

Сей спосіб збирання грошей дає запоруку що ніхто не буде уникати заплатити за школу, не буде неприємних случаїв, які при збірці шкільних оплат часто лучаються, а також сим члени доказують, що розуміють вагу школи.

Щоби придбати потрібний гріш на удержання школи, уряджуються в декотрих школах базарі, прогульки, добровільні збірки і ин. А є й такі школи, де товариство не бере на себе жадних зобовязань що до збірки грошей від дітей, не робить ніяких заходів на удержання школи, а лишає се для самого учителя, котрий має займатися збіркою грошей і що він збере, то для себе, а що пропаде, то се страта учителя.

Се спосіб непрактичний, бо учитель сам на себе мусить дбати не лише про науку, але й журитися також збіркою грошей, при чім мусить терпіти не раз багато неприємностей, які при сій збірці лучаються. Се понижає учителя, бо дитина, котра платить учителеви гроші за науку, має вражіння, що учитель є низьким служою і що вчить лише тому що хоче грошей.

Се є злий спосіб! Належить його уникати.

б) Розходи.

Школа має такі розходи: на салю, світло, опал, учителя, прибори до науки, на улаштування діточих свят, прогульок, і т. ин.

Школи, що містяться при церквах, Народних Домах, Читальнях і Робітничих Домах, — не оплачують саль зі своїх доходів, бо саль є звичайно власністю сих організацій, а родичі дітей, що ходять до школи є, звичайно членами або бодай симпатиками тих організацій.

Найважнійший видаток школи, се удержання учителя.

Коли школа потрафить з доходів оплачувати учителя, то її існування є запевнене. Де школи не може удержати учителя власними доходами, там товариство мусить докладати зі своєї каси.

Так отже судьба кожної рідної школи в Канаді залежить від судьби товариства при котрім школа існує. Коли товариство добре розвивається, тоді й школу може краще удержати, а коли товариство підупадає, то й школа підупадає або й перестає існувати.

Коли школа має такі доходи, що оплачує учителя і ще її дещо гроша лишається, то за сі гроші старається о прибори до науки, як: бібліотека, стінні карти, образи до поглядової науки, моделі, прилади до руханкових вправ, гор і забав.

Колиж школа бореться з недостатками, то не може старатися о такі прибори до науки і наука в такій школі обмежується лише на читанках, котрі діти приносять зі собою з дому і котрі є їх власністю.

М. К.

Учитель Рідної Школи.

ПРЕЧИСТА ДІВО!

Пречиста Діво, Мати Ісуса,
У небесних палатах,
Чи ми достойні стати по смерті
У небесних кімнатах?

На землі вічна боротьба всуди,
Земля гніву долина,
Проси Пречиста ласки для нас всіх,
У Твого Вічного Сина.

Небеса славу оповідають,
Про велич руки Бога,

А до утрати щастя за гробом,
Скрізь широка дорога.

Ми не хотілиб ходити нею,

Волимо шляхи тернисті,
Лиш, щоби наші від гніву серця
До віка були чисті.

Спасай Пречиста зі своїм Сином,
Люд боєм закажений,
В своїм завязттю другого вбити
На гріхи наражений.

Любови повне серце до ближніх
Поможи сердитим мати,
Щоби Ісуса могли по смерті
В небесах оглядати.

о. П. Божик.

ОЧІ.

ВОНА: Та я тобі зараз очі виберу!
ВІН: Ану спробуй, то я на тебе ніколи
й дивитися не схочу.

ЦІНА ЧОЛОВІКА.

— Кілько тепер коштує гальон горівки?
— Шість місяців.

Образки з Галицької Народної Школи.

1. До жадної народної школи в Галичині не допускають тепер Поляки українського катехита. Релігії навчає польський ксьондз.

В одній такій школі польський катехит вчив дітей оттакої мудрости:

— Грицю, знаєш чому Іван дурний?

Ні, не знаю, прошу єгомосця.

— Кажи, бо його піп хрестив.

Приїхав інспектор. Катехит хотів написатися і питає:

— Грицю, знаєш чому Іван дурний?

Знаю, прошу єгомосця, бо його польський піп хрестив.

Польський ксьондз отворив тільки рот, а інспектор питає:

— “А тебе хто так навчив?”

Та той єгомосьть зачали, тато дома поправили.

2. В галицькій народній школі мусить кожда дитина знати, як зветься президент “Найяснійшої Річипосполитої Польської”.

Тому теперішні учителі та учительки багато часу витрачують на се, щоби ім'я президента вбити дітям в голови.

І вже здається, що нема ні одної дитини в школі, котра, навіть зі сну збуджена, не сказалаби, мов з горячки, як зветься президент. Тимчасом на диво саме в часі візитації інспекторів лучаються учителям дивовижні пригоди.

Теперішній польський президент зветься Мосціцький.

В одній школі питається сам інспектор одну дитину: “Як зветься наш пан президент?”

— Цісар.

”Та що ти кажеш! Ну, скаже сусід!”

— Петлюра.

Інспектор аж підскачов і каже сказати третому. Збентежений учитель хоче допомогти тай підповідає: Ну, ну, Мос... Мос... —

На те ученик:

— Москаль.

Інспектор махнув тільки рукою тай вибіг з класи.

До тижня перенесено неfortunного учителя, (а був се чистокровний Поляк) до иншої школи!

О. М.

ЧИТАЛЬНЯ „ПРОСВІТИ“ В БРЕНДОНІ, МАН.

Дня 1-го марта 1926, зібралися Українці в Брендоні під проводом Всеч. о. М. Оленьчука і порішили, щоби вибудувати свою власну читальню, де можнаби сходитися на представлення, відчити і забави і де можнами провадити науку Рідної Школи для молодіжи. Зараз зголосилися люди, що жертвували по \$25.00 і по \$50.00 на сю ціль.

По тих зборах вибрано комітет, який мав занятися будовою дому і хотяй о. М. Оленьчук виїхав до Саскатуну і не міг помагати в роботі, то комітет закупив лоти і приступив до будови дня 14. червня 1926. Всі солідарно працювали при будові дому і за три місяці роботи будинок став готовий.

По викінченню, дня 5-го вересня 1926, отворено Рідну Школу, до котрої уча-

щає поверх 86 дітей. Під сю хвилю вчить учитель Іван Стоколоса, який провадить Рідну Школу, музику і спів у Церкві.

В будинку Читальні міститься “Аматорський Клубок”, котрий приготавляє і дає театральні представлення. Міститься тут також “Зопомогове Брацтво”, яке має 60 членів.

Читальня уладила базар, який приніс доходу \$1268.00. Будемо старатися сплатити довг чимскорше. Шкільні діти відгравують гарні концерти. На представленнях і концертах битком наповнена сая. До Брендону приїзджаять люди з околиці і кожного тішить, що наша Читальня так гарно виглядає з надвору і в середині і добре положена.

Рідна Школа має осібну саялю з осіб-

ним входом, де стоять лавки для дітей і сю салю ужити можна на науку і збори. Велика саля є осібно на представлення, великі відчити і забави.

Шкільна саля може помістити около 120 дітей. Школу отворено 13-го вересня 1926. Від того дня через осінь, зиму і літо вчив учитель Довбенко. Першого місяця число дітей виносило 69. Діти побирали науку по науці в англійській школі, по полудні а в суботу перед і по полудні.

До науки належали такі предмети: українська мова, українська граматика, історія України, література, релігія, спів, музика і діточий театр.

Члени Товариства платили скарбни-

кови, а скарбник виплачував учителеви місячну платню по кожних місячних зборах, діти зробили великий поступ, навчилися много завдяки співпраці учителя із Зарядом Читальні і священником. Парохію провадив за той час о. Журавецький а тепер о. Решетило.

Заряд школи за 1926 рік: П. Івасюк, голова; П. Бричка, секретар рекордовий; М. Танахів, скарбник; П. Юркевич, секретар фінансовий.

Заряд школи в році 1927: Йосиф Качур, голова; Г. Лецишин, рекордовий секретар; С. Наконечний, скарбник.

Будинок Читальні стоїть на розі Ассінебоа Евню а 10-тої Вулиці.

І. Івасюк.

Неділя.

Вдарили дзвони, далеко чути,
Неначе орхестра заграли,
Нині неділя, нині день Божий,
Щоби всі люди знали;

Щоб люди знали, в церков спішили,
Неділя день великий,
Просимо ласки в Божого Сина,
У Ісуса Владики.

Вдарили дзвони, далеко чути,
Сонечко уже встало,
Гори і доли золотим блеском
Празнично осіяло.

Спішім до церкви, се обовязок
Кожного христіянина,
Там на престолі Христа витати,
Неділя, се Його днина.

о. П. Божик.

В СКЛЕПІ У ВРОКСТОНІ.

Прохожий став фармерці на ногу. Вона сварить: „Ну, і деж Ваші очі?“

„В голові“, — відповідає прохожий.

„Ви не бачите моїх ніг?“

„Ні, не бачу, бо вони в черевиках“.

НЕ ЙОГО КОРАБЕЛЬ.

Мошко їде зі Суркою до Америки. На морю зривається буря. Сурка дуже перелякана і кричить:

— Чого верещиш, мишігіне, чи то твій корабель?! — успокоює Мошко.

ПЕРЕДПЛАТНИК.

— Чи берете щоденний часопис?

— Часом, як ніхто не дивиться.

ВІДПОВІДНИЙ ЗНАК.

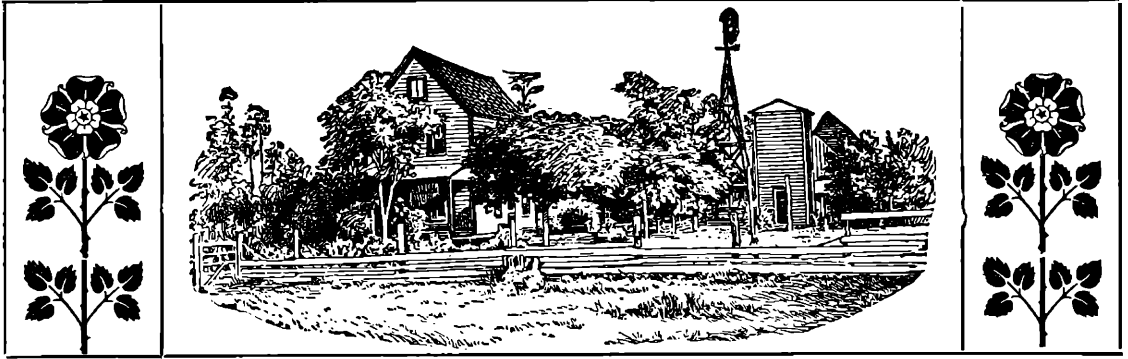
Коли на фотографії бачите чоловіка в капелюсі, то знаєте, що сталося з його волоссям.

ХТО?

— Хто там?

— Ніхто.

— А ще хто?

В Саскачевані на жнивах.

Поїзд несеться стрілою, на лінії Він-шіпег-Реджайна. Більша частина подорожних, се робітники з усіх закутин Канади, що їдуть в провінцію Саскачеван, на жнива. Я сиджу в товаристві трох робітників, які їдуть з Нової Шкотії також на жнива до Саскачевану. Говоримо про Канаду, та життя робітників в Канаді. Мої товариші звертають увагу на гарне збіжжя а надія на гарні жнива викликає на їх устах усмішку. Не менше від них тішуся і я, бо їду тому, щоби заробити кілька десятків, а як буде щастя, то і соток. І дійсно, чим даліше віздимо в середину провінції Саскачевану, то урожай багатіший як в Манітобі.

П'ять миль ще до Ріджайни, всі подорожні звернулися до вікон. Що це, думаю, жнива? Ні, то град цілком знищив збіжжя. Дві милі їхали, та крім столочого градом поля, ми не бачили нічого. Погано буде, подумав я, не буде що збирати, не буде жнив, і всі мої мрії пропали.

Ріджайна, Столиця Саскачевану. Приїхав я 7-го серпня 1926, о годині 9.40 рано на дворець. Тут довідуюся, що так зле не є, збіжжя гарне, град не знищив всюди і жнива певно зачнуться за дватри дні. Кількох фермерів підходить до мене і питають, чи не хочу роботи, т. є. скласти снопи, та приобіцюють платити \$3.50 денно. По полудні о год. 3.30 виїжджаю (машина і оден вагон) на полудневий схід, і по двох годинах приїз-

джаю до місточка Оседж. Місточко маленьке, крім кількох домів і склепів, не було нічого. За то на мою втіху тамошні мешканці сказали, що є тут телефонічна стація, і що я можу поговорити з фермером, якого мені потрібно. Телефоністка зустрінула мене ввічливо і закликала до телефону названого мною фермера. Фермер відповів телефоном зі своєї ферми, що можу сейчас приходити. Лишаю валізку в телефонічній стації, і думаю йти на ферму. Чуюся вдоволений, що все гаразд, а найголовніше, що маю вже де ночувати.

З місточка маю йти на північ одну і чверть англійської милі. Дорога пільна, але рівна. Цілий день сонце пекло, однак вечір прекрасний. Сонце своїми проміннями, вже менше докучає, а легкий північний вітерець протягає степами, підбадьорує — відсвіжує мое чоло. Прохід чудовий, багато кращий як по Гренд-Бічу, ступаю просторами пшениці, трави та степових цвітів.

Я прийшов коло ферми. Перші стрінули мене собаки, і мовби питали, де я йду. Коли побачили, що я йду на подвір'я, зачали скакати коло мене, і я в їхнім оточенні підійшов до фермера, котрий направляв жниварку (байндер). Фермер привитався зі мною ввічливо, а що була година 6-та, попросив мене на вечерю. Після вечері я оглянув господарство, та краще мені видалося, як я думав. Всі машини як жниварки, машина

до молочення, вози були в найбільшій порядку, так, що завтра можна було зачинати жнива.

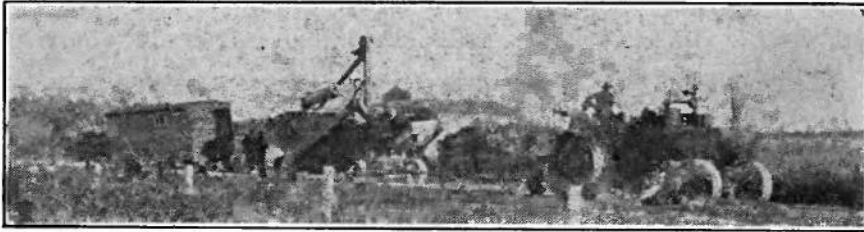
Подвіря около 500 мет. квад. Дім одно-поверховий, 3 стаї для коней, коров і свиней, шопа, де схована більша часть рілничих машин, кузня, шість засіків на зерно, (грейнерів), зроблених з дощок і з бляхи, от і всі будинки на фермі.

Спання, призначене для мене на першій поверсі, ліжко вигідне. Слідуючого дня неділя. Після снідання, я з фермером обіздив всі поля, засіяні збіжем. Фермер сказав, що жати буде можна найскорше за два-три дні, бо дійсно збіжжа ще було зелене. Відвідали ми також худобу, котра ходила по преріях, огорожена на просторі кілька квадратних кілометрів. Поїхавши трохи далі, задержалися ми коло подібного загородження, і коли фермер клик-

да хвилинка дорога, і багато тратить той фермер, що не огляне, і не придбає задалегідь всего, що потрібно опісля підчас жнив.

Четвертого дня після мого приїзду, чотири жнивварки зачали косити пшеницю. Мені було дивно, чому косять ще зелену пшеницю, і коли я спитав фермера, то він сказав мені: "Я мушу косити, бо за кільканайцять днів вся пшениця дозріє разом і я можу стратити 15—30% зерна". І дійсно по двох тижнях все збіжже (пшениця, а також овес) дозріло, що зерно зачало сипатися на землю.

Хто з нас не бачив жнив? Але велика еріжня жнив у нас на Україні, а тут в Канаді. У нас сотки рук жнуть серпами буйне колося, тут оден чоловік поводить п'ятьма великими кіньми, а жнивварка косить денно 12—16 акрів і мече вже повязані мотузком снопи. Солома не має тут такої вартости, для того ко-

ІДУТЬ МОЛОТИТИ.

Молотильня українського фермера в Сарті, Манітоба.

нув кілька раз "коман", то 28 молодих лошаків прибігли до нас.

Приглянулися ми безрогам. Було 30 більших, а 60 малих свиней. Малі бігали по подвірю, а фермер сказав, що має з них дуже гарний дохід. Кожного року відвозить по пів вагона за добрі гроші. Ячмінь змелений грубо, і помочений в бочці водою — є найважнішою поживою свиней.

Вечером питав мене фермер про платню, а на мою неточну відповідь сказав: "Буду Вам платити так, як другим, після того, яка буде платня в тій околиці".

На тій фермі було ще двох людей, що працювали місячно. Три дні двох возило сіно, а я з фермером, мастили жнивварки, оглядали вози, чистили і направляли засіки, одним словом, приготавлялося все до жнив. Бо як тільки зачнуть жнива, то все працює в полі. Тоді кож-

ли збіжже високе, косять високо, так, що стерня буває 20-30 см. висока.

Вечером привіз фермер ще двох людей, що мали разом зі мною зносити снопи і складати їх у вершки (штуки). На питання, як за великі вершки класити, сказав фермер, що не дуже малі, бо вітер порозкидає, а дуже великі не добре, бо пшениця зелена, то не буде сохнути. Ми склали по 10-12 снопів у вершки. Денно нас трох складало 30-35 акрів. Робота йшла скоро і приємно. Кожного ранку, запах пільних цвітів відсвіжував нас а чистий воздух і довгогодинний рух при складанню снопів додавали нам вовчого апетиту. Я відчував, що мій мозок відпочиває, мязи стають дужі, сила в плечах росте.

Кошення і складання снопів, скінчилося за 4 тижні. В тім часі чотири жнивварки зкосили, а ми зложили около сім-

сот акрів. В тих 4 тижнях ми не працювали яких з 16 день, бо були дощі.

Ще підчас кошення чув я багато про молочення, як тут говорять з англійська, “трешовання” і був я дуже цікавий, як то все виглядає. Та довго ждати не треба було. Парова машина, що жене пасами молотільню, і молотільня справлена і висмарована, чекала на свою чергу, а також вози, до воження снопів. Два дні по скінченню кошення і складання, палач (фаермен) зачав палити соломою під китлом. А коли зібралось трохи пари, виїхала машина з молотілкою на подвіря і слідуючого дня малось молотити. Того самого дня фармер привіз з місточка 6 людей, а двох приїхало з Вінніпегу і всіх нас було вже 14. Сімох людей примістилося в т. зв. “кабузі”, а інші в домі. Кабуз, се є домівка зроблена з дошок на колесах, що кожної хвили можна перетягнути її, де потрібно. В середині ліжка, столик і т. п., досить симпатична, рухома домівка. Вечером, фармер призначив кожному працю на завтра. Я вибрав собі старі, спокійні коні, упряж і вилки, якими я мав згортати по \$6.00 денно.

Від завтра починаються дійсні жнива на фармі. Прийшов час, якого фармер ждав цілий рік, працюючи тяжко, а також вкинувши не мало гроша в землю. Рік урожайний, посухи не було, град не знищив збіжжа, в час скошено, та покладано, а ще 3-4 тижні погоди, а прийде заплата за його працю. Але, що буде, коли не буде погоди, як пшениця не висохне, а зогніє. Хотяй змолотитися мусить, може і в зимі, але тоді не буде першої якості пшениці і стратить багато на вартости. І не дивниця, що фармер не міг спати, а пробудився раненько, і нас збудив рано о год. 4-ій. Я зібрався скорше, як при війську, бо сама вже цікавість, як то буде молотитися, додавала спритности. Пішов я до стайні, дав коням вівса, закинув на них упряж, вмився і зїв снідання о год. 5. О год. 6. вісім возів (т. зв. “реків”) виїхало з подвіря по пшеницю, котра була в перших днях зкошена. Я між ними.

Перший віз, щось мені не добре накладался, а також не виглядав гарно, як інші. Але опісля я набрав вправи, в який спосіб скоро накладати, а також як накладати, щоби не тяжко скидати з воза снопи, коли заїду до молотілні.

Перші дні боліли добре руки, та не менше спина. Всі мязи боліли, бо денно треба було завезти до молотілні пересічно 13 фір снопів. На одну фіру пішло 14 вершків по 12 снопів, разом 168 снопів, 13 фір — робить 2184 снопів. А що ті снопи треба було викинути на фіру, а відтак з фіри викинути на молотілку, то денно мусів шарпнути своїми мязами пересічно 4368 разів. От і за тих 4368 разів двигання вил, а на вилах 4368 снопів платив мені фармер \$6.00 денно, харч і мешкання. За недільні дні і за будні дні, коли був дощ, не було ніякої платні.

Снопи возило вісім фір, чотири з одної сторони, а чотири з другої, заїздили і накидали з обох сторін на молотілку. Тут перегонів не було, кождий тямив добре, за ким слідує віз, і порядок був взірцевий. Чотири вози, в формі скринь, стояли коло молотілки, а молотільня сипала в скрині чисту пшеницю. Наповнені зерном вози відїздили впросто до найближчої залізничої стації, до сипанців збіжжєвих компаній т. зв. “елевєйторів”. Збіжжє возило двох людей, кождий парою коней.

Овес і ячмінь, а також дещо пшениці, котра призначена була на насіння, зсипалось до засіків, що стояли на подвірю або в полі. Такі засідки, перетягалося 4-ма кіньми, куди було потрібно, помимо того, що без коліс. Один чоловік возив воду до машини, до сего були призначені дві скрині, т. зв. “тєньки”. Один віз (“рек”), довозив солому, тому, що в машині палилось соломою. Сей віз звичайно затягалося коло молотілні, і за кілька хвилин наладувала велика цівка молотілні повний віз соломи. Коли віз був повний соломи, один з тих, що зкинув снопи, причіпив його до свого і зтягнув до машини.

Обід о год. 12-ій, звичайно їхали ми кіньми на фарму, тільки три-дні був обід на полю, бо до фарми було 2 милі. Від год. 1. зачинали знова молотити, а кінчили о год. 7, то разом молотили 12 годин денно. — Пересічно молотили денно збіжжє з 45 акрів. Фарма 160 акрів — рівнається 113 моргам.

Тому, що вітер часто змінювався, не можливо було молотити, щоби молотільня видувала солому проти вітру. Длятого переносилося машину два-три рази денно, через се лишалося дві-три

купи соломи на куску поля 80 до 100 акрів. Машину переставлялося також, щоби не було задалеко возити снопи. Перетягання машини забирало найбільше 15 минут часу.

Цікаве було для мене, палення соломи на фармах. Як тільки зачалася молочення, кожного вечера кругом горіли стирти соломи. Фармер, в котрого я працював, не палив так багато. Він говорив: “Хто знає, який буде слідуючий рік, солома може мати якусь вартість, а в крайнім случаю буде потрібною для себе. Спалив однак якусь часть соломи з початком місяця жовтня, коли дні ставали коротші, а вечері теплі. В такі вечері теплі підпалював соломі, а що кругом горіли також соломи, то ми при такім світлі, набирали вози снопів і молотили до год. 7-ої.

Дня 22-го вересня, ще половина збіжжа не була вимолочена, коли зачалася зима. Курило снігом цілий день, як у нас на Різдва. Я думав, що се вже буде зима, але сніг ще згинув, і за 15 днів ми дальше молотили.

Після дощу треба було чекати кілька днів, щоби снопи висохли. В такі дні, коли не молотилося, фармер харчував всіх робітників, нічого не казав собі платити. Підчас непогоди, робота для кількох робітників все найшлася на фармі, а фармер платив за се відповідно, яка се була робота.

Не знаю, як де, але в тім місци, фармер відносився до робітників дуже ввічливо, а також робітники працювали, як для себе. Дуже можливо тому, що фармер був образований чоловік, і розумів вповні вдачу робітника, та знав яким способом собі їх приєднати.

Мої вражіння про фарму були, і осталися якнайкращі. Дивно мені тільки і сьогодні питаю себе, чому багато людей лишає фарму, і шукає щось иншого, щоби заробити на кусок хліба. Як одна важна причина, може бути хибата: “що не сходяться кінці”, т. є. брак гроша, нема інвентаря, знищить град і т. п., а при кінци, самітність. Але після мене, по таких невдачах не треба горячитися — і лишати все. Треба бути витривалим, тримати голову на карку, і заставити її думати. А як що вона не може, не в силі думати, можна когось порадитися. Крім управи поля, можна зайнятися ще чимсь иншим, скажім: пчіль

ництвом, годівлею дробу — свиний і т. п. Нараз не можна заробити багато, а дуже часто приходиться стрінутись з невдачею, але розчаровуватися не треба, а пробувати дальше, а успіх цілком певно буде.

Слово “фармер”, се скромне слово, але за ним криється свобода рухів і думання. Над ним нема наставників (боса, формана). Він в одній особі, все для себе. Зневіру потопчим, невдач не лякаймося, працюймо, земля богата і зробить нас богатими. Хай нас не манить міська служба, де всюди і все використовують нашу силу, здоровля, знання.

Життя на фармі дуже мені подобалося. Люблю свободний простір, краще скажу, люблю, коли не бачу тих, що продають честь, слово, совість, релігію, переконання за марний гріш. Вдодатку, люди в місті, коли вони не роблять нічого злого, то щонайменше думають про Вас зле. На фармі нема кому Вас переслідувати, Ви далеко серед зарослих преріїв, Ви свободні. Злуку з цілим світом можете постійно мати: книжка, часопись, листи, радіо прилетять до Вас. Можна тут працювати, для добра Рідного Краю. Не криком, не орієнтацією на схід, захід, не мольбою о поміч від сусідів, а працею, щоби виробити в собі, і другим передати засаду: “Наша сила, в нас самих”!

Побут на фармі навчив мене, що в тих словах криється тайна, котрої шукаємо, тайна нашого успіху в будучности.

Треба мені було пережити аж таку тверду школу, щоби перевірити правду тих слів.

Підчас побуту на фармі я побачив життя звірят серед вільних степів. Все дає собі раду, не числить на нікого, бо згинулоби. А ми, сильніші, маємо розум і волю. Коли будемо працювати над собою, заставимо себе думати над всім, і кожний се зробить, то вірю, що зрозуміємо всі, від селянина до найбільшого інтелігента, що успіх залежить від нашої праці і злуки наших сил.

Знав я дуже добре, що коли є добро, то мусить бути і зло. І приходилося мені стрічатися з ним. Перше відчував я зміну погоди, і се мені часто докучало. Та сему легко можна було запобіги, а саме все відповідно одягнутися. Дуже часто докучав мені порошок, бруд. Але і тут найшовся лік, бо води було багато,

а тим краще, що нічо не коштувала. Не лінуючися, що вечера я мився, майже цілий, ддятого твердо спав і другого дня чувся здоров. Більшість скаржилося по тихо і саітно.

По 75 днях на тій фармі, я всів до поїзду, що їхав в сторону Вінніпегу. Я багато краще чувся тепер, як тоді, ко-

ли їхав сюди на жнива. В кишені мав я 180 долярів “кеш” — слово, яке кожний Канадієць вимаває з притиском в горлі — а в голові науку, де є жерело сили, з якої цілком певно скористаю в борбі о краще завтра.

Вінніпег, Ман., в грудні 1926.

М. М.

ДВА ДОБРІ РОДИ ПШЕНИЦІ.

Найлучша яра пшениця для Західної Канади є “Маркіз”, однак її деколи вбиває мороз, бо дозріває за пізно в Канаді.

Два тижні скорше від “Маркіз” дозріває нова пшениця, яку що лише виплекано в Саскачевані і називається “Ред-бобс”. Ся пшениця перевищає своєю урожайністю, ще пшеницю Маркіза,

і то не лише що до видатности, але, що найважніше, пшениця дозріває скорше в Західній Канаді від 2. до 16 днів, через що є безпечна перед морозами.

При спроваджуванню нового насіння треба вважати, чи се насіння росло в догіднім кліматі й обставинах воздушних.

УСПІШНИЙ.

Батько: Якжеж пішов тобі рахунковий іспит?

Син: Дуже добре, тату.

Батько: Кількож питань ти відповів зле.

Син: Тільки одно.

Батько: Знаменито. А кілька було усіх?

Син: Дванайцять.

Батько: Чудесно! Значить, тих одинайцять ти відповів добре.

Син: О, ні, я цілком не відповідав їх.

ДИВО.

— Кажу Вам, чоловік скочив з десятиповерхового будинку й кажу Вам — уйшов смерті.

— А — нечуване чудо!

— Га, га, га, — де там чудо! Він був лише на першому поверсі.

З НАУКИ ГОДІВНИЦТВА В БРИТИЙСЬКІЙ КОЛЮМБІ.

— Коли найліпше збирати яблука?

— Тоді, як садівник не дивиться.

НЕ ВСЬО ОДНО.

— Кілько миль з Вінніпегу до Портедж ля Прері?

— Адже я казав тобі, що з Портедж до Вінніпегу є 55 миль; колиж з Портедж до Вінніпегу є 55 миль, тож цілком ясно, що з Вінніпегу до Портедж також є 55 миль.

— Та не дуже ясно, ні. А от від Різдва до Нового Року є оден тиждень, а від Нового Року до Різдва є аж 51 тижнів.

В ШКОЛІ.

Учитель: Петрусь, зложи мені речення, зі словом цукор.

Петрусь: Я пю двоє горнят кави що рана.

Учитель: Добре, але деж є “цукор”.

Петрусь: В каві, прошу учителя.

ВЖЕ МУДРІЙША.

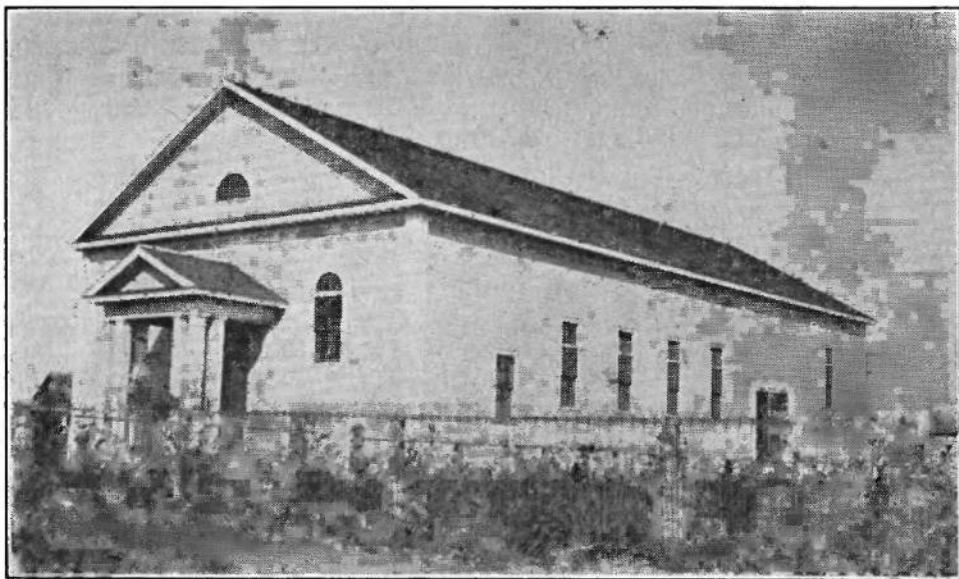
БАБУНЯ: Ганю, ти така скупа? Не хочеш дати Гриневі пів яблука, що я тобі принесли.

ГАНЯ: Ні, бабцю, не дам. Ева дала Адамові пів яблука вже дуже давно, а до нині на ню говорять...

Товариство „Просвіти“ в Саскатуні.

Дім „Просвіти“ в Саскатуні, Саск., стоїть на розі 21-ої вулиці і М. вулиці. Дім представляється дуже гарно. Порядок вірцевий. В 1927 р., коштом двіста долярів помальовано салю „Просвіти“ в середині. Лад в салі утримує господар Павло Жеребецький. Сцена вивінувана у всі потрібні театральні прибори. О гардеробу дбає старанно Стефан Возняк.

гині Ольги”, „Драматичний Кружок”, хор церковний і світський. До Рідної Школи учашає пересічно 60 дітей. Учителює вже четвертий рік п. Осип Прийма, який також знаменито управляє двома хорами і артистично виводить представлення і концерти. Представлень в сім році було одинадцять, між якими на особлившу увагу заслугує: „Вифлеємська Ніч” і „Павло Пю-

ДИМ „ПРОСВІТИ“ УКРАЇНСЬКОГО ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ТОВАРИСТВА
В САСКАТУНІ, САСК.

Заряд Товариства вибраний в січні 1927 р. о. М. Оленьчук, Л.Л.Б., предсідник; п. Осип Мельник, заст. предсідника; п. Семен Кушнірик, скарбник; п. Дмитро Романів, секретар фінансовий; п. Дмитро Гнатюк, секретар рекордовий.

В 1927 р. відбулися одні річні збори і 3 збори піврічні. Заряд відбуває засідання правильно в назначені дні. Членів сталих є 65.

В домі „Просвіти“ міститься „Рідна Школа”, „Товариство Жіноче ім. Кня-

луботок”. Концертів було двацять, в тім числі концерт шевченківський під час якого п. Мих. Гриневич, студент 12-го степеня виголосив старанно приготований відчит про Шевченка. Відчитів було п'ять: Чотири виголосив о. М. Оленьчук, а оден п. Івасюк студент правничого виділу Саскачеванського Університету.

Заходом „Дніпра”, кружка студентів відбуто одну дебату, в якій брали участь п. Івашишин, студент рільничої академії і студенти зі Студентського

Дому під управою п. Евст. Котельмаха: пп. Дідич, Мамчур і Борицький. Студенти “Студентського Дому” мимо своїх шкільних студій, брали живу участь в концертах і представленнях.

Підчас шкільних ферій гурток дітей Рідної Школи і школи Танців під проводом свого учителя п. О. Прийми відіграли в шіснайцятьох кольоніях концерти, що зробило вельми миле вражіння на своїх і чужинців.

Зогляду на злу погоду, сего літа при-

готовано тільки оден пікнік. На весні відбувся оден базар заходом “Жіночого Товариства ім. Княгини Ольги”.

На жертви повени вислано понад сто долярів, а для українських інвалідів двайцять долярів. На цілі Старого Краю зложать члени ще більші квоти. Товариство гуртує членів, які держаться українського, греко-католицького обряду, що його привезли з Рідного Краю.

Дмитро Гнатюк, Рекорд. Секретар.

ТІЛЬКИ ПОЧАТОК.

Він (щойно по успішних освідчинах): Отже кажеш, люба Стефцю, що ти ще ніколи не була заручена?

Вона: Ні, ніколи.

Він: Якжеж се? Яж все думав, що дівчата завсігди заручаються навіть тричотири рази.

Вона (невинно): Ну, я сподіюся сього також. Бачиш, се моя перша нагода, яку я мала.

НЕ ПОГОДИВСЯ.

Тато: Ей, Гаврилку, мені здається, що я ніколи не побачу тебе в небі!

Синок: Ну, а то що такого ви вистроїли тату?

ШУМ.

— Страшна буря шаліла вчера вечером, правда?

— Я не завважив, бо я розмовляв з жінкою цілий вечір.

ДЛЯЧОГО НЕ ЗАТОЧУВАВСЯ.

— І ви кажете, що ви випили цілу квартиру і навіть не заточувались?

— Так я й казав.

— Якжеж то?

— Я й рушитися не міг.

ВВІДЕ.

— Чи ви знаєте щонебудь про фармерство?

— Вел, я знаю нарікати на погоду.

ВЕСНОЮ.

Біля зеркала стоїть старшина і зачісується. Нараз каже з острахом:

—Що се в мене волосся випадає?

Чура подумав кілька хвилин та спокійно відповів:

— Весною кожда скотина линяє, слухняно голошу.

ПОЕЗІІ.

— Кажете, що нікому не читали ще своїх поезій?

— Нікому.

— А чому маєте підбите око?

ВІДКИ СЛАБІСТЬ?

Лікар: Ваш чоловік, кажете, захорів при обіді?

Жінка: Так.

Лікар: А що він їв?

Жінка: Мясо.

Лікар: А чи їв з апетитом?

Жінка: Ні, з капустою.

БЕЗСОННІСТЬ.

—Що вам властиво бракує?

—Не можу спати в ночі, пане доктор.

— То лягайте в день.

СУПРУЖА РОЗМОВА.

— Мамусю, чи можемо бавитися в та-та й маму?

— Добре, тільки не кидайте до мене полінами.

Як мають наші діти вчитися музики?

З поміж усіх гарних штук, як малярство, музика, спів, різба, будівництво і т. п., впливає музика найбільше на душу чоловіка.

Корисний вплив музики на виховання дитини розуміють добре високо культурні народи. В Німеччині, немає майже мешкання, в якому не булоби якогось інструменту музичного, передовсім п'яна. Кожду німецьку дитину, яка вступає до школи, іспитує учитель музики чи вона має відповідний слух і музикальний талан. Коли проба випала вдовольно, то родичі дитини стараються її дати музичне образование.

Вагу музики у вихованні молодіжи розуміють, не менше і наші сусіди в Канаді, Англії. У них хто лише може і є до сего спосібним, учиться музики або співу. Щоби о тім пересвідчитися, треба піти на шкільні концерти, які влаштовуються що року по англійських школах. Там можна побачити сотки переважно англійських дітей, які грають на різних інструментах, або співають у хорі. Про зрозуміння у Англіїців для вартости музики нехай посвідчить отсей примір, що у самому Вінніпегу можна начислити понад сто англійських хорів. Кожде товариство має свій хор.

Коли ми Українці порівнаємо себе з иншими народами, побачимо, що і ми маємо хист до музики. В послідних часах дається добачувати серед нашої канадійської України певного рода поступ в напрямі дбайливости о музикальне виховання дітей. Однак ще багато нашої молодіжи з незвичайним музикальним хистом не образується в музиці і марнується в забуттю.

Вина в тім старших осіб, які не звертають уваги на талан своїх дітей. Головно вина тут родичів, які байдуже відносяться до музичного образование влас-

них дітей, вважаючи музику за щось непотрібного, а навіть шкідливого. Причиною такої байдужности не все є брак гроша. Колиб родичі обрахували видатки на непотрібні річі, то це далоби таку суму, яка вистарчилаби до музичного образование дитини, за що вона колись, в будучности булаб їм вдячною.

Коли дивлюся на число молодіжи, що приходить до моєї музичної школи, яка від року 1923 сповняє своє завдання, то виджу, що з кожним роком число учнів школи збільшається. Молодіж учиться гри на п'яні, органі, скрипці, мандоліні, співу сольового і хорального, теорії музики і дірігентури.

Плян науки розложений після вимоги музичної консерваторії в Торонті. Заряд сеї консерваторії впровадив в життя таку практичну встанову, що ученики, мешкаючи в різних сторонах Канади, коли хочуть і є приготовані до державних іспитів музичних, не потребують їхати аж до торонтонської консерваторії, але здають цей іспит перед спеціальною комісією, яка з рамени дирекції консерваторії в Торонті приїздить до кожної місцевости в Канаді, де лиш може зібратись більше число кандидатів до іспиту. Для того я впровадив в моїй школі плян науки консерваторії Торонта. Се має ті добрі сторони, що наука ведеться систематично, поступенно, а учитель і ученик мають ту певність, що учиться в школі усього того, що є конечно потрібним з обсягу музикального знання.

Усіх учеників школи приготовляється після висше згаданого пляну. Однак іспит здають лиш тоті, котрих родичі собі того бажають.

Сего року, в літнім речинці, зложили іспит слідуючі ученики моєї школи:

З гри на скрипці: Москалик Василь,

перейшов до другого степення, Давосир Галя перейшла до другого степення, Гункевич Володимир перейшов до другого степення, Балук Володимир перейшов до третього степення.

З гри на п'яні перейшли до другого степення Левак Йосиф, до третього степення Коваль Марія.

Родичі повинні заохочувати своїх дітей, щоби вони приготувались до сих музичних іспитів. Се має великий вплив на вироблення пильности і витривалости у дитини, котра береться охотнійше до вправлювання завданої учителем лекції, коли знає об тім добре, що має не задовго стати перед іспитовою комісією.

Без частих вправ дома, поступ в музиці є неможливий. З практики знаю, що діти, котрі готуються до іспиту, далеко більше вправляють вдома і тим самим далеко скорше поступають в науці. Був у моїй школі один ученик, котрого я хотів більше не приймати на науку, тільки з тої причини, що він був лінивий і не виучував вдома завданої лекції. Коли я однак, для спроби, поставив його на лісту учеників, призначених до іспиту, то хлопець наче перемінився. Не до увірення, він вправляв сам до 2 години денно дома, поборов усі труднощі, занедбаної ним науки і зложив іспит з добрим успіхом.

Важною річю для правильного поступу учеників в науці музики є добір відповідної музичної школи й учителя. Дуже часто родичі шукають для своєї дитини учителя музики не такого, що може її добре навчити, але питають за учителем як найдешевшим. Того рода поступовання мститься на науці. Дитина, коли дістане злі початки гри, приміром на скрипці, набере похибок яких о-

після не відучиться. Ціле життя буде з тими похибками грати. Неправильне держання руки, зла постанова пальців, ложне ведення і держання смичка, нечисте і не точне заголошування поодиноких тонів і брак правильного такту, набрані в перших початках від злого учителя, лишаються на всегда. Дитина виучена зле на самім початку, лише з дуже великим трудом може повернути на правильний шлях гри. Се знаю з практики в моїй школі, де часто таких, зле підучених дітей, в ніякий спосіб не можна було справити на добру гру і тому мусілося їх більше не приймати на науку.

Деякі родичі посилають дітей на науку до доброго і практичного учителя, але з огляду на ощадність беруть лекції для них дуже рідко, думаючи, що дитина і в сей спосіб чогось таки навчиться. Хто так поступає, сей сам себе обдурює. Дитина, що рідко бере лекції, особливо в початках науки, легко забуває перероблений учителем предмет. Так, що учитель, місто йти з наукою дальше, мусить повторити лекцію попередню, котру дитина забула. Такий ученик мусить далеко довше учитися, чим наколиб лекції були частійшими. Се більше коштує, але оплачується. Примір викаже правдивість моїх слів. Малий 7-літний ученик моєї школи Василь Москалик учився пів року. Лекції брав по чотири рази на тиждень, а часом і більше. Нині він скінчив матеріал науки який другі ученики грають звичайно 2 і пів року, — розпочав науку о вищих положеннях і здав з дуже добрим успіхом сегорічний іспит музичний.

Евген Турула, професор музики.

В СУДІ.

Вбивник: То отсей що має боронити мене?

Суддя: Так, він є Вашим адвокатом.

Вбивник: А якби він згинув, чи можу взяти иншого?

Суддя: Так.

В СУДІ.

Суддя: Чи ви були коли засуджені?

Обв.: Був, навіть на смерть.

Суддя: Якжеж се? Таж жиете!

Обв.: Коли я був хорий, усі лікарі казали, що вмиру.

В який спосіб дістати за пшеницю більше гроша.

I.

Проблема продажі канадійської пшениці.

Проблема продажі канадійської пшениці взагалі, а саскачеванської зокрема, почала інтересувати всіх фермерів в Саскачевані. Щоби бодай в частині висвітлити спосіб продажі нашої пшениці перед основанням „Канадійського Пшеничного Узла“, і спосіб яким руководиться тепер наш „Узол“, я пишу отсих кілька заміток.

Про провінцію Саскачеван і її збіжже, особливо її пшеницю, світ висловлюється дуже добре. Говорять про Саскачеван, що це є шпихлір Бритійської Імперії.

В 1905 р., коли лише утворено провінцію Саскачеван, загальна продукція пшениці в провінції, виносила лише, 26,107,286 бушлів, а вже в 1923 році, в Саскачевані вродилось 271,622,000 бушлів. Від 1905 до 1909 року продукція пшениці в Саскачевані представлялась так:

1905	26,107,286 буш.
1906	37,040,098 буш.
1907	27,691,601 буш.
1908	50,654,629 буш.
1909	90,215,000 буш.

Щоби показати зріст продукції пшениці в Саскачевані з року на рік, подаю ось тут числа з років 1922—26.

1922	250,167,000 буш.
1923	271,622,000 буш.
1924	132,918,000 буш.
1925	240,551,000 буш.
1926	215,101,000 буш.

Після статистики саскачеванського правительства, пересічний видаток з одного акра пшениці від 1916 до 1925-го року, був 14 бушлів з акра. А в 1924 році Домініальне Бюро Статистики, вирахувало що кошт продукції коло одного акра пшениці, виносить \$14.16.

Отже бачимо, що кошт продукції ко-

ло одного бушла пшениці виносить приблизно одного доляра, так само бачимо що фермер не може фермерувати, коли він дістає за один бушель пшениці менше як оден доляр.

Успішне фермерування не лежить в тім, щоби продукувати як найбільше пшениці, але в тім, щоби за оден бушель пшениці, дістати таку ціну, щоби покривала кошт продукції коло одного бушла пшениці, і щоби лишилося на життя.

І це якраз є головною цілею і задачею Саскачеванського Пшеничного Узла, це є, щоб дістати для фермерів таку ціну за їх збіжже, яка є можливо найвища.

До часу основання Канадійського Пшеничного Узла, посередники, це є ті, котрі купували нашу пшеницю, і продавали її за границю вже як свою, заробляли на тій пшениці міліони долярів. Правда, заробляють вони ще і тепер, бо на жаль не всі фермері зрозуміли значіння кооперативної організації, і не всі стали членами Пшеничних Узлів, але не заробляють вони вже так багато, як передше.

Р. 1923 свідоміші фермері зрозуміли, що ми можемо обійтися без „посередників“, і як є що до заробітку в перепродажі нашої пшениці за границю, то нехай той заробіток лишається в кишенях самих фермерів, а не в кишенях людей, що можливо і не знають, як пшениця родиться.

Чому в роках перед основанням Узла пшениця була нижче одного доляра?

Спосіб, в який продавалась наша пшениця в той час, був такий, що не приносив фермерам користи. Без застереження можна сказати, що 75 процентів щорічно пшеничного збору в Західній Канаді, вивозили фермері до елевейторів, і продавали в перших трох місяцях по вимолоченню. В такий нагальний спосіб

продажі фермері переганяли одні других в продажі й засипували світовий збіжжєвий ринок міліонами бушлів пшениці тоді, коли купці не готові були ще купувати, стягали ціну пшениці на долину.

Фармері продукували все більше і більше пшениці, але що звичайно продавали її за тану ціну, що була нижча як кошт роботи. Тому то і тисячі фермерів все більше і більше залізали в довги, банкрутували і були змушені покидати фермеровання, бо воно не поплачувалося.

III.

Прихід Канадійського Пшеничного Узла.

Хотяй як нещаслива була Велика Світова Війна в кожному напрямі людського життя, то вона, тая війна, мала деякі і добрі сторони. Вона примусила наше правительство пійти в бізнес бодай тимчасово, взяти контролю над харчами, сцентралізувати їхній розхід, і сформуванати хоч би таку організацію як „Канадійський Гвіт Борд“. Цей Гвіт Борд можна сказати по нашому „Пшенична Рада“ була одначе така рура, через яку перепливали вся струя пшениці, яка була збирана в Західній Канаді.

Дістаючи в той час добру ціну за своє збіжжє, фермері в Західній Канаді побачили, що неначе знайшли те, за чим шукали. Фермері старалися, щоби за всяку ціну істновання „Гвіт Борду“ забезпечити і на будуче. Та наше правительство не дуже хотіло мішатися в бізнес, особливо в роках Світового Мира, і „Гвіт Борд“ розв'язано.

В р. 1923 домагання канадійських фермерів були такі сильні, що мало не прийшло до сформовання такого самого Гвіт Борду, однак його не зорганізовано, і фермерів дальше визискувано.

В той час великі фермерські організації почали думати над зорганізованням великої Фермерської Кооперативи. Думка перемінилася в практику і робота коло зорганізовання такої Кооперативи почалася, зразу не дуже успішно, найбільше тому, що майже не було людини, щоби вірила що можливо буде зорганізувати сотки тисяч канадійських фермерів, або бодай половину, в одну організацію, в одно велике тіло. Коли взяти під увагу що в трох Західних Провінціях є поверх двіста тисяч фермерів, то можна по-

вірити що перші організатори взялися були за велике діло.

Думка чисто фермерської Кооперативної Організації приняла такі широкі розміри, що в 1924 році, за дуже короткий час, саскачеванські фермері підписали 46,509 контрактів, до Пшеничного Узла. Це забезпечило істновання Узла на пять літ, так само і контролю над продажем своєї пшениці на той самий час.

IV.

Скорий зріст Пшеничного Узла.

В літі, 1924-го року вспіла зорганізуватись і Манітоба, і нїм того року збіжжє достигало, тих три Узли в Західній Канаді, Алберта, Саскачеван і Манітоба, зорганізували „Центральну Агенцію Продажі“ з осідком у Вінніпегу. В 1924 році, ця Агенція Продажі, продала 187,000,000, бушлів пшениці. Цю пшеницю продано в ріжних частях світа, в Канаді, в Злучених Державах, в Японії, в Хінах, і в пятьдесятьох ріжних краях Еропи. Поверх 60 процент цієї пшениці продалося поза „Грейн Ексчендж“. В часі коли це пишється ця Агенція Продажі має свої офіса в Монтреалю, Торонті, Вінніпегу, Кальгарах, Ванкувер, Нью Йорк, і в Парижу. Також буде отворений офіс в Лондоні. І так помаленько але поступенно наш Узол розростається, позаграничні купці більше про нього знають, і все ліпше і ліпше, ми можемо продавати свою пшеницю так, щоби наше фермеровання нам поплачувалося, і як сказано передом, щоби всякі зиски з перепродажі нашої пшениці ішли в кишені не тих людей, що хотять ечрез спекулювання нашим збіжжєм заробляти міліони, але в кишені наші власні.

V.

Чому Узол став членом „Грейн Ексченджу?“

В першій мірі мусимо памятати, що Узол був зорганізований як продажна організація, і коли в перших початках можна було знайти купців на Узлову пшеницю в „Грейн Ексченджу“ скорше, як де инде, булоб крайно нерозважним не стати членом „Ексченджу“. Тепер однак, Узол що року все менше і менше продає своєї пшениці через „Грейн Ексчендж“, а це тому, що заграничні купці знають вже про Узол і ми через свої офіси в ріжних

краях Європи, можемо мати з ними безпосередні зносини. В дійсності 1925-26 року більше як 100,000,000 бушлів узлової пшениці продалося без помочі „Грейн Ексчендж“ або приблизно 60 процентів вської пшениці, яку продалося. З тої суми 10,000,000 бушлів продано до Хін і до Японії, 4,000,000 бушлів таки канадійським мельникам, решта пшениці продано в Європу. Зі збору 1926-27. року, вже багато більше узлової пшениці продалося поза „Грейн Ексчендж“. Без застережень можна сказати що 75 процент сьогорічного збору членів Узла, продалося впрост заграничним купцям.

В такий спосіб Канадійські Пшеничні Узли доказали, що спекуляційний спосіб продавання нашого збіжжя не є кінечним, ані добрим. Тепер ми маємо вже практику, наш Узол має вже 5 літ праці за собою, і вже нема чого боятися і вірити спекулянтам, що канадійську пшеницю не годен продавати способом кооперації.

VI.

Вислід конкуренційної продажі.

Продукція збіжжя і всяких інших то-

варів і торгівля ними відбувається серед конкуренційних умовин. І колиб не було конкуренції, то продуценти цінилиб за свої продукта стілько, кількоб самі захотіли. Однак так не є. Між продуцентами є конкуренція, кожний хоче продати, якнайбільше товарів і збиває ціну на долину, щоб дістати покупців.

VII.

Кооператива.

Кооператива полягає на тім, що уділовці самі закладають підприємство для спільної продукції і спільної продажі своїх продуктів, самі його ведуть, і самі діляться приходами. Так само закладали, так само провадять, так само діляться всякими приходами всі члени Канадійських Пшеничних Узлів. Ті Узли є нічого иншого, лише величезними Кооперативними Організаціями, а їх членом повинен стати, кожний фермер в Канаді.

Іван Д. Стратійчук,

Урядник Саск. Пшенич. Узла.

Канора, Саскачеван.

Дня 30-го вересня, 1927.

Золоті майни.

Пиши з Ред Лейку в Онтерії.

Даю мій опис до Календара, щоби другі собі прочитали. Працюю в золотій майні. Дперва сього року розпочалася робота над копанням золота. Але до сих пор нема ще золота. Золоті майни виглядають подібно, як вуглеві. Копальня золота, срібла, чи міді зачинається в камені.

З початку вибивають діру острими залізними свердлами, ручно, відтак вкладають динамітові набой і висаджують камінь у воздух. Дрібне каміння вичищують, витягають в гору і знову закладають динаміт і розсаджують камінь та спрятують його. Так повстає яма на 60 стіп широка.

За той час будують другі робітники з боку машиновий будинок і вставля-

ють парові кїтли і машину до підношення і спускання тягарів. Над ямою ставляють вежу, високу на яких 100 стіп, ширшу в долині, вузшу у горі. На самім вершку уставлене є залізне колесо з рівцем, котрим йде дротяна линва. Сю линву порушає машина в машиновім будинку, називає її навалець і розвиває, щоби спускати в яму людей і знаряддя.

Робітники з ручними машинами до верчення каміння спускаються в долину і вертять дно оден коло другого. До дір вкладають динаміт, виходять всі на верх а електричним дротом запалюють набой. Набой вибухають і каміння розлітається, яке треба витягати на гору.

Така робота йде днями і ночами на три верстви робітників, які працюють одна по другій по 8 годин. Коли яма го-

гова, даліше не йдемо в спід, але беремося до шукання золота: вертимо на боки і перебираємо камінні верстви і плити. Є много каміння пустого, а добре каміння є для нас те, в котрім находимо дріб або більші кусники золота, що їх невидно голим оком. Таке каміння є зеленяве або біле і зовуть його "кварцом". В тім білім каміні є найбільше і найчистішого золота. Одна тона каміння такого коштує від \$15.00 в гору до 1000 долярів.

Се каміння перевозять до млина, що побудований недалеко ліпше і дорожше, як сама копальня з вежою і будинком на машині (двигальнею). Млин розмелює камінь на дрібний пісок. Сей пісок йде ще через вальці і розтирається на порошок а золото збивається в дрібні пластинки. Пластинки розстелюються по столах, на які злегка капає вода. Вода змиває порошок а золоті пластинки лишаються самі. Золото перетоплюється і лишається мала грудка з тої великої гори каміння, яке треба було перемолоти.

Сторона тут пуста, самі ліси, острови, обведені водами, що в них велика сила риби. Віддалені від залізниці 140 миль. Літною порою привозять всякі потреби літаками і паровими лодками. В зимі замерзають води, як звичайно, перше від берегів. Дперва по великих морозах замерзають озера і по середині, але з разу лід дуже тонкий і ніхто не може переходити по леді. Через яких два місяці ніхто до нас не заглядає, ані лодка не заїде, ані літак не сяде. Коли вже лід зміцниться, тоді першу подорож до залізниці відбувається псами, запряженими до санок, щоби привезти почту. Аж по довшім часі, коли леді вже грубі на 4 до 6 стіп, тоді привозять до нас машини і всяке потрібне знаряддя тракторами або й кіньми. Так йде через цілу зиму.

На разі тут прикро жити, але є надія,

що стане веселіше. Сього року побудовані вже добрі дома для робітників, котрі поселяються сюди з родинами. Декотрі закуповують землю (лоти), ставлять власні дома. Вже відкриті є склепи, оден український, два англійські. Оден робітник з родиною побудував сей склеп. Робітників найбільше тут Українців, відтак Шведи, Голяндці, Мадяри і всякі інші народности, які нічим не відрізняються від наших людей. Платня за роботу на верху \$5.00 за 9 годин а в майні \$7.00 за 8 годин.

Крім робітників живе на тих пустарах, даліше і близше, сотки людей, котрі приїжджають на весні від компанії або на власну руку і шукать золота. Заходять в ліси, переїзджають через озера на деревах, розкладають на островах свої намети і цілими днями копають землю і розтовкають каміння. Переспав ніч, намет на плечі і йде даліше, Богато забуває в лісах і пушах, ходять, думають, що йдуть добре і вертають до людей, а вони йдуть даліше в пуші. Декотрі пропадають, гинуть, або з голоду, або видно від звірів, що року таке трапляється, що хтось пішов і не вернув. З тисяча людей одному пощаститься, що знайде добрий камінь, повбиває собі знаки на деревах, на доказ, що се заняте, щоби другі не займали тої часті. Опісля вертає, набирає харчів і йде даліше копати. Коли йому пощаститься знайти золото — тоді про дає право до найденої землі. Платять не раз по 500.000 долярів. Але трапляється, що приїхав не оден з грішми, і все стратив, стратив свої гроші, або стратив навіть життя. Хто стратив лише майно, іде живий і вирікається раз на все золота.

Іван Мисько

робітник в золотій майні.

Ред Лейк, Годзон, Онт., 10. вересня 1927.

ЧИСЛО ЛІКАРІВ.

— Цікаво, чому звірята так мало хворють?

— Бо ветеринарів є о много менше як лікарів.

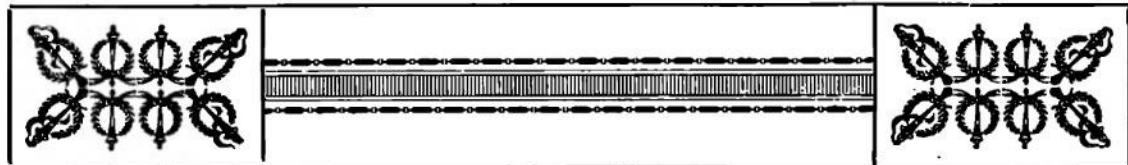
НАЙВАЖНІЙША ПРИЧИНА.

Суддя: Чи ви вже були карані?

Обв.: Так, пане суддя.

Суддя: Чому?

Обв.: Бо мене поліцай зловив.

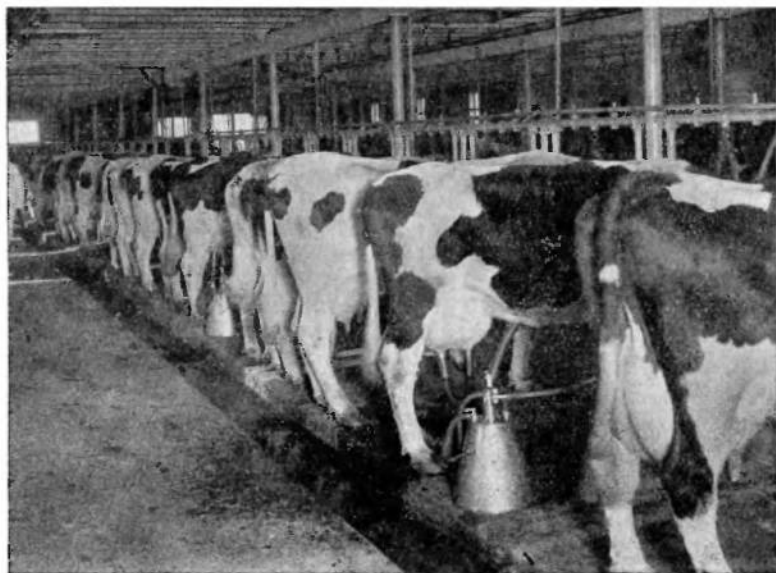

Будучність молока.

Писана історія людства не сягає того часу, коли люди зачали плекати худобу. Нема ніяких давних записок, з яких можнаби довідатися, коли люди зачуживати нафіл. Найдавніші записки знайдено у розкопах у Вавилоні. На плиті, яку рахують, що походить з часу

коров. З винаходом пороку, ще більші череди треба було тримати, щоб достарчити молока і мяса для людей, бо дичину скоро вибито із полювання годі було жити.

Винахід парового мотору і вживання його на залізницях і на кораблях, роз-

ВЗІРЦЕВА СТАЙНЯ. КОРОВИ РАСИ ГОЛЬШТАЙН. ДОЄННЯ МАШИНОЮ.

6000 років перед Христом, повірізувані є бики і корови з телятами. Єгиптяне та Індійці тримали невеликі череди коров. Вартість коров була, тай ще є подекуди, так великою, що забиття корови уважалось гріхом.

З установленням життя на однім місці, зачали люди держати більші череди

винув торгівлю. Винаходи рілничих машин побільшили простір ланів. Краї, як Америка і Австралія, зачали вивозити більше збіжжя. Се все змусило людей шукати дешевого мяса і набілу. Тож в протягу 16-го до 19-го століття повстають нові раси худоби завдяки старанням людей. У Данії поставлено молочар-

ство, як головну галузь в господарстві, а в інших державах Європи розширився кооперативний збут господарських виробів.

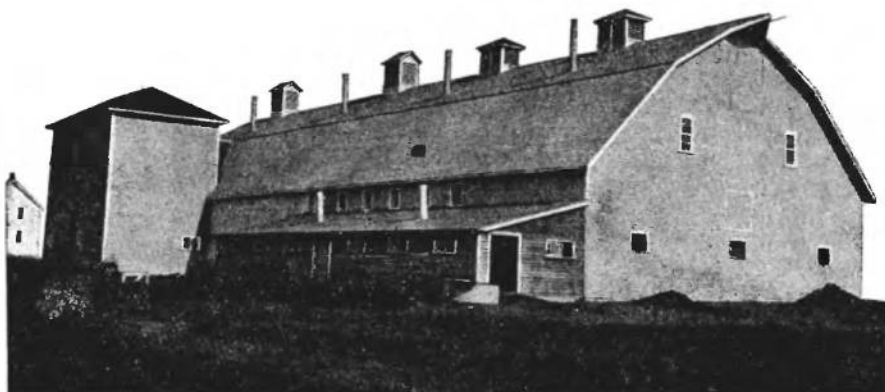
В МОЛОЧАРСТВІ НАША БУДУЧНІСТЬ.

Як тільки ринки збуту розширились, виріб масла поліпшено. Замість того, щоб робити на кожній фермі, його зачали робити у фабриках — молочарнях. Винаходи різних машин, при допомозі яких приготується набіл, значно продовжили час тривкості набілу та поліпшили його якість. Зріст запотребовання набілу в світі є такий, що річно треба доставити до країв, де нема місця тримати багато молокодаєних звірят, коло 700 мільонів фунтів масла, стільки само фунтів сиру, коло 500 мільонів фунтів кондензованого молока і о-

вати харчі, які походять від більше економічних звірят. Тому ми бачимо, що корови можуть тримати ті господарі, котрих земля дорого коштує і ті котрі мають лиху землю, яка на видаток збіжжя не є відповідна. Сталий дохід, який приходить з продажі набілу, є певний та стає великою допомогою в господарстві. Пересилка набілу є все дешевшою чим пересилка людських харчів, коли беремо вартість після поживності.

Для Українців-господарів в багатьох околицях дійні корови є жерелом найбільше сталих доходів. Се відноситься до початку яких як і до давно осілих господарів.

Молоко має в собі 87.2 проц. води, 3.8 проц. товщу, 3.5 проц. протейдів, 4.8 проц. цукру молочного. 0.7 проц. мінералів.

ВІЗРЦЕВА СТАЙНЯ З ЧОТИРОГРАННИМ КВАШЕНИКОМ.

коло такоїж кількості на мороження, чоколяди, молочний цукор і т. д. До тепер майже що року бракувало набілу у якійсь формі завдяки тому, що люди споживають його більше. Так що розваживши розвиток молочарства в минулому та зважаючи на теперішність — майбутнє для молочарства є дуже добре.

Корова дійна видає найбільше економічно людський корм. Вона, як споживає сіно, соломку, зерно, бураки, то видає 33% людського правного корму, тоді, як свиня видає 22 проц., віл на м'ясо тільки 4.2%. Як населення людей збільшається, людям треба буде вжи-

Порівняймо його вартість з іншими харчами, які споживають люди. (Після проф. Вашборна).

Ціна молока за 1. квар. є	Ціна м'яса повин. бути за 1 фунт:	Ціна яєць повин. бути за 1 тузін:
7 центів	16.3 центів	17.6 центів
8 "	18.6 "	20.1 "
9 "	21.0 "	25.1 "
10 "	23.3 "	25.1 "
12 "	27.9 "	30.2 "
15 "	34.9 "	37.7 "

Протини є складники, яких потрібно для будови м'язів а особливо для людей, що ростуть, отже для молоді.

Вартість молока після видатності енергії.

Ціна молока за 1 кварту є	Мясо повин. бути за 1 фунт	Яйця повин. бути за 1 тузін
7 центів	9.9 центів	9.3 центів
8 центів	11.3 центів	10.6 центів
9 центів	12.8 центів	11.9 центів
10 центів	14.2 центів	13.2 центів
12 центів	17.0 центів	15.9 центів
15 центів	21.3 центів	19.8 центів

Така вартість молока після його видатності є завдяки тому, що в молоці є товщ

48 проц. Крім того у різних харчах ми платимо за кости і інші не споживні річ. Коли ми купуємо прим. оден фунт мяса за 25 центів, в яким є дві третих фунта води, ми платимо 25 центів за одну третю фунта сухого мяса. Іншими словами ми платимо 75 центів за фунт поживности в мясі. Яйця звичайно мають в собі 13.7% шкаралущі, 63.1 проц. води і 23.2 проц. споживних сухих складників. Як один тузін яєць важить 1.5 фунта (півтора фунта) і ми платимо 45 центів за тузін, то нас коштує 23.2

ФАРМЕРКА ПРИВЕЗЛА МОЛОКО В В БЛЯЩАНЦІ НА СТАЦІЮ.

і цукор, які є гріючими складниками.

З попередно наведених двох таблиць видно, що молоко є не дорогим кормом для людей.

Для ще яснійшого порівняння треба порівняти наші харчі на підставі сухих частий, які ми споживаємо. Молоко має в собі 88% води, телятина від 68 до 70 проц., волонина 55 до 66 проц., свинина

проц. одного тузина 45 центів. Один фунт дійсної сухої поживности в яйцях буде коштувати \$1.30. Молоко має сім осьмих води і тільки одну восьму сухої поживности. Кварта молока важить 2.14 фунтів. Значить у кожній кварталі є $\frac{1}{4}$ фунта (одна четверта фунта) сухої живности. Коли кварта молока коштує нас 12 центів, ми платимо 48 центів

за один фунт сухої живності у молоці.

Ось нище подана таблиця покаже сі порівняння в ріжних харчах, які звичайно споживають люди.

Пожива Ціна за 1 ф. Ціна за 1 ф. 1. кв.

сух. поживи молока

Мясо	25ц.	81ц.	25ц.
Яйці	45ц.	1.30ц.	40ц.
Яйці	30ц.	85ц.	26ц.
Курятина	25ц.	1. 70ц.	48ц.
Риба	20ц.	1.44ц.	44ц.
Молоко	12ц.	48ц.	12ц.
Шинка	30ц.	78ц.	24ц.
Сир	30ц.	48ц.	15ц.

Як видно із тої таблиці, молоко є найдешевшим кормом. Мимо того, ще багато є господинь, які отягаються купувати молоко, бо воно, ніби то, "є дороге", як вони кажуть. Вдійсности молоко є дешевшим кормом. Колиж порівнати по живність молока з зерновими харчами та яриною, то воно й справді є дорощим кормом. Се є особливо правдивим з зерновими харчами, тому що в них є мало води.

Молоко є природна пожива для молодих істот. Крім того, що молоко має в собі товщ, цукор, білковину, вапно та інші мінерали, воно ще має і вітаміни, про які мало ще знається. Завдяки сим вітамінам мелоді люди і звірята, що споживають молоко, ростуть ліпше і не підлягають таким слабостям, як сліпота, бері-бері, пелягра (чіханка).

Вчені робили досліди з псами і щурами. Брали молоді звірята однакового віку і тогож полу. Кормили їх однаковою поживою, крім того одні мали нагоду пити молоко а другі ні. По певнім часі показалося, що ті пси або щурі, котрі пили молоко, були майже два рази більші і жвавійші чим ті, котрі не пили молока.

З людьми таких дослідів не роблено, але зауважено подібну ріжницю на шкільних дітях. Помічення робили дослідники в містах, як Вашингтоні, Шікаго і т.п.

Худерлявим дітям давано по пів кварта молока денно в полудне в додаток до їх звичайної їди. По якімсь часі ті діти дігнали ростом і виглядом другі, добре виживлені діти.

В світі можна бачити дві групи людей: ті, що цінять поживу зернову та яринну і ті, що їдять мішану поживу де набіл займає важне місце. Китайці, Я-

панці і інші народи тропічних країв живляться найбільше зерною та яриною поживою. Набілу вони мало вживають і їх постати є малі, вік життя пересічної людини є короткий. Смертність між дітьми забирає численні жертви. Сі люди хотять дальше жити так, як їх предки жили. У них не видно поступу ні в товариській життю ні в поживі. Народи, котрі вживають більше набілу, є рослі, бадьорі, жжаві та запопадливі. Вік життя пересічної людини є довший, чим у Китайців або Японців. Смертність між дітьми є теж меншою. Способи державної організації є значно відмінні від тих, в яких жили їх предки. Винаходи, промисл, торгівля, письменство і штука є добре розвинені. Сі здобутки мають, правдоподібно, не лише кліматичні, але також фізіологічні причини, завдяки відживлюванню. Др. Е. МакКалум, котрий найбільше досліджував вітаміни і дав знати про них світові, каже, що поступ Американців і деяких європейських народів є завдяки тому, що вони споживають багато набілу.

Так як історичні події в минувшині впливали на способи господарства, щоб робили певні зміни — так само се діється і тепер. Європейська Велика Війна показала вагу звіринного товщу у відживлюванню людства та поборюванню слабости. Внутрішні та міждержавні зміни в життю народів впливають на се, що господар мусить змінити методи господаровання і поступати з часом.

Теперішний стан життя доводить нас до того, що конечним є поставити молочарство як головну галузь в господарстві. Коли оглянемось навколо себе у своїх околицях, побачимо те саме нащо намагають світові умови. Пригляньмось, з чого є найпевніший дохід в господарстві? З чого є найбільший дохід з найменшим ризиком? До чого береться чоловік як йому прийдеється прикро в господарстві? Для сталого і певного приходу з господарства, господарям треба уважати молочарство як одну з головних галузей свого звання.

Тим, що роздумують, котра пожива найліпша, треба знати велику вартість молока, яке дає здоровля нашому тілу а бистрість і витривалість нашим думкам.

Корнило Продан
Референт в Міністерстві Різьництва
на провінцію Манітобу.

Читальня Просвіти у Вінніпегу, Ман.

25 літ розвою — 1903—1928.

ЧОТИРИ КНИГИ.

Були записки від самого початку Читальні, але вони погубилися. Заховалися записки від дня 28-го вересня 1913 р. до нині. Від того часу можна слідити діяльність Товариства "Читальні Просвіти у Вінніпегу" зі звітів, писаних про наради, засідання, збори, віча, делегації, відчити, дебати, концерти, представлення, пікніки.

Історія Товариства списана в чотирох книгах звітів. Перша книга обнімає час від 28. IX. 1913, до 2. III. 1918, 200 сторін. Друга книга від 3. III. 1918, до II. VIII. 1921, обнімає 396 записаних сторін. Третя книга від 14. VIII. 1921, до II. IV. 1923, має 278 записаних сторін. Четверта книга обнімає час від 15. IV. 1923, до 27. IX. 1927. се є 561 записаних сторін. Секретарі Товариства задали собі великого труду, щоби переказати будучим поколінням розвій Товариства, його журби, боротьби, і побіди. Всі чотири книги обнімають разом 1435 сторін.

Щоби представити, як слід, діяльність Товариства, требаби вишукати ще записки інших Товариств і приватних осіб а також вістки, подавані в часописах.

Дві гадки виступають наперед, коли читається обширні протоколи, в котрих записані навіть ухвали на закупно колодки до дверей або тарелів для Товариства, а се розвій товариської лучности, яка збільшається в міру праці членів разом, а також запал для поставленої цілі, який росте разом з роботою і усуває всякі перепони по дорозі. Хто не годиться з поглядами Товариства, сей відпадає, або відходить до інших Товариств, як вояк, що стратив силу й охоту, але головна армія ступає наперед і доходить до цілі. Є хвили, що діяльність Товариства ослабає, але се лучається в життю поодиноких людей та-

кож. Се є природні перерви з умучення. Опісля члени заохочують себе до праці, думають над уставом Товариства, розвивають після нього свою роботу, винаходять жерела доходу, щадять цент до centa, мають відвагу і завзяття посвятити свій час, свій труд і свій гріш для спільної цілі. Грошева господарка дуже розважна. Кождий цент записаний, кождий видаток обдуманий, виторгований, ошадний.

Товариство працює в повній згоді зі своїм душпастирем. На тій точці нема не порозумінь. Коли приходить важна справа, Виділ каже: "Переїдім до о. Ігумена, щоби ми знали, що Він думає про се". Вибрані делегати відвідують о. Ігумена, а Він подає свою гадку, дає свою раду а навіть поміч. Товариство уважає о. Ігумена А. Филипова від самого початку його прибуту до Вінніпегу за свого духовного захитника. Коли Він думає про якусь справу некорисно, Товариство числиться з Його поглядом і після того поступає. Ся обставина заощадила членам неодного злого кроку і шкоди.

ЦЕРКОВНА ГАЛЯ.

Після оповідання Івана Левака утворилася Читальня Просвіти членів "малої церкви" в році 1903. Члени робили збори по приватних хатах. Головою Читальні став опісля о. М. Гура, який правив тоді в "малій церкві", се є в церкві св. Володимира і Ольги, яку вибудовано в році 1899. "Велику церков", се є церков св. о. Николая викінчено в році 1904, зараз напротив "малої церкви" при перехрестю вулиць Мекгрегора і Стеллі, так що в день св. Николая 1904, 19. XII. була в ній перша відправа.

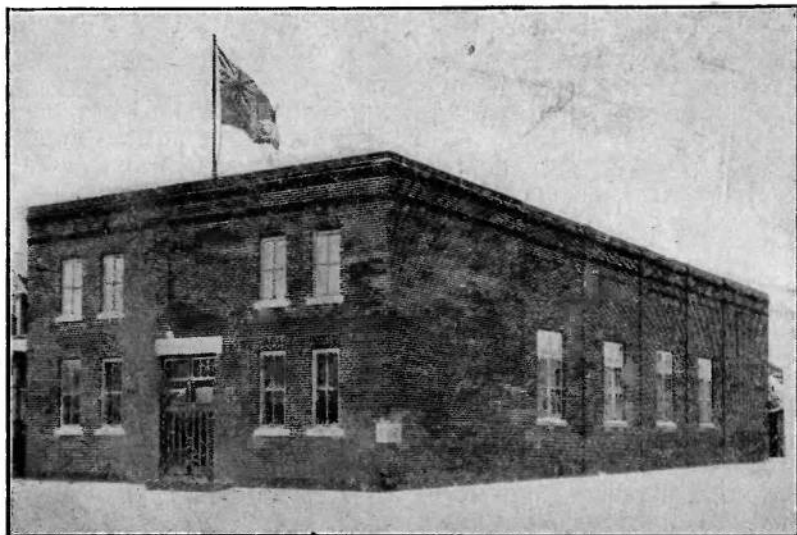
Коли вибудовано "велику церков", мала церков лишилася порожня і се була галя на Читальню. Члени Читальні

заложили драматичний кружок, ім. М. Заньковецької. Перша штука, що її грали в галі під церквою, або як з англійська кажуть в "салері", була "Урльоппник". В другій штуці "Запоморочена" виступав Василь Кудрик, який при малій церкві вчив був дітей в Рідній Школі. Потім виступав він ще в штуках "Американський Шляхтич" і "Свекруха". Никола Гладкий був режисером представлень і він мігби списати свої спомини про початки просвітної роботи у Вінніпегу. "Американського Шляхтича" грали не в галі під великою церквою, але в салі, якої тепер нема. Дім сей стояв на розі ву-

лі "школу" на збори а також приходство при вулиці Мекгрегора.

В праці Читальні наступила мала перерва, аж о. Атаназій Филипів скликав людей до галі під великою церквою, се є церквою св. о. Николая і завізав до роботи. Присутні рішилися працювати над просвітою серед українських емігрантів і до Виділу вибрано Андрія Білинського, Онофера Гладуна, Петра Руту і інших, яких імена вже забулося.

Люди сходилися, читали книжки і часопись "Свободу", що приходила з Америки. У Вінніпегу вже зачали виходити українські часописи, але вже колоти-

*ДІМ ПРОСВІТИ УКРАЇНСЬКОГО ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ТОВАРИСТВА
У ВІННІПЕГУ.*

лиць Селкірка і Мекгрегора, коло теперішнього склепу Будника. Але що сая була не вигідна, так представлення відбувалися в ній лише оден рік.

Ще перед виїздом о. Гури до Едмонтону в році 1906, приїхав о. Строцький, який давав відчити. Рухливим членом був Максим Левицький, що дякує тепер на Елмвуді, а також Йосиф Захарків, що брав охотно ролі до представлень. Іван Левак виступав в штуках: "Запоморочена", "Урльоппник", "Арендар", "Американський Шляхтич" і "Свекруха".

Мала церков зачала бути церквою в році 1907 а в р. 1908 або 1909 вибудували люди за церквою, при вулиці Стел-

ли людьми від самого початку і розбивали їх відразу. В Товаристві працював "Драматичний Кружок ім. М. Заньковецької", приготавляв представлення з доходом на ціле Товариство, але поводи відділював свою діяльність від Товариства.

ШКОЛА СЕСТЕР СЛУЖЕБНИЦЬ.

В році 1911 перенеслося Товариство до школи Сестер Служебниць, якої будова власне скінчилася того року. Люди охотно сходилися, але розмови пізно в ніч перешкаджали в шкільнім порядку і Товариство оглядалося за іншою домівкою. Тут вже зачинаються записки про

роботу Товариства, які знаходяться в першій великій книзі.

Дня 28-го вересня 1913, переведено на раду в хаті Івана Зубачека і вибрано Старшину: Андрій Білинський, голова, Никола Мандзюк, заступник; о. Атаназій Филиппів, провірник, Юрій Скиба, скарбник; Іван Зубачик, бібліотекар; Петро Рута, секретар. Дня 7-го грудня 1913, вибрано ще М. Матвієва заступником скарбника а Н. Галаса заступником секретара.

Драматичний Кружок ім. М. Заньковецької відділився від Товариства і зачав судовий процес о гроші, які зібрав представленнями, розуміється для Товариства. На процесі присягнули члени Кружка, що гроші належать до Кружка а не до Товариства. Перед процесом писав Кружок лист до Товариства з датою 10-го вересня 1913, щоби Товариство зложило гроші Кружкові, бо інакше справа піде до суду. Лист підписали Михайло Шкремедка як голова, Максим Левицький як скарбник а Василь Кудрик як секретар. Кружкові помагав молодий правник, Українець, що тоді практикував у англійського адвоката. Його ім'я записане в протоколі. Киринники виграли процес. Товариство мусіло віддати свої гроші Кружкові в квоті \$91.85. Кружок ім. М. Заньковецької перейшов з псбідію до "Народного Дому", що тримався подальше від церков, там він працював кілька літ, в кінці перестав існувати. Опис тої події виражає своє негодовання на тих, що підсичували кириною і наразили Товариство на шкоду.

Загальні збори дня 5-го жовтня 1913, відбулися в хаті Івана Зубачека при 621 Стеллі вулиці, яку робітник Іван Зубачек побудував собі в році 1904 поруч площі, на котрій опісля станула церков св. о. Николая. Однак збори 12-го жовтня 1913, відбулися в школі Сестер Служебниць.

ДІМ ІВАНА ЗУБАЧЕКА.

Зі школи Сестер перенеслося Товариство цілком до хати Івана Зубачека, вул. Стеллі, ч. 621. Збори 18-го жовтня 1914, відбулися в тій домівці. Протокол нотує, що Товариство уладило представлення "Три празники" в дни 31. І. 1914, та що комітет для збирання жертв на голодуючих в Галичині зібрав \$80.80.

В протоколі записана замітка, що "усі

Товариства, що тримають в церквою" обходили память столітних роковин Т. Шевченка. Читальня Просвіти взяла участь в поході. Походоми перешкаджали члени від "Товариства ім. М. Заньковецької" і члени "Бояна". Слідуючі особи кидали яйцями і кричали "ганьба": (тут наведено з дев'ять імен кількох інтелігентів, яких імена ще тепер звісні у Вінніпегу). Знова виписаний докір для кириників, що розбивають людей.

Річні збори дня 18. X. 1914 вибрали слідуючу Старшину: Павло Ференс, предсідатель; Василь Кривецький, заступник пред.; Андрій Білинський, скарбник; Михайло Касіян, заступник; Василь Біленький, секретар; Михайло Запаринюк, заступник; Іван Зубачек, бібліотекар; Павло Данько, заступник; Микола Галас, провірник; Дмитро Юськевич, заступник.

Члени сходилися на читання книжок, які Товариство спроваджувало зі Старого Краю, бо "Кружок М. Заньковецької" забрав зі собою книжки Товариства і треба було цілком нові спроваджувати.

На зборах дня 19-го грудня 1915, вибрано слідуючу Старшину: Петро Рута, предсідатель; Адам Крушельницький, заступник; Теодор Чорний, секретар, Ольга Кулинич, заступниця; Володимир Комач, рекордовий секретар; Андрій Білинський, скарбник; Іван Зубачек, бібліотекар; Дмитро Юськевич, заступник. Провірники: Йосиф Козак, Павло Кулинич.

Товариство відчувало брак свого дому і вже дня 16-го січня 1916 року записана є збірка \$12.00 на будову свого дому.

ГАЛЯ ЯСТРЕМСЬКОГО.

Щоби розвинути більшу діяльність, вибрали члени за домівку галя в домі Т. Ястремського, на другій підлозі, при вулиці Мекгрегора ч. 85. Ту відбулися дня 11-го лютого і дня 18-го лютого 1917 р. збори, на котрих вибрано таку Старшину: Данилюк Григорій, предсідатель; Крушельницький Адам, заступник; Мельничук Тома, скарбник; Звіздарик Григорій, заступник; Рута Петро, секретар; Гошиляк Дмитро, заступник; Теслюк Никола і Кулинич Павло, провірники; Н. Галас, фінансовий секретар.

Дня 25-го марта 1917 р., вибрано 6

радних до помочі Виділови: Никола Галас, Семко Дудар, Павло Теслюк, Василь Запісоцький, Анна Боднар, Анна Галас. Хор провадив П. Рута, опісля вчили співу інші. Дня 21-го квітня 1917 р., куп-

спішився завести оркестру і не дав часу членам роздумати справи, як слід. З того вийшло много непорозумінь, бо кошти банди росли, а доходів з неї не могло бути, бо вона доперва вчилася.

СТАРШИНА ЧИТАЛЬНІ ПРОСВІТИ У ВИННИЩЕГУ, МАН.
Старшина вибрана 10-го січня 1927. Світлина з дня 15-го червня 1927.

Перший ряд від лівої руки видця до правої:—Ілько Прокопишин, заступник секретарів; Михайло Франків, дверник; Андрій Дяків, заступник гардеробщика; Юрій Каблак, член просвітної комісії.

Другий ряд:—Никола Возний, впорядчик на салі; Іван Лутчик, впорядчик на салі; Дмитро Гошущак, дверник; Михайло Кавчук, впорядчик на салі; Григорій Тхір, господар. Василь Гаврилюк, провірник.

Третій ряд:—Никола Чубала, бібліотекар; Теодор Коник, сценар; Стефан Косаренко, заступник голови; Павло Теслюк, режисер; Семел Дудар, заступник сценара; Дмитро Кузик, заступник скарбника.

Четвертий ряд:—Володимир Коман, член просвітної комісії; Василь Запісоцький, провірник; Никола Кіан, рекордовий секретар; Василь Цьвях, голова; Данило Химко, фінансовий секретар; Іван Дука, скарбник; Іван Левак, член провірної комісії.

П'ятий ряд:—Стефан Класниця, провірник; Ілія Вус, гардеробщик.

лено до Товариства орган за 40 долярів. В роках 1917 і 1918 мало Товариство дуже тяжку задачу при організації оркестри з дутих інструментів. В часі між 6-тим а 20-тим мая 1917 куплено 28 інструментів. Мав учити Н. Зьомбра, який

Покривання коштів оркестри викликували постійне невдоволення. Се навчило Старшину осторожности, опісля кожду справу давано на загальні збори, щоби члени висказали свою гадку і ухвалили собі те, що їм до вподоби.

Дня 14-го мая 1917 відбуло Товариство концерт в честь Ігумена о. А. Филипова.

Дня 24-го червня 1917 виступала оркестра під проводом Н. Зьомбри перший раз на Богослуженню. Відограла дві пісні і грала підчас обходу церкви.

Того самого дня, 24. VI. 1917 дав Др. Паздрій відчит про сухоти. Се був перший український лікар в Канаді.

Дня 14-го липня 1917 відбула банда концерт в Квінс Театрі.

Дня 17-го липня уладило Товариство великий концерт.

Дня 5-го серпня 1917 вибрано на загальних зборах головою Гаврила Данилюка, секретарем Шевчука Германа, скарбником Мельничука Тому.

ДІМ ПРИ ВУЛИЦІ ДЮФФЕРІНА.

Дня 14-го жовтня 1917 перенеслося Товариство до дому Англієця Фергусона, винаняло цілий дім, задержало для себе лише три кімнати а інші кімнати винаймало чиншівникам.

Дня 20-го жовтня висказало Товариство о. Филипови подяку за подарований образ Т. Шевченка.

Дня 30-го жовтня 1917 заявив Н. Зьомбра, який любив міцні напитки, що він перестав провадити оркестру, бо шукає заняття, ліпше платного. Він підсю хвилю православним священиком в Бразилії.

Товариство хотіло основати Жіночий Кружок і дня 25-го листопада 1917 П. О. Кулинечова обговорила справу жіночого кружка. Поясняла, що українське жіноцтво має дбати про українську мову, старатися о український стрій, учитися української пісні і українського танцю, вишивати українські вишивки.

Дня 30. XII. 1917 уладжено "Літературний вечерок" з дебатом.

Дня 20. I. 1918 на загальних зборах вибрано Старшину: Петро Рута, президент; Адам Крушельницький, заступник; Тома Мельничук, скарбник; Никола Кавуза, заступник; Григорій Квасниця, бібліотекар; Семен Гупало, заступник; Володимир Коман, секретар рекордвий; Петро Кіндзерський, секретар фінансовий.

Дня 2. III. 1927, спільна вечера членів, на котрій мав промову о. А. Филипів і сказав між іншим в своїй промові: "Тоті, що наносять роздор до Товариства,

лучшеб було, еслиб їх у нас не стало".

Дня 21. IV. 1918 на зборах сказав голова П. Рута в своїй промові: "Є у нас члени, що ставлять своє "я" понад все, маловажають значіння Товариства. Є у нас члени, що не хотять погодитися з більшістю і стоять нераз задля марниць при своїм. В Товаристві нема "я", але є "ми" і всі ми маємо роздумувати, розказувати і робити. Як більшість ухвалить, так мається поступати. Всі, що їх „я“ є для них велике, мусять погодитися з більшістю. Ті великі "я" довели до того, що у нас зробились аж чотири партії. Але се мине".

Дня 7. VIII. 1918 говорено на засіданню про будову свого будинку, бо по чужих хатах годі волочитися. "Всюди добре, дома найліпше".

Дня 15. XII. 1918 зложено гроші на фонд делегації до Франції, збираній "Народним Домом" у Вінніпегу в справі загально-народній.

Дня 5. I. 1919 на загальних зборах вибрано головою Петра Руту, секретарем М. Пасечку, скарбником С. Андруска.

Дня 15. II. 1919 через розрухи ветеранів не відбулося засідання Виділу. Ветерани напали на дім Товариства і знищили його в середині та наробили шкоди на \$1.500.

Дня 16. III. 1919 рішили збори залишити ведення банди дутих інструментів, яка від тепер працює самостійно під проводом Н. Галаса. Так скінчилася історія оркестри в Читальні.

Дня 25. V. 1919 збори вибрали на голову Товариства І. Кулинич.

Дня 78. VI. 1919 вивопів власник дому, Англієць Фергусон домівку Товариства, і для того дня 30. VI. 1919 ухвалено резолюцію, щоби стреміти до будови свого дому.

Дня 2. XI. 1919 на зборах сказав голова І. Кулинич: "В нас Українців найголовнішого бракує, а то любови. Колиби в нас була любов, то нам не страшно булоби братися до найтяжшого діла".

Н. Кавуза сказав: "Се одно в нашім Товаристві добре, що нема між нами політикерів, но самі робітники. Бо політики дивляться на те, щоби когось визискати".

Запісоцький сказав: "Доки я тут, я буду підпомагати Товариство, бо я до тої цілі стремлю, щоби Товариство дійшло до власної хати."

Кулинич сказав: "Щоби було п'ятьдесять членів, що хотять щиро працювати, так нам робота піде гладко".

На тих зборах зібрано \$505.00 від присутніх 45 осіб на будову свого дому.

ВЛАСНИЙ ДЕРЕВЛЯНИЙ ДОМИК.

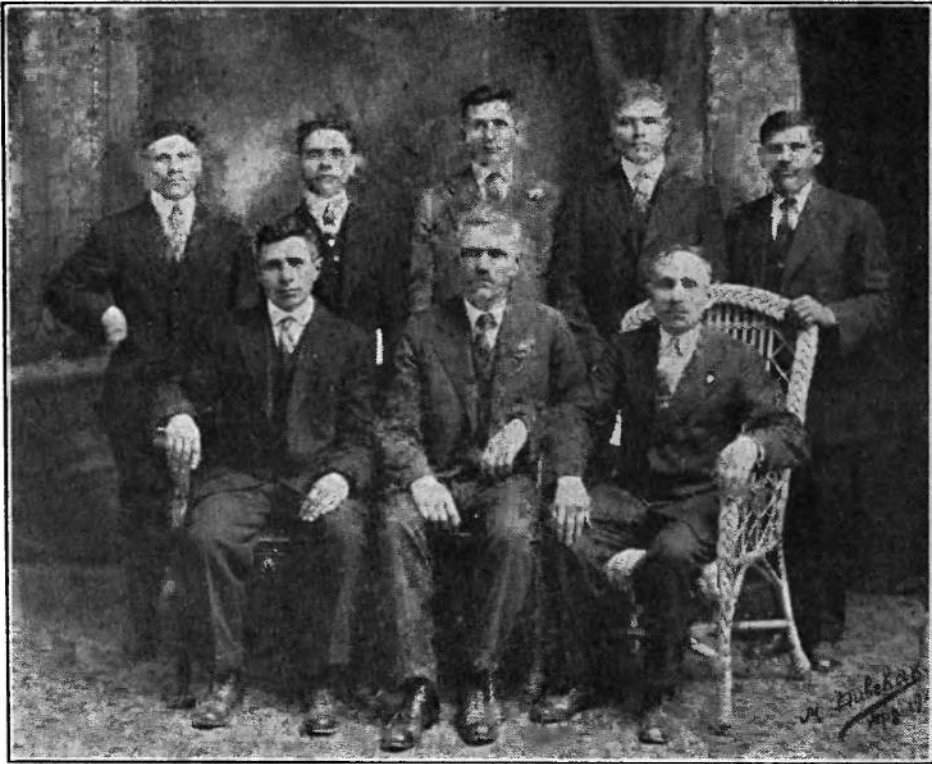
Дня 9. XI. 1919 на нараді в справі дому сказав Слободян: "Нам треба дальше збирати і від тої справи не відступати".

Плян членів сповнився, коли дня 30.

пер на першій місці, бо жадне вінніпегське Товариство не має власної хати, а як мають, то є кілька товариств разом".

А дня 25. XII. 1919 на засіданні комісії, що радила над уставом Товариства висказався Гунькевич в той спосіб: "Я йду до церкви молитися, а до Товариства просвіти набирати, ми не робимо сього для самих себе, але для нашого покоління".

Дня 28. XII. 1919 сказав І. Кулинич на

ЧЛЕНИ ТОВАРИСТВА ПРОСВІТА У ВІННІПЕГУ, ЯКІ ПОЖИЧКОЮ \$8,000 ПОМОГЛИ СВОМУ ТОВАРИСТВУ ВИБУДУВАТИ ПРЕГАРНИЙ ДІМ.

XI. 1919 голова І. Кулинич повідомив Товариство, що закуплений є малий дім і лот при 653 Флора Евню вартости 2.000 доларів. На тім місці може Товариство перебути якийсь час а опісля вибудувати новий дім.

Дня 14. XII. 1919 відбуло Товариство збори в своїй хаті при 653 Флора Евню.

Дмитро Гунькевич, незвичайно рухливий член, який уладжував много відчитів і помагав в підготованні представлень, сказав: "Товариство стало те-

засіданню статутової комісії: "Честь чоловіка значить більше, як гроші."

Дня 4. I. 1920 на загальних зборах вибрано Старшину: голова Іван Кулинич, заступник голови Н. Кавуза, рекордовий секретар Гунькевич, фінансовий секретар П. Кіндзерський, заступник секретаря С. Пасічний, скарбник Сава Андрусак, заступник скарбника Ю. Блашкевич, бібліотекар Ю. Хімко, заступник бібліотекаря Юстина Дмитришинова, режисер К. Коник, суфлер Володимир

Коман, експіцієнт П. Кіндзерський, господар Гр. Квасниця, заступник господаря Н. Дмитришин, буфетчик Іван Мельник, І. Крайчак, гардеробщик (одягальник) Теслюк, заступниця Франка Пригроцька, провірники В. Запісоцький, А. Крушельницький, Т. Мельничук.

Дня 8. II. 1920 П. Борисик, організатор "Діточої Громади" предкладає внески, як зорганізувати молодіж в клуб молоді, який правивби сам собою і розвивався при товаристві.

Дня 4. IV. вибрано 4 делегатів на наради федерації українських католицьких товариств. Вибрані були Гунькевич, Кулинич, Бабинець, Каблак.

Дня 9. V. 1920 збори вибрали на голову Юрія Блашкевича.

Дня 30. V. 1920 ухвалено на окрасу церкви св. Николая \$50.00.

Дня II. VII. 1920 вибрано на голову Товариства Д. Юськевича. — Старшина видала в сей спосіб:

Голова Дмитро Юськевич, місто голова Пилип Крайчук, секретар рекордовий Стефан Пасічний, секретар фінансовий Данило Хімко, заступник секретара Гр. Борисик, скарбник Сава Андрусак, бібліотекар Андрій Джага, заступник бібліотекаря Федір Мельник, режисер Козак, заступник режисера Никола Чубала, гардеробщик Стефан Квасниця, заступник В. Масняк, буфетчик Т. Джавага, дверник Никола Сіхаський, господар Павло Дилявський, заступник господаря Никола Дмитришин, колектор на будову дому Читальні Юрій Каблак. Провірники: Василь Запісоцький, Матвій Пашчак, Іван Мельник.

Комітет будівляний: Іл. Слободян, Ігнат Борисик, Йосиф Господин, Дутка, Юр. Каблак, Вас. Масняк, Ник. Теслюк, Григорій Звіздарик, Юрій Блашкевич, Іван Мацевко. Почетний член будівляного комітету о. Ігумен Атаназій Филипів.

За тої старшини вибудовано новий дім. Голова Юськевич трудився нераз поза північ і задав собі труда, щоби допровадити будову до кінця.

Дня 6. II. 1921 прочитано на зборах чартер Товариства, який робить Товариство правною одиницею, яка може мати маєток, затягати зобов'язання зглядом других осіб.

Дня 9. II. 1921 припоручено в Товаристві Ю. Блашкевичови, щоби вивідався про умовини закупна льоту на розі

вулиць Фльори і Мекензого, а дня 13. III. подав Запісоцький до відома, що лог задаткований і умова укладається.

Дня 26. II. 1921 член Товариства Павло Теслюк побачив свою драму "Смерть за зраду" на сцені, виведену членами на прихід Товариства, який виносив чистих \$100.00.

Дня 2. VI. 1921 контрактор Англієць Волсе приніс плян будинку після вказівок, оброблених дня 26. IV. а також 12. V.

Дня 9. IV. 1921 в присутности адвоката Англієця Гугарта вибрали збори довірників (тростісів) до виведення будови дому: В. Запісоцького, С. Андрусяка, Д. Юськевича, Г. Данилюка, Д. Гошуляка.

День 25. VI. 1921 був початком будови. Члени зібралися, щоби на ново-закупленій площі копати пивницю ("салер"), а на другий день 26. VI. подарувала парохія через о. Дидика каміння на муровання фундаментів. На тім камінню станув Дім Читальні Просвіти.

Дня 20. VI. 1921 ухвалили збори, що В. Запісоцький є головним наглядчиком (суперінтендентом) будови дому Читальні.

Дня 26. VII. 1921 продано малий домик за \$1.800.00 Іл. Фільови.

Дня 31. VII. 1921 відбулося святочне заложення угольного каменя, а вже дня 30. VIII. зложилися члени на друк до хоругви, що має стояти на даху. Зробив його Андрусак. Кошти друку виносили 10 долярів.

Торжественного посвячення угольного каменя доконав Епископ Никита Будка, Протоігумен о. Калиш, Ігумен о. А. Филипів. Від Галицького Уряду промовляв о. Лев Сембратович. Присутний був адвокат Товариства Гугарт. З розпродажі відзнак прийшло \$150.00.

ВЛАСНИЙ МУРОВАННИЙ ДІМ.

Дня 10. IX. 1921 перенеслося Товариство зі свого малого домику до мурованого будинку, довгого на 100 стіп, широкого на 40 стіп, високого на 14 стіп, зі сценою, двома кімнатами на переді і галерією над тими кімнатами. Довший бік дому з чотирма великими кімнатами припирає до вулиці Мекензого, передня стіна з входовими дверми припирає до вулиці Флори.

Дня 20. IX. 1921 згоджено маляра Си-

ча, щоби малював занавісу і декорації сцени.

Дня 9. X. 1921 відбулося торжественне отворення Дому Читальні, при великим здвизі народу. Промовляли Юськевич, П. Рута, о. Ігумен Филиппів, о. М. Оленьчук, Т. Стефаник, Г. Боднар і много інших бесідників. Концерт уладжений під проводом Сестер Служебниць приніс чистого доходу \$635.00.

Дня 13. X. 1921 відбувся перший концерт в новім домі, уладжений дітьми зі школи Сестер Служебниць в честь Митрополита А. Шептицького, який був присутний на концерті.

Дня 15. X. 1921 перша забава з танцями принесла 100 доларів чистого доходу.

Дня 23. X. 1921 перший відчит в домі виголосив Брат Йосиф Гроцький про обставини в Галичині.

Дня 5. XI. 1921 на зборах відчитав Ю. Хімко угоду, на підставі котрої члени Товариства мають позичити Товариству на 8% квоту \$8.000.000, щоби виплатити видатки на будову.

Дня 18. XI. 1921 виписалося грамоти через бюро адвоката Гугарта, що слідуючі члени зичать \$8.000 Товариству на 8% Данило Хімко, 2.000.00, Василь Запісоцький 1000.00, Михайло Федорович 1000.00, Григорій Тхір 1000.00, Юрко Блашкевич 1000.00, Сава Андрусак 800.00, Стефан Пасічний 700.00, Андрій Сенюк 500.00. З тих грошей дня 24. XI. 1921 виплачено компаніям за будівляні матеріали.

Дня 28. XI. 1921 збори Товариства переглянули рахунки з будови і побачили, що будинок з площею і з інвентарем коштує \$19.466.00, а Товариство коли зачинало, мало готівки \$1222.13. Кождий член причинився до будови своєю помічю і своїми датками або позичкою. Много членів працювало коло будови і дало свої години даром.

Дня 3. XII. 1921 відбулося представлення: "За волю і правду" і принесло чистого доходу \$149.70.

Дня 31. XII. 1921 відіграно по другий раз драму члена Теслюка "Смерть за зраду". Дохід чистий \$100.00.

В році 1921 записаний є в книзі протоколів перебіг 101 засідань Виділу а 11 загальних зборів. Се був рік напруження думки і роботи. Відтепер пійшла робота около сплати довгу, затягненого у чле-

нів. Однак попри се не забувають члени на інші цілі.

Дня 2. I. 1922 взяло Товариство участь в зорці Червоного Хреста по Вінніпегу і зібрало найбільше зі всіх товариств, бо \$304.72.

Дня 26. I. 1922 забава з танцями і вибір королевих. (Королевими вибрані були П. К. Гришківна 2.500 голосів і П. Сенюкова 2.080 голосів).

Дня 9. VII. 1922, збори вибрали головою В. Комана, рекордовим писарем М. Левака, скарбником П. Г. Тхора.

Дня 1. X. 1922 збори в справі позички Національної Оборони.

Дня 14. I. 1923 загальні збори вибрали головою В. Комана, секретарем рекордовим Ст. Косаренка, скарбником Г. Тхора. Старшина положила вагу на концерти.

Дня 4. XI. 1923 на зборах сказав В. Запісоцький: "Сей будинок побудований нашими власними силами. Що до грошей то ми поступимо вперед, а хотяйби ми не поступили то я з другими членами позичкової спілки прирекли собі, щоби навіть і 20 років чекати на гроші то не пусtimo сей величавий будинок в чужі руки". Присутні прийняли сю заяву гучними оплесками і прирекли йти рука в руку, аж доки не дійдуть до цілі, яку всі члени постановили досягнути.

Дня 20. січня 1924 збори вибрали головою І. Левака, секретарем Ю. Блашкевича, скарбником Г. Тхора.

Дня 11. січня 1925 збори вибрали головою Николу Пробіжного, секретарем рекордовим Т. Мельничука, скарбником Гр. Тхора.

В році 1925 дірігентом хору був проф. Е. Турула, який виучив хор гарних пісень і випровадив на сцені страстні образи.

В серпні і вересні тогож року 1925 окрасив маляр І. Сич салю Товариства стінними малюнками, які представляють місто Львів, місто Київ, Шевченка, як пасе вівці, плугатора, що працює в полі, чумака при возі і інші.

Дня 10-го січня 1926 загальні збори брали головою В. Цвяха, на рекордового секретаря Мельничука, на скарбника І. Дутку. Старшина під проводом В. Цвяха докладає всяких старань, щоби виплатити затягнені довги.

Дня 3. V. 1926 виступив з українськими танцями Михайло Даркович разом зі

своїм молодшим братом. Він провадив опісля оден курс науки з 25 учениками.

Дня 16-го січня 1927 вибрали збори го ловою знова В. Цвяха, секретарем Н. Кіяна, скарбником І. Дутку. Провірник В. Запісоцький подав, що майно Товариства виносить \$29.353.00. Т. Мельничук подав, що членів є 174, та що в році 1926 було 10 загальних зборів, 50 засідань. Товариство постаралося о 4 представлєня. В бібліотеці є книжок вартости \$518.95.

Старшина постійно обдумує способи, як сплатити довги, що ще тяжять на домі Товариства.

В. Коман дав почин до основання за-помогового відділу в Товаристві. Дня 15. III. 1927 поставив він внесок, піддержаний І. Фільом, щоби основати запо-моговий відділ, виключно для членів Товариства. Відділ має добру будучність.

Хор провадить тепер Константин Андрушин, студент відділу артс. Режисером представлєнь є П. Тєслюк.

На засіданню 2-го листопада 1927 про-вірів Виділ, що дня 18. XI. 1927 Товари-

ство заплатило послїдну рату довгу. Ли-шаються ще до сплати бонди в сумі \$1800.00.

Се лише коротенький витяг з діяльнос-ти Товариства "Читальні Просвіти" у Вінніпегу, яка описана докладно в про-токолах.

Згадуємо сю працю найстаршого про-світнього товариства в Канаді під сю хви-лю, коли у Львові Головне Товариство Просвіта обходить 60-літні роковини своєї роботи над освітою Українців.

Нехай нас ті спомини заохотять до лучности, солідарности і до дальшої ус-пішної праці в хосєн українського наро-ду, який стремить до сили і свободи.

Сей начерк одобрила старшина Тowa-риства на засіданню дня 2-го листопа-да 1927.

Вінніпег, Ман., Канада. Рїг вулиць Фльори і Мекєнзого.

Никола Кіян

Секретар "Читальні Просвіти" у Він-ніпегу.

ВЕНКУВЕР.

(Vancouver, B. C.)

Венкувер...! кого з Канадійців (не ро-бить ріжницї якогоб він не був народно-го походження) звук отсего слова не по-рушить? Чи є хто в Канаді (очевидно Канадієць, а не чоловік, що живе в Ка-наді і не почувається Канадійцем — лише висисає отсей край, його маєтки, добу-тки, права, привілеї і прекрасну свободу — а сам говорить до загалу: я Шкот, Айриш, чи Українець і я живу та думаю і поведжуся, як живуть і поведяться в Пацикові, бо я тудя належу — а отсі гро-ші, що я їх беру мені належаться, бо я їх тяжкою працею заробив, хоч щоб могли гроші давати — члєни Канади вперед му-сли свою кров ляти, та вирїкатись своїх всяких навіть примїтивних вимог) — на когоб це слово не ділало як який лік, принада, примана? Венкувер — це рай, думає пересічний Канадієць.

Воно може так, а може і ні, залежить чого хто в раю надїєсь.

Однак Венкувер над морем. Теплі струї Тихоро Океану грїють його воздух. А хоч могутні верхи скалистых гір своїми сірими головами, своїми снігом вкрити-ми скелями, майже через десять місяців в році спромагаються сіяти мороз і хо-лод своїм непорочно білим снігом, що разить очи і сильний творить контраст до цілорічної зелені Венкувера — то в моїх змаганнях зобразити венкуверське життя зачисляються лиш до лагідного клімату — теплої зими й уміркованого теплого літа.

Венкувер в долині бережений з одної сторони морем — а з інших одноцільним муром гір — як зачарована оселя щас-ливців, що не повинні знати горя, та бу-денних злиднів — притягає тисячі таки своїх рідних Канадійців, а нескінчено більше сусідних Американців, що наспї-вають сюди, щоб найти тут спокій, насо-лоду, зарїбок, або руїну своїх мрій.

А хибаж Українці не люди, або не Канадійці? Їх тут много, сказатиб за много. А хоть хтоб сказав, що вони не становлять додатної сторони канадійського додатку, та майна — то я, як кожний родич опрокидаю отсе. Що у них не було життя, що сварливі, що може стягнули на себе увагу цілого світа через один некультурний промах, що з людської пам'яті поволи вже виходить — це не признака, що вони злий творчий елемент. — До будови треба ріжного матеріялу і одним і таким самим хати не збудуєш, а добрий майстер, чи господар найде ужиток для всего, хочби і трісої — то чим ту журитись, та чого нарікати?

Ми взялись до роботи. Купили ма-

леньку галю і хатку, обернули це на каплицю, та спокійно і поступенно стали будувати дорогу до душевного вдоволення й щастя. Що нас мало дуже мало, і що загал Українців не стоїть в числі будівничих отсеї дороги — нас це не зражає — ми будуєм глухі на насміхи чужих і своїх, на клевети перепони, колоди і найважніше брак всякої грошевої підмоги від чужих і своїх. — Ми будуєм і не станем в дорозі — а навпаки скажем з чванливим Американцем „Вач ас гров“ (уважай як ми зростаєм) — а коли хто з вас з якої будь причини загляне до сего раю — не забудьте прийти до нашої церквиці на 352 Френцез Евню.

О. А. Уляницький.

ДО ДІЛА.

Увільнитесь Україна
Від ворога свого,
Коли станем усі браття
До діла одного.

Нас сорок пять мільонів,
То велика сила,
Коли свідомість завзята
Буде нас лучила.

Не сварімся, а лучімся,
Шукаймо освіту,
Ставаймо оден при другім
По цілому світу.

Станемо сильні й багаті
Між Сяном — Кавказом,

В організаціях наших
Йдімо вперед, всі разом.

Научать нас будови
Англіїці і Канада,
Кождий, що нас тут ділить,
Той для нас лиш завада.

Змаїться цвітками
Україна - мати
Лиш до праці і бою
Треба людий збирати

Пірвемо ми сталеві
Кайдани, укови,
Волю мусимо шукати
У ворожій крові.

Розломимо ми вязниці,
Пута віковії
Просвітою і борбою,
Браття молодії.

Стефан Василевич,

Голова Читальні Просвіти.

Оттава, Онт., дня 24-го вересня, 1927.

НАШІ ДІТИ.

Батько: Чекай, обірванче, я тебе навчу курити!

Син: Не треба, тату, я вже вмію!

БОРЕЦЬ.

Поліціант до п'яного, що заточується на вулиці:

— А ви що тут робите?

— Борюся з алькоголем.

Бюра Праці.

Держава Канада зорганізувала 64 Бюро Праці, розміщених по всіх провінціях Канади.

Хто пошукує праці, може зголоситися до того бюро, котре для него найдогідніше. Зголоситися треба особисто або листовно. Тут подані місцевости, де є бюро й вулиці та числа домів, де міститься Бюро Праці, по Англійськи "Employment Office". Ті два слова треба написати як адресу і дописати місто, вулицю і число дому.

Листи писати по українськи.

Українські фермери і робітники можуть писати також до „Товариства Опіки“ на адресу: "Towarystwo Opiky", Winnipeg, Man., Box 1616, щоби дістати потрібні вказівки і поради.

Спис Бюро Праці:

Nova Scotia—

Halifax—92 Argyle Street.
Halifax (Women's)—24 George Street.
New Glasgow—168 Forbes Street.
Sydney—43 Wenworth Street

New Brunswick—

Chatham—Town Hall.
Moncton—284 St. George Street.
St. John—85½ Prince William Street.

Quebec—

Hull—191 Main Street.
Montreal—8 St. James Street.
Quebec—407 St. Paul Street
Sherbrooke—31a King Street.
Three Rivers—25 Des Forges Street.

Ontario—

Belleville—19 Campbell Street.
Brantford—241 Colborne Street.
Chatham—Davis Block, 62 Fourth Street.
Guelph—91 Quebec Street.
Hamilton—27 King William Street.
Kingston—35 Clarence Street.
Kitchener—9 Young Street.
London—130 Carling Street.
Niagara Falls—New Port Block.
North Bay—68 Oak Street, West.
Oshawa—2 Felt Block.

Ottawa—139 Queen Street.
Pembroke—156 McKay Street.
Peterboro—190 Charlotte Street.
Port Arthur—193 Park Street.
Sarnia—219 North Front Street.

Ontario—

Sault Ste. Marie—Court House Building.
St. Catharines—200 St. Paul Street.
St. Thomas—580 Talbot Street.
Sudbury—10 Station Street.
Timmins—25½ Fourth Avenue.
Toronto (Men's)—45 Front Street, W.
Toronto (Women's)—46 Richmond St., W.
Windsor—28 Ferry Street.

Manitoba—

Brandon—1124 Rosser Ave.
Dauphin—G. W. V. A. Building.
Winnipeg (Men's Division)—Maw Block.
Cor. William Ave. and King Street.
Winnipeg (Women's General)—Maw Blk.,
Cor. William Ave. and King Street.
Winnipeg (Women's P. & B. and Juvenile Girls)—Maw Block, Cor William Ave. and King Street.

Saskatchewan—

Estevan—McCreedy and Holden Block.
Moose Jaw—18 High Street, E.
North Battleford—Board of Trade Bldg.
Prince Albert—Masonic Building.
Regina—1820 Albert Street.
Regina (Teachers')—Parliament Bldg.
Saskatoon—124 Ave. A. North.
Swift Current—115 Railway Street.
Weyburn—141 Third St. North.
Yorkton—Second Avenue.

Alberta—

Calgary—608 Second St. E.
Drumheller—281 Centre Street.
Edmonton—10168—10170 102nd Street.
Lethbridge—Hull Block, Third Ave.
Medicine Hat—120 South Railway Street.

British Columbia—

Cranbrook—10 Baker Street.
Kamloops—246 Victoria Street.
Nanaimo—Windsor Hotel Block.
Nelson—315 Baker Street.
New Westminster—44 Begbie Street.
Penticton—13 Nanaimo Avenue.

Prince George—Fourth Avenue.
Prince Rupert—Cor. Sixth St. & Third Ave
Revelstoke—McKenzie Avenue.
Vancouver—714 Richards Street.

Vancouver (Unskilled Labour) — Hotel
Europe Bldg., Powell Street.
Vernon—104 Barnard Avenue.
Victoria—Cor. Broughton & Langley Sts.

Вінніпег, Ман., Канада, дня 9-го падо-
листа, 1927.

Подав К. Б.

3 Торонта, Онт

Торонто, це по Монтреалі друге місто після числа мешканців у Канаді. Де Канада неначе леміш врзується на полудне поміж онтарійське, ірійське і гуронське озеро, серед садів з яблуками і виноградом, серед ланів, де випасуються прегарні корови, де літають мільйони пчіл, що збирають без упину мід, там виросло много, много міст а найбільше між ними є Торонто.

В Торонті живуть і Українці. Вони є в кожному майже місті, а може треба сказати, що з кожного народу можна людей стрінати по містах Канади, отже й Українців.

Вони опинилися тут зараз по році 1900 і працюють всюди, де можна найти яку тяжку працю.

Люди збиралися на богослуження в старій англійській церкві св. Олени при вулиці Дундас. Від року 1911 приступили до будови своєї церкви при вулиці Франкліна в році 1913. Українська громада під проводом о. Йосифа Боярчука покінчила будову церкви на весну 1914 р. Збори, концерти, представлення відбувалися в підцерковній галі.

По світовій війні в році 1919, коли уми були виведені з рівноваги подіями в Росії, прийшла черга неспокоїв і на Торонто. Протестантські і соціалістичні агітатори спонукали процес з парохом о. Боярчуком, щоби відобрати церков з під проводу Риму. Однак ця часть парохіян, які стояли при паросі побідила, бо церков була правно записана як церков для греко-католиків. Але весело було дивитися, як аж три ватаги оstriли зуби на чуже майно. Одна ватага, якісь Москвофіли, хотіли під проводом п. Павла Ба-

рана московської церкви. Друга ватага під проводом причера Павла Крата мріяла про це, щоби зробити з церкви презвитерську чорч. На збори приходив предтеча, який називався Іван Роберт, чи якось так подібно, і давав ради в імени Павла Крата. А ще третя ватага, то була з „товаришів“. Вони хотіли конче на вежі замість хреста поставити молот, або серп, або фляшку з вискі. Процес скінчився, Англійці насміялися в суді і ватаги порозбігалися по смітниках. Церков лишилася церквою такою, як ми її мали в старім краю: українською, греко-католицькою, звязаною з найдавнішим містом для християнської організації, з Римом. Маємо порядок і плян роботи.

По тій заверусі вертав спокій і парохія виплачує довги, які тяжать на церкві постійними ратами. Довг за порохиальний дім сплачений, а тепер сплачується довг за церков. Архиепископ Торонта Мек-Нейл дозволив збирати по англійських католицьких церквах на довг нашої церкви і з тої збірки прийшло \$2,166.00, для того в січні 1927 р. сплачено \$2,500 довгу, а в серпні 1927 сплачено \$1,600.00. Довгу на церкві ще є \$11,200.00. Церков на Вест Торонті має 110 дійсних членів. — Українська громада, що належить до церкви граює під проводом теперішнього пароха о. А. Сарматюка. Цього року 1927 закуплено машину до галі на рухомі образки і гарне п'яно. Літом відбулося три пікніки.

В церковній галі має приміщення 1-ша Січова Сотня. Січовики дають дещо військової закраски в нашій роботі, дбають про карність, лучність, єдність і підносять людей на душі.

Парохіяльний клуб збирає людей, які уладжують представлення і концерти. Вони причиняються до забави і розривки громадянства. Хором завідує М. Юречків.

Дівчата організуються в „Марійськiм Союзi“, уладжують спільні вечери, базари, забави.

Старші хлопці зорганізовані у відділ Пластунів (Скавтів).

Організація Союз Українських Брацтв має свій заряд в Торонті. Старшина відбуває засідання в парохіяльній галі. Одним з відділів того союзу є „Брацтво свщм. Йосафата“, утворене при парохії в Торонті. Три відділи союзу є в Торонті, відділ в Брантфорд, і відділ в Ошаві. Членів в союзі є тепер понад 200, головою союзу є о. А. Сарматюк.

Українці стараються мати ще також церков свою в місті. Покищо сходяться на богослуження в Сент Мерис гол на розі вулиць Батирста і Аделаїди. Цю церкву оснував о. Сарматюк 11-го січня, 1925 р., належить тут понад 70 дійсних членів, які збирають гроші на будову церкви „на місті“.

В Торонті удержують Українці 5 українських рідних шкіл, опертих о парохіяльну організацію: 1-ша школа при церкві св. Йосафата, вулиця Франкліна ч. 110. Ця школа заснована рівночасно з парохією. Науку провадить п. Юречків, дітий 60. 2-га школа на Ровнтре, заснована тому 2 роки, учителює п. Липник. Дітий 30. 3-та школа при вулиці Марти, основана року 1927, учителює І. Кучерепа, дітий 22. 4-та на місті, при церкві Матери Божої ч. 3. (Сент Мерис Гол) є школа, основана тому сім літ. Учителює І. Боданський, дітий 70. 5-та школа на Іст Торонто, основана цього року 1927. Учителює В. Годованський, дітий 20.

Здалибися кваліфіковані сили, щоби Українці провадили у своїм заряді цілоденні школи. В Торонті потрібно що найменше дві цілоденні школи.

При кінці подам імена членів церковного комітету: — о. А. Сарматюк, П. Останович, Ст. Хомишин, П. Гирка, В. Прихода.

Іван Бартош.

Торонто, Онт., дня 30-го вересня 1927.

ЧИТАЛЬНЯ ПРОСВІТИ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В БРУКЛЕНДІ, МАН.

Дня 1го січня 1914 р. скликали Українці в Брукленді, Ман., перші прилюдні збори. Скликували Д. А. Федак, П. К. Бензеляк, П. Ю. Бевський, а присутних було 45 осіб. Було це в домі Д. А. Федака вул. Ельгіна ч. 1935.

Перша старшина вибрана: Предсідник, Г. Р. Дзюба, скарбник А. А. Федак, писар Мицак. Вписалося 48 членів.

Старшина спровадила велику кількість книжок зі Львова, куплено крісла і всі речі потрібні для товариства.

Перший вечір устроений був вечір сміху в домі Д. А. Федака при ул. Ельгіна ч. 1935. Були і представлення. Представлення „Замрачений Світ“ відіграно в англійській школі. В тім самім році зачав організатор польського незалежного костела Павло Маркевич будувати костел в Брукленді. Тоді члени Просвіти запросили пароху від церкви св. Володимира й Ольги, покійного о. Оруна і питали о ра-

ду, чи не належалоби будувати в Брукленді церкву. О. Орун відповів, що під цю хвилю вийде з того лише суперечка і будова ледви чи вдасться, але належалоби поширити просвітну роботу. „Я виджу у Вас велике число діточок, зложіть Рідну Школу“. Коли ми спитали, відки дістати учителя, о. Орун відповів: „Я попрошу сестер з парохії св. Николая, щоби учили, а потім найдуться такі, що будуть учили дальше“.

Так воно сталося. Але найшлися противники, що казали: „Школи не треба, бо забирає читальні гроші“. Це дало почин до роздвоєння людей в читальні, бо другі говорили: „Гроші потрібні на те, щоби діти мали просвіту“.

На одних місячних зборах в році 1915 піднесено справу школи, щоби її продовжати. За відновленням науки і школи був К. Бензеляк а також Ю. Бевський, І. Яворський, Г. Р. Дзюба.

Студент висшої школи А. Малинюк, заявив, що буде вчити дітий через два вечери в тиждні даром. Школу відновлено і вона існує по нинішній день. Коли противники відлучилися від читальні, тоді робота пішла краще вперед. Але початок до роздвоєння людей взявся від справи школи в маю 1916.

Товариство купило дім для свого поміщення при вул. Вілліяма ч. 1960.

Члени під проводом старшини взялися до роботи, улажували представлення, відчити, концерти, дебати.

Коли показалося, що дім за малий, побудовано більший дім вартости \$5,000 і зачартеровано під назвою „Інститут ім. Тараса Шевченка“ в Брукленді, Ман.

В р. 1921 зорганізовано при Інституті ім. Т. Шевченка, Музикальну Школу. Г. Р. Дзюба дав почин і старався перепроводити таку школу в життя. І тут найшлися противники, які були переконані, що це зле діло і його не треба. Але наука зачалася. Першим учителем був Юстин Гнидишин.

Товариство не відказувалося від датків на загальні, народні цілі. На делегацію до Оттави підчас світової війни зібрало \$40.00, на делегацію до Парижа \$20.00, дало свою частину на Національну

Оборону, а також на Червоний Хрест. Вислало телеграму на мирову конференцію до Женеві в справі Галичини. Збирало на вдови і каліки.

В році 1925 зорганізовалося при Інституті ім. Т. Шевченка Запомогове Товариство. Люди, що думали про потребу забезпечення, далися переконати словам Г. Р. Дзюби і основали „Запомогове Товариство ім. І. Франка“. Воно числить тепер 135 членів і має майна понад \$2,000.

Головою Товариства Запомогового Ів. Колісник, секретарем Г. Р. Дзюба, скарбником Н. Томкевич.

Старшина Товариства Інституту Просвіти ім. Т. Шевченка в Брукленді, Ман. є слідує: Голова Антін Вербовецький, писар Михайло Лотоцький, скарбник Петро Рогатинський. Містоголова Іван Карбовський, заступник писара Стефан Бородай, провірники: Іван Количник, Стефан Чиндлюк, Михайло Перхалюк.

Старшина і члени Товариства всі є одноголосно за тим, щоби ця часть членів, які утворили собі осібно товариство, злучилися разом, тоді буде більша сила і краща робота на просвітнім і економічним полю.

М. Дзюба.

Брукленд, Ман., дня 22-го жовтня, 1927.

І ТАКЕ БУВАЄ.

Памятайте, що жінщина завше спізнюється на призначене здибане з кимсь, навіть і тоді, коли вона прийде на призначене місце ранійш від вас: тоді вона буде ждати за вуглом, доки ви не прийдете, і ще десять мінут опісля.

Перший: — Мій годинник збудив мене нині рано перший раз за три місяці.

Другий: — Як то сталося?

Перший: — Моя жінка кинула мені у голову ним.

ПРИЯТЕЛІ.

— Ти женишся?

— Так.

— Подруже, бачиш, це льотерія.

— З тою тільки ріжницею, що на льотерії все таки можна щось виграти....

ПРОЗОРІ ТІЛА.

Учитель пояснює дітям у школі:

— Прозорими є такі тіла, які поставлені перед очима дозволяють бачити добре предмети, які стоять за ними. Назви мені якесь прозоре тіло Іванку!

— Драбина, прошу пана професора, решето, сито і щідилко.

В Константинополи виладовує чужий купець річи з судна (малого корабля) і бачучи, що вечер находить, а він всьо не сприяє, журиться.

Ні, дошу не буде! — зауважує, Музулманин (Турок).

Так, але хтобудь може вкрасти.

Цього не бійся! — каже Турок — тут десять миль навкруги не знайдеш християнина.

Над Атлантийським Океаном.

(Сидней, Н. Ш.)

Найдальше на Схід в Канаді положеною українською громадою, є наша парохія в Сидней, Н. Ш. Еміграція сюди зачалася пізнійше, як до інших місцевостей Канади. Перші українські поселенці приїхали до Сидней в рр. 1909—1910. Немаючи своєї організації, гуртувалися майже рік в запомогові товаристві разом з Мадярами та Поляками. Потім від них відлучилися і zaloжили чисто українське Запомогове Товариство св. Духа.

В рр. 1911 і 1912. відвідав Сидней о. Єрмо. Заохочені о. Єрмою наші люди, стали думати про будову церкви. На початках поставили маленьку капличку, яку тепер перемінено на галю.

Відтак загостив сюди о. Винярський і організація поступала вперед. Заложено кооперативу (в 1911 р.). Вкінці взялися парохіяне таки до будови церкви, яку скінчено в р. 1913. Вневдовзі по відїзді о. Винярського кооператива розпалася.

В р. 1913. приїхав до Сидней о. Крайський і тоді всі наші Українці згуртувалися в одну поважну парохію.

Наші люди працювали в сталевій фабриці, де виробляли сталь, рили і т. д., в дротівни, де виробляли дріт і цвяхи, в коксовні, де перероблюють вуголь на кокс і декілька на залізничній дорозі.

По скінченню війни, в тутейшій сталевій фабриці зачалися страйки. Страйки зачалися в р. 1919. в фабриці "Домініон Айрон енд Стіл Воркс", яка з получена з вуглевою Компанією. По страйках наступило безробіття, а в слід за тим много наших парохіян виїхало до Старого Краю, другі збайдужніли і тутейша парохія, яка цілими літами була сильною, підупала. Багато байдужних, багато всезнайків, особиста зарозумілість, — взагалі те, що спричинило серед всіх Українців в Канаді лихо, те саме й тут. Багато поправилося послідними часами, але з причини шістьлітного безробіття, кождий думає більше над

сим, як пережити тяжкі часи. І се є властивою причиною застою в Товаристві. Члени мало сходяться.

Тепер існує в Сидней Товариство ім. Маркіяна Шашкевича, яке міститься в парохіяльній галі. У Заряді сего Тов. є о. Н. Шумський — председатель; М. Сваричевський — містопредседатель; Т. Кавецький — писар; а М. Ковальчук — скарбник. Тов. ім. М. Шашкевича, в злучі з парохією, відіграло кілька представлень, як: "Свекруха", "Грамфон", "Не ходи Грицю на вечерниці". Крім Товариства ім. М. Шашкевича, існує ще й Рідна Школа, яку веде о. Н. Шумський. Рідна Школа відіграла шевченківський концерт, концерт в листопадову річницю, кілька представлень, як "Добрі діти", "Свято Николаївська Гостина" і кілька вечерів сміху. При Рідній Школі веде о. Н. Шумський і пласт. Пластуни брали участь в Діамантовім Ювілейнім поході. Пласт — має стати завязком "Січі" в нашій місцевости.

Дванайцять миль від Сидней зачинається терен вуглевих копалень. Найбільше наших людей працювало в копальні "Домініон ч. 1." Однак в послідних часах багато наших людей відправили від роботи. Деякі поїхали до Краю, а деякі відїхали до копалень в Глей Бей та Вотерфорд.

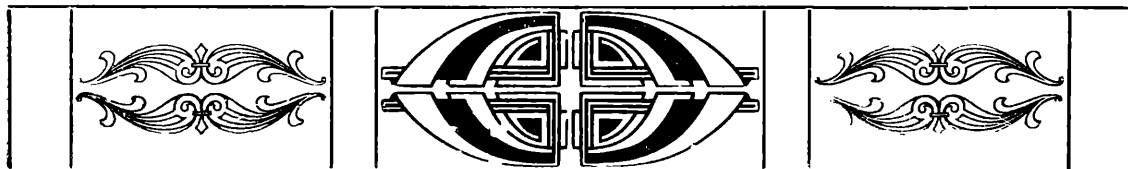
В цілій провінції Нової Шкотії наші люди осіли лише в найближчих околицях Сидней. В інших місцевостях знайдеться оден — два.

Збірка на Інвалідів виносила \$13.15. Для потерпілих від повені в Галичині — \$60.80.

Тих кілька стрічок начеркнув я як привіт від нас, тут на березі Атлантийського Океану, для Українців в лісах і степах Західної Канади.

Сидней, Нова Шкотія.

о. Н. Шумський.

40 літ від смерти Федьковича.

Найбільший буковинський поет Юрій Коссован Федькович помер в 54-ім році життя, дня 11-го січня 1888 як редактор часопису „Буковина“ в Чернівцях і похований тамки на кладбищі. На його гробі красується гарний пам'ятник.

Українське громадянство читає залюбки його короткі оповідання з гуцульського життя, де він малює події на гуцульському селі серед парубків - Гуцулів, їх забави, польовання, стрічі з дівчатами, двобої. Він малює село з гарної сторони і не цікавиться журбою господаря о його полі, худобу, збіжжя. Блискучі хвили з селянського гуцульського життя, прегарні строї парубків, їх топірці, череси, вишивані сорочки, крилаті капелюхи з пір'ям

ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ.

і квітами, це манить його око і його мова дзвенить тоді, як дзвінок. Любов, кохання, зрада, смерть за зраду в любові, такі палючі події йому по нутру. Його оповідання видав своїм накладом М. Драгоманів у Києві.

Дуже тішився поет своєю драмою „Довбуш“. Це була подія, неначе вимріяна для него: ватажок в гуцульському строю, на верх гір, що спішить на поміч бідним, а карає тих, що угнітають бідних. Довкола Довбуша його товариші, також Гуцули. Червоні строї, широкі череси, мосяжом окрашені, золотом вибівані топірці, кріси, порошниці, дзьобенки через плече. Вітер повіває перами на капелюхах; і шелестить листем дубів і буків в чорногорі. З долини підкрадаються шандарі, жовніри, але Довбуш їх не боїться. Його товариші, відважні хлопці, міцні, винні, хитрі, нікого не лякаються. Уміють підкрастися під хати богачів, під варті вояків і спритно висмикнутися. — Довбуш не гине від кулі шандара, ані у вязниці, це не подобалося поетови. Довбуш гине через зраду тої, котру любить. Любов, кохання приносить Довбушови смерть. Щоби поставити цю драму на сцені, треба дуже доброго режисера, якийби умів вибрати з численних сцен лише ті, які дадуть суцільний образ головної події, а випустить ті сцени, які око вичуває, що вони не потрібні. В сороковім році по смерті Федьковича моглоби котресь Товариство в Канаді спробувати виставити „Довбуша“.

Федькович співав про ватажка Довбуша пісню, що дзвенить неначе сопілка серед ночі при місячнім світлі:

„Як я, братя, вже загину,
То зложить мня на топору,
Занесіть мня, де найкрасше,
Занесіть мня в сині гори,
Там де люди не заходя,
Там де пташки не співають,
Там мене Ви поховайте,
Най Ляхи мій гріб не знають“.

Виспівав Федькович много пісень, а

всі вони м'яккі неначе голос сопілки, надаються дуже до співу і українські компоністи вибрали не одну його пісню до уложення на ноти.

Кому не знана пісня:

Гуляли, гуляли
Гусли розривались
Гули цимбали, бас ревів,
Як вихор легіні літали,
Кружок дівчат, як мак лелів.

Коли поет тужить а своїми молодими літами, він співає:

Обертаюсь, — а ті літа,
Ті молоді мої,
Машерують за тамбором
Цісарськов дорогов.
А я стою та дивлюся,
Та нищечком плачу,
Та сивію, як той голуб.
Сам не знаю, за що
Вони мене покинули?

Прочитаймо ще, що пише поет про Україну:

У науці, у розраді
України доля,
А в залізі та у крові
України воля;
Її пісні голоснії
України слава.
Йдіть у бій за Україну,
Я Вам заспіваю.

Йосиф Юрій Федькович, уродився в селі Путилові на Буковині. Скінчив низ-

шу реальну школу в Чернівцях, практикував у інжиніра, що мірить землі, потім у аптикара а вкінці в 18-ім році життя пішов до війська, здав іспит на кадета і через цілих 10 літ від 1853 до 1863 служив як старшина при Австрійській армії. В році 1859 пішов з Поляком до Італії в Льомбардію. В році 1862 вийшла перша збірка його пісень у Львові. Критики рівнали його до Шевченка. Коли вернув з війська лишився в Путилові і ходив в Гуцульській ноші, так як Довбуш. В році 1866 вибрали його війтом сторонця - Путилова. Пішов до Львова, але не міг там привикнути. По смерті батька замешкав в Чернівцях. Доперва в році 1884 зачали Українці видавати „Буковину“ в Чернівцях і він редагував її чотири роки. Як редактор часопису помер.

У Канаді є деякі Товариства його імени. Він перший на Буковині зачав писати українською народною мовою. Любив свій нарід, коли вернув з війська, жив як селянин - Гуцул і з селянами найбільше було йому говорити.

Згадайте його дорогі браття в році 1928 піснями і промовами. Нехай Ваше серце застукоче для него, живійше.

Це був великий чоловік на зеленій, кра-сній Буковині.

К.

Едмонтон, Алта., дня 1-го жовтня 1927.

КАФЕТЕРІЯ.

— Модерна женячка, це неначе кафетерія.

— Як то?

— Чоловік бере це, що виглядає гарне, а платить за нього опісля.

ГОСПОДАР ХАТИ.

— Чи господар хати дома?

— Ні, пішла до склепу.

НЕ ЗНАТИ.

— А Льоня куди пішла?

— Не знаю. Якщо лід такий міцний як вона думала, то пішла совгатися, а коли ні, то пішла купатися.

ВОНА ЛЮБИТЬ ЙОГО.

Учителька питала Стефку як називається її батько.

„Папа“, відповіла Стефка.

„Добре, дитинко“, каже учителька, „але як його називає мама?“

„Вона ніяк його не називає“, — відповіла щиро Стефка. „Вона його любить“.

НА ТОРЗІ.

— Алеж бо цей кінь кривий.

— Прецінь до війська не піде?

— Крім цього він сліпий.

— Таж він газети не буде читати?

— Ба, він навіть язика не має.

— Навіщо йому язик здався, коли він не бесідник?

Лічення Хіропрактикою.

Щоби чоловік міг відповідно розвиватись, міг сповняти свої денні обов'язки, щоби міг виховувати свої діти, щоби міг бути діяльним членом в дома, в товаристві громаді і державі, він мусить бути **здоровий**, бо лише в **здоровому і сильному тілі — здорова і сильна душа**. Без здоровля чоловік, як цвітка, нидіє, марніє, і вмирає.

В цій добі двадцятого століття наука розвинулась далеко вище, чим в попередніх століттях. Двацять століття дало нам пароплави (кораблі), дало нам тректори, автомобілі і воздухоплави (аероплани); дало нам телеграф, кабельграми (телеграф під водою), телефон, електрику і редійо. Двацять століття дало нам також **Хіропрактику**.

На щось нове, люде завсіди дивляться недовірливо. Найперше не вірять, щоби зтого нового могло щось доброго вийти, відтак, довідавшись, що те „щось нового“, стає для людей потрібним, починають люди купувати його й уживати. Недовірливі підіймають це на глум і, хоч догадуються, що те „щось нове“ стане прислугою для людства, стають до борби і в низький, негідний спосіб поборюють його.

Нова річ мала, має і завсіди матиме своїх ворогів. Але має і своїх приятелів. І те, „щось нове“ коли корисне, переконає навіть невірного Тому і зробить його прихильником і приятелем.

Хіропрактика є також нова, а особливо для тих нова, що, або не мали нагоди переконатись про її добрі прикмети, або для ворогів, які можливо, що навіть проти свого сумління поборюють її з таким завзяттям, з яким вороги Віліяма Какстона поборювали його розторошуючи і ломлячи в кусні його першу друкарню.

Однак люди, спаралізовані, мучені безустанно застарілим ревматизмом, ті, що вічно терпіли на біль в хребті, що вічно скаржились на біль в голові, ті, що вічно скаржились на брак апетиту, ті, що вічно були пригноблені умучені — вони, знаю-

чи, що отримали поміч завдяки хіропрактики — стали її приятелями і прихильниками. І ті власне люде помагають більше, чим всякі оголошення в часописах. Це наочні свідки — Вони діткнулися і увірили!....

І хіропрактика нині вжеж так розвинена, має за собою такі заслуги, що не то Какстонового покрою вороги (переписувачі книжок, писарі і декоратори), не поборять її, але і держави не одоліють її. Правительства, котрі колись дуже супротивлялись хіропрактикою, нині признають її, як животворний чинник в несенню помочі хорим людям.

Щож то є хіропрактика?

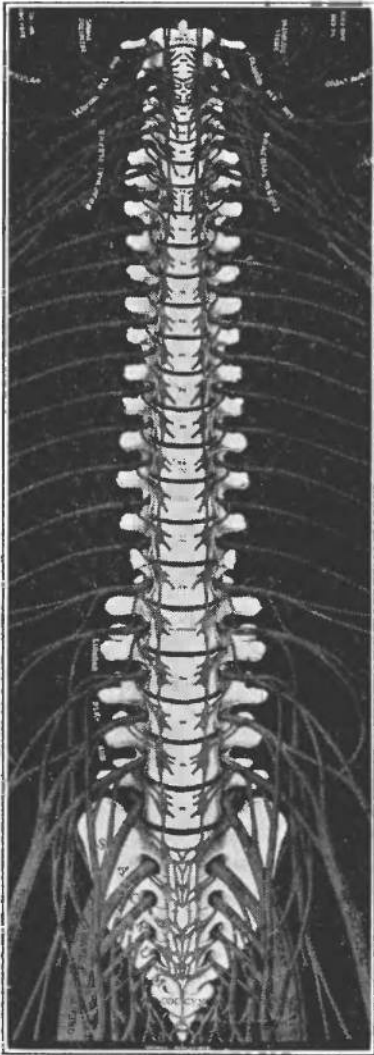
Д. Д. Палмер, учений Американець після точного розслідування хребта, дійшов до дуже цінного висліду. Після його досвіду людський хребет складається із трицяти трох кісток, які спочивають одна на другій. З них 24 є рухомі, і є такі, що при тяжшій надавленню можуть посунутись в одну чи другу сторону. З мозгу, найціннішого і найважливішого органу нашого тіла виходить пасмо тоненьких жовтих ниток - волосків, званих нервами входить в цілку хребетних кісток, а відтак, поміж хребетні кружки виходять і розгалужуються по цілому тілі, до кожної, хочби найменшої частинки м'язів, пасем, желез, комор.

Дуже часто трапляється, що одна, або більше з тих косточок вискочила зі свого місця і притиснула той нерв. В слід за цим, той нерв тратить силу і перестає доносити чуття до даної частини тіла і та частина стає мертвою — дістає параліж. Припустім, що та частина є рука або нога, або жолудок, або серце і т. д.

Жертва параліжу зойкає, кричить, терпить болі і кінець кінцем, ратуючи себе, натирає ту частину спіритусом, гірчицею, пекучими мастями, але помочі не дізнає, бо головна причина її слабости лежить в хребті. Треба зрівнати хребет і треба увільнити притиснений нерв.

Візьмім такий примір. Будують вели-

кий дім. В стели коритара йдуть електричні дроти. Це головна лінія. Від неї розходяться дроти до кожної кімнати.

**ХРЕБОВИЙ СТОВП З ПЕРЕДУ
І З ЛІВОГО БОКУ.**

Світлина показує поодинокі хребцеві кружки і нерви, які вибігають на боки від головного нервового проводу, що переходить цівкою хребтового стовпа.

точник взяв ножиці і перетяв головну лінію і, очевидно стало всюди темно. В далекій кімнаті знавець - електротехнік почав в своїй кімнаті оглядати дроти. Оглядав, думав, дивувався, закладав нові лампи (жарівки) повкладав нові стопки, але як і перед тим, так і потім, в кімнаті було темно. Щоби відкрити тайну треба було піти до головної лінії — до хребта.

Або таке: Ростає дерево. Хлопець надіс з банькою нафту. Положився під дерево в холодок і спочиває. Заснув, а в сні торкнув баньку, рукою і перевернув її. Вся нафта вилялась на коріння того дерева. За якийсь час дерево почало сохнути. Листя поморщилося, пожовкло. Господар купив „ростинної води“, кропить листки і ціле дерево. Однак дерево чимраз то більше слабне, листя більше жовтіє і в кінці всихає. Колиб чоловік був більше оглядний був би докладно пооглядав листя, а спізнавши, що листя буде здорове, коли корінь буде вилічений, бувби розкопав землю наоколо коріння, а вичистивши його дав нової свіжої землі. Це булоб вратувало дерево.

Як з коріння дерева йдуть жилки і несуть поживу до найдрібніших листочків, так і наші нерви несуть чуття до найдалших наших членів. І так як в коріні попусує щось то пожива не може доходити, так і в людському тілі, коли попусує щось в хребті, нерви не мають спромоги нести чуття і вислід є той, що та частина терпить, а відтак занепадає.

Добрий огорожник може направити корінь дерева, так і добрий практичний хіропрактор може спростувати хребет і привернути свободу нервам, які були придавлені.

Головна причина наших недуг дежить в хребті. Щоби мати здоровля треба мати здоровий хребет. Коли хребет звихнений, покручений то о здоровлю не може бути бесіди. Лікама хребта спростувати не можна — його треба спростувати руками. А це потрафить зробити лише хіропрактор.

Др. І. П. Вівсяник.

Вінніпег, Ман., 10-го серпня, 1927.

Засвітили. Зробилось ясно в кожнім кутику великого дому. Але хлопець-зби-

Що се є моргедж?

Під моргеджом в нинішніх часах розуміємо перепис або писемний застав землі, котрий дає довжник вірителеви як безпеку на заплата грошей. Моргедж був знаний культурним народам вже від давна, первісно однак мав він дещо відмінне значіння як має нині. Закон відносно моргеджу в Канаді, як взагалі і інші закони, котрі ми нині маємо в Канаді, з деякими виїмками, ґрунтується на англійським законі.

На початках, коли оден чоловік позичав в другого гроші то давав вірителеви це є сему, від кого позичав гроші, свою землю в посідання, і віритель управляв цю землю, аж доки довжник не віддав позичених грошей. Віритель, або вирентував цю землю комусь іншому, або сам управляв її на свою власну користь і зарібок, який він мав з уживання землі, або кредитував довжникови, або й ні, а брав собі весь зарібок чи то прихід з землі як свого рода „процент“ за визичення грошей властителеви землі. Постідний рід безпеки на заплата довгу називався по французьки „mort gage“, від цього і пішла назва „моргедж“, ми вимовляємо „моргедж“.

Довжник, коли позичав гроші на землю, то давав вірителеви перепис землі разом з посіданням однак з застереженням, що по заплата довгу довжник відбирає назад землю. Загально довжник, щоби забезпечити для вірителя заплату довгу переписував землю цілковито на вірителя і часто лучалось, коли земля вартувала більше багато чим довг, що віритель не хотів приймати заплати довгу і не хотів віддати землі довжникови, а опирався на писемний перепис землі і уважав себе властителем землі. З цього виходили непорозуміння і судові процеси, так що остаточно суди вирішили, що не робить різниці чи форма перепису згадує що довжник по заплата довгу може відібрати землю, чи не згадує, і що коли викажеться, що довжник переписав землю лише на се, щоби забезпечити довг, то навіть щоби перепис говорив,

що землю продається, то все таки по заплата довгу може довжник землю відібрати назад від вірителя. Що більше, навіть коли би і сам перепис говорив, що довжник не має права відібрати землі, навіть і тоді, коли докажеться, що довжник такий перепис підписав лише на то, щоби вижичити гроші і забезпечити заплату довгу, довжник зможе землю відібрати назад по заплата довгу.

І нині не робить різниці чи безпека заплати довгу є в формі моргеджу, чи цілковитого перепису (трансферу), коли довжник докаже, що він дав перепис лише як безпеку на заплата довгу, суд дозволить йому відібрати землю по заплата довгу.

Вислідом цих судових рішень як рівнож і нормального розвою права що до моргеджів — властитель землі, що позичає гроші і дає моргедж на фарму як запоруку на заплата довгу — лишається і надаліше властителем землі, але з довгом в користь вірителя.

Крім цього, що довжник, моргеджує свою землю, він ще додатково в моргеджових паперах годиться особисто заплатити довг, себто коли би земля не заплатила всього довгу, то тоді довжника можна позивати о заплату решти, яку він ще полишився винним.

Тому, коли деякі люди необзнакомлені з правом моргеджують землю на більшу суму, як земля вартує, і думають, що вони використали вірителя, вони на цім помиляються, бо віритель по спроданню землі дістане зі суду вирок, щоби довжник заплатив разом з коштами недостачу, яка лишилась по спроданню землі.

Моргедж звичайно зазначає висоту проценту від вижиченої суми і час чи рат чи всьої суми довгу, коли вона має бути заплаченою. Деякі люди думають, що коли вони моргеджують землю, скажім на \$500.00 на 5 літ — на 8 процент зі застереженням, що вони мають платити по \$100.00 на рік капіталу і процент, що віритель їм нічо не зробить і не може спродати землі аж до скінчення 5-ох літ в слу-

чаю, коли би вони не платили рат на час. Однак так не є. Коли довжник не заплатить на час котрої рати, або лише частини проценту, вірителеви в сій хвили прислугують слідуєчі права і він може:

1. Позивати особисто довжника, або
2. Домагатись раз на все посідання для себе землі і контракту на своє ім'я, або
3. Брати землю в посідання без брання контракту. В сім случаю віритель коли дістане землю в посідання може її обробляти на свою власну користь, однак мусить надвишку приходу з управи землі по заплаченню видатків управи і по заплаченню суми моргеджу з процентом і коштами, звернути довжникови.

Однак в практиці звичайно віритель домагається всіх повижче наведених прав разом, себто від разу позиває особисто, домагається контракту і посідання разом з ще іншими домаганнями.

4. Віритель місто робити судові домагання, як повижче наведено, може продати заморгеджовану землю і заплатити собі свій довг разом з процентом і коштами; заки однак, спродасть землю, мусить про це наперед повідомити довжника після припису закона.
5. Віритель рівнож може, коли час на це що земля мала бути продана, вийшов, домагатись від суду наставлення „відбирача приходів“ з фарми або так званого „ресівер-а“, котрий має уживати прихід з землі на сплату довгу для вірителя, проценту і його коштів.

Отже віритель не потребує чекати, аж доки не вийде речинець послідній раті, а може дістати один або й більше з повижше наведених способів, коли лише якась частина або рати або проценту не є заплаченою на час.

Моргедж може бути і на 1,000 літ, — однак тепер в практиці його звичайно не робиться.

Крім першого моргеджовання землі або при помочи моргеджійних паперів, землю можна моргеджувати і в щоденнім житю. Моргеджуєся і в інший спосіб, а іменно:

1. Землю вже раз заморгеджовану можна моргеджувати ще раз, або і більше, однак другі чи ще дальші моргеджі вже не мають цих

всіх прав, котрі має перший моргедж.

2. Звичайною угодою на письмі дати землю на запоруку заплачення довгу — є рівнож певного рода моргеджованням, хотия такого моргеджу і не все можна зареєструвати, однак можна зареєструвати „повідомлення“ або „caveat“.
3. Землю можна заморгеджувати і і полишенням „контракту“ вірителеви в цілі забезпечення заплати довгу, як це робиться в банках.
4. Продавець землі, коли переписав землю на купця, а за землю не отримав всіх грошей, або лише часть грошей, а на решту „нот“, має подібні права, так як би він мав і моргедж.

Віритель, коли дістане моргедж від довжника на землю, не мусить тримати цей моргедж, але може продати його кому схоче, і той що купить моргедж має такі самі права, як і попередній віритель, з виїмкою, що такий купець не зможе позивати довжника о особисту заплату довгу, коли земля не в силі поритель, з виїмком, що такий купець не ред позовом повідомить довжника, що він купив моргедж.

Як сказано попередно, загально, коли віритель не заплатить на час, хотьби й частини чи рати чи проценту, віритель може продати землю довжника. Однак в певних случаях, коли віритель не може заплатити, чи рати, чи проценту чи всього капіталу на час, а віритель запізве його, суд продовжить довжникови час на заплату довгу на домагання довжника і проти волі вірителя. Але довжник мусить доказати судови, що земля вартує найменше суму довгу разом з процентом і коштами, і що довжник буде міг в часі продовженім через суд заплатити довг.

Що більше, навіть коли віритель вже дістав і контракт до землі і взяв землю в своє посідання, але коли ще землі іншому не продав, в певних случаях по заплаті довгу, довжник може судово назад дістати свою землю.

Рівнож і судову продаж землі в певних случаях можна усунути, коли докажеться судови неправильности в продажи землі.

Як згадано попередно, властитель фарми що вже раз заморгеджував свою землю, може моргеджувати ту самі землю ще раз або і більше. Однак вартість такого другого чи третого моргеджу є не-

певною і залежить від вартості самої землі, а також від інших обставин. Коли, на примір, Іван на землю, котра вже є раз заморгодженою на суму \$500.00 Василеві, позичить ще \$600.00 на другий моргодж від Петра, тоді властитель фарми Іван йде знова до Василя, нічо не каже йому про другий моргодж для Петра, і знова позичає від Василя, того самого, що йому вже позичив \$500.00, ще \$700.00, тоді Василь, котрий нічо не знав про другий моргодж, має вже \$1,200.00 проти землі, це є \$500.00 на перший моргодж і \$700.00 на другий моргодж, і він може домагатися продажу землі за всі \$1,200.00. Колиж земля не вартує більше як \$1,200.00 і процент і кошта, тоді другий моргодж, котрий має Петро, нічо не варта. То само може статися з другим моргоджом, коли той, що має третій моргодж, купить перший моргодж.

Крім цього є ще одна причина чому треба уважати на який моргодж позичається гроші. Іменно, деякі фарми з моргоджами мають застереження, що признають право лучити два чи більше моргоджів на ріжні землі. На примір: Василь моргоджує одну фарму на \$1,000.00 Петрови, а другу на \$1,500.00 Іванови. Коли ці моргоджі мають злукові застереження (консолідаційні клявзулі), тоді, коли скажیم, Іван, що має моргодж на \$1,500.00 відкупить від Петра моргодж на \$1,000.00, Іван має два моргоджі проти двох фармів. Скажیم, що Василь хоче продати ту фарму що на ній є \$1,000.00 довгу і хоче заплатити цей моргодж, щоб дістати чистий контракт. Однак Іван може сказати йому, що він чистого контракту не дасть йому доти, доки Василь не заплатить обидвох моргоджів в сумі

\$2,500.00. І Іван має право, бо Василь, коли робив моргодж, підписав моргодж з такими застереженнями.

Тому треба звичайно в справах моргоджу удаватись до людей, що є їх фахом знати закон моргоджів, себто правних оборонців, котрих фахом є ті річи знати.

З тої самої причини є небезпечно і для вірителя позичати гроші на другий моргодж. Возьмім повизчий примір. Василь заморгоджував одну фарму Петрови на \$1,000.00, а другу Іванови на \$1,500.00. Ці моргоджі мають консолідаційні застереження і Іван відкуплює моргодж від Петра на \$1,000 і має вже два моргоджі на дві фарми. Тоді, скажیم, Василь йде ще до Миколи і на другий моргодж позичає від него \$1,200.00 на ту саму фарму, на котрій і так вже є довгу на \$1,000.00. Микола знає, що на цій фармі є вже \$1,000.00 довгу, однак знає, що фарма вартує \$3,000.00 отже безпечно дає \$1,200.00 на другий моргодж. Однак, скажیم, виходить час цим моргоджам, котрі має Іван, а Василь не платить. Тоді Іван зачинає продавати Василеві фарми і показується, що ця фарма, на котрій Іван має \$1,500.00 вартує лише \$500.00. Тоді Іван має право покласти недобір на другу фарму і вже продає другу фарму за \$2,000.00. Скажیم, що процент і кошта і такси внесуть \$1,000.00, тоді і друга фарма спродасться і Микола, котрий мав другий моргодж на \$1,200.00, стратив свої гроші, хиба, що Василь має ще який маєток, котрого Микола мігби вчіпитися на особистий позов.

Н. Романюк, Адвокат.

304 McLeod Bldg., Edmonton, Alta.
Едмонтон, Алта., дня 6. вересня, 1927.

ОДНИМ А ДВОМА.

Під гору пнеться навантажений віз, до якого запряжений осел. Що хвилини осел пристає, а далі то й з місця не може рушити. Візник кричить, бе, та се нічого не помагає. Осел не в силі далі тягнути. Бачить се сусід, приходить та помагає витягнути віз на гору. Коли щасливо виїхали, каже візник сусідові:

— Дуже дякую. З одним ослом, їй Богу не давби собі ради.

ЧАС ДОРОГИЙ.

Два ковалі, які оба загикувалися, розпекли залізо на червоно, а оден з них вхопив його кліщами й приложив до ковала.

„Б-б-б-б-б-ийте,“ процідив оден, сильно загикуючись.

„Д-д-д-д-е б-б-б-б-б-бити?“, запитав другий.

„А, д-д-д-оо ч-ч-о-о-орта, т-т-т-треба знов грі-рі-рі-ріти.“

Шолом і Кріс.

1918—1928.

На тлі голубого безкров'я, що клонилося непомічно легкими берегами на землю, стоїть самотній хрест, чорнявий, похилений.

Біля нього травиця... горбок.... а наоколо розбарвленими фарбами снують ніжні квіти свої віночки. Скільки їх.... синеньких, жовтих.

А он між ними з великими, шовковими листочками маки... червоні... високі маки.

На квітах грає веселкою захід сонця... зеленаві листочки шепочуть. Мак шепоче щось Василькови, а він підняв свою квіто-головку і... слухає й усміхається і киває: „Так, так, так“. Здалека десь пронісся глухий, журливий, довгий гомін дзвона і замовк, зник з сонцем.

Темніє.

Квіти прошеlestіли на добраніч і сплюшили свої очки до сну.

Ранок... лучаєтє сонце сміється подихом запашного повітря і лоскiтно цілує простягнені уста сьфітів...

А на сході хрест темнявий, похилений. Рамена його пестить сонце і стелить в протибіч смугу тіни.

Куди вона стелиться?

Чия коло неї друга тінь... Ще довша?... Чого вона хитається?

* * *

Біля хреста дівчина сама плаче.

З її великих, блакитних очей, мов з глибини кришталевої керниці, течуть сльози... пекучі сльози. Котяться вони по блідих, впалих щоках і розтопленням сріблом падають на могилу.

Вони розтоплять землю, розмиють могилу. Бо чогож не можуть зробити горячі, нестримні, дівочі сльози?

„Встань милий... Я жду на тебе, лише на тебе. Я тобі поможу вийти. Мої руки ще сильні... Я не шкодую пальців“.

І тонкі пальці почали несамовито розгрібати горбок...

„Встань. ходи до мене. Лише про тебе

думаю. Загляну тобі в очі, поцілую твої уста. Встань“.

Тонкі, білі пальці гребли чорну землю. „Встань, коли не для мене, так для України. Вона тебе потребує, вона чекає, вона ридає.

Глянь, Україна роситься обозами і вона хоче тебе мати знова“.

*

Захитався хрест. Дівчина зірвалася на рівні ноги.

Могила задимилася сильною імлою а з неї виринула стрійна стать юнака з крісом в руках в залізнім шоломі на голові.

„Ти плачеш? — Україна ридає? — Плакси слабодушні. — Світ сміється з вашого зойку. Чуємо його регіт в могилі, як несеться вітрами. Честь більше варта як гроші і життя. Смерть вас нічого не навчила? Ворог не пустить вас добровільно — живуть і трачуть мільони, мільони, мільони.

Маєш тут мій залізний шолом і кріс. Подай їх тим плаксам і позіхайкам і галайкам. Нехай ідуть до бою. Свободу виборюється лише боєм. Не плачем — а мечем. Ми не жалуємо, що ми полягли.

І ти не плач. І жінки не сміють плакати. Подайте зброю, допоможіть боротися, гнів, не плач, нехай морщить вам чоло і стискає ваші зуби. Завзяття нехай вас провадить коли зійде на нас пів мільона Українців, ворог забереться з українських ланів. Ми тут в могилах даємо силу українській землі.

Юнак зник.

Блеск сонця кликав всіх до праці до боротьби.

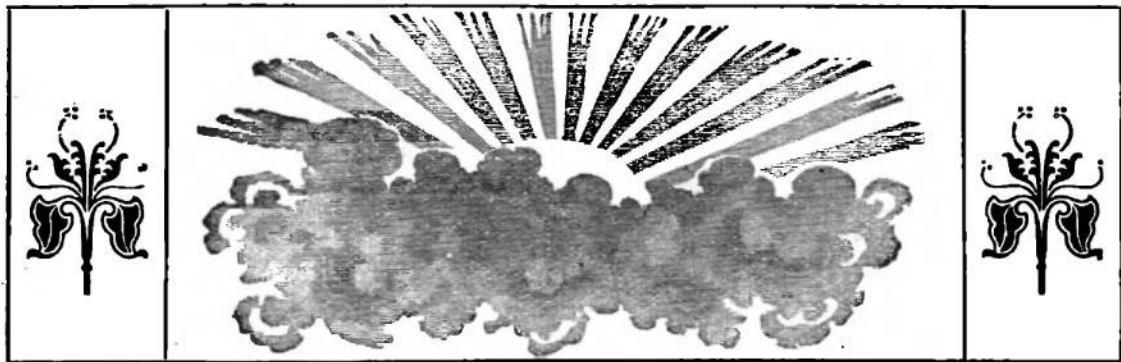
Дівчина усміхнулася. Її очі блєстїли.

Понесла в обох руках шолом і кріс до тих, що плачуть... до тих, що позіхають... до тих, що кириною гомонять...

Сказала їм: „Готуйте силу, підемо до бою“.

Михайло Даркович.

Давфін, Ман., Канада, падолист 1927.

Десять літ тому. 1918.

Спомини з боїв за свободу Львова.

Високоповажаний Пане!

Говорив я з Вами у Вінніпегу і бажаюте щоби я згадав про бої з Поляками. Справді, в році 1928 минає десять літ від того часу, коли ми хотіли бути господарями в своїй хаті, в Галичині.

А тепер я не в нашій землі, але в Канаді. Працюю на фармі.

Час минає скоро.

Ось недавно давали ми прикази батеріям, щоби стріляли на ворога. Гуділи стріли і кулі йшли, куди ми казали.

Тепер ношу снопи на прерії.

Минулого тижня був дощ оден день і я вспів на коліні в шпихлірі, де сплю тепер, хухаючи в руки від зимна, написати тих кілька пригод з війни. Мої оповідання потребують вигладження та деяких змін, але посилаю їх, як випало, бо не знаю дійсно — чи скоро знова знайду хвилю часу. За робучого дня неможливо що написати, бо від досвітку до ночі праця, а вечером я такий умучений, що ледви дотягнуся до лежанки. Оскільки би знова впав дощ в робучий день, то знова написав би я ще кілька оповідань, але не роблю певної обіцянки. Що буде

годитись, прошу вибрати, що ні — викинути.

Я складаю тут снопи вже третій тиждень. Пшениця поколола лице, шнурки відаються в пальці через рукавиці і руки троха попухли, але все дурниця в мене, бо я держусь ліпше чим мій товариш К-р. Скоро зачнеться молочення і, оскільки дістану працю при тракторі, тоді відпичну собі.

Кінчу, бо це робочий день і нема часу більше.

З поважанням,

Гуляй.

Меклин, Саск.

Вересень 12, 1927.

I.

На великім подвір'ю військових поміщень в галицькім містечку З. уставилась батерія до відходу в поле, де вже від кількох тижнів говорили гармати, скоростріли і кріси та ручні гранати, переконуючи в той спосіб відвічного ворога українського народа про його права на самостійну державу. Нову батерію охрестили $\frac{1}{4}$, місцевий парох покropив

свяченою водою і благословив на далеку та щасливу дорогу. Слідувало кілька слів промови і батарея рушила в похід. Якесь здивування видно було на лицах всіх гарматчиків, все дуже нагадувало недавню австрійську війну: і австрійські гармати, і австрійські однострої, і навіть батарею назвали на австрійський лад $\frac{1}{4}$. Три дні дороги і наша батарея прилучилася до загального воєнного гамору а по цілоденнім розговорі здобула собі нове, своє рідне ім'я — „Гаврило“, яке всім припало до вподоби, бо гармати справді при стрілянню і гавкають: „Гав“, а де гранат впаде, там і риють: „Рило“.

батерії. Це трохи дивно виглядало не одному, бо кожний гарматчик видів вже багато де-чого за недавньої австрійської війни та зібрав доволі досвіду. Тимчасом батареї почали острілюватися одна за другою а, не маючи нічого більше на цілі, втихли. Наше острілювання скермувало ворожі аеропляни прямо в нашу сторону, стали глядіти за батареями. — Відкрите утавлення батарей не дало їм багато праці, а що це їм все здавалось мабуть неймовірним, то вони кружляли нижче і нижче, все гарно відфотографували без жадної перешкоди з нашої сторони і коло полудня вернули вдоволені

ЗОЛОТА КНИГА „СОКОЛА - БАТЬКА" У ЛЬВОВІ,

До котрої писар записує імена тих осіб, що закупили квадратів метри землі під „Український Город" у Львові. Ціна одного квадратного метра землі \$2.50.

II.

Рано вранці п'ять батарей уставилось на невеличкім оболоні підльвівського села Зубре. На пів метра високо сніг покрив оболоння і гармати відбивались від білої скатерті своєю темно-зеленовою краскою зовсім добре. Заповідався чудовий, соняшний день, а чистий воздух, даючи як найліпший розгляд, давав за поруку, що ворожі аеропляни незабаром покажуться до нас. Сотник Воевідка, командуючий групи артилерії на тім відтинку, навідався до нас і з надзвичайним вдоволенням глядів на відкриті позиції

назад. Цього дня по полудні і цілу ніч був спокій і нам не приходилось відриватися, а ворог мовчав також. Другого дня до світа ми заняли криту позицію один кілометр наперед, а так зробила кожна батарея, оставляючи на оболоні лише темні місця, де стояли вчора гармати. Скоро настало досить світла ми знова почали острілюватися на ворожі позиції, а ворог цим разом відповів сейчас легкою і тяжкою артилерією та зрив цілу долину, де вчора стояли наші гармати. Цей день випав мрачний і наші гармати відзивались з рідка а гарматчи-

ки мати більше часу потішитися — що жарт сот. Воевідки так знаменито вдався. Поверх пів тисячі ворожих гранатів перелетіло понад нашими головами, і з цілої душі ми побажали йому такого успіху і на будуче.

Минуло кілька тижнів перестрілок без жадної визначної події. Ворогови, хоч він дуже намагався відкрити батарею, ніяк це не вдавалось, бо батарея мала добру криту позицію на самім краю садку. Ворожі аеропляни кружляли щоденно, але все безуспішно. Їх зусилля привели нас на думку закрити собі знова з них. Один старший гарматчик, повний дотепу і гумору, мав нагоду колись — раніше пригланутись стрілянню батарей польських легіонів і прислухатись їх команді; от він часто тепер у вільних хвилях репродукував це очевидно зі своїми додатками, що завжди спричинювало велику радість гарматчикам. Щоби дати йому нагоду раз дійсно стати командантом та примістити свій нахил до командовання, покликав його вечером командант та дав тайний приказ. Нашого старшого гарматчика мов на сто коней посадив. Леви дочекався рана, а час доки привезла кухня гарячу каву видався йому роком. Сейчас по сніданню забрав він 6-ох гарматчиків і помандрував, куди — ніхто не знав, за винятком команданта батареї, першого старшини і його самого. Та незадовго всім стало заходити в голову, — що таке робить старший гарматчик зі своєю маленькою четою, бо отсе він став зтягати дивний матеріал з помежи хатів і складати його по другій стороні річки у віддалі яких тисячу кроків від батареї. Притягнув він там два зади від возів на високих колесах, два луби, загнені в дудочку та кілька полін дров. Зади возів поставив розворами в зад, у вільній віддалі від себе, в середині межі колесами прив'язав луби, колеса примаїв трохи смерчиною, так що все те з далека дуже нагадувало дві дійсних гармати. Довершивши такого діла, стала наша мала чета відпочивати, але не довго, бо хоч і праця їх не велика була, то все таки заки підшукали все годяще і високим снігом затягнули на місце, сонце підійшло високо а польські аеропляни знова прийшли з візитою. Цього саме чекав старший стрілець, який з своєю четою став звиватися довкола своїх дивних гармат і то тим бистріше, чим більше зближався

аероплян, аж поки йому дійсно вдалося звернути увагу ворога. Аероплян знова знизивсь низенько, взяв знимку відкритої „батарії“ і врадуваний відкриттям вернув назад. По його відлеті опустив і старший стрілець свою чудну батарею і з четою вернув до батареї гордий, що така честь йому припала. Батерія дійсно підчас цілого того маневру віддала кілька стрілів, і тепер всі гарматчики були коло гармат, які привитали поворот малої чети жартами. Спокійно перейшло по-полудне, аж на вечер відізвалась знова батарея у відповідь на острілювання ворожого панцирного потягу. Це неначе дало клич ворожим батареям, які весь свій артилерійний огонь зосередили на місце, де рано командував старший гарматчик своїми гарматами з лубів. Кілька сот ворожих гранатів зрило те місце на протязі кількох годин на велику радість нас всіх, а передовсім старшого гарматчика.

III.

З правила батарея в теперішній війні займає таку позицію, щоби ворог не міг її бачити. Займаючи таку криту позицію, батарея висилає одного старшину в першу лінію, т. є. в окопи стрільців, або зараз за окопами. Коли трапиться відповідне місце, з якого можна добре бачити так ворожі окопи і як найбільше простору поза окопами. От це і є розглядний пункт батареї, і з того місця при помочи телефону кермується огнем батареї. Наш розглядний пункт ми називали „Кирилом“. Дістатись від батареї, чи „Гаврила“, до позірного пункту, чи „Кирила“, треба було перейти короткий лісок і чисте поле, отворене зовсім під крісовий огонь ворога, і не було жадної іншої дороги, щоби туди дістатися, не виставляючи своєї особи — як ціли для вправ в стрілянню для ворога. Звичайно, змінялися ми ранком, коли ще добре не було видно і добре було перейти, але часом треба було перебічи тих около 150 кроків і днем. Найбільше бідні були гінці з письменими наказами. Одному було зістрілив ворог шапку, він зігнувся по шапку, але його взяв ворог „на мушку“ і він бідака мусів повзти всю ту віддаль вже в снігу. Багато таких случаїв було, а передовсім від часу, коли ворожий скоростріл осадився в найбільше наперед висунений шопі і окопався там до-

бре. Не було нам те все по нутру, бо сидіти зимою цілий день, хоч він і короткий, безтеплого чаю якось ніяково. Треба було вигнати ворожий скоростріл і та біда, що в нас гарматних набоїв було обмаль і дуже числилося. Зблизилось Різдво і ми рішили мати вільний доступ на наш регулярний пункт на цей день і дістати на обід теплий чай. На все те ми призначили около 40 набоїв, а що гар-

МИКОЛА ЛЕВИЦЬКИЙ,

скарбник „Сокола - Батька“ у Львові, вулиця Руська ч. 20. — Європа, а деома хлопцями з відділу сокілської молоді шукає імени читача, що читає ті стрічки, в Золотій книзі. За хлопцями і за скарбником на стіні образ полковника Дмитра Вітовського, першого міністра війни Галицької Армії. Чи Ви роздумали, яке велике ... значіння має „Український Город“ для Львова?

мати були досить зужиті і не несли з такою точністю як повинні, вислід цього пляну був трохи сумнівний. Названого дня перед полуднем отворили ми огонь, і хоч кілька гранатів попало в шопу, вислід не було видно, аж 13-та граната запалила шопу і зруйнувала криївку ворога. Ворог залишив криївку і скоростріл по тому огневи а сам подався з окопів взад. Зручно кермований пор. Іваном

Балештою (Пор. Іван Балешта вмер на тиф на Україні в грудни, 1919 р.) огонь гармат вигнав ворога з цілого присілка і ворог подався за електровню. Побачивши це, наші стрільці забажали собі подивитися або і справляти Різдво в польських окопах і вислали одну сотню наперед, та заледви дійшли до половини, як ворог вспів вже витягнути скоростріли на електривню і присилував сотню ховатися в сніг. Треба було рятувати наших стрільців, і знов заговорили наші гармати, але тим разом вже всі чотири. За хвилию електривня стала в огни, ворожі скоростріли втихли, а наша стрілецька сотня могла вернути назад, виславши лише чету на розвідку до присілку, де ворог ще недавно сидів, щоби перекопатися, що він дійсно забрався звідтам.

Держати на стало польські окопи не годилося з огляду на некористну можливість оборони, отже чета вернулася назад. І ворожа артилерія не дармувала цього дня. В злости, що не може відкрити дійсної позиції нашої батареї, зачала вона острілювати цілу околицю, де нісся її обчислень повинна бути вона. Декілька стрілів попало в саму батарею, один ворожий гранат експлодував під правим колесом другої гармати та перевернув її, другий ворожий гранат попав під задню часть гармати та позбавив можности кермувати нею на короткий час. Було це якраз в хвилию, коли наша стрілецька сотня лежала в снігу і треба було їй помочи у біді. Дві останні гармати сповняли свою службу як слід, а за пять хвилин вже і другі дві прилучилися, бо з гарматчиків ні один не був ранений, а лише земля подряпала трохи кількох, але це не шкодило їм взятися ще з більшим завзяттям і скорістю направити і зрівнати ушкоджене місце. Вечером закінчилася перепалка, а за вечерею кожний мав що балакати про те, що пережив, веселий і щасливий, що здоров і цілий і дав ворогови науку — як то непокоїти „Кирила“, а „Кирило“ на Різдво мав теплий цілий обід.

IV.

Ціла галицька армія, стиснена в трикутнику смерті, переформувалася, завдала ворогови сильний удар і з надзвичайною скорістю посувалася вперед. — Треба було здобувати часто укріплені позиції, вимуровані і вицементовані ще

за недавньої австрійської війни. Часто доля хиталася і, як на вазі, перехилялася то в одну, то в другу сторону, і часто наша артилерія переважила перемогу в нашу сторону. По здобуттю Іванівки, ми підступили під Тернопіль. На правім крилі не було лучби, бо те крило мало машерувати великий круг і зачепити аж Підволочиска. Чекаючи не було часу, і ми пішли наступом на Тернопіль. Ворог заставився перед містом і старався за всяку ціну видержати по можності як найдовше. Бій йшов цілий день, ворог старався обійти наше праве крило, але не встиг цього зробити, бо середина його боевої лінії, приневолена уступити на горбки перед цвинтарем, грозила обходовому відділові цілковитим відорванням від головної групи. Щоби зліквідувати і цей опір, чим скорше заїхало спершу дві гармати на отверте поле зараз за розстрільною і давай прямим мірянням чистувати ворожі скоростріли і ворожу розстрільну. За 5. минут зробило те саме 5. батарей а за дальших 5 минут ворожий огонь втих зовсім. Вечером ми лишили Тернопіль поза собою на те, щоби знова стрінувшись з ним аж під Гарбузовом. — Цим разом позиції ворога були з давня вимуровані і укріплені дротом і бій був ще більше завзятий. Одна наша сотня, що йшла до наступу, приневолена була лежати цілих кілька годин в мочарах над багнистою річкою. Обходовий наступ ворога відбив двічі „Гаврило“. Щоби піти наперед, не було іншої ради, як знищити ворожі скоростріли. Під вечер дві гармати „Гаврила“ з повним розгоном заїхали під самі ворожі позиції, а о пів години пізніше ціла ворожа розстрільна подалася взад з великим поспіхом, залишаючи дещо крісової амуніції в ровах а по дорозі гублячи гарматну амуніцію, що для нас було дуже пожаданим, бо ми вже гонили самими послідками і старалися не думати що буде, коли і ті послідки минуться. Але цим разом ми ще пішли наперед.

*

В погоні за ворогом по побіднім бою ціла українська армія посувалася скорими маршами наперед. Чудова погода помагала в тім надзвичайно багато, і кожного дня оставляли ми за собою яких 20 км. Стрільці помучені до нестями, але кожний держався бодро, бо кожний знав за що він бється і кожний розумів, що наспіла велика година, коли лише кріс і

гармати можуть дати волю нації, а нація — це ми всі. Зміна побуту утруднювала працю провіантури, а стрільцям при ходилось часто обходитись без хліба і по кілька днів. Купити хліба не було де, бо це був передновок, у людей не переливалося в тій порі, — хліб стояв в полукіпках в поли. Серед таких обставин робити такі походи не вистарчить лише приказ до походу, але треба ще і повного одушевлення і свідомости ідеалу та патріотизму не на словах, але на ділі, який уміжливить доконати неможливого. І треба признати, бо і наші вороги самі помітили це, що в галицькій армії була повна свідомість справи та готовість до посвяти. А от і примір: ранком Х. бригада піхоти і Х. полк артилерії рушили в дальший похід. На чолі одна сотня стрільців з передними та боковими стежами і одна гармата, за ними решта оружної сили. Минали ми села, які вчора щойно ворог опустив, а аж з полудня дігнали ворога знова. Розвідка донесла, що в сусідних трох селах відпочивають ворожі частини в силі двох сотень кавалерії і більшої сили піхоти та готовляться в дальший похід. Наша стрілецька сотня, утомлена, здержалася на віддих в найблизшій селі до ворога, але це дуже не по нутру було отаманови Карасеві, командантові полка артилерії, що мовляв бути так близько ворога а не підогнати його. І таки не видержав, але сам з трома старшинами свого полка і трома вістовими на чолі і одною гарматою, полишаючи стрілецьку сотню позаду, по спочинку пустився вперед. Дорога йшла вгору яких 3 км., де по лівім і правім боці дороги у віддалі яких 2 кілометрів лежали села, що в них ворог ладився до відходу. Гармата уставилася на склані гори та вислала на привитання ворога кілька стрілів, підчас коли кінна чета підїхала на вершок слідкувати за вражінням поздоровлення. Та недовго прийшлося ждати. Ворог, побачивши всего 6 кінних і одну гармату пустився до наступу. Ворожа кіннота пустилася з права вивозом, з наміром — відтяти гармату від стрілецької сотні. Але стрілецька сотня покинула свій спочинок по першім вистрілі гармати і привитала ворожу кінноту своїми скорострілами. За той час із лівої сторони зачала наступати ворожа піхота, і вивязався завзятий бій. Хоч ворог був в величезній перевазі, та стрілецька сотня держалася проти переваги та

поволі підходила до ворога. Стерня колола стрільцям ноги, бо обуви у вічних походах розлетілось у багатьох піхотинців, але це не перешкаджало, бо бажання побіди було твердше за все. Ворожа кавалерія не видержала огню скорострілів і завернула, збираючись за **Варенком** у вивозі до нового наступу. На лівім крилі йшла перестрілка щораз живіше. За той час надійшла нам поміч. У бій вступив свіжий курінь і розпорошив ворожу піхоту, беручи менше бистрих в утечі в полон; а ворожа кіннота також не встигла вдруге установитися до наступу, бо „Гаврило“ досяг її і в вивозі. Вечір приніс нам повну перемогу й заслужений відпочинок на те, щоби дігнати ворога знова аж за два дні.

* * *

Високо Поважаний Пане!

Перед кількома тижнями я заслав Вам кілька нарисів з війни за Галичину. Нині залучаю ще дещо. Умучення від роботи в полі не дозволяє зібрати думок. Пишу в темнім куті серед гамору сві мешканців тої буди, де тепер живемо. Коли непридатні нариси, киньте до коша. Більше Вам нічого не пришлю, бо тепер, як слота, і не можна молотити, працюю в гереджі тутешнього містечка, до якого маю всего півтора милі. Коли погода, молотимо і я обслуговую трактор. Набираю практики при тракторі і в гаражі, однак платня не велика.

Біда лише, що не знаю, як працювати, через довгу зиму, щоби не зісти цю одробину, що через літо заробив.

Напишіть, котрі нариси підуть до друку.

V.

Через цілу зиму 1918/19 ціла майже Галичина за виїмкою найдалше на захід положених повітів і столиці Львова та вузької полоси по обох боках залізниці межи Перемишлем а Львовом, була в руках української галицької армії. З весною українська армія повела наступ на цей коритар, яким польське військо і мешканці Львова діставали поживу та амуніцію і перервала польський фронт межи Садовою Вишнею і Городком, забираючи у ворога декілька батарей, чимало військового матеріалу і полонених. Львів був оточений зі всіх сторін і дні, коли він мусів перейти у руки української армії були почислені. Та ворог розумів те дуже добре і вислав більшу поміч,

щоби відискати назад страчений коритар. Команда української армії вислала на поміч групі, що держала коритар дуже малу силу, всього оден курінь і одну батарею, забираючи їх з під Львова. Залізницею через Стрий і Дрогобич та по дводневім маршу ми досягнули ціль якраз в день, коли польська армія готовила наступ. Від послідного місяця спочинку до позиції ділила нас віддаль 15 кілометрів, коли батарея дістала приказ заняти позицію без проволоки.

Був мрачний ранок, але добрий приморозок дозволив нам порушатися в горбаватій околиці скоро вперед. Розвідчий старшина вирушив наперед вишукати місце під батарею і розглядний пункт. Батерія форсувала горбки. Ще чотири кілометри нестало, коли Поляки зачали наступ. Перед нами великий горбок і треба було припрягти більше коний, бо 3 пари коний було замало, щоби витягнути гармату. Батерії і скоростріли вже на добре розігралися, коли батарея виїхала на горбок, та десть взявся перестрашений заяць. Найліпший стрілець батерії дістав дозвіл віддати на нього 3 стріли з кріса, але всі три рази хибив. Багато людей вірили в пересуд, що заяць, який перебіжить дорогу, віщує нещастє, і дехто з гарматників недовірчиво поглядав наперед, але ніхто не забалакав про те. За годину батарея стояла на місці, гармати уставлялись; гарматчики зрівнували місце під колесами гармат рубали замерзлу землю, підставляли сильні дошки, готовили набої, батарея „орієнтувалася“, щоби могла стріляти після карти, телефоністи зі старшиною будували лінію на розглядний пункт, ще кілька хвилин і батарея буде готова взяти участь в бою. Дві гармати готові, дві другі ще потребують одну дві хвилини.

Розвідчий старшина, що розчитувався перед тим вже, що до позицій ворога і своїх а тепер відійшов з телефоністами квазуючи дорогу на будову лінії побачив кілька частин, машеруючих в напрямі батерії в трох відділах та був певний, що це наші резерви переходять на північне крило бою і скоро продовжав свою працю. Так дійшов аж на віддаль, що міг почути розговор. На превелике здивування почув польську бесіду. Щойно тепер змиркував він, що це ворожі частини, які проломили нашу лінію, а не наші і завернув в поспіху. По одностроях не міг він пізнати цього, бо польські жов-

ніри мали також однострої, як і наші стрільці, одні і другі австрійської армії.

Телефоністи не могли з дороги зателефонувати про те, що сталося, і ми в батареї довідалися щойно з їх поворотом. Поляки, хоч могли їх всіх постріляти як заяців, не віддали на них ні одного стрілу, бо не хотіли алярмувати цілої частини до якої би телефоністи не належали. Батерія була уставлена яких 200 до 300 кроків на противнім від ворога склоні горбка і перші на горбку показалися наші телефоністи в повнім бігу з криком: Поляки за нами. Хоч як видавалося неімовірним, бо по полудне йшов бій з однаковою завязтостью, а попри батерію не перейшов взад ні оден стрілець з боевої лінії, хоч прямо перед нами на краю ліска, ближшій до ворога було в позиції цілих 2 куріні Українських Січових Стрільців, треба було вірити дійсности. Майже рівночасно з нашими телефоністами показалися і Поляки. Старшина в батареї зміркував сейчас цілу грозу положення і рішив ратувати за всяку ціну бодай часть батерії. Оставала лише одна дорога на північний всхід і як що і та дорога була би відтята не було іншого виходу, бо зараз долиною йшла ріка, а береги її були болотністі, не замерзлі від трясовини, куди тяжко було перейти і чоловікови не то коневі. Дві гармати дістали приказ сейчас відійти в зад а з ними й муніципні вози, 15 гарматчиків з крісами відійшли на охорону одинокої дороги для відвороту, а оставші дві гармати отворили огонь на посуваючуса на перед польську розстрілну. Повстав завзятий бій, що тревав всего чверть години. Барабанний вогонь гармат приневолив Поляків сховатися за горбок назад зі стратами. Але то був лише оден відділ, що відступив; два другі ворожі відділи з лівої і правої сторони посувалися на перед, оден селом під охороною домів і садків, другий поза горбком.

Цей останний заміряв обсадити відворотну дорогу. Неможливо було п'ятнайцяти гарматикам з крісами спинити наступ цілого ворожого куріня. Вони могли лише звільнити їх поступ вперед і припізнити обсадження дороги. Польські скоростріли засягнули дві наші гармати у відвороті і постріляли коні; гарматикам не лишилося нічого іншого, як вратувати коні, які хоч і ранені, могли ще бічи. Все те бачив старшина при лівій гарматі, що острілювала ворога і по-

відомляв старшину при правій, але цей не міг цього чути серед гуку вистрілів і розривів набоїв і продовжав острілювання, аж поки правий ворожий відділ що посувався межи хатами не зблизився на яких 100 кроків і готовився йти на багнети. Зі старшиною остало ще всего 3 гарматчиків і оден верховий кінь. Миттю ушкоджено гармату і оставші гарматчики подалися через річку, трясовиною, на другий бік села, а старшина, що був знесилений тяжкою недугою ще часу світової війни і з незагоєною раною рішився пробувати щастя на коні. В тім часі ворожий відділ на лівім крилі обсадив дорогу. Гарматчики відстрілювалися, відступаючи вже на склоні сусідного горбка. Треба було переїхати конем куском села в яким вже тинялися польські жовніри а опісля краєм на пів замерзлої трясовини, куди перейшли деякі коні від ostatnich двох гармат, межуючої безпосередно з дорогою, бо на самій дорозі були вже цілі гурми ворога. Поляки в селі не підозрівали, що це ворожий старшина і не стріляли, а зміркували що це ворог доперва як він був при кінці трясовини. Посипався град куль за ним, але цим разом знова було щасте по його стороні. Ворожі стріли лихо вимірені не трафили. За кілька ще хвилин їздець, минаючи декілька забитих гарматних коней почув тверду землю під собою та скоро сховався у вивозі за горбком. Батерія стратила гармати, кількох гарматчиків було ранених, оден забитий, з коней чотири забиті, а кілька ранених. Ворог, хоч поніс тяжкі страти мав побіду за собою. За вершком горбка зібралася розбита батерія до відмаршу до найближшої кадри доповнити стан в людях і конях і заосмотритися в нові гармати і новий матеріал, а чекав її ще тяжкий час, хоч подібного нещастя вже не приходилося переживати більше до кінця війни, а цим разом, хоч і прикро було, то кожний чув, що зробив все що міг. Зразу не вязалася бесіда, а дальше вернув знова давний гумор і загомніла пісня:

Ой Божеж наш Боже,
Щож ми учинили,
Дали нам гармати,
А ми загубили.
Поляки голодні
На нас наступають,
На нас паступають
Залізо зїдають.

VI.

Українська галицька армія гнала перед собою польську наїздничу армію в нестримнім наступі. Хоч стрілець йдучи до наступу мав всего 5 до 15 набоїв, він йшов сміло, бо знав, що на поміч йому є все готові наші гармати, які і рушать ворога з місця, а як треба, то прийдуть з допомогою і в кожному труднім положенню. Артилерія мала ще дещо більше набоїв і кожна спроба наїздників спинити наш наступ, був ліквідований звичайно однодневим боєм — наїзтники не могли довше видержати вогню наших гармат і уступали в безладі та з таким поспіхом, що наші умучені стрільці не могли наспіти за ними. Більше завзяті вороги держали позиції до послідної хвили, а коли наші стрільці вибили їм кріс з їх рук, вони підносили руки в гору та благали: „Пане большевіку даруй жице“. Видко з того, що їх дурили, будьтоби не галицька армія, але большевицька армія наступає. Але кінець нашого побідного наступу зближався з кожним днем, з кожним стрілом. Засоби набоїв для наших гармат вичерпувалися надзвичайно скоро та в кінці прийшов той час, коли доповнити амуніції не було чим більше. Галицька армія, хоч непобита, але позбавлена можливости дальшого бою, уступала на цілім фронті. З похиленими головами та затисненими зубами уступала частина за частиною без бою. Часом на певних місцях треба було спинити ворога, щоби уможливити вирівнати цілу лінію уступаючої армії. В таких случаях артилерія сповняла свою задачу завсїгди як слід. Одна така справа відбулася на північний схід від Зборова. Дві розстрільні українська і польська стали проти себе. Польські скоростріли і кріси засипали вогнем нашу розстрільну і лише зрідка відзивалися наші, хоч держали заняту позицію. Часом відозвалася якась з наших гармат,

коли спостерегла добру ціль у підходячих польських чет для скріплення боевої лінії. Хвилі були почислені, коли знова наші частини будуть мусіли рушити взад. Під охороною призначених чет і скорострілів сотні за сотнями опускали заняті місця. Відійшли і батареї, лише дві гармати остали на місці спинаючи польський наступ. По боках польська лінія посунулася вже на рівну висоту з гарматами, вже найвисший час уступати. Але старшина, що остав з тими двома гарматами не журився відступом і кручені вулиці притикаючого села забезпечували переїзд найблизших 500 кроків, а дальше долина дозволяла в час перевезти гармати в безпечне місце. Він був певний, що там десь за селом чекає одна гармата схована десь в скритім місці, готова привитати ворога, як що він хотів би відтяти дорогу, або за скоро йти вперед. Без пригоди переїхали гармати селом, а дальше прискорили їзду, щоби переїхати дорогу, відкриту через яких 200 кроків на ворожий вогонь. Майже рівночасно, як гармати ховалися за горби, польська чета зявилася близько виходу зі села і старалася скорострілом засягнути уступаючі наші гармати. Але поки вони мали час отворити вогонь грянув стріл понад наші голови від схованої гармати і поцілив у польську чету, що йшла збитою масою, бо до того спонукала Поляків вузка дорога селом і плоти огородів по обох боках. Згинула більша половина польської чети а наша частина продовжала спокійно відворот без ніякої напасти за плечима.

Др. І. Гуляй,

Бувший старшина при артилерії
Галицької Армії.

Евшам, Саск.
9-го жовтня, 1927.

НЕ ХОЧЕ НЕБА.

УЧИТЕЛЬКА: Ти, Данилку, як будеш завсїгди робити такі збитки, то не підеш до неба.

ДАНИЛКО: Я не хочу йти до неба.

УЧИТЕЛЬКА: А то чому?

ДАНИЛКО: Мені там буде скучно, бо крім Хмельницького тай Шевченка там більше нікого не буде.

НЕ ПРИЙМАЄ ГОСТЕЙ.

Хорій професор посидає по лікаря, а сам кладеться до ліжка й починає читати.

За якийсь час входить служниця і каже:

Прошу пана, прийшов лікар!

— Не приймаю... скажи, що я хорій
— відповідає зачитаний професор.

Організація Іміграції до Канади.

I.

Іміграція — се одна з важніших справ котрою сьогодні не мало клопочуться держава, політичні партії, товариства і поодинокі люди.

З огляду на простір і населення Канади, питання іміграції буде цікавити сю-державу ще довгі літа.

Над повоєнною іміграцією в Канаді почали застановлятися доперва аж в 1922 році, коли відносини по війні були менше більше упорядковані. Великі, нескористані природні засоби Канади та воєнні довгі цілковито оправдували заходи, щоби збільшити населення Канади через іміграцію. Відомо, що Канада обнімає 3,745,500 квадратних миль а посідає лише дев'ять мільонів душ. У самих західних трьох провінціях є під управою усього 37 мільонів акрів землі, а ще 177 мільонів акрів родючої землі чекає плуга. Маючи се на увазі, міністер внутрішніх справ Домінії Канади, Сер Клиффорд Сифтон, в зимі 1922. р., у Вінніпегу говорив: "Мусимо енергично заохочувати їхати до Канади здорових, сильних та працюючих поселенців, не оглядаючися на те, з котрої держави вони приїжджають".

Звернено очі на Європу, яка має 475 мільонів мешканців на просторі 3,750,000 квадратних миль. Англіїці робили їй роблять всякі старання, щоби розмістити передовсім своїх краянів. Однак, з Англії мало приїжджає досвідчених господарів, на яких в Канаді є найбільш місця. Правительство погодилося з гадкою, що крім рілників з Бритійських

Островів треба оглянутися ще й по тих державах, де є досвідчені господарі, які бажалиби переселитися в Канаду. Сю думку, серед значної опозиції, сильно попирав Сер Клиффорд Сифтон, який у "MacLean's Magazine" з квітня, 1922 р., м. и., писав: „У Норвегії, Швеції, Данії, Бельгії, Чехії, на Угорщині та в Галичині є сотки тисяч відповідних селян, що управляють ріллю через десять, п'ятнацять, а то й більше поколінь, котрі бажалиб виїхати з Європи й почати нове життя серед ліпших обставин у новій державі".

Що Канада потребує людей, о сім ніхто не сумнівається. Не сумнівається ніхто й о тім, що безплянний, гуртовий допуст неограниченого числа людей, не то, що бувби болючим для Канади, але таксж відбивсяб болючо на самих переселенцях. Засада порядку й відвічальности наказувала головній центральній іміграційній, якою є департамент іміграції в Оттаві, поставити розумні й умірковані умовини, для тих, що охочі їхати до Канади на тимчасові зарібки або на сталий осідок.

II.

Глибоко застановлявся іміграційний уряд над тим, як належить добирати відповідних людей, як їх розмішувати на землі, та як опікуватися ними доти, доки вони самі не зможуть дбати самі про себе. Дня 3. січня, 1923. р., міністер внутрішніх справ і тимчасовий міністер іміграції й кольонізації, Дост. Чарлес Стюарт, відбув довгу нараду з представниками канадійських Тихо-Океанських За-

лізниць, Кунарда, Гвайт Стару та інших корабельних ліній, де начеркнено пляни як провірювати переселенців, які мають приїхати до Канади. Ухвалено вислати досвідчених людей, які знають Канаду, як представників департаменту імiграції й кольонізації до Парижа, Антверпiї, Гаги, Лібава, Варшави й Будапешту. Представники ті мають за обов'язок провірювати аплікації фермерів з Канади, видавати візи на паспорти та доглядати, щоб подорожні відповідали приписам канадiйського iмiграційного закону, ще заки вони опустять свою рідну землю. Як правительственні урядники, сі представники провірюють папери усіх ліній, та видають подорожним дозвіл на візд до Канади.

В практиці сей плян показався добрим. Було се видно по тім, що в Канаду їхали цілком відповідні переселенці.

Опісля, iмiграційні постанови доповнено вимогою, що перед виїздом мають подорожних оглядати лікарі платні перевозовими підприємствами і урядами тих держав, з котрих переселенці походять. Се також вийшло на добре, бо тепер дуже рідко завертають iмiгрантів від берегів Канади. Лікарі оглядають подорожних у всіх портах, з яких ідуть люде в Канаду, напр., в Шербургу, в Данцігу, в Ризі, Роттердамі, Гамбургу і пр.

Справа iмiграції займала дальше видне місце на стовпцях газет, не сходила з уст відповідальних та невідповідальних людей, була все живою. У своїй промові в Порт Артурі, Онтеріо дня 7. січня, 1923. р., Сер Генрі Торнтон, президент Канадiйських Державних Залізниць, взивав, щоби клич за більшою iмiграцією ширився по цілій Канаді. Дня 2. марта, 1923 р., Сер Клифорд Сифтон, промовляючи в Монреалі, рішуче опрокинув "глупий до абсурду перестрах робітничих провідників", які домагалися цілковитого замкнення iмiграції. Навіть декотрі Українці були проти iмiграції і то навіть своїх власних земляків. Се показалося якраз з нагоди дебатів над тою справою у Вінніпегу.

III.

Імiграція поплила широким руслом. Організація iмiграції й кольонізації постійно удосконалювалася, бо iмiграційний уряд, та інші установи, близькі iмi-

граційному рухови, набували досвіду. Ріжні народи почали організувати товариства, щоби пляново вести iмiграцію й кольонізацію та опікуватися своїми крайнами. У січні, 1925. р., покликано до життя Товариство Опіки над Українськими Переселенцями ім. св. Рафаїла в Канаді, якому державні власти в Оттаві надали державний чартер у липни, 1925. Докладний опис роботи й завдань "Товариства Опіки" находится в альманасі "Нове Поле", який вийшов в 1927 р. заходом Т-ва, а також на иншому місці сього альманаха "Прерія", що його також видає "Товариство Опіки".

В осени 1926 р. канадiйське правительство запровадило т. зв. "Залізничий Дозвіл". Залізниці мали право виписувати свої власні аплікації і дозвіл для якогось обмеженого числа рільних робітників та домашних служниць. По приїзді тих людей до Канади заряди канадiйських залізниць розмішували їх при помочи своїх урядників на роботу по фармах у канадiйських фармсрів. Залізниці станули перед konieczністю поширення праці своїх кольонізаційних відділів, щоби належито виконати умови, заключені з iмiграційним урядом Домінії. Навіть під цю хвилю коли угоду мжи урядом а залізницями від 1-го червня 1927 тимчасово завішено, добре уладжені кольонізаційні бюро залізниць є великою помочию для iмiграційного уряду, бо дбають про розміщення переселенців на фармах. А від розміщення переселенців при роботах залежатиме дальший хід iмiграції, як про се дуже виразно висказався міністр iмiграції, Роберт Форк, як се подає Вінніпегський дневник "Фрі Прес" з дня 14. жовтня, 1926:

"Канада може спровадити лише такс число iмiгрантів, які найдуть туг роботу. В міру збільшення місць роботи, може рости число iмiгрантів. Канада потребує iмiгрантів здорових умом і тілом та охочих до праці, відповідних провадити управу рілі, без ріжниць з яких країв вони походять".

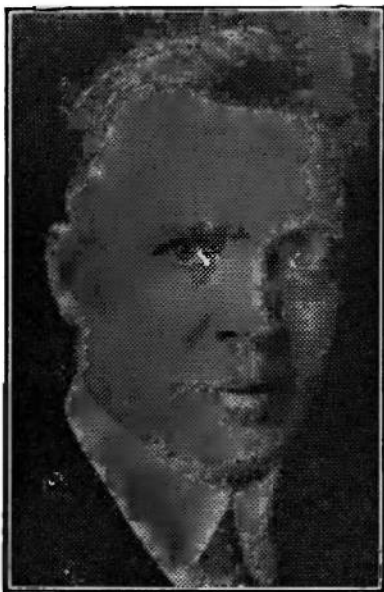
IV.

Осідок державного iмiграційного бюро на Західну Канаду є у Вінніпегу під проводом комісаря для iмiграції Томи Джеллея. Уряд сей провірює фермерські аплікації, дбає о те, щоби переселен-

ці мали працю й має нагляд над уською імміграцією до Західної Канади. Уряд сей обов'язаний держатися постанов імміграційного закону. Працю імміграційного уряду об'єднують кольонізаційні відділи канадійських залізниць коли спроваджують переселенців на "залізничні дозволи" й знаходять для них роботу.

Шефом кольонізаційного відділу Канадійських Тихо-Океанських Залізниць (Сіпіяру) є полковник Дж. Деніс у Монреалі. Головне бюро на Західну Канаду є у Вінніпегу, Room 99, Canadian Pacific Station, Winnipeg, Man. Управителем сього бюро є С. А. Вен Скотт. Сюди треба писати за землями, якими орудує приватна компанія "Канадійські Тихо-Океанські Залізничні". ("Сіпіяр").

Шефом кольонізаційного відділу Канадійських Державних Залізниць є Др. В. І. Блек, з осідком в Монреалі.

ДР. В. І. БЛЕК

Шеф кольонізаційного відділу Канадійських Державних Залізниць в Монреалі.

Скажемо дещо про него самого. Др. Блек родився на фермі в Онтеріо. Рільничі студії кінчив у Гвелф, Онт., де відзначився передівсім як знавець домашніх звірят. По скінченню студій Др. Блек став співробітником фермерського часопису "Фармерс Адвокейт" в Лондоні, Онт., а потому редактором тогож часопису у Вінніпегу, Манітоба. Відси

покликано його на заступника міністра рільництва провінції Манітоби, а опісля на першого президента Манітобської Рільничої Школи, котру то позицію, по кільканайцяти роках ревної праці, Др. Блек зложив, щоби обняти посаду комісаря рільництва для Домінії Канади. Оцінюючи його великий досвід, уряд Домінії іменував Д-ра Блека заступником міністра імміграції для Канади. В жовтні, 1923, Др. Блек уступив з міністерства, щоби стати управителем кольонізаційного бюро Канадійських Державних Залізниць в Лондоні, Англія. Зорганізувавши бюро в Лондоні, Др. Блек вернувся до Монреалу в жовтні, 1925 р. й зівстав директором відділу кольонізації, рільництва й природних багатств Канадійських Державних Залізниць.

Сей відділ є централею ускої кольонізаційної праці Канадійських Державних Залізниць і кермує організацією в Канаді й Європі. „Кенедієн Еньюал Ревю, 1925—26“ на сторони 172 подає, що сей відділ поставив собі слідуєчі завдання:

- 1) Впливати на імміграцію так, щоби приїхало до праці в Канаді як найбільше людей, яких ся держава зможе розмістити і присвоїти.
- 2) Повідомляти загал про природні багатства Домінії та про величезне поле для промислу, щоби капітал з чужих країв плинув в різні підприємства в Канаді.
- 3) Улещувати поселення рільників на таких умовах, які запевнювалиби успіх в господарці.
- 4) Звертати увагу на ліпші способи фермерування та на konieczність мішаного господарства, щоби можна побільшити продукцію збіжжя, домашніх звірят, та набілу.
- 5) Організувати імміграцію до Канади молодих хлопців з Бритійських Островів.
- 6) Старатися о всякі полекші для приїзду здорових та охочих до праці переселенців.
- 7) Співпрацювати з домініяльними і провінціональними урядами та з бузнесовими організаціями по усій Домінії, щоби збільшити та улещити поселення тих людей.

Др. Блек відбув нараду зі старшиною Товариства Опіки і з його слів видно було, що знає рільничі прикмети укра-

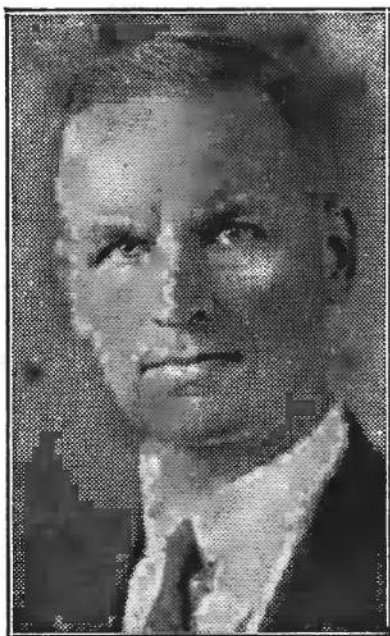
їнських поселенців й обстоює за імміграцією Українців до Канади.

Помічник Д-ра Блека Е. Г. Гертон родився в р. 1885 в Лондоні, Англія, де покінчив вищі школи. Як студент відзначався головню в літературі, математиці та спорті, одержуючи золотий медаль в р. 1902. До Канади приїхав в 1903 р., і майже через три роки набирав досвіду по роботах на фермі, в лісі та при залізничних дорогах. В 1905 р., почав працювати для правничої спілки в Давфіні, Манітоба, та заразом студіював права, однак постійна праця в правничім бюро так вплинула на здоров'я п. Гертон, що він змушений був залиши-

тона назначено помічником управителя бюро колонізації Канадійських Державних Залізниць на Західну Канаду, а у вересні 1927, іменовано його помічником Д-ра Блека в Монреалі. Проживши 20 років в приязних зносинах з Українцями в Манітобі, п. Гертон став рішучим прихильником української імміграції до Канади. Значний зріст приїзду Українців до Канади за минулих три роки можна до великої міри, приписати заходам п. Гертон.

V.

Управителем колонізаційного відділу на Європу є Д. М. Джансон в Лондо-

Е. Г. ГЕРТОН

Помічник шефа колонізаційного відділу.

Д. М. ДЖАНСОН

Управитель колонізаційного відділу на Європу.

ти її. Пізніше п. Гертон розвинув фірму під своїм іменем, яка займалася продажем реальностей та поселенням людей на землі. Підчас свого побуту в Давфіні п. Гертон, м. и., редагував місцевий часопис через чотири роки, був писарем промислової ради через шість років, та директором Рільничого Товариства в Давфіні. В осени, 1923 р., п. Гертон став урядником Канадійських Державних Залізниць, і від тоді постійно стояв близько всякого колонізаційного руху в Західній Канаді. Опісля п. Гер-

ні в Англії. П. Джансон родився на фермі недалеко Вінніпегу в Манітобі. В 1908 р. скінчив рільничий віділ торонтонського університету в Г'велф, Онт., а відтак почав господарити, звертаючи особлившу увагу на плекання домашнього скоту. Досвід господарський придався йому, коли в 1915 р. іменовано його торговельним представником доміняльного відділу худоби на головній оборі (Стакярдс) в Ст. Боніфасі, Ман. в 1918 р. п. Джансон став настоятелем (супервайсор) обор (Стакярдс), а в 1920 р. ш-

фом доміняльного нагляду над оборами. В липні, 1923. р. обняв становиско рільничого агента для Канадійських Державних Залізниць, а в лютім, 1924, зівстав головним рільничим агентом. Від так п. Джансон зорганізував і управляє бюро поселення і рільництва Канадійських Державних Залізниць на західну Канаду. У вересні, 1927. п. Джансона іменовано управителем кольонізаційного відділу Канадійських Державних Залізниць в Європі. Він має обовязок наглядати над добором та висиланням до Канади відповідних рільників-переселенців з Бритійських Островів, скандинавських країв, з Голандії, Швайцарії та Франції. Має говорити з іміграційними урядами європейських держав в справах іміграції. Має також наглядати над представниками кольонізаційного відділу Канадійських Державних Залізниць в Європі, які випиують посвідки заняття для імігрантів. Представники розміщені є в сей спосіб:

A. E. Ross — Warsaw, Poland.

Baltic States, Danzig, Czernowitz.

J. B. Lanctot — Vienna; Austria, — Czechoslovakia.

F. W. Baumgartner — Budapest, Hungary — Zagreb, Temesvar, Transylvania, Yugoslavia.

Robert England, E. W. Brown — London.

J. P. F. Pool — Rotterdam.

A. L. Regamey — Paris.

W. Taylor — Antwerp.

VI.

У вересні 1927, іменовано п. Дж. С. МекГована управителем бюро Канадійських Державних Залізниць на Західну Канаду з осідком у Вінніпегу. П. МекГован приїхав до Канади з Англії малим хлопцем і працював при всяких роботах поки не добув кваліфікації на народного учителя а відтак директора вищої школи в Гонтоні, Манітоба. Підчас війни служив при відділі летунів. Скінчив рільничий виділ на манітобськїм університеті. Підчас вакацій працював в манітобськїм міністерстві рільництва. По скінченню студій служив через два роки в льондонськїм бюро кольонізації Канадійських Державних Залізниць. Минувших два роки був помічником Д-ра Блс-

ка, директора кольонізаційного відділу Канадійських Державних Залізниць в Монтреалі.

Кольонізаційне бюро Канадійських Державних Залізниць у Вінніпегу має відгалузи в Саскатуні, Саскачевані, в Едмонтоні, Альберті, а також агенції по усіх більших місточках в Західній Канаді.

Головними завданнями кольонізаційного бюро є: 1) найти для переселенців роботу на фармах; 2) поселяти їх на землі. Очевидно, що робота є найваж-

ДЖ. С. МЕКГОВАН

Управитель бюро Канадійських Державних Залізниць у Вінніпегу.

нійшою справою. Много людей приїжджає до Канади лише на тимчасові зарібки. Не оден такий робітник, обізнавшися з тутешніми способами господарки, купує фарму за свої ошадности й закидає гадку вертати до краю. Їдуть також голови родин, щоби заробити гроша, набути фарму, а відтак спровадити свою родину. Отже, вишукування праці для переселенців є початком до їх осідання в Канаді. Завважано, що найбільше переселенців прибувало тоді, коли було найбільше праці для них. Перселенець, що бажає осісти в Канаді, шукає праці, щадить гріш, набуває фарму

і тим стає хосенним не лише для себе й своєї рідні, але й для держави.

Бюро посередництва праці (Фарм Емплоймент Сервіс) шукає для переселенців роботу на фармах при допомозі начальників станцій Канадійських Державних Залізниць та при допомозі окремих відпоручників в головніших місцевостях. Фармері зголошуються до них по робітників. Фармері пишуть також впрост до головного бюро у Вінніпегу:

Farm Employment Service, Canadian National Railways, Room 100. Union Depot, Winnipeg, Man.

Українцям належить писати по українськи. Ті, що шукають праці на фармах, зголошуються, особисто або писемно, до головного бюро у Вінніпегу (на повищу адресу), до відгалузи в Саскатуні:

Farm Employment Service, Canadian National Railways, 126—21st St. E., Saskatoon, Sask.

Або в Едмонтоні до:—

Farm Employment Service, Canadian National Railways, 10418—101st St., Edmonton, Alta.

Відділом посередництва праці у Вінніпегу кермує В. Е. Ватсон. Ще малим хлопцем п. Ватсон прибув з Онтеріо до Манітоби і до 1913 р. жив зі своїми родичами на фермі в околиці Давфін, Манітоба. Весною 1918 р. п. Ватсон скінчив рільничий відділ манітобського університету і сейчас вступив до армії. Служив при відділі летунів. В 1919 р. назначено його представником рільничого департаменту провінції Манітоби на округ Вірден. Посаду сю п. Ватсон залишив в осени 1920 р., щоби стати промотором овець для Домініального Відділу для хову Домашніх Звірят з осідком у Вінніпегу. З початком 1924, п. Ватсон почав працювати для Канадійських Державних Залізниць як рільничий агент, пізніше як загальний рільничий агент. Зазначаємо тут, що англійське слово "Агент" може бути в українській мові рівнозначне зі словом "комісар" або "організатор". Літом, 1926 р. перенісся до Саскатуну, щоби обняти провід департаменту колонізації Державних Залізниць на провінцію Саскачеван. В жовтні, 1927. вернув до Вінніпегу, щоби стати настоятелем бюро посередництва пра-

ці. Його попередня праця дала йому нагоду запізнатися з українськими фармерами та фермерськими робітниками, яких він навчився цінити за їх невибагливість і робучість.

В. Е. ВАТСОН

Управитель відділу посередництва праці при
колонізаційнім відділі у Вінніпегу.

VII.

Поселенча праця розвинулася до ссї міри, що в 1926 р. треба було створити окремих земельний відділ, який бдав би виключно о поселення людей на землях, головно попри шляхи Канадійських Державних Залізниць. Земельний відділ Канадійських Державних Залізниць дбає о те, щоби допомогти переселенцям набути фарми і почати господарку в Канаді. Много українських родин, які приїхали зі старого краю під опікою сього відділу, поселилися на добрих землях в різних околицях Західної Канади й починають дороблятися маетку.

Директором земельного відділу є Ф. Дж. Фрір, який покінчив природничі науки на саскачеванському університеті і є кваліфікованим агрономом.

Ререфентом для українських справ є п. Теодор Тацюк, який має незвичайно великий досвід в Західній Канаді, а го-

ловно знає дуже добре українські ко-
льонії.

Хто питає за фармами, сей має писати
на адресу головного бюро земельного
відділу: —

Land Settlement Department, Canadian
National Railways, 261 Main St., Winnipeg,
Man.

Адреса земельного бюро в Саскатуні:

Land Settlement Department, Canadian
National Railways, 126—21st St. E., Saska-
toon, Sask.

В Едмонтоні земельне бюро має адресу.

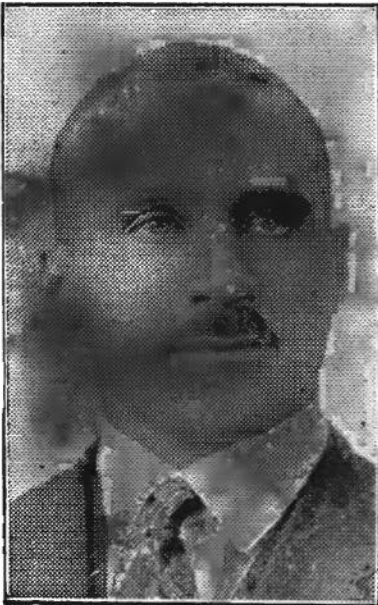
Land Settlement Department, Canadian
National Railways, 10418—101st Street, Ed-
monton, Alta.

українських родин, котрих очікують мі-
ліони акрів родючого канадійського чор-
нозему.

"Товариство Опіки над українськими
Емігрантами у Львові" подає вказівки в
Європі на підставі інформацій, які одер-
жує з Канади і ручить за правдивість
даваних рад і пояснень.

Головою "Товариства Опіки" у Львові
є Микола Заячківський, директор На-
родної Торговлі а писарем адвокат Др.
В. Константинович, який в грудні 1926,
відвідав Канаду. Повновласником старо-
краєвого "Товариства Опіки" на Канаду
є проф. Іван Боберський. Його адреса:

Iwan Boberskyj, Box 3777, Winnipeg,
Man., Canada.

Ф. ДЖ. ФРІР

Директор земельного відділу Канадійських
Державних Залізниць у Вінніпегу.

Крім того є місцеві агенти по усіх го-
ловніших місточках в Західній Канаді,
які знаходяться в місцевостях де є доб-
рі землі до набуття. При таких апараті
праці державний земельний відділ мо-
же давати добрі поради переселенцям
про те, як і де мають набути фарму, я-
ку вони собі бажають. Звіти показують,
що поселено много українських родин,
які своєю працьовитістю, енергією и
відвагою здобули собі славу перворяд-
них поселенців. Щорічно йдуть особливі
заходи, щоби приїжджало як найбільше

ТЕОДОР ТАЦЮК

Референт для українських справ в колонізаційнім
відділі у Вінніпегу.

В Канаді працює "Товариство Опіки
над українськими переселенцями ім. св.
Рафаїла", яке має домівку в бюро голо-
ви, адвоката С. Савули у Вінніпегу, 457
Main St., 306 Confederation Life Building,
Winnipeg, Man.

Се Товариство полагоджує на бажан-
ня справи паперів до Канади, справи по-
дорожи до Канади, вишукування робо-
ти і вибору земель. Воно основане в січ-
ні р. 1925 і через свою дотеперішню рі-
чеву і совісну працю зуміло собі зедна-
ти довіря всіх Українців.

Головою "Товариства Опіки" у Канаді
є адвокат С. Савула а писарем автор се-
го начерку про організацію іміграції в
Канаді.

Д. М. Ільчишин.

Робота Товариства Опіки.

Товариство Опіки над Українськими Переселенцями ім. св. Рафаїла в Канаді закінчує третій рік своєї праці, щоби подати українському громадянству всякі потрібні інформації про Канаду, пояснити умовини роботи і спосіб набування землі під фарми. Товариство поясняє також полагоду іміграційних документів і, коли люде пишуть до него в тій справі, старається, як найсовісніше, полагодити аплікації, перміти і паспорти. Хто лише напише лист до Товариства одержить відповідь. Коли приглянемося переписці сего року аж до дня 15 падолиста 1927, то до товариства вплинуло 1,102 писем.

Бритійська Колумбія 9 листів, Альберта 63 листів, Саскачеван 191, Манітоба 96, Онтеріо 87, Квебек 8, Новий Бронсвік 1, Нова Шкоція 1.

З поза Канади: Сполучені Держави 28, Бразилія 5, Китай 3.

З Європи: Галичина 34, Волинь 3, Україна 2, Чехи 4, Франція 3, Німеччина 2, Буковина 4.

Сі числа відносяться до писем від фермерів, робітників і робітниць, які жадають інформацій. Коли ходить о зміст листів, то листи відносилися головню до подорожі в Канаду, однак було много запитів за фармами, за місцем до роботи, за підмогою, за переїздом до Америки, просьби о продаж поля в старім краю, просьби о книжки й часописи, запити про канадійські папери, про військову службу в Канаді, про паспорти до Європи, скарги на роботодавців, що не хотять платити за роботу, зголошення обману, запити про посилку грошей, вступ до „Сі-чи“.

Т-во видало обіжник в англійській мові про загальні збори 30. грудня 1926, обіжник з промовою б. голови, К. С. Продана, про цілі Т-ва, обіжник про правила іміграційні з днем 1. червня 1927.

Вийшли друком: новий наклад листівок з картою Канади і з синьо-жовтою печаткою, зворотні коверти з печатаною програмою роботи, надорожники залізничі і надорожники державні.

Альманах „Нове Поле“ містить дуже цікаві і важні описи й пояснення для імігрантів. Велике число образців прикрашає сю книжку.

Голова Т-ва відбував наради з шефом іміграційного державного бюро п. Т. Джелеєм і з п. Мекгованом, шефом колбонізаційного бюро державних залізниць, щоби Т-во могло як найуспішніше прийти в поміч укр. імігрантам.

Т-во порозумівалося також з американським конзулом в справі імігрантів, які хотять їхати до Америки.

Від Т-ва Опіки у Львові приходять листи і часопись „Український Емігрант“. Головою Т-ва Опіки в Європі є Микола Заячківський, а писарем др. В. Константинович, який в грудні 1926 відвідав був Канаду і брав участь в загальних зборах товариства 30. грудня, 1926.

Організація Т-ва опирається на кореспондентах. Головний осередок роботи лежить в Товаристві у Вінніпегу, яке переписується зі своїми кореспондентами по українських оселях. Великі простори утруднюють творення комітетів і робота йде гладше коли Товариство виконує її при помочи кореспондентів. Місцевих комітетів є 23 а кореспондентів 143. Старшина має ясный плян як поширити і скріпити організацію Товариства і сей плян не подає покищо до відома, аж коли він буде виконаний.

Відпоручник до поїздів виходив постійно, щоби стрінути імігрантів коли приїжджали до Вінніпегу, подавав інформації, вказівки, ради і роздавав друки Товариства.

Товариство удіяло зворотні грошеві

запомоги тим імігрантам, які їх конче в дорозі потребували. Імігрант, що дістає підмогу, зобов'язується її звернути, щоби Т-во було в стані і другим подорожним в потребі уділити зворотної підмоги. Сего року приготувало Т-во Опіки книжку під заголовком: „Канадійський Альманах Прерія“. Ся книжка подає много цікавих описів з Канади, цікаво написану історію Канади, оповідання про працю в

чаях. Люди, що приїхали доперва до Канади а хотять їхати до Стейтів, мають написати лист до американського конзуляту в Вінніпегу: American Consulate, Tribune Building, Winnipeg, Manitoba. Конзулят пересилає відповідний папір, який треба виповнити і звернути до конзуляту. Опісля подорожний мусить чекати на свою чергу, се є на квоту. Чекання може тревати кілька літ.

СТАРШИНА ТОВАРИСТВА ОПІКИ

З ліва до права:—Е. Васишин, скарбник; Д. М. Ільчишин, писар;
С. Савула, голова.

Канаді, писані через фермерів, господарські поради і багато образців та сміхо-винок.

Много листів приходить від людей, що конче хотять їхати через границу з Канади до Сполучених Держав („Стейтів“).

Зазначуємо виразно, що такий переїзд є можливий лише в дуже виїмкових слу-

Виділ Т-ва складається з 7 членів і 2-ох провірників: Адвокат С. Савула, голова; о. М. Григорійчук в Монреалі, перший місто - голова; А. Загарійчук, другий місто - голова; Д. М. Ільчишин, писар; О. Васишин, скарбник; М. Корецька і В. Цвях, члени. С. Бобівський і Ю. Вах — провірники.

Старшина працює без ніякої заплати. Писар, скарбник, голова працюють даром, бо Т-во є добродійне і хоче, щоби всі датки йшли на цілі Т-ва, тепер на видавання брошур, летючок, обіжників і книжок, щоби виробити получене між Т-вом а загалом. Домівка Т-ва міститься в бюрі теперішнього голови, адвоката С. Савули, який дає кімнату до розпорядимости даром. Домівка дуже добре

пише зголошене до старшини а старшина голосує над його прийняттям на найближшій засіданню. Члени не вплачують вкладок, бо вкладкою є їх співпраця, поміч і порада для укр. переселенців в Канаді. Т-во покриває свої видатки з добровільних датків осіб, товариств і підприємств. Кождий Українець допоможе Т-ву незвичайно, коли напише лист і подасть місця до роботи і фарми до набуття а також всякі ради і вказівки.

Вінніпег, 14. падолиста, 1927.

Д. М. Ільчишин.

Звіт сей прийнятий на засіданню президії Товариства Опіки дня 15. падолиста, 1927.

Старшина Товариства Опіки на 1928 р. складається зі слідуєчих осіб: С. Савула, голова; В. Г. Коман, перший місто-голова; о. М. Григорійчук в Монтреалі, другий місто-голова; Д. М. Ільчишин, писар; О. Васишин, скарбник; П. А. Драль й Іван Ісаїв, члени. П. Мельничук і С. Бобівський, провірники.

Адреса:

TOWARYSTWO OPIKY

Box 1616

Winnipeg, Man.

ПЕЧАТКА ТОВАРИСТВА ОПІКИ

Рисунок до уридової печатки виконав писар Т-ва
Д. М. Ільчишин у Вінніпегу дня 30. мая, 1926.

положена, бо посередині між обома двірцями, 457 Main St., Room 306.

Українець, що хоче стати членом Т-ва,

Хто може дістати дозвіл на приїзд до Канади?

До Канади можуть їхати особи здорові на тілі і умі, які хочать працювати на рілі або помагати в домашній праці.

1. Дійсні рільники зі своїми родинами, які їдуть осідати на землю, а які мають на стільки гроша, щоби відразу господарити на своїй фармі.

2. Дійсні рільні робітники, які їдуть до праці на полі, а мають запевнену роботу на фармі.

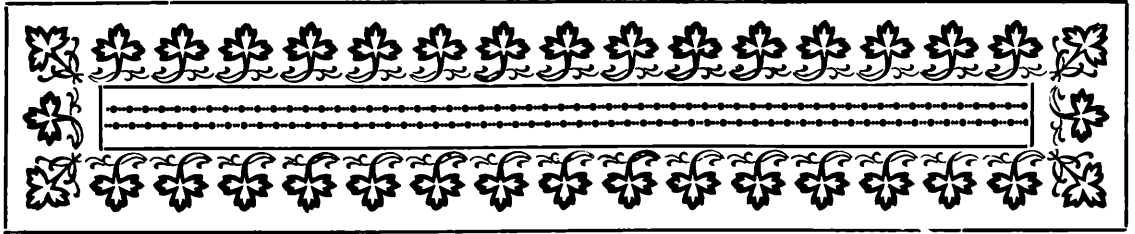
3. Домашні служниці і робітниці на фарму, які мають запевнене місце до праці.

4. Жінка, діти низше 18 літ і родичі такого чоловіка, який законно переїхав до Канади і живе в Канаді, наколи він викажеться, що може їх удержати.

Найновіший розпорядок з року 1927

такий: Переселенець в Канаді може спровадити свого батька, свою матір, свого нежонатого сина, або доньку у віці менше як 18 літ, свого нежонатого брата, або сестру, які не потребують їхати до роботи на рілі, як що цей переселенець законно приїхав до Канади і сповнив умовини, що по приїзді до Канади працював на фармі що найменше оден рік.

Колиж родина має 300 долярів, по оплатненню корабельних карт, щоби закупити фарму в Канаді, в такім разі не потребує ніяких аплікацій з Канади. Як тільки викажеться цею квотою представники канадійського уряду в Старім Краю дають її дозвіл на подорож до Канади.

Через Море.

Дня 4. марта 1927, день був мрачний а дощик дрібний падав, коли зібралися емігранти по обіді і по перегляді лікара. Кожний був втішний, що він здоров і може їхати до Канади. Кожний мав ще польські гроші, пішов до кантини купити собі де-що на дорогу, а найбільше купували помаранчі, бо говорили декотрі, що на кораблі треба мати щось квасного покушати, коли буде хто хорував, а ще тим більше, бо де-хто казав, що на шифі треба дати доляра за 2 помаранчі. Я пішов і купив собі за доляра в кантині, бо польських грошей вже не мав, ма ще 2 злотих, то писав лист до дому і вложив їх в лист, але за посвідкою листа не давав, то думаю, що хтось гадав, що є доляр і витягнув їх. бо в Польщі люди скрізь такі чогось похопні до крадежі. Нічого не пишуть мені з дому, чи одержали той лист.

В тій хвили, як мали ми виходити до порту, з'явився якийсь фотограф і запитав, чи хто хоче знімку мати, так нас зараз кільканайцять з поблиських сіл стало в одну групу і він здійснював. За кілька минут приніс нам, а згодились по 90 грошів польських га картку. Кожний дістав свою, прибив зараз марок і післав до дому. Я своєї не хотів післати, бо була неясна, а бувби післав, щоб побачили мене в дома, як нас обстригли в Вейгерові у відказнім бюрі. Дош падав, а я шапку здіймив, то виглядало, якби голова лиса, така біла. Так за хвилю відійшли ми до порту, до того корабля, де мали ми всідати і їхати через Балтик до Англії і з далека я бачив вже корабель з жовтим комином. Прийшли ми до него, сходи вже були приставлені і

стояли якісь урядники і поліцей в німецькім одязі та переглядав кождому пашпорт. Відтак оден за другим виходив сходами з краю берега до гори на поклад і в другий кінець в діл сходами до своїх призначених кают, але мене там не помістили, завернули назад на саму середину, де нас 4-ох дістало каюту гарну з одним вікном і 4-ри ліжка і на кождім ліжку біла постіль і подушка, а на тих простиралах і на накривалах вишита сивими і червоними буквами назва лінії і лев такий, як був герб, що я його за України носив на собі. Но той лев тримає в кістях кулю земську а наш лев український то щойно спинається до гори, хоче дістати якусь землю в свої лапи.

Обіду ми вже того дня не їли на шифі, бо дали нам ще в готелі обід а зараз дістали вечеру, як корабель рушив в дорогу, і то дали на вечеру, що хто хотів: хліб білий і разовий, кава з молоком, яйця, масло, мармеляда і ще різні potravи, що не знаю їх описати і назвати, і кождому одну помаранчу. Обслуга мені дуже подобалася, всі все скоро звивались, було три гарні дівчині і двох молодих муштин, котрі доносили до столів. Столи довгі і сідало по 22 люда до одного стола. А Жиди були, то окремо сідали собі, з нами не хотіли їсти, но питати за цибулею, щоб їм дати. А вся обслуга корабля з нами говорила по російськи, крім капітана. Лікар був Українець, переходив по каютах, чи хто не хорий, — питав. Любив слухати свої народні пісні, які ми співали в каютах і на покладі. І приходили до нас дівчата, котрі з нами співали, то той доктор казав, що не вільно дівчатам з хлопцями бути

в каютах, але не виганяв їх. І так весело нам хіталось 2 і пів доб ичерез море до Лондону.

Гданськ виглядав мені неначе велике портове міста на воді а середина води була вільна, бо все приходили пароплави і відходили а різні більші і малі стояли при берегах, привязані грубими шнурками. Перед вечером відплили ми в дорогу і я нічого більше не бачив, був змучений і пішов в чисту постіль на своє ліжко спати, а в таким біленькім ще ніколи не спав. Вночі я чув як корабель раз від разу трубив, а мені смачно спалося, бо видавалося, неначе хто колисав мене легенько. Де-котрі, чув я, молились і просили Бога, щоб дав їм щасливо переплисти.

На другий день перед вечером де-хто зачав хорувати, де-хто мав горівку — пив і чосник їв, але не помагало. Хто хорував, а дехто ні. І їхали ми якимось каналом, не дуже широким, так що 2 кораблі могли минутися, і через якийсь порт, назви Кіль, бо знаю, що там Німці, бо продавали нам папіроси і говорили по німецьки. І там нас на тім каналі замкнули такою брамою з переду і з заду, що сама сунулася водою з берега до берега. Виглядало як міст на ріці. А наш корабель мусів там чогось стати і відтак той міст відсунувся назад і ми поїхали даліше. Вночі бачив одним боком і другим червоні хмарні світла.

Так я доплив до Англії, до Лондону. Здалека з моря бачив я якісь береги на заході і відтак якісь будови, і здалека було видно, як дим з потягів зводився. Відтак приплили ми ближче. Почали примикати довкола нашого корабля малі кораблі, котрі рибу ловлять, і наш корабель став чогось. Аж бачу з невеликого корабля виплила лодка і 3-х людей на ній, двох робили веслами а оден сидів, і почали зближатися до нас, а вода їх носила так, як би лушпину з оріха, і скоро приплили до нас і наші матроси подали їх до човна таку драбину з шнурів і оден виліз до гори на корабель — се був якийсь лікар, а тих двох поплили назад. Потім всіх зігнали до середини, був перегляд пашпортів і карт корабельних і чогось дивився на голови кождому, казав капітан корабля скидати шапку, а кождий в дверях здіймав шапку, а той доктор лиш глянув і далі йшли, всі так.

По тій візиті зараз приплили ми до

Лондону. Місто з далека величезне, довкола вода і мости через ту воду, котрим переходило сотки людей і сотки двоповерхових самоходів, бо я бачив в долі і ще в горі їхали люди. Як наш корабель став, почали вперед виладовувати різні товари, якісь з боку поставлені на березі вінди, що там сидить оден чоловік і машиною кермує і тягне такою дротяною ливною з долу корабля до гори великі пакунки, а там прийшли зараз люди і візками забирали до складів. А ми всі, як були люди, повиходили на поклад, щоб бачити Лондон. Так ми мали ще 2 години часу і почали співати різні пісні. Англійці дуже цікаво слухали і дивувалися, що то за народ їде і де їде, а було нас всіх 200. А Лондон гордо стояв і може ще не чув таких пісень воєнних, стрілецьких та козацьких. По тім всім приїхали по нас авта і ми почали виходити на беріг, де стояли авта і забирали наші пакунки. При відході кождий дістав сухого свібаку, 2 палянички, а дітям і жінщинам давали ще пити молоко вже на дорозі, як мали сідати на авта.

Авта мали гарні сидження, по 16 люда в одно, а везли нас скоро по улицях Лондону аж на залізничий двірець. Там кождий взяв свою валізку і пішов на ждальню, де посадили ми на сходи і чекали на снідання, чи перекуски. Кождий щось дістав в паперовій торбі і горня кави і до того хліб, яйце і медівник, се привезли двох малих хлопців на візку. На середині ждальні стояла стать чоловіка, вироблена з каменя і написано якісь букви і рік коли він вродився і вмер. Де-хто казав, що то той механік, що вигдавав парову машину. За виставою були малі льокомотиви, хто вкинув гріш, то вона їхала і світила, а наші хлопці кидали польські гроші і також крутили колесами. Небавом вийшли ми до поїзду, котрий вже стояв. У нас в Польщі, буляби се перша кляса, такі то кляси були, — вікна великі, можна стягнути занавіси, по стінах гарні краєвиди Англії, в виходах зеркало і вода і ручник чистий. Так переїздили ми околиці до Ліверпулю. — Снігу не було нігде. Там я бачив дуже гарні дороги, много фабрик і сіножатки, де ходили білі вівці. Вечером о 6. годині приїхали ми до Ліверпулю, примчали тим шаленим потягом, котрий нас віз наче тішився нами, що нас везе десь на

інший хліб, нас — збідованих воєнних людей, котрі собі вже не бажали возитись по чужих краях. В Ліверпулю на нас чекали авта і зараз забрали до готелю корабельної Лінії Кунард.

Кожний дістав ліжко, але ліжка вже старі, то й декотрі поломились до решти. Там були ми чотири дні, діставали добре їдження і ходили по місті дивитися. Декотрі ходили до лазні купатися, платили 15 мідяків, а багато ходило і я ходив до музею, де можна було всего багато бачити, але неживе, хіба рибу живу в воді. За шклами бачив я ріжну звірину і пташню і якогось кістяка, давного звіря мамута і зброю давну і начиння давне, і убрання і вироби всілякі. Як четвертого дня мали ми відїздити до Канади, вже кожний перейшов 2 доктори і мусів мати 25 долярів на показ в Канаді. Забрали від нас а дали нам чеки до Вінніпегу на 20 долярів а в Галіфаксі на 5 долярів. Приїхали авта і забрали нас до порту, до корабля Алявнія, котрий стояв недалеко від берега, а ми всі зіздились на заїзд, де мали всідати на корабель, котрий зараз приплив до берега, до заїзду, не так, як в Гданську з дороги. Коли ми сідали, так кожний перейшов попри лікаря, що дивився на очі і руки, і дістав папери і сходами пішов з заїзду на корабель і сейчас відїхали ми в дорогу.

Півдня плили ми і видно було якісь береги одним боком, чи може острови. А той корабель вже не був такий як тамтой, але був великий, 14,000 тон, з червоним коминном і 2. вежі високі. На одній все сидів оден матрос, котрий мав службу, в день і в ночі. Мінялись через пару годин, і матрос глядів все наперед і давав знаки дзвінком, а раз задзвонив і корабель почав трубіти 4 довгі гудки на поготівля до корків. Кожний хапав корки в своїй каюті і біг на поклад; одні страхались, що небезпека якась, а другі сміялись собі з того, бо знали, що се пробі поогтвля, і кожний відтак вернув назад до своєї каюти, де міг спокійно лежати на чистім ліжку, або читати що, як мав якусь книжку, при світлі лямп. На снідання дзвонив дзвінок і на обід та вечеру і першого дня кожний заїдав смачно добрі potravи а вже другого, третого і четвертого дня богато лежало хорих, не хотіли йти їсти, то я декотрому приносив хоч кави напитися, або сливок варених, сушених. І мені оден день нічого не

смакувало їсти, хіба пива випив в кантині, а курити папіроси — дуже мені збрідло чогось, і я не курив. На середині моря була буря і великі дощі падали на поклад а корабель в різні сторони гоїдався, так що зі столів в їдальні падали полумиски, а на покладі лежало досить людей хорих, котрі вийшли на свіже повітря, коли вже не падали філі на поклад.

Потім, 5-го дня був концерт, на сцені виступали різні до промови і 2 дітей малих, хлопець і дівчинка, грали на скрипці і одна пані співала з ними а всі дивилися і слухали, Англіїці і наші; відтак скидали їм гроші, хто мав, при кінці влетів на салью маскований матрос, чи там хто, в малім капелюсі, з палкою і співав та говорив щось і вимахував палкою в такт співу, а за ним всі Англіїці собі повторяли, а при закінченню концерту наші попросили собі вийти на сцену заспівати, — дозволили нам і пішла одна дівчина в народнім строю та один мущина з села Кутів і заспівали гарну пісню: — „Смерть розлучить нас одна“. Потім всі розійшлися спати і я пішов. А декотрого вечера матроси мали гармонію і грали й танцювали.

З нами їхав оден Росіян, що знав добре грати козака, то трое хлопців гарно танцювали, що всі дивилися на них і били оплески; а оден з Англіїців гуляв із Англіїкою на покладі, часом пішли козака, декотрі не питали, що був великий піст.

А коли ми приплили до Галіфаксу, то було рано девятого дня плавби океаном. Всі повиходили на поклад і дивилися вже на Канаду. Кожний чогось сумував і казав оден до другого: „То бідно чогось і сумно виглядає Канада.“ На покладі ми стояли до обіду. По обіді мали ми кожний дати слугам щось столового по пару центів, чи кілька там хто хотів, але много людей не мало грошей і ті були неспокійні чогось, бо оден на другого зглядались і поставкували. Потім кожний забрав свою валізку і вийшов на поклад попри лікаря, котрий переглядав усіх і відбирав картки. А як вийшли ми з корабля на ждальню, то виходили за нумерами, одні за другими і лікар переглядав очі всім, чи здорові і йшов кожний з чеком по 5 долярів. Я підписав чек на 20 долярів, котрі мав вибрати у Вінніпегу. Касієр не хотів мені їх тут дати,

сказав — у Вінніпегу вибереш собі їх, — то 5 доларів вибрав і за 2 долари взяв кожний пакет, де був оден хліб і 6 штук консерв мяса та одна помаранча. Декотрі не брали собі тих пакетів в тій кантині, то в дорозі в поїзді мусіли купити собі дорозше, бо мусіли щось їсти. Потім прийшов якийсь в червоній шапці, засвістав на пальці і сказав всім йти до поїзду всідати. Прийшли всі, котрі разом їхали й заняли собі місця в клясі. Порозбирались, посідали дещо зісти і почали відтак співати, декотрі гради в карти.

Так їхали ми поміж гори дальше в Канаду. Їдемо дальше; другого дня сніг падає, зимно на дворі і кожний каже, що се буде зима, що ми будемо робити на фармах, коли нас всіх геть вивезе? І мені було чогось лячно. Їдемо дальше, снігу нема, вже тепло, по дорозі рве поїзд шаленно вперед і ми раз-по-раз чуємо свист льокомотиви. А бачив я гори, каміння і ліси, попалені на камені, і стоять сумні, обсмалені, чорні пні. Десь-не-десь бачив я серни з великими вухами, котрі ходили поза каміння в лісі, попаленім. І дорогою здивав я своїх людей, котрі робили на стаціях та питали нас — що нового в Краю, в Польщі. А ми дальше їхали у Вінніпег і дальше.

Третого дня приїхали ми з Галіфаксу до Вінніпегу а там місто було більше від всіх, які я бачив по дорозі. Зараз кожний віддав чек на 20 дол., дістав гроші і купив хліба та каву, поснідав, записався на фарму. Призначено нас в одно місце 6 люда. Але я ще поїхав з одним товаришем до міста до його тети. Дав 50 центів, віз нас самохід аж під її нумер хати. Там прийшли, де-що поговорили і він зістався там а я пішов назад на дворець, де мав їхати вечером дальше в Альберту. За карту заплатив я 8.50 дол.

А ще зі мною було двох з нашого села, то оден зістав при пакунках на стації, а з другим ми були в місті, вернули, а той пішов десь — не знаю де, а нам лишив валізки. І ми прийшли; коло наших ще було більше валізок, а одна була розтрована і все розкинене. В ній була одна сорочка, шлийки і нагавиці. Я собі гадав, що то з моїх товаришів котрийсь лишив се і десь пішов сам, бо досить кидали ті галичанські скрині. За хвилию приходить товариш з одного села і каже: „Де моя валізка?“ — а другі з ним: „То

мое було, де забрали?“ — З ним був його вуйко і каже, що ми йому крали, хотів нас віддати поліцайови. Найшлася валізка і річі і він не казав нас арештувати. Пішли з Богом. Перша негарна моя пригода через більше товариство. І той третій наш з села десь не знаю, де є від тогди. А нас двоє поїхало в Альберту до того фермера, де нас післали з офісу.

Прийїхали ми о першій годині в ночі на той дворець і перелажали до рана, а рано пішли до того фермера. Якось ми втрапили в ту сторону. Їшли більше як годину. Се була неділя дуже рано, перша в Канаді. Сумно мені виглядали ті фарми. І прийшли ми до него. Він Українець, люди у него згоджені по 25 доларів на місяць і нас не хотів прийняти а казав рубати корчі в його тестя за 100 доларів 100 акрів, але ми не хотіли й вернути назад на ту стацію і пішли голодні. Ми випили лише кави в него і зіли кусок хліба. Так дорогою назад вступали ми по фармах а роботи не було нігде, так і свої валізки (коші) на дорозі покинули, вибрали в хустки свої річі і дальше в дорogu.

Прийшли ми другого дня до Васеки, де в готели заночували, дали 1 долар за двох. Там прийшов якийсь коваль Німець з Бесарабії і нам казав лишитися тут, завтра підем до фермера, як хочем робити за харч. І ми так зробили, пішли до него. Він Німець також, а знав добре по українськи говорити, і ми в него перебули і в него робили; оден ходив що-рана на поле по корови а другий чистив коні — 7 коней. І що-дня іздили ми до ліса рубати дрова; одну гару нарубали, привезли і зараз порізали і порубали. А вечерами довго сиділи і говорили та співали. Де-коли його дочка вчила мене англійської азбуки. Але що-дня мені найгірше рано було чогось так тяжко на серці, що аж на сльози збиралось. Я встав рано, сонце сходить, всюди тихо довкола, лиш ми в лісі чули: гуп-гуп, якісь птахи такі, а мені йдуть гадки: Де я ще буду опісля, не маю роботи, ні грошей а маєток свій спродав і ще позичив 40 доларів. А там жена з синком 5 років лишилась, десь очікує відомости від мене — чи я вже переплив море, бо хотіла, щоби сейчас написати від води. А бідна з плачем — писала до мене два листи через бюро у Вінніпегу. І я скоро лише

лист дістав, писав до них, де я є, дав адресу і тишився листами, що здорова, а синок був хорий, але видужав, бо в нас на кір хорували діти сего року а старші на грипу. І я був хорий в лютім, ще в дома. Тож пише мені — чи мені стало грошей на дорогу і щоб я не журився нею, вона лишилася при родичах своїх, бо я своїх не маю, померли підчас війни. Я був в українсько - польській війні, як тато мені помер. Як де-хто їм казав, що Поляки йдуть зі Львова на фронт, то вони небіщик сказали, щоб я не дочекав їх видіти. Фронт доходив до села, вони скінчили життя. Вернув я домів в 20-ім році, батька не застав я живого. Пише жєна в листі, що чогось і її сумно, дуже сумно, ніхто до неї не приходить з моєї родини, хіба брат, котрого лиш одного маю, і 2 сестри. Син плаче — чому я йому не пришлю свого образця. А пчолі мої повиходили з зими всі 13 улиїв, а 4. продав а 2. дала вона братови мойому. І пише, щоби відписати скоро, чи маю я роботу вже. Від Німця пішов я до залізничої роботи. Дня 27-го квітня післав я лист, де дістав роботу і мешкаю у вагоні. Нас є трох, що другий день вару їсти і даю до стола; вода дуже недобра зі ркою. Начиння покупили ми, а накриваюсь, як сплю, курткую. Їсти за доляра на двох є досить що, на день і фунт мяса, 12 яєць, 2 хліби і цукор. Як машиніст коло машини оливою, так я тими чорними порогами, мальованими якимсь тиром, засмарований, що дотулюсь голою рукою — то пече як вогнем, а піт з чола треба повтирати: а троха в рукавицях роблю.

Є з нами форман і другий Англієць — робітник і нас три з Галичини. Оден робить тут 16 літ, старий, знає досить добре говорити по англійськи а я учусь при нім. В нас, якби так робив, як тут в поті чола, то також ївби білий хліб як тут, а в нас хіба в жнива я так тяжко робив. Не даром Бог сказав: „Іди і працюй в поті чола, а будеш їсти хліб“. Так тут працюєш і їсться добре. Говорити — так не говорим ми нічого при роботі, бо нема

часу, хіба десь-щось. А ще зле як їдемо мотором, то потяг надлетить і мусимо сейчас знести візок з шин на бік, так, що крижі відчують, все терпиться при роботі. Потім я нераз вийду вечером на двір і дивлюся на той небосклін і той місяць блідий, котрий в нас десь може і зайшов вже а люди десь збудились зі сну, а тут ще сплять, бо здається 3. год. в нас о 7-м годин скорше день починається. Скоро світ — чути соловейка в гаю, чи в саду, як він вимовляє мов словами і тишить молодих людей і віщує їм: „Люблю вас і буду співати вам, але не довго, як висипиться ячмінний колос, то я перестану співати і замовкну, а вам стане невесело, тихо буде навкруг, хіба ворони чорні будуть крякати сумно по ваших проплаканих полях, злитих слізьми і кровю різних людей, погибших до-тепер. Стоять могили і говорять до вітру, а той вітер летить і сумно шелестить далше, наче гнівається на нас, що ми покинули свої рідні землі і пішли шукати долі в чужину. Вітер не скаже, що десь на рідній землі малі діти бігають босими ногами по сухій дорозі, а вечером придуть до хати і без вечері лягають спати, і стара мати споминає сина свого — десь з війни нема, а може ще де є живий.

А котрі вернули з війни, то кажуть: — „Батьку, Мати; дайте щось мені, хай я іду від Вас шукати щастя, бо коло Вас не маю, що робити, і як дальше жити. Землю забрали Мазури за тані гроші, а Ти мені, Батьку, не даси, бо не маєш, і бідуєш на старі літа, а я Тобі тут не зароблю хліба. Тож прощайте милі мої родителі і всі рідні і вірні товариші і Ти любя моя, забудь мене, забудь, як нам горіло серце, а груди щеміла. Я лишаю Вас а сам іду в світ заробити, бо хто вміє заробити, той вміє і пожити. Як здобудеш — принеси, як не здобудеш — нічого не маєш.

Васека, Саск. В серпні, 1927.

Микола Заставний

рільний робітник.

— Сему чоловікові, що ось їде, побіліло волосся за оден місяць.

— Мав таку страшну гризоту?

— Та де! Перестав фарбувати.

— Мамо! Скажи тому чоловікові на сцені, нехай так не кричить.

— Чому?

— Хіба ти не бачиш: тато заснув.

Форт Вілліам, Онт.

Хочу написати про Товариства при українській греко-католицькій парохії у Форт Вілліам, Онт. Є їх чотири:

І. Т-во "Бандурист". Цілею Товариства є ширити українську свідомість, виробляти здоровий погляд на життя, та впоювати правдиві засади поступовання. Товариство міститься в просторій салі під церквою. В році 1917 відбуло 2 загальні зборів, 7 місячних засідань, 3 відчити, 5 концертів, та 10 театральних вистав. Товариство посідає власну дуту оркестру, ошадности в готівці \$400 та гардеробу вартости \$700. Всіх членів є 62. Місячна вкладка 15 центів.

ІІ. Запомогове Товариство ім. св. Отця Николая. Числить поверх 100 членів. Місячна вкладка 50ц. Власного капіталу має Товариство \$1.500.

ІІІ. "Рідна Школа". Дітей вписаних на сей рік є 80. Вчаться читання, писання, української історії і літератури.

ІV. Українська Кооператива. Має 64 уділовців. Уділ по \$25.00. Власного капіталу має \$6000. В обороті під сю пору \$38.000.

Всі чотири Товариства мають спільний оден Комітет, а се тому, що Українці, які належать до греко-католицької парохії, пізнали, що декотрих у Форт Вілліамі опанувала мертва байдужність, других збили з дороги кличі вуличних крикунів, третих повідривали від церкви ті, які служать Христови за гроші. Оден батюшка найновішої віри

на відчиті М. Січинського у Форт Вілліамі сказав, що він служить Христови лише за гроші. Длятого цілею ссго спільного Комітету є згуртувати всіх Українців Католиків, щоби розвинути більшу силу духову й економічну а тим самим допомогти скинути кайдани рідного краю, в які він є під сей час закутий.

Всі чотири Товариства брали активну участь в обході 60 літнього Ювілею Канадійської Конфедерації, і за гарно прибрані вози дістали від Ювілейного Комітету признання. Також на вістку про повінь в краю сей спільний Комітет зібрав до сеї пори квоту \$1020,00 на підмогу жертвам повени.

При дочерній церкві у вест Форт Вілліамі працюють товариства "Зоря" і "Рідна Школа", яких праця є схожа з Товариствами у Форт Вілліамі.

До Товариства "Бандурист" відносяться ще слідуючі замітки: Товариство основане Українцями у Форт Вілліамі, дня 5-го марта 1927 р. на почин о. Романа Крупи. Головою був тоді Стёфан Сторожук. Адреса Товариства:

Ukrainian Dramatic Society "Banduryst"
639 McIntosh St. Fort William, Ont.

Теперішній голова: Дмитро Стадник, писар Василь Вироzub.

Форт Вілліам, Онт., дня 15. жовтня 1927.

П. Гайовський
Учитель Рідної Школи.

ВДАТНА ВІДПОВІДЬ.

Оден богатий мудрагелик хотів собі закпити з ветеринаря і здибавшись з ним, питається його:

— Мені здається, що ви той лікар, що лічить худобу?

На те ветеринар відповів спокійно:

— Так, я... А що вас болить?

МІЖ ТОВАРИШАМИ.

— Що тобі, що ти такий сумний?

— Зуб мене страшно болить.

— Як мене зуб болить, то моя жінка поцілує мене, обійме — вже добре.

— А чи жінка твоя є тепер в хаті?

ТОВАРИСТВО ОПІКИ НАД УКРАЇНСЬКИМИ
ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМИ ІМ. СВ. РАФАїЛА В КАНАДІ

ST. RAPHAEL'S UKRAINIAN IMMIGRANTS WELFARE ASSOCIATION OF CANADA

Просимо писати до Товариства Опіки:—

1. Товариство Опіки опікується українськими переселенцями, що їдуть до Канади, або з Канади і тими, що перебувають в Канаді, — дає пораду, поміч, охорону.

2. Товариство Опіки старається о „Аплікації“ (Заяви) і урядовий „Перміт“ (Дозвіл) на візд для людей, які шукають праці на фармах в Канаді і хочать їхати до Канади, щоби працювати на ріллі.

3. Товариство Опіки старається о паспорти для тих людей, що хочать вернути з Канади до Рідного Краю.

4. Товариство Опіки полагоджує корабельні карти для людей, що їдуть до Старого Краю і для людей, що хочать дістатися зі Старого Краю до Канади.

5. Товариство Опіки поручає робітників і робітниці на фарми а також служниці і помічниці до домашної роботи.

7. Товариство Опіки дає пояснення про землю і про фарми в усіх провінціях Канади, про заробітки, спосіб життя і праці та організації, для людей, що хочать приїхати до Канади на короткий час або поселитися на постійний побут.

8. Товариство Опіки дає пояснення про краї й держави, куди хотілиби виїхати українські переселенці, перестерігає або поручає.

9. Товариство Опіки приймає зажалення в справах подорожі або роботи або платні за роботу, розглядає жалоби й стає в обороні.

10. Товариство Опіки полагоджує аплікації і корабельні карти для людей, що спровджують свої жінки, діти, своїх кривних або знайомих до Канади.

Хто хоче без перешкоди спровадити свою родину, знайде поміч і пораду в Товаристві Опіки, совісну і скору полагоду своїх справ.

Адресуйте:—

Towarystwo Opiky
Box 1616, Winnipeg, Man., Canada